GRA RUEB

meer dan alleen een beeldhouweres

Hans Rueb

voor Joost

Hij had zo graag mee willen schrijven aan dit boek
over zijn “tweede” moeder.
1930 - 2020

GRA RUEB

meer dan alleen een beeldhouweres

Hans Rueb

naakt 9

INHOUDSOPGAVE

5 INLEIDING

11 HET ABC VAN MEESTER PENNEWIP

51 WERK DAT GENOEMD WORDT IN HET ABC

142 ANDER WERK, GENOEMD IN VERSCHILLENDE LIJSTJES

183 NOG NIET GENOEMD WERK
(ZOVEEL MOGELIJK OP CHRONOLOGISCHE VOLGORDE)

292 EN DAN.....

320 OVERZICHT VAN TENTOONSTELLINGEN

336 PUBLICATIES OVER TANTE EN HAAR WERK

355 OVERZICHT VAN BESPROKEN WERKEN EN PERSONEN

MAATSCHAPPIJ VOOR KUNST- EN ANTIEKVEILINGEN N.V.
S. J. MAK VAN WAAY, DIRECTEUR
GEBOUW LEESMUSEUM - ROKIN 102 - AMSTERDAM - TELEFOON 37538

AMSTERDAM, Augustus 1940.

WelEd. Heer,

Met het oog op eene door ons samen te stellen en uit te geven Lexicon van Hedendaagsche Nederlandsche Schilders en Beeldhouwers dat een vervolg bedoeld te zijn op de werken van Marius en Plasschaert, die niet tot den huidigen tijd zijn bijgewerkt, verzoeken wij U zoo vriendelijk te willen zijn, onderstaande vragenlijst wel te willen invullen en aan bovenstaand adres zoo spoedig mogelijk te willen inzenden.

1. Naam en voornamen voluit.	Ruel. Gerharda - Johanna - Wilhelmina.
2. Datum, jaar en plaats van geboorte.	4. September 1885. Breda
3. Welke opleiding genoot U, c.q. welke leermeesters hadt U.	Toon Dupuis - den Haag A. Bourdelle - Parijs
4. Voornaamste exposities waaraan U deelnaamt; met data a.u.b.	Vierjaarlijksche - Rotterdam - Internationale - Antwerpen - (Zie bijschrift)
5. Zijn Uwe werken in musea vertegenwoordigd? Zoo ja, in welke.	Zie bijschrift
6. Welke onderwerpen worden door U bij voorkeur behandeld.	Zie bijschrift
7. Van welke vereeniging(en) is U werkend lid.	Ned. Kring van Beeldhouwers Pulchri Studio Kunstkring (Haagsche)

EEN INLEIDING

“Gra Rueb, meer dan een beeldhouweres” is een knipoog naar het boekje “Gra Rueb, een beeldhouweres” geschreven door Cornelis Veth nadat tante in 1945 60 jaar is geworden. Het boekje van Veth is de inspiratiebron voor deze publicatie. Niet zozeer door de tekst als wel door de afbeeldingen en de lijst met uitgevoerde werken. De foto’s en de lijst met uitgevoerde werken zijn ongetwijfeld door de kunstenares zelf aangeleverd, maar dat maakt Veths boekje niet minder belangrijk. Voor de lezer is dan ook beter die publicatie als uitgangspunt te nemen en deze publicatie als een uitbreiding daarop te zien.

Gra Rueb is “tante” in deze publicatie. Ze is niet direct mijn tante, zij is een verweg-tante. Gra Rueb, of voluit Gerharda Johanna Wilhelmina Rueb, wordt door iedereen in de familie tante genoemd. Dat komt omdat tante geen kinderen heeft gehad en haar generatie overleden is. Tante heeft zes broers en zusters en dat levert veel nichtjes en neefjes op en zo verwaaiert de familie tot tantezeggers.

Ik moet ook tante zeggen, hoe ver de familietakken ook uit elkaar zijn gegroeid. Tante is tante Gra. Punt uit. Zij is van en voor iedereen tante Gra, dat geldt daarom ook voor mij. Tot zover de familie. Ik kan geen verhalen over tante vertellen, want tante en ik deelden niet veel samen. Bij een (schaarse) ontmoeting geef ik een handje en maak me uit de voeten. Zij is van de generatie van mijn grootouders en ik ken haar dan ook alleen als een oude vrouw. Zij zal wel eens jong zijn geweest maar dat heb ik van horen zeggen.

En dat brengt me bij de bronnen van dit boekje. De familieverhalen over tante zijn erg schaars. Als ik die verhalen controleer (voor zover dat mogelijk is) klopt er niet veel van. Zelfs tante is soms verstrooid. Zij heeft geen boekje met aantekeningen achtergelaten, als zij deze al heeft gehad. In vraaggesprekken put zij, gezien de (soms) tegenstrijdigheden daarin, uit haar geheugen.

De achtergrondinformatie in dit boekje komt uit openbare bronnen zoals kranten- en gemeentearchieven, publicaties en musea. Andere belangrijke bronnen zijn de verzamelaar en de beroepsmatig geïnteresseerde die mij hebben uitgenodigd om hun passie te bekijken. Mijn dank gaat daarom naar hen uit.

Een familiefoto in 1957 gemaakt door Arie van Rhijn.

Tante komt in een aantal naslagwerken voor. Die beschrijvingen maakt tante vaak zelf door het invullen van vragenlijsten. In het archief van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD ook bekend als Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis) liggen er een paar. In die van de kunsthandelaar Nico van Harpen uit Laren (NH) staat onder andere de hier afgebeelde vraag over haar handtekening.

Tante is in 1972 overleden. Er komt dan een schriftje boven tafel dat zij zorgvuldig heeft bewaard en dat gemaakt is voor haar 70ste verjaardag. Dat is het in kleuren gedrukte deel van dit boek. Dat schriftje is mogelijk gemaakt door een of meerdere medekunstenaars, wat te zien is aan de tekeningen die het geheel opfleuren.

8. Gaarne eenige uittreksels van kritieken met opgave van de bladen waarin zij voorkwamen. (Desgewenscht los bij te voegen; worden teruggezonden).	Heb ik niet meer.
9. Beknopte bizonderheden die U meent in het belang van U of Uw werk te moeten opgeven. (School — Richting).	
10. Bestaat er binnen- of buitenlandsche literatuur over U en Uw werk.	In de kranten

Handteekening:

Hoe waarmerkt gij uw schilderijen? (s. v. pl. hierachter al uw handteekeningen plaatsen, waarmee uw werk gesigneerd is, om vervalschingen te voorkomen.)	 512

De tekeningen zijn uit Veth nagetekend en ook veel onderdelen die besproken worden in het “alfabet” zijn geïnspireerd door Veth.

In het kleurendeel zijn op de blanco pagina’s van het schriftje foto’s van werken toegevoegd om een indruk te geven van wat er in de tekst besproken wordt. Ook zijn daar werken opgenomen waarbij kleur een belangrijk element is. In het daaropvolgende deel wordt nagegaan of het genoemd werk in het alfabet nog bestaat en waar het zich bevindt. Maar niet al het werk is besproken gezien de “Lijst in Veth”. Tijdens de zoektocht kwam ook werk boven tafel dat niet eerder beschreven is. Dat is opgenomen in het daaropvolgende hoofdstuk. De werken worden door deze aanpak niet of maar gedeeltelijk chronologisch vermeld en ze zijn ook niet naar materiaal of onderwerp gegroepeerd.

De letters van het alfabet zijn het uitgangspunt en daarna wordt er langzaam wat structuur in de inventarisatie gebracht. Omdat dit toch geen echt duidelijke structuur oplevert, kan het Overzicht van besproken werken en personen op p.327 worden gebruikt om specifiek werk terug te vinden. Daarin staat het werk met de gegevens alfabetisch vermeld. En als er in de tekst bij een werkstuk zaken staan die om een toelichting vragen, staan die ook op deze lijst. De begeleidende tekst en de overzichtslijst vullen elkaar aan om een beeld van tantes werk te krijgen. In het overzicht krijgt het werk een catalogusnummer. Dit boek draait niet zozeer om tante als wel om het werk dat ze gemaakt heeft. En het doel van dit boek is om u een indruk te geven van de veelzijdigheid van haar kunstenaarschap en de hoeveelheid werk dat ze gemaakt heeft.

Over haar als persoon kan ik weinig vertellen. Wat ik van haar weet komt uit kranten of boekjes. Bijvoorbeeld uit Het Vaderland van 17 augustus 1932 met een interview waarin tante en haar gesprekspartner het niet eens worden over een werkje van haar. De interviewer vindt het te dik. Daarop zegt tante: “Dat zeggen m’n collega’s ook. Ik hou nu juist van vormen. Vormen is toch alles voor een beeldhouweres.” Het artikel vervolgt: “Maar ondanks die verklaring wint het beeldje het niet. Dat hindert juffrouw Rueb allerminst. Het doet haar schijnbaar zelfs genoegen. Want - zij is zelfstandig. In alles. In haar opvattingen. In haar kunstuitingen. In haar omgang. En dat is juist een der charmes van een bezoek aan het atelier van juffrouw Rueb.”

Tante behoort tot de vrouwelijke pioniers in de beeldhouwwereld. In Nederland staan de eerste vrouwelijke kunstenaars pas aan het einde van de negentiende eeuw voorzichtig op. Volgens Jan Pelsdonk in “Ladies in silver gloss - The role of women on Dutch medals through the centuries” behoort tante tot een van de eerste vrouwelijke medailleurs in Nederland. Tante moet haar mannetje staan en vooral in eigen kunnen geloven om een weg vinden in een door mannen gedomineerde (kunst)wereld.

VRAGENFORMULIER.

Naam en voornamen: Rueb - Gra (Gerarda Joh^a Wilhelmina)

Datum en plaats van geboorte: Breda - 4 September - 1885

1. Waren er vóór U reeds beeldhouwers of steenhouwers in Uw familie? neen.

2. Hoe werd Uw aanleg voor plastiek ontdekt? door innerlijke drang voor vorm

3. Welke vorming of opleiding ging vooraf aan Uw zelfstandige werkzaamheid? Toon Dupa ant. Boura

4. Waar had U ateliers? in den Haag.

5. Welke invloeden van reizen in binnen- of buitenland of ontmoetingen met kunstenaars waren voor Uw eigen opvatting van betekenis? Parijs. azië - Egypte. -

6. Materialen waarin U werkt en bij voorkeur werkt? hout

7. Hebt U met architecten gewerkt en voor welke gebouwen(liefst ook jaartallen)? met de voorkeur
Javabuis - Sierendrechtsbrug - Schepen: Oranje" - Willem Ruys" en Gemeen
8. Monumenten(liefst ook jaartallen). Pastoor Verbraak - "Handwerg - Olymp. mon. Alken
men. Tydeman te Tiel. Peter Steinkers te Spaarndam. Mon. Lovink te Arnh
9. Vrije werken, die U van belang acht in Uw oeuvre.
Vissha Schouwb. a-dam - Ladder Vredespaleis en vele portretten in brons en mar

10. De voornaamste exposities van eigen werk, al of niet in groepsverband.

over het hele land.

In 1946 kwam een boek (Gra Rueb) uit bij A. M Stols, geschreven door C. Veth. Hierin vindt U alle gegevens, en data tot „1946."

11. Gebruikt U een bepaalde signatuur voor Uw werken(voluit of met initialen) en hoe ziet deze er in den regel uit?

meest met initiaal als hierbij gaande

groter werk voluit Gra Rueb

S.V.P. In te zenden aan : UITGEVERIJ CONTACT, PRINSENGRACHT 795, AMSTERDAM.
geschenk A.M Hammacher
i.v.m boek: beeldhouwkunst van deze eeuw

De vragenlijsten die tante voor naslagwerken maakt zijn helaas niet altijd compleet bewaard, maar alles bijeengenomen ontstaat er wel een beeld.

Rueb, Gerharda Johanna Wilhelmina. Geboren in Breda 4 september 1885 en overleden in Den Haag 26 december 1972. Woonde en werkte in Breda tot 1912, daarna in Den Haag en Parijs. Gemaakte reizen naar Frankrijk, Italië, Spanje, Griekenland, Egypte enzovoorts. Leerlinge van Toon Dupuis in Den Haag en Antoine Bourdelle in Parijs.

Beeldhouwster en medailleur van portretten, penningen, plaquettes, grote figuren, decoraties aan gebouwen en (Haagse) bruggen, vissersvrouwen, paarden, katten, moderne plastieken, borstbeelden en monumenten in Nederland (zoals het Olympisch monument in Amsterdam), Indonesië (het standbeeld van pastoor Verbraak in Bandung) en Zuid Afrika (borstbeeld van Hendrik Muller). Zij werkt in cement, brons, gips, marmer en (het liefst) in hout. Haar stijl is figuratief. Signatuur is voluit (met name bij groter werk) of initialen.

Prijspenningen voor tentoonstellingen: de Vierjaarlijksche tentoonstelling te Rotterdam (1917), Olympische tentoonstelling Amsterdam (1928), Jubileumtentoonstelling in het Stedelijk Museum Amsterdam (1923).

Andere tentoonstellingen zijn de Internationale Tentoonstelling Beeldhouwkunst in Sonsbeek (1952) en in het Palais des Beaux Arts te Brussel (1952). Lid van “Pulchri Studio” Den Haag, Haagsche Kunstkring en van de Nederlandse Kring van Beeldhouwers Amsterdam. En sinds 25 januari 1927 ook (gewoon) lid van Arti et Amicitiae Amsterdam op voordracht van Prof. Hendrik Jan Wolter en Willy Sluiter. Gaf onder andere les aan Anna Clasina op ’t Land (1885-1945).

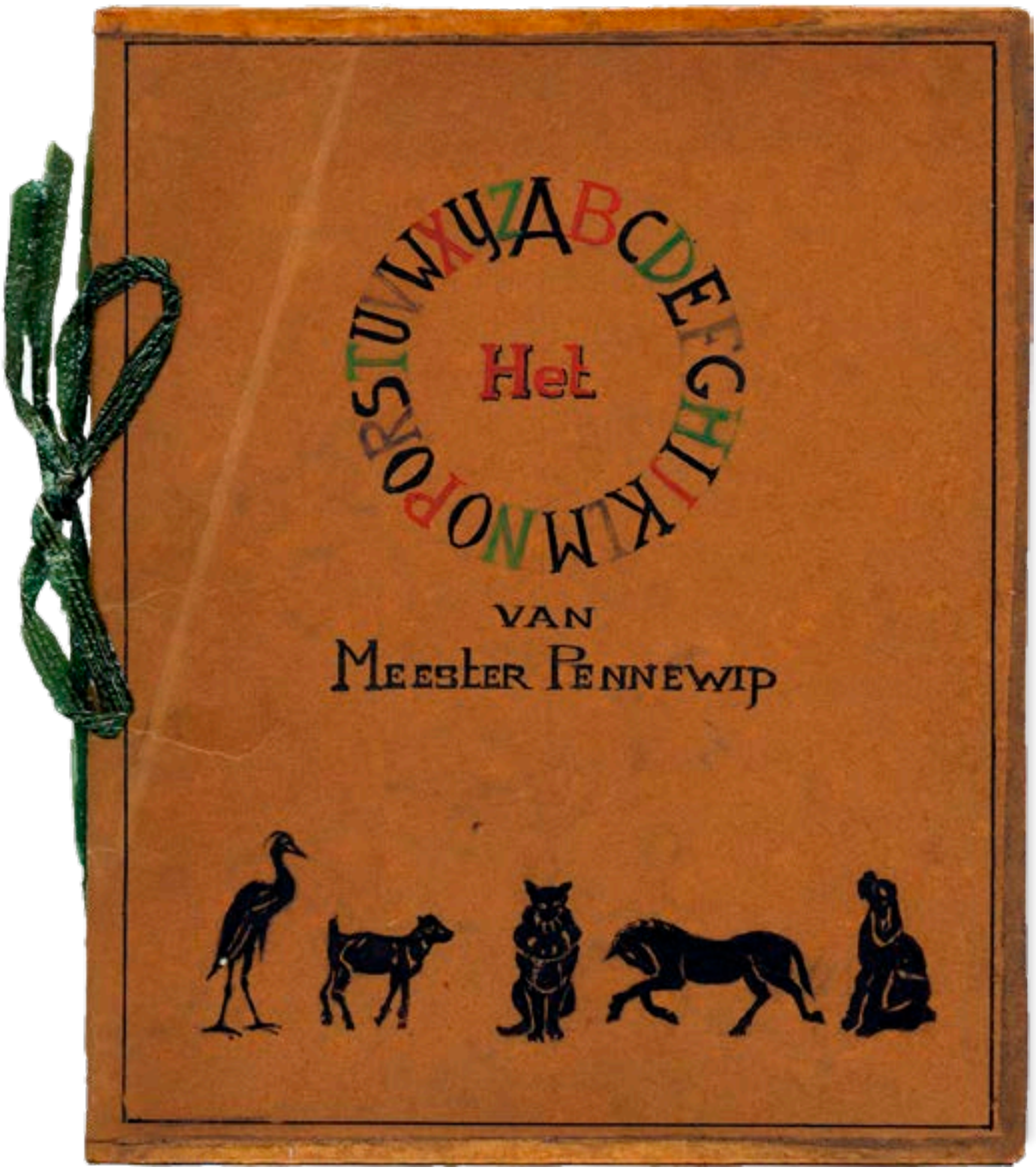
Werk van haar bevindt zich onder andere in het Kunstmuseum te Den Haag, in Museum Boijmans Van Beuningen te Rotterdam (kalfje in brons), in het Centraal Museum te Utrecht (portret van Jan Dekker, De Misantroop, beide in brons) in Rijksmuseum Kröller-Müller te Otterlo (mannenkop in cement), in de penningkabinetten in Den Haag (tegenwoordig de Nationale Numismatische Collectie te Amsterdam), Danzig en Wenen, in het bankgebouw van Heldring en Pierson te Den Haag, in de Telefooncentrale te Goes, in het gebouw der Handels Vereeniging Amsterdam te Soerabaja, te Arnhem (Monument van Lovink) en in de schepen “Oranje” en “Willem Ruys”.

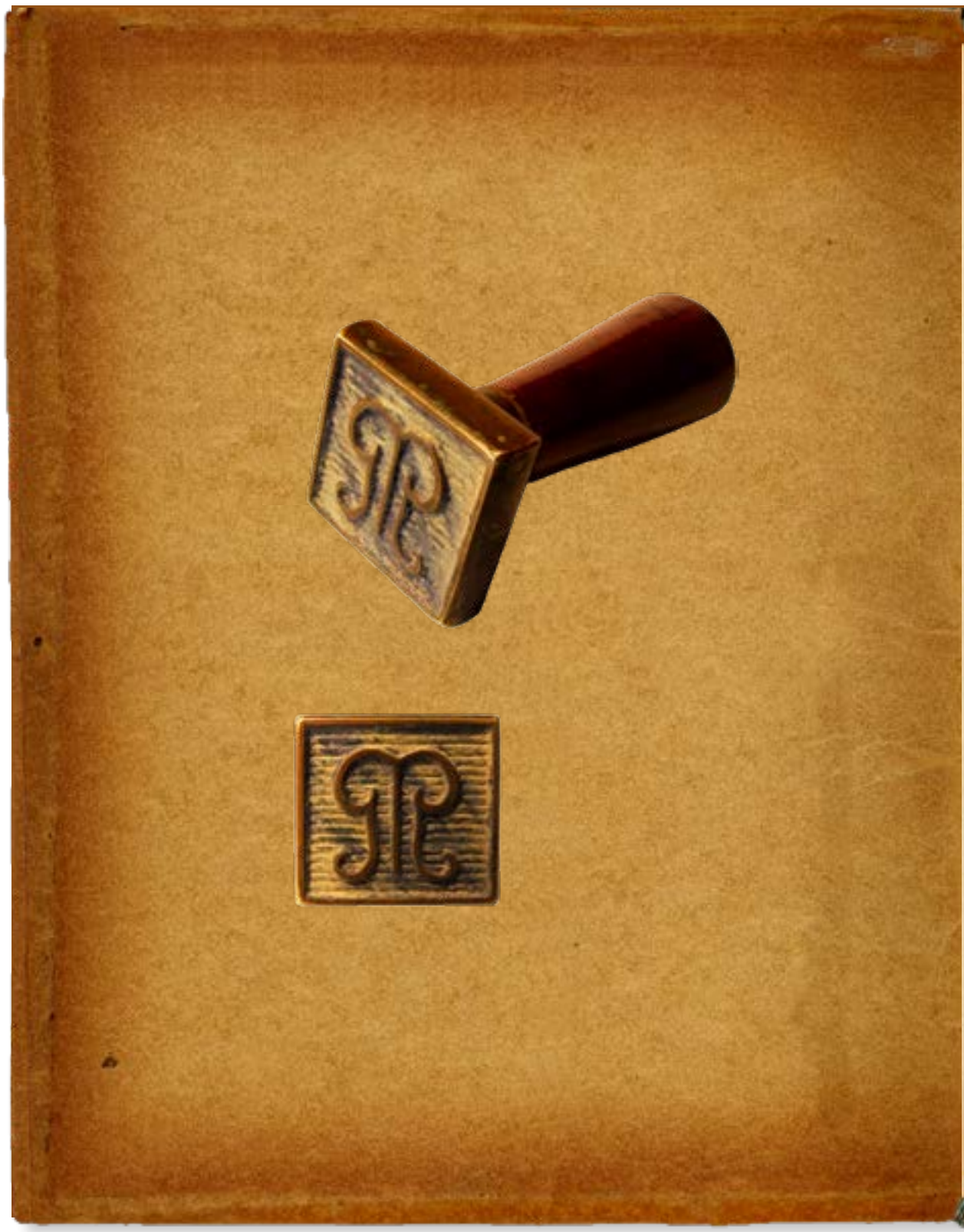
Niet alle informatie is correct en/of compleet en dat komt dan waar het nodig is bij het werk ter sprake. Zo is tante sinds 25 januari 1927 ook (gewoon) lid van Arti et Amicitiae Amsterdam op voordracht van Prof. Hendrik Jan Wolter en Willy Sluiter.

Een aquarel uit 1934 door Rudolf de Bruijn Ouboter.
Uit De Groene Amsterdammer van 12 oktober 1935 een bespreking van zijn tentoonstelling bij Van Deventer
Den Haag: Het vrouwenportret, wel het beste van de tentoonstelling, is dat van Mej. G. Rueb.
Het is wellicht wat geflatteerd maar het heeft in al zijn luchtigheid een haast fransche gratie.

HET ABC VAN MEESTER PENNEWIP

ABC

VAN

MEESTER PENNEWIP

OPGEDRAGEN

AAN

GRA RUEB

1885-4-IX-1955.

Meester
Pennewip

Opdracht

Waarde Gra
en goede vrinden,
die zich hier tezaam bevinden!
Dit moment lijkt uitverkoren
om je lof te laten horen;
't lijkt daarbij niet gek bekeken
om je Werk te laten spreken;
Om de draad niet te verliezen
Wil ik een Symbool verkiezen.
Maar in 't Land van de Symbolen
kan de mens gevaarlijk dolen,
daarom ziet men ook de facto
meest Composities in abstracto.
Toch: voor 't Onderwijs-begrip
Staat eens voor altijd: Pennewijs.
Multatuli gaf hem even
met zijn vlotte pen het leven

Maar de ware onsterfelijkheid
heeft hem onze Gra bereid
in het midden opgesteld
van Van Zwijndrechts arbeidsveld.
Dankbaar treedt hij dus naar voren
om zijn stem te laten horen
Op het feest van tien maal zeven
van wie hem herschiep tot leven.
Doch, hoewel onsterfelijk,
hij blijft onverwoestbaar frik
En hij speelt dit dus niet klaar
zonder zijn schoolkinderschaar.
Ge zult dus thans een heel gewone
Pennewipse les bijwonen
Volgens een héél oud recept
afgezaagd, vaal en verlept:
elke school begint er mee:
Hij leert hen het A.B.C.

—

Meester Pennewijs spreekt:

Als deze heer zoëven zeide
ben ik ook inderdaad zeer blijde
die mij d'onsterflijkheid bereidde
hulde te brengen deze avend
met eenige vaerzen, niet hoogdraverd
maar uit eenvoud van kinderharten
geboren; Maar voor wij gaan starten
zet ik mijn pruik recht en laat effen
het feestlied van de dag aanheffen;
Zoals, zeventig jaar geleden
Woutertje en zijn vrienden deden:

Samen:

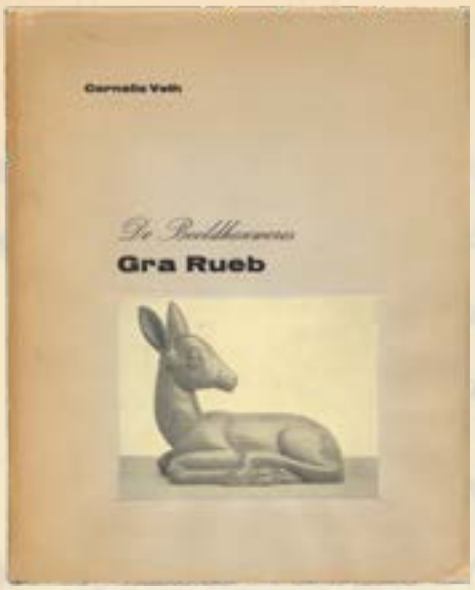
Beeldhouwen is een schone zaak
en geeft het mensdom veel vermaak;
Dat ziet men aan het werk van Gra
Zij leve lang: hiep, hiep, hoera.

Wel nu mijn kinderen, opgelet
dat juist op tijd wordt ingezet
bij dit luw Meesters Alfabet
met heldre stem; Wie wil beginnen
met voor de A iets te verzinnen?

A zijn de Aapjes die Gra eenmaal goot
Zij eten dus niet zo klassiek uit hun poot.
A is ook d'Aalmoezenier Verbaan
hij komt in Gra' werk dan ook heel vooraan,
Maar moet verweg in Bandoeng staan;
Dáár zal haar roem dus niet vergaan.

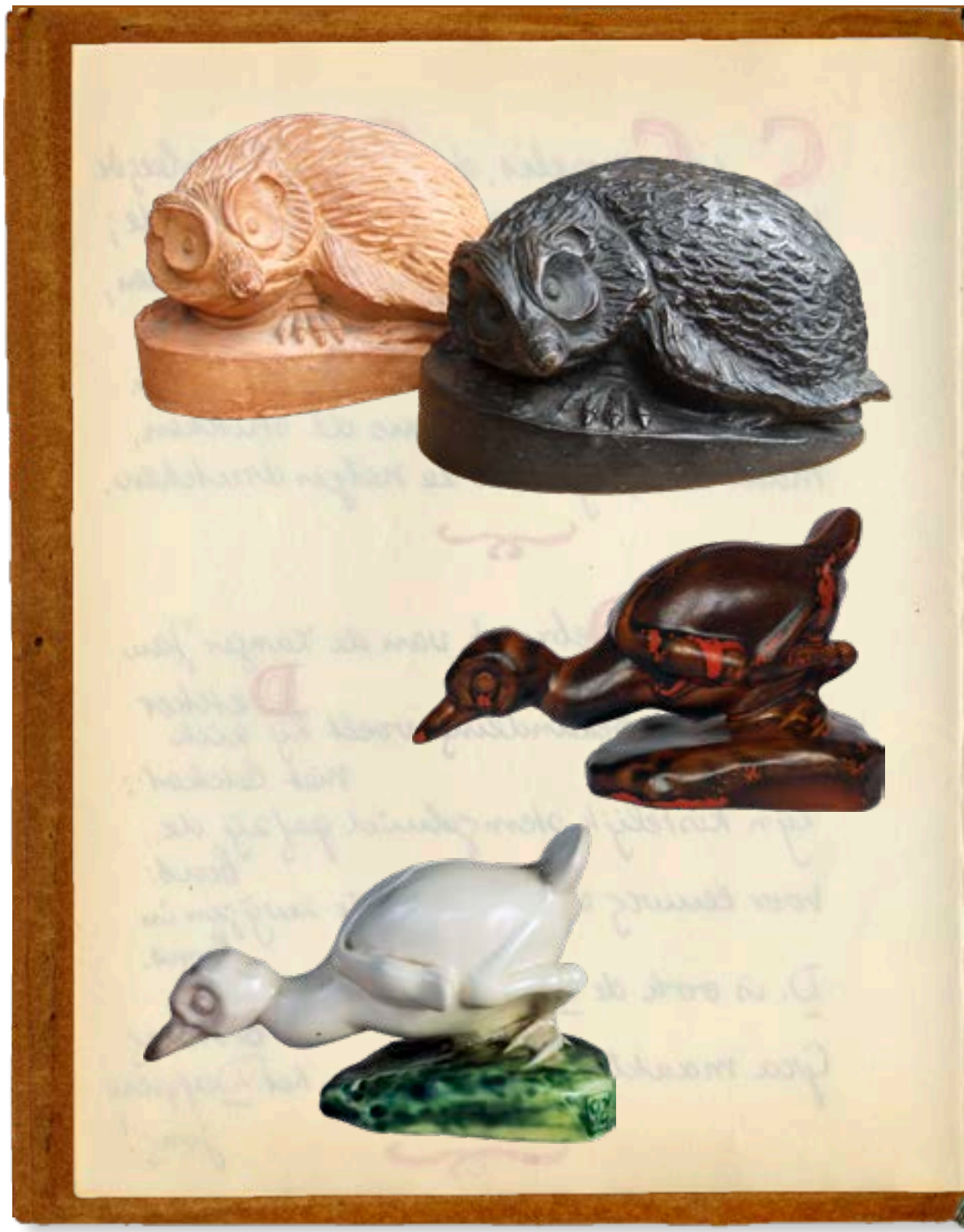
B is het Bokje, dat Boymans kocht,
het toont wat Beeldhouwkunst vermocht
't Is ook het Brons, dat Binder giet
in der eeuwigheid vergaat het niet.
Dies Bakker Schut en ook Van Beuningen
Weerstaan der tijden hevigste dreuningen.

Cornelis Veth
Gra Rueb

C is Cornelis, die Criteken pleegde
waarbij hij menigeen de mantel veegde;
hij heeft zogezegd veel glazen gebroken,
maar van Gra heeft hij slechts goed gesproken.
Ja hij verstak niet eens de stukken,
maar liet, bij Stols ze netjes drukken.

D is 't Debuut van de Zanger Jan Dekker
Na Gra's behandling voelt hij zich niet Lekker:
Zijn kostelijk stemgeluid gaf zij de bons:
voor eeuwig staat hij nu te zeuren in brons.
D. is ook de Duim, die de Dijkbreuk bedwong
Gra maakte een beeld van het Dappere jong!

E is de Egel, gebrand in de klei
zijn pennen houdt hij bescheiden op zij;
het zijn ook de Eenden, parmantig
rechtop,
of gereed voor de plons in het
kroosrijke sop.

F is de Fontein uit karpers
gewrocht,
die staan op hun staarten in
sierlijke bocht.
't Zijn ook de Figuren van planten
en dieren
waarmee Heldring en Pierson hun
klanten plezieren.

G is Gra-zelf, Gast van veel
Goed-Gezinden
die haar Genegenheid Graag
ondervinden.
Ook twee Generaals, Gegoten in brons,
eerbiedig Geëerd door hun peletons.

H is het Huis, waar Gra woont
in den Haag,
waar Hard wordt gehakt tot de dag
van vandaag
Het is ook het Hout waaruit paardje
of Hert
en 't Huilende Hondje gesneden werd.

I is de Inventie en ook d'Inspiratie
die Gra aan het werk zet met kracht en
met gratie
het Is ook het Ik, dat 't in het werk moet
doen spreken
het Innerlijk vuur, dat nog niet is
bezweken.

J is bij het Tuyllbeeld Jan met de
Landen
die in Amsterdams Stadion kwam te
belanden.
Ook Princes Juliana in Parijse Cité
telt voor deze letter wel driedubbel mee.
Ook is het Java, eens Neerlands gebied,
Waar men van Gra menig beeldwerk ziet;
Daarom vindt men ook iets van Java terug
in harde arduinsteen aan de Javabrug

K is de Kikker, dat Kostlijke dier,
dat strekt Museumwijver tot Komische sier.
Ook is het de Kat in Brons of Beton
met het pootje omhoog of parmant in de Zon
En zelfs is het Wang Koan Ky, de gezant
van 't veraf gelegen Chinezen land.

L is Lovink of Loder in brons en in steen
voor Landbouw vooral bevoerd is de een
Lofwaardig jurist bovenal is de tweede;
hij werkte er en siert nu 't Paleis van de Vrede.
Ook is't Louis Storm gesneden van 's Gravesande;
zijn kernige kop kwam goed uit Gra's handen.

M zijn Musea van die grote steden
die van Gra's werk hun aankopen deden.
Het zijn ook de Musen, die zij heeft bespied
op dakgoten tjilpend hun Musenlied.
Ook zijn het Medailles, die Gra heeft gewonnen
toen zij maar pas met het werk was begonnen.
Ook zijn't doctor Muller, gerant H.P.N.
en Mulder in Marmer in Leeuwarden

N is het Naakt, dat de beeldhouwer mint,
zodat hij er zelfs geen doekjes om windt.
Ook Gra doet er aan. Maar blijft altyd
en maakt ze als Maillol niet zo dik en zo
N is ook het Nederlands Kunstverbond, vetjes.
Dat in Gra een krachtige steun steeds vond:
Zij voelt met de Naaste steeds hartelijk mee
en hielp veel collega's zelfs uit de puree.

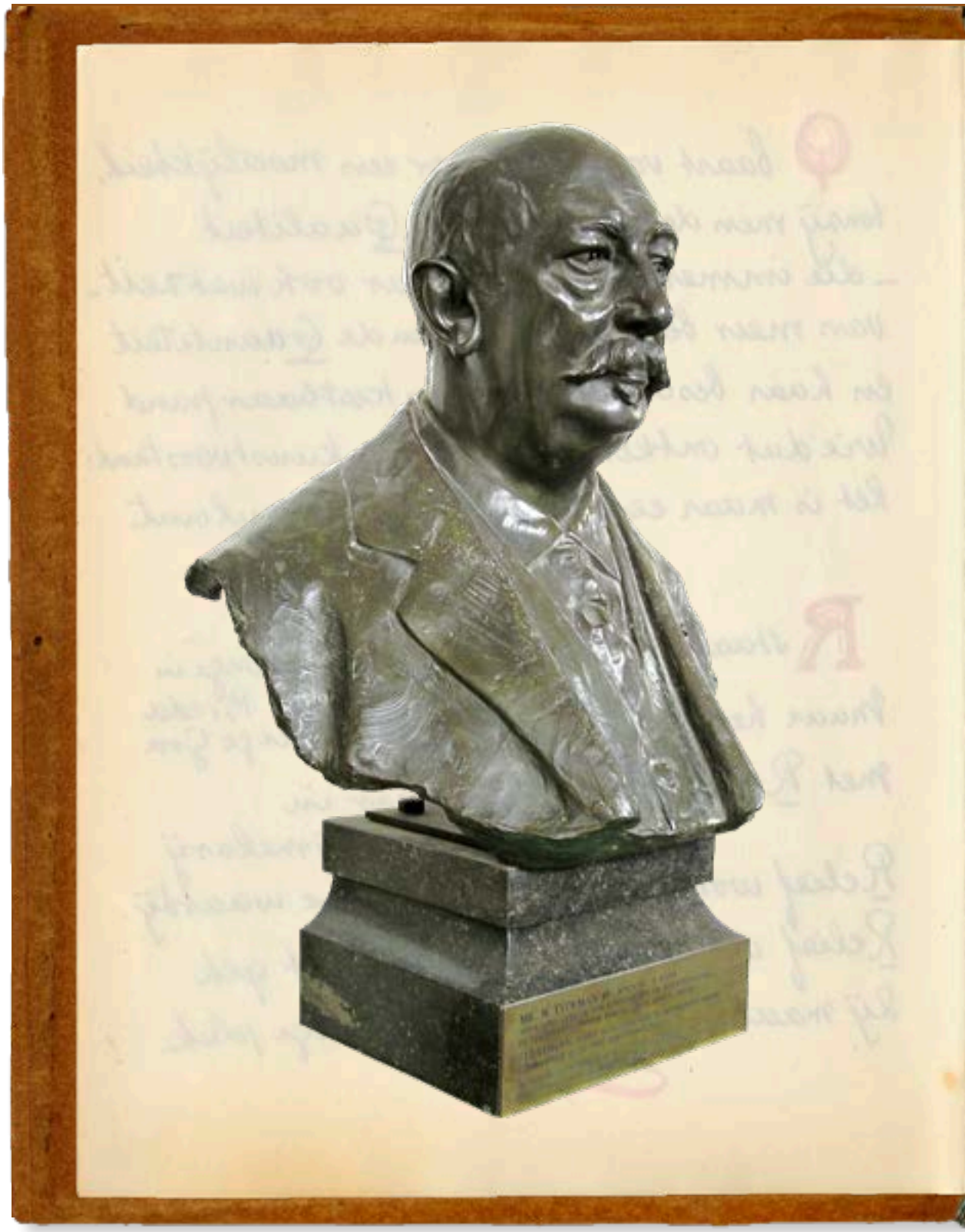
O is de Oranje, een kostlijke schuit;
Gra voorde een relief in de rookkamer uit;
in de kinderkamer een dierenpark
gereed om te trekken in Noachs Ark;
de Ooievaar en de Olifant
die lopen daar Olijk hand aan hand.

P zijn Parelhoenders en ook Parkieten
gewone en die Alexander Kieten.
Het zijn ook Plasticken in Park of Plantsoen
die Pronkend of Prijkend het kostelijk doen
Plaketten en Penningen, veel in getal
herdenken toePaslijk een Plechtig geval.

J.C.RUeB

Q baart voor de rijmer een moeilijkheid,
tenzij men de Quaestie der Qualiteit
– die immer de kunstenaar ook wat zeit –
van meer belang acht dan de Quantiteit
en haar beschouwt als een kostbaar pand.
Wie dat ontkent heeft geen kunstverstand:
het is maar een Quibus of Querulant

R staat voor Rueb, niet de bronzen in Breda
Maar heel Rationeel voor de jarige Gra
met Recht op een feest, waar in Rijmelarij
Relief wordt gegeven aan Rare waardij.
Relief is in deze R-Reeks niet gek
Zij maakte er zelve voor menige plek.

S zijn de S prootjes geput uit het Opus
van d'oudste verteller : vader Aesopus.
Gra heeft de beste in Steen gehouwen,
die de Dierentuin nu in ere houwen;
het noodlot wilde weliswaar
dat de Dierentuin zelf ging naar Waslenaar.
Misschien zullen nu de leden der Staten
de wijsheid der dieren betrachten in 't praten.

T is Tydeman te Tiel in Brons
de Tijd Trotserend als liberale bons.
't Is ook de Tijd-zelf met knagende Tanden;
Hij spare nog lang Gra's werkzame handen;
en niet alleen die, óók haar geest en haar actie
voor al hare vrinden een grote attractie.

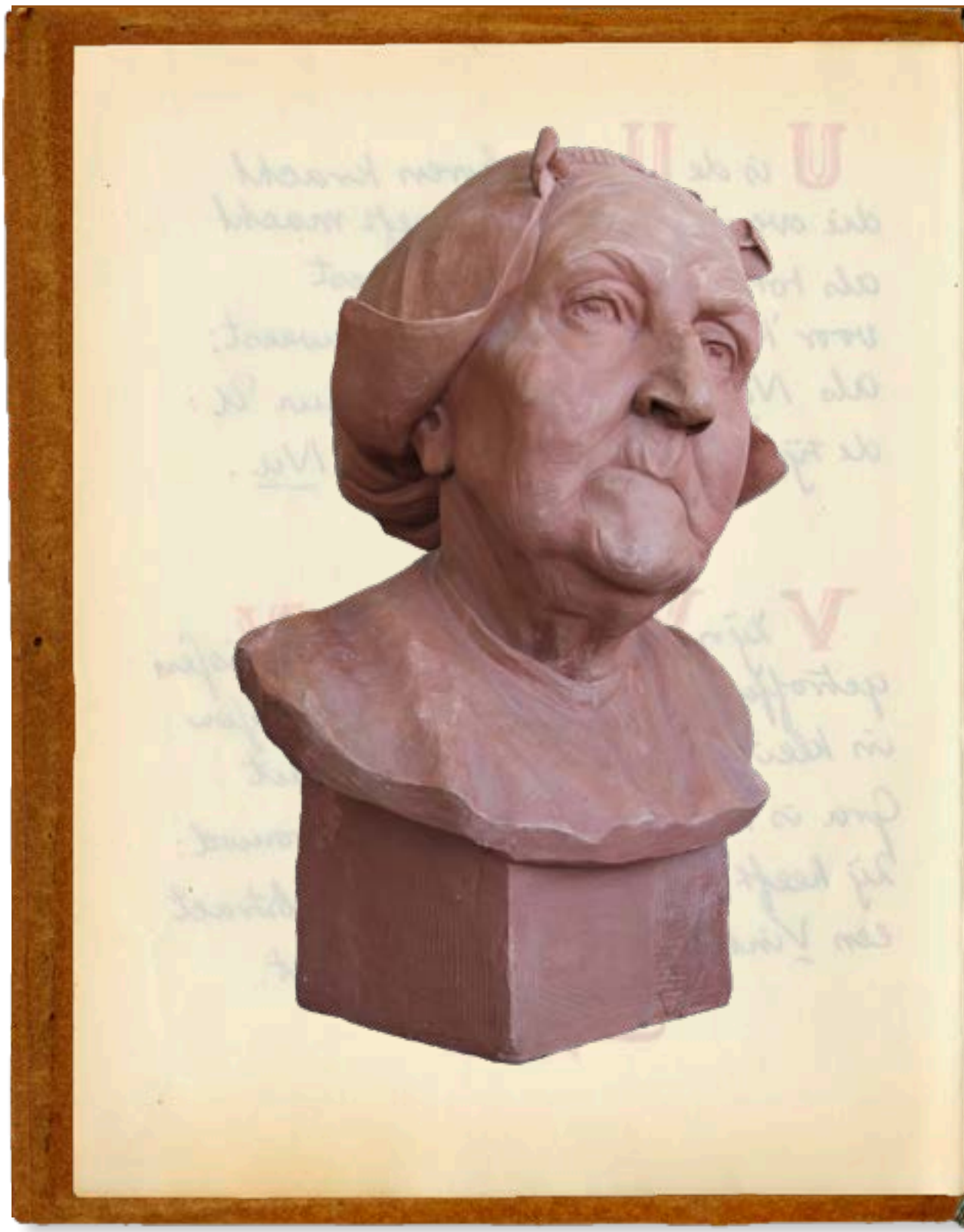

U is de Uit verkeren kracht
die over klei en steen geeft macht
als tot het Uiterste de Geest
voor 't werk gespannen is geweest:
als Nijhoff leert van het Uur U:
de tijd van aanval, dat is Nu.

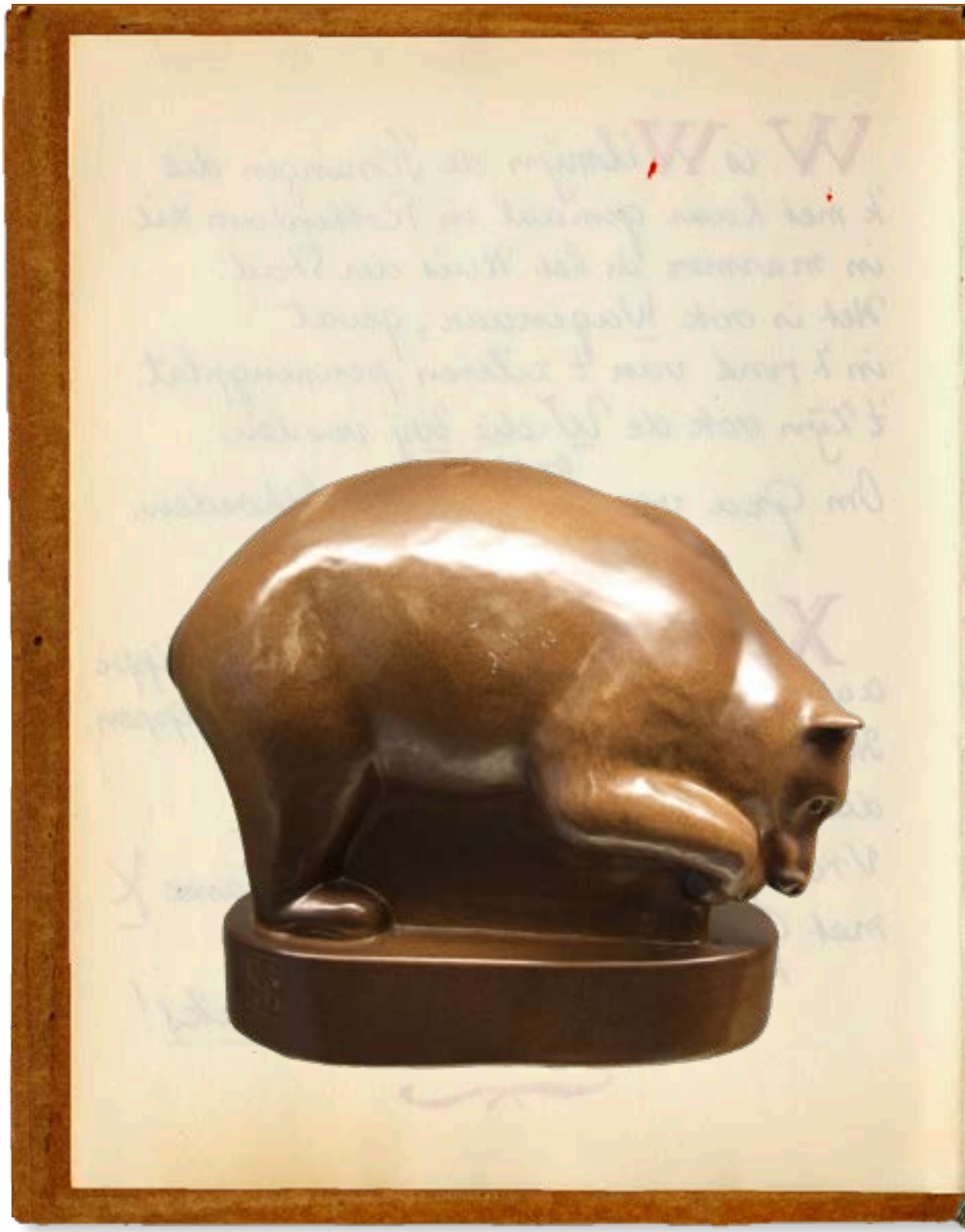
V zijn Viervoeters, Vogels, Vissen
getroffen zó dat 't niet kan missen
in klei en brons, in steen en hout
Gra is met hunne Vorm vertrouwd:
Zij heeft nog nooit zo maar abstract
een Vinkie of een Vis gehakt.

W is Wilmÿn de Koningin die
'k met haar gemaal in Rotterdam zie
in marmer in het Huis der Stad.
Het is ook Wagenaar, gevat
in 't rond van 't zilveren penningplat.
't Zijn ook de W die Wij voeden
ensen
Om Gra voor rampen te behoeden.

X is van ouds de vrouw Xantippe
aan wie Socraat trackt te ontglippen.
Het was de oude Xenophon
die met die lastertaal begon.
Vraagt men: wat heeft die dame X
met Gra te maken?
Antwoord Niks!

Y is de Ysbeer, die Gra nog niet maakte,
Ondanks de Yver, waarvan zij steeds blaakte
Ook Yzegrimmig is zij nooit gebleken
en Ydelheid hoort niet tot haar gebreken.
Wij Ylen dus wel erg in het negatieve;
Laat dus aan dit maal haar een Ysje gerieven.
Dat klinkt wel wat Yslijk maar t is toch bekend
Als 't Ys is gebroken loopt alles patent.

KONINGIN EMMA
1879-7 JANUARI-1929

Z is het Zilver van de penning
van menig mans verdienst-erkenning
't Is ook het Zilver in de haren
van jonge lieden van Zeventig jaren.
Z is het Zwijgen van het goud
waarom ik meer van Zilver houd:
Wat ware 't lot van dit gedicht
hield iedereen Zijn mondje dicht.
Neen Zilver spreekt, dat is gepast
Bij 't feest van Gra, onze Eeregast.

Pennewip spreekt:

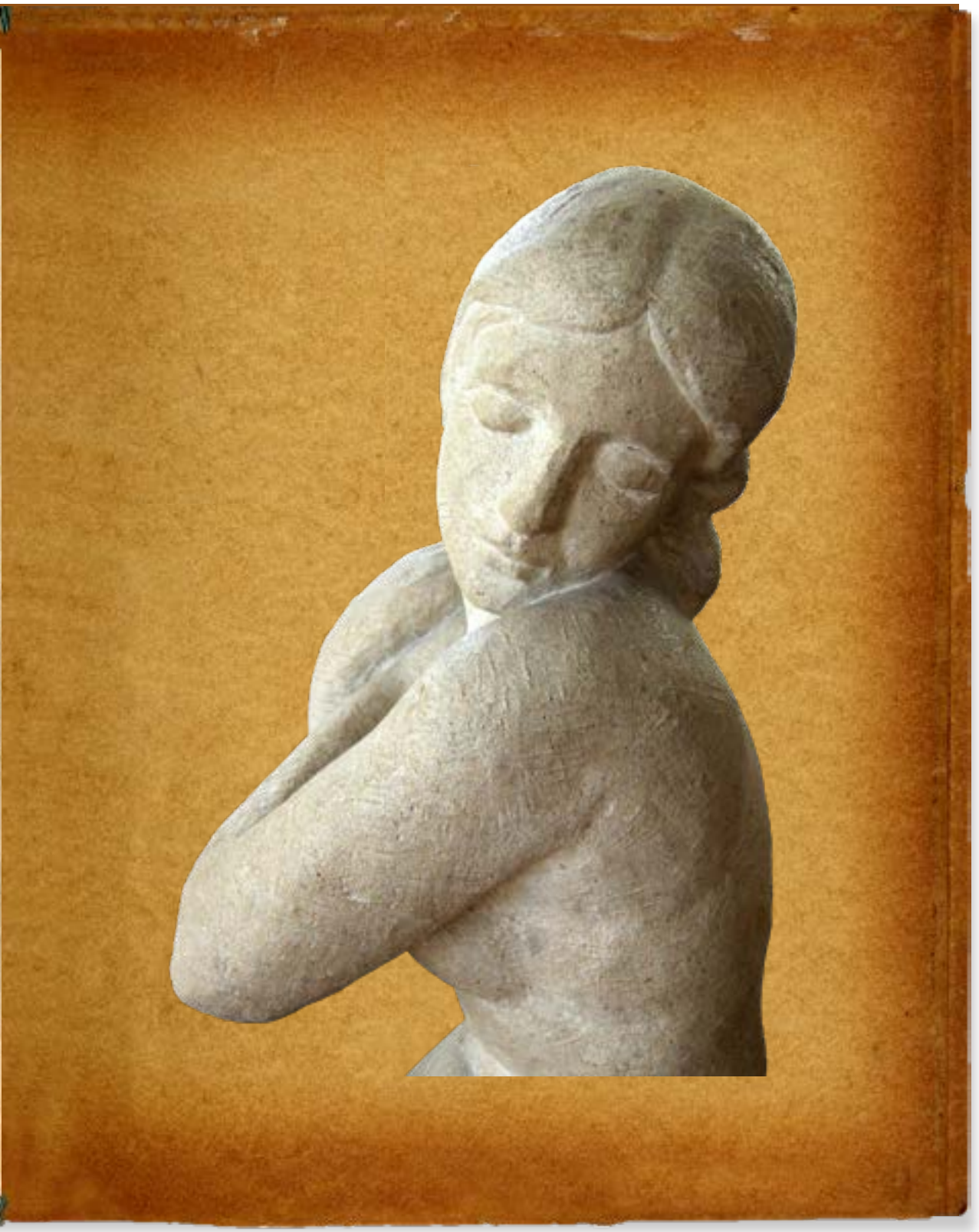
't Was wel een heel vreemd A.B.C.
Maar 't viel misschien toch nog wel mee.
Dus Kinders 'k mag tevreden zijn
Zingt samen nog het slot-refrein:

Samen

Beeldhouwen is een schone zaak
en geeft het menschdom veel vermaak
Men ziet het aan het werk van Gra
Zij leve lang; hiep, hiep hoera!

DOCTOR · JOHAN · WAGENAAR · AET · 70
TACT
ERNST
HUMOR
1932
ENERGIE
DOCTOR · JOHAN · WAGENAAR · AET · 70
TACT
ERNST
HUMOR
1932
ENERGIE

48

WERKEN DAT GENOEMD WORDT IN HET ABC

De foto (van het gipsen model) van **Meester Pennewip** (p.14) komt uit het fotomapje van tante. Op de achterkant staat een stempel van fotograaf Alexander Dingjan, Den Haag (p.252) en het nummer 543925. De foto stamt uit 1954. Op initiatief van de heer J.Th. Hundepool is er op "alle openbare Haagse inrichtingen van onderwijs" geld ingezameld om het interieur van het nieuwe stadhuis te verfraaien. Tante heeft daarop dit beeldje in brons gemaakt en aangeboden aan het gemeentebestuur. De schenking creëert een wat gecompliceerde situatie. Het beeld wordt aan de gemeente aangeboden, die het blijkbaar doorgeeft aan het Kunstmuseum Den Haag want daar verschijnt het op de inventarislijst. Deze geeft het op haar beurt weer in bruikleen aan de gemeente.

Maar de gemeente is groot en houdt niet bij waar het geplaatst wordt. Er is gelukkig nog een aanwijzing waar het beeld kan zijn want in het gedicht wordt als standplaats het midden van Van Zwijndrechts arbeidsveld genoemd. De heer J. van Zwijndrecht is de wethouder van Onderwijs en Kunstzaken die het beeldje in ontvangst heeft genomen en met het arbeidsveld zal dan wel zijn werkplek bedoeld worden. Maar het stadhuis is in 1996 gesloopt en met het stadhuis is ook de werkplek en mogelijk ook de Meester verdwenen. Meester Pennewip is de leraar van de hoofdpersoon in het boek Woutertje Pieterse van Multatuli. De meningen over de man lopen nogal uiteen, maar de Haagse onderwijzers zullen aan de positieve kant hebben gestaan.

5 WOENSDAG 1 DECEMBER 1954

De voorzitter van het daartoe ingestelde comité, I. M. Koster, heeft het beeldje van meester Pennewip aangeboden aan weth. Van Zwijndrecht. De heer Koster met de beeldhouwster mej. C. J. W. Rueb bij het beeld.

Ook de **aapjes** zijn onderdeel van de collectie van het Kunstmuseum Den Haag en zij zijn eveneens in bruikleen gegeven aan het stadhuis aldaar, waarschijnlijk om de boel wat op te fleuren. De aapjes hebben eenzelfde weg bewandeld als Meester Pennewip en zijn dus in de loop van de verschillende wisselingen verdwenen. Gelukkig is een exemplaar in een particuliere collectie teruggevonden.

Met aalmoezenier Verbaan wordt aalmoezenier Verbraak bedoeld. **Henricus Christianus Verbraak** (Rotterdam 1835 - Magelang 1918) is sinds 1864 opgenomen in de Orde der Jezuïeten en heeft vanaf 1873 zijn missiewerk in Nederlandsch Oost-Indië verricht. Er is een boekje over zijn leven geschreven door F. van Hoeck met daarin de vermelding van het standbeeld en de onthulling ervan met een foto. Uit dit boekje: "Men slaagde erin om voor de uitvoering van dat werk eene buitengewoon begaafde kunstenares te vinden, Mejuffrouw G. Rueb te 's-Gravenhage. Al te groote bescheidenheid houdt dezen naam voor velen onbekend, maar haar talent heeft zich schitterend geopenbaard in de marmerbusten van H. M. de Koningin en Prins Hendrik, geplaatst in de voorhal van het stadhuis te Rotterdam en die van Viotta in den grooten foyer van den Amsterdamschen schouwburg; de bronsbuste van Generaal Snijders en het monument Tydeman te Tiel.

Zodra zij zich op de hoogte had laten brengen van het leven en werken van pastoor Verbraak, was deze Protestantsche vrouw met zoveel eerbied voor

dien Roomschen priester vervuld, dat zij volgaarne de taak op zich nam, zonder zelfs eenigen eisch te stellen voor het toe te kennen honorarium. Het beeld, ter grootte van 2.50 M., werd volgens het in gips afgewerkte model in brons gegoten door de 'Fonderie Nationale' te Brussel; ons gouvernement had daarvoor eenige oude kanonnen beschikbaar gesteld. Het voetstuk, uit Beiersch graniet, is ruim twee meter hoog. Door de stoomboot-maatschappij 'Nederland' werd het monument kosteloos naar Indië vervoerd."

Het beeld staat in het Molukkenpark (Taman Maluku) op de hoek van Aceh Street en Maluku Street in Bandung, Indonesië. Het is best bijzonder dat het beeld er nog staat, omdat ik op verschillende reizen over Java, Bali en Sulawesi geen enkel monument heb gezien van vóór de onafhankelijkheid van Nederland. Nu staan er moderne monumenten met heldhaftige soldaten in de openbare ruimte. De reden dat het beeld er nog staat, is waarschijnlijk dat het nog steeds populair is bij de bevolking. In vroeger dagen is het beeld als achtergrond voor klassenfoto's gebruikt. De briefkaart komt uit een mapje van tante. Ze heeft hem gekregen van een vriendin die op rondreis door Java het monument heeft bekeken.

Op de detailfoto is goed te zien dat Verbraak enkele keren onderscheiden is. Van links naar rechts zijn dat: Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, Officier in de Orde van Oranje-Nassau, Atjeh-medaille 1873-1874 en Eereteeken voor belangrijke krijgsbedrijven met gesp "Atjeh 1873-1874".

Van Hoeck schrijft verder dat Verbraak na zijn pensionering zijn onderscheidingen niet meer draagt: " 'Och, kijk, mijn Overste hier in de pastorie heeft geen ridderorde, en als ik, zijn ondergeschikte, mij zoo opsier, zou dat al te veel afsteken.' Zodra zijn Overste, pastoor Nolthenius de Man, dit vernomen had ging hij naar Verbraak toe. 'Hoor eens hier, beste pater, ge moet uwe ridderorden dragen; gij hebt ze verdiend en ik niet; ge zult er nog invloed mee kunnen hebben als ge bij de soldaten komt.' En de volgenden dag reeds liet hij trensen zetten op zijn toog, haalde de zorgvuldig ingepakte decoraties weer voor den dag, en droeg ze verder geregeld als hij naar kazerne of hospitaal ging."

Het **bokje** is in 1936 geschonken door de "Vrienden van het Museum" als "kalfje" en het museum is het huidige Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam. In Het Vaderland van 14 november 1935 en in Veth is het beeldje afgebeeld en heet dan "bokje". Het zal een bokje zijn, geen kalfje. Daarbij komt ook nog dat het diertje aanzetten tot horens heeft en een zeer geitachtige staart. Tante zal later nog een steenbokje (p.229) maken met zo'n zelfde staart.

En dan komt de wat mysterieuze vermelding "dat Binder giet". Binder is een gieterij in Haarlem waar werk van tante is gegoten. Gieters zijn ondergesneeuwd in de kunstwereld terwijl ze toch een belangrijke functie hebben.

Hakken en gieten zijn twee dingen die tante niet heeft gedaan wat het maken van haar werk betreft. In een interview door C. Hendriks in het Vrije Volk van 15 december 1967 zegt zij: "Ik maakte mijn beelden altijd in klei en liet dat dan of gieten in brons, of punteren en hakken in marmer." Dat verhaal is niet helemaal compleet want tante werkt ook graag en veel in gips en het hakken in graniet besteedt ze eveneens uit. Veel van het uitbestede werk gebeurt door een practiciën en de enige practiciën die ik gevonden heb voor tante is George Graff (Rotterdam 1900 – De Haag 1976).

Over hem is een prachtig artikel geschreven door Pier Terwen. Tante moet ook gebruik hebben gemaakt van andere practiciëns vooral in haar beginjaren. De marmeren beelden van koningin Wilhelmina en haar echtgenoot prins Hendrik (p.127), lange tijd als grote voorbeelden van haar kunstenaarschap gepresenteerd, worden niet genoemd door Terwen en liggen ook iets eerder dan de beginperiode van Graff, maar moeten beslist gehakt zijn door iemand anders.

Hakken wordt niet geschikt geacht voor vrouwen en hoewel tante haar mannetje staat, heeft ze zich daar wel bij neergelegd.

Practiciëns zetten geen teken of monogram op het werk waardoor het lastig is om na te gaan wie wat heeft gedaan. En ook gieters slaan niet altijd hun naam in het brons. Een practiciën voert andermans werk uit en is daarom moeilijk te herkennen. Hun eigen administratie of dat van een kunstenaar is de enige manier om het verband te vinden. Voor het uitvoeren van werk in marmer of graniet is in het geval van tante dus altijd een practiciën ingeschakeld. Voor gieten is niet altijd een practiciën nodig, want in de gieterij zijn ook mensen die de mallen kunnen maken.

Een boekje waarin haar werk is bijgehouden is nog niet teruggevonden en wie heeft gehakt of gegoten blijft daarom onduidelijk. Gieterijen waar tante gebruik van kan maken zijn dun gezaaid.

Zo zijn er in de jaren vijftig maar drie gieterijen actief die kunst (kunnen) gieten. In een artikel in het Leidsch Dagblad van 22 mei 1955 staat onder de kop “Bij Stöxen stolt de scheppingsdrang van vele beeldende kustenaars”, een omschrijving van de gieterij: “waar men zich uitsluitend toelegt op het “vereeuwigen” van wat kunstenaars in vergankelijke materialen als gips en klei scheppen.” De waardering voor gieterijen is er dus wel, maar een archief is helaas niet beschikbaar.

Ook van de bedrijven die nog bestaan, Binder en Steylaert Rumpt, is geen archief uit die tijd bewaard gebleven.

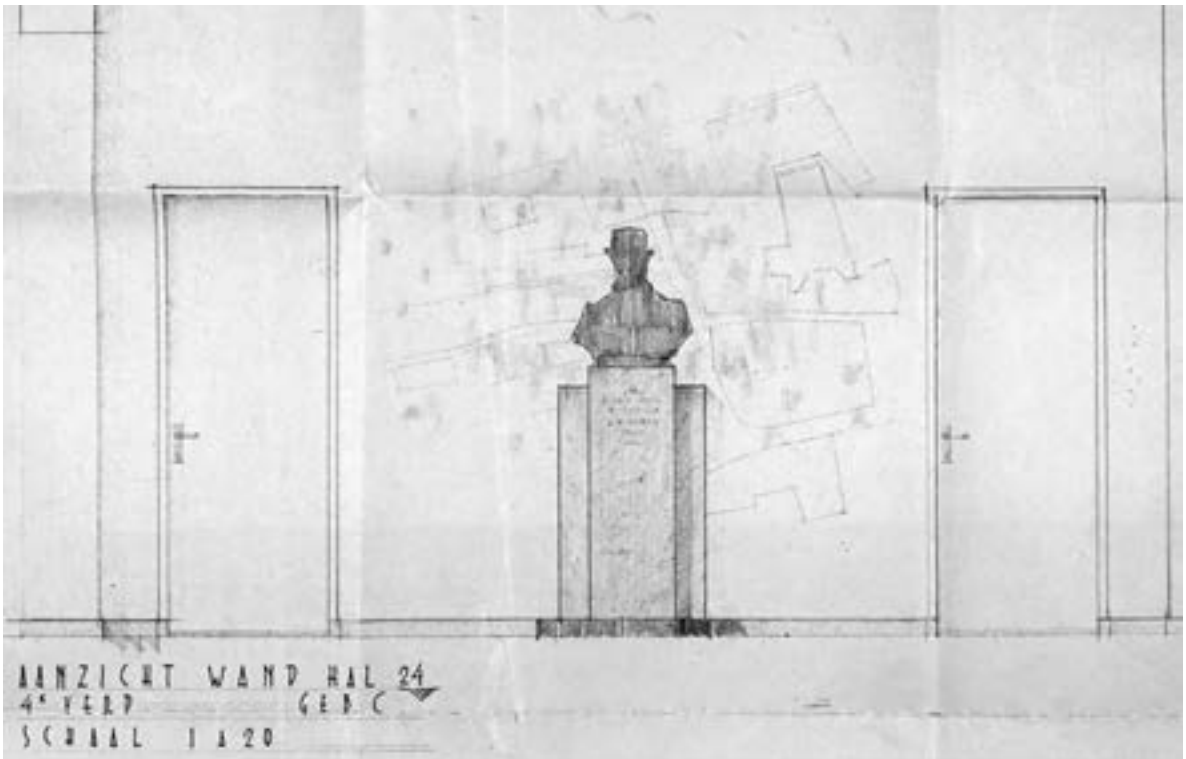
Van de volgende gieters heeft tante in ieder geval gebruik gemaakt. Het borstbeeld van generaal Snijders wordt in 1919 bij Braat's Koninklijke Fabriek van Metaalwerken Delft gegoten. Die bronsgieterij moet in 1920 worden gesloten.

Daarna volgt in de jaren 1920-21 de Fonderie Nationale des bronzes - J. Petermann - St. Gilles-Bruxelles waar onder andere een **Kinderkopje** en Moedertje (p.193) worden gegoten. Vervolgens de kunstgieterij van A. Prowaseck in Voorschoten en dat is dicht bij Den Haag waar tante woont. Hij verplaatst het bedrijf of opent een andere gieterij in Leiden: A. Prowaseck kunstgieterij. Ook wordt er gegoten bij Stöxen die in 1922 een gieterij begint in Haarlem en tussen 1927 en 1930 samen gaat met A. Prowaseck in de Kunstgieterij Leiden.

In 1930 gaan de partners weer uit elkaar. Begin jaren dertig is de **vogel-messenlegger** bij Stöxen gegoten maar in dezelfde periode wordt er ook weer gebruik gemaakt van A. Prowaseck.

Bij Koninklijke Begeer Voorschoten is tussen 1927 en 1932 gegoten en tussen 1934 en 1937 bij Pessier de Plastiek, Bloemendaal. Eind jaren '40 en begin jaren '50 maakt ze gebruik van de gieterij N.V. Eerste Nederlandsche Witmetaalfabriek Loosduinen, voorheen de kunstgieterij "Prowaseck" Leiden, een nazaat van de oprichter.

Dan weer bij Stöxen in 1952 en 1959, bij Binder Haarlem in 1954 en bij Steylaert Rumpt Waardenburg in 1963. Er wordt dus nogal gewisseld tussen verschillende gieters, maar door de jaren heen werkt tante vaak met de Rijnlandse Kunstgieterij J.E. Stöxen. In dit bedrijf zijn verschillende generaties Stöxen actief geweest en de relatie tussen de firma en tante is goed. Tante krijgt geboortekaartjes van de kinderen Stöxen en heeft die beantwoord.

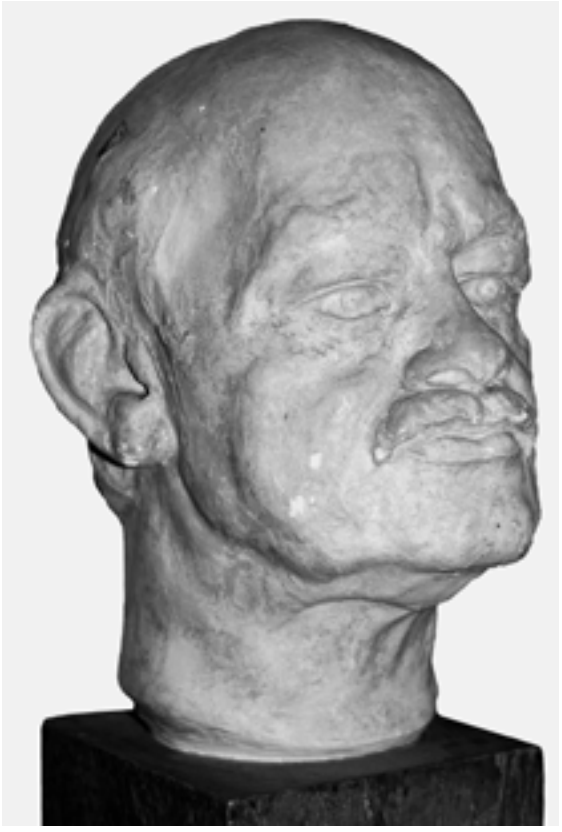
Ir. Pieter Bakker Schut (1877-1952) is directeur Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting in Den Haag. Op 28 februari 1942 is een bronzen borstbeeld, waarvan een afgietsel in gips aanwezig is namens "tallooze vereerders en vrienden" aangeboden ter gelegenheid van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd en dus zijn afscheid (De residentiebode 3 maart 1942).

Het is opvallend te lezen dat het een gipsen afgietsel betreft. Het is geen afgietsel maar het oorspronkelijke model en het is later in brons gegoten. Het is op dat moment namelijk midden in de Tweede Wereldoorlog en in brons gieten is, gezien de schaarste van het materiaal, een probleem.

De schets is een stukje van de bouwtekening C1746, gedateerd 25-7-'51. Het borstbeeld moet volgens de bouwtekening worden geplaatst in hal 24 op de 4e verdieping van gebouw C, onderdeel van het gemeentehuis aan de Patijnlaan (nu het Burgemeester De Monchyplein) te Den Haag, dat in 1953 in gebruik is genomen en in 1996 wordt afgebroken. Sindsdien is de verblijfplaats van het borstbeeld onbekend. Waar het beeld heeft gestaan tussen 1942 en 1953 is ook nog niet achterhaald.

Daniël George van Beuningen (Utrecht 1877 - Arlesheim 1955) is onder andere directeur van de Steenkolen Handels Vereniging, de grootste werkgever van Rotterdam en actief in vele andere bedrijven. Rotterdam ligt hem na aan het hart en hij heeft dan ook veel gedaan om die stad tot bloei te brengen. Door al die activiteiten groeit hij uit tot één van de invloedrijkste mensen in Rotterdam. En, wat voor tante belangrijk is, hij is een groot liefhebber van kunst en verzamelt dit hartstochtelijk. Weliswaar hoofdzakelijk uit de vijftiende - en zestiende eeuw, maar toch.
Aan het museum Boijmans heeft hij veel geschonken en in bruikleen gegeven. Het museum verandert haar naam in Museum Boijmans Van Beuningen.

Voor de Tweede Wereldoorlog ontstaat een onduidelijk spel tussen verzamelaars, kunsthandel en de bezetter van handel in kunst van slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Uitvloeisels daarvan krijgen nog steeds media-aandacht (NRC Handelsblad 21 oktober 2016 en Mieke Fransen). Tante heeft ver daarvoor twee werken voor hem gemaakt: een borstbeeld en een fontein (p.64). Van het borstbeeld is nog geen spoor en zelfs geen foto terug gevonden. Navraag bij het museum en bij de familie Van Beuningen hebben geen resultaat opgeleverd. Mij zijn wel borstbeelden van "D.G." – zoals hij door intimi wordt genoemd – bekend, maar het beeld dat door tante is gemaakt zit daar voorlopig niet bij.

Anne Cornelis Veth (Dordrecht 1880 - Den Haag 1962) is illustrator en schrijver over letteren en kunst. Hij heeft in 1946 ter ere van haar 60-ste verjaardag een monografie over tante geschreven. Op de achterkant van het sokkeltje is een etiket geplakt "Cornelis Veth door Mej. G Rueb. Gips. op houten statief. Eigendom Letterkundig Museum. 1070 V.5652/Ba/1." De erven-Veth hebben het borstbeeld in 1962 aan het Letterkundig Museum in Den Haag geschonken. Omdat het gipsen beeld uit de familie komt, is het twijfelachtig of er ooit een bronzen versie is gemaakt. Wellicht is het beeld gemaakt als een dank-je-wel voor het boek.

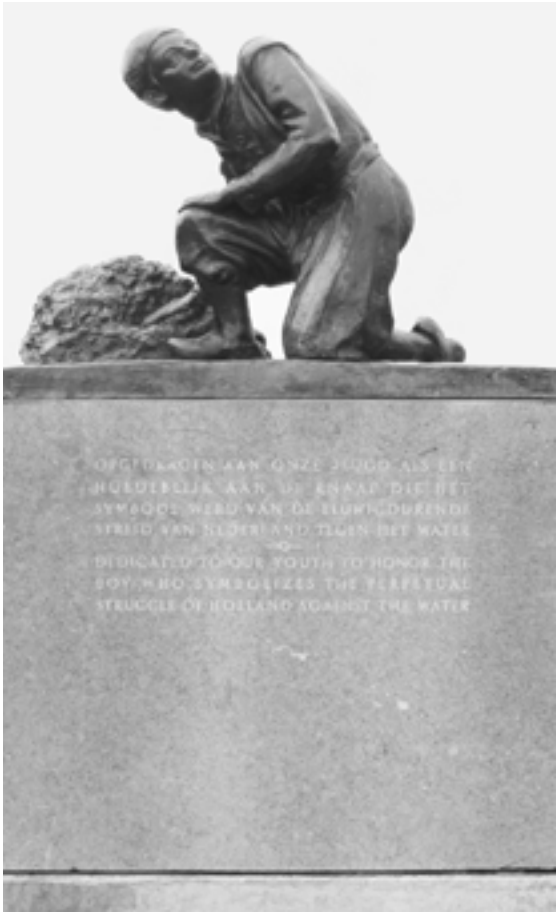
Jan Dekker (Werkendam 1884 - Bilthoven 1936) is concertzanger en zangpedagoog. Uit Het Vaderland van 10 november 1936: Hij werd een gerenommeerde kracht voor de vertolking van baspartijen in oratoria. Zijn stem was niet machtig, maar fraai getimbreerd en bovendien kwamen aangeboren muzikaliteit en artistiek gevoel hem bij zijn taak als oratoriumzanger zeer te stade. Alles wat hij, consciëntieus artist, deed, was altijd tot in de puntjes verzorgd."

En uit Het Vaderland van 13 november 1926: "Toch ging zijn grote belangstelling niet in hoofdzaak naar het podium uit, maar veeleer naar zijn leerlingen. Het werk van mensch tot mensch."

De Duim van **Hansje Brinker** is eigenlijk die van **Peter Holland**, een personage in Hannes Brinker of de Zilveren schaatsen. Het boek is de aanleiding en inspiratiebron om het beeld en de later ontwikkelde handelswaren te (laten) maken. In de Verenigde Staten is het een bekend en populair kinderboek en Amerikaanse toeristen vragen zich af waar het beeldje van het roemruchte jongentje staat dat zo'n belangrijke rol voor Nederland speelt. Maar omdat het een fantasieboek is, bestaat het beeldje niet. Om toch aan de vraag te voldoen, heeft de voorloper van de VVV besloten het beeldje te laten maken, met een tweetalige tekst op de sokkel om de doelgroep te dienen.

Ook in Madurodam is het beeldje geplaatst. Gelukkig niet op de gebruikelijke schaal 1:25 want dan zou de hoogte 3 cm moeten bedragen in plaats van de 13 cm die het nu heeft, met de correcte tekst "Peter Holland" er op. Er zijn herinneringsbeeldjes in wit porselein gemaakt bij Koninklijke Plateelbakkerij Zuid-Holland NV, Gouda, al dan niet met de tekst "10 April 1959 Haarlem" op de achterkant. De beeldjes met tekst zijn speciaal gemaakt voor de schooljeugd in Haarlem.

En er zijn stapels briefkaarten uitgegeven waar het beeldje opstaat. Het beeldje is commercieel behoorlijk uitgebaat. Tante heeft met het beeldje de internationale pers gehaald. Niet alleen in de ontwerpfase in Noord Amerikaanse en Britse nieuwsbladen (allemaal met dezelfde foto waar tante aan een klein ontwerp van het beeldje werkt met een grote ontwerptekening op de achtergrond), maar ook in een artikel over beelden over personen die niet hebben bestaan in de Kingston Daily Freeman van 21 april 1962.

De grappigste vermelding is wel in de Donald Duck. Beroemde schilderijen en beelden worden gebruikelijk "vertaald" naar Duckstad, maar hier is er een foto opgenomen en geen eendje die een vleugel in de dijk stopt.

Het beeldje staat ook op de hoes van de "Hans Brinker Symphony" uit 1971. De symfonie zelf, uitgevoerd door een aantal bekende popgroepen (uit die tijd), is een variatie op het liedje "De uil zat in de olmen".

Er zijn twee verschillende egeltjes bekend. **Eén die wat opgericht geuren opneemt** en die nog niet teruggevonden is (de foto komt uit Veth) en **één die een beetje op zijn hoede** is. Van die laatste bestaan drie varianten: in hout, terracotta en brons (p.22). Eén egeltje is onderdeel geweest van de oktober-tentoonstelling in de Pulchri Studio van 1946. Omdat er verschillende egeltjes zijn gemaakt is het niet zeker welk egel het betreft. Hoe dan ook, de verschillende egeltjes lijken uit eenzelfde serie en in eenzelfde periode gemaakt te zijn. Waarschijnlijk zijn ze in de Tweede Wereldoorlog gemaakt toen tante veel in hout heeft gesneden.

Met de **eendjes** worden ongetwijfeld de drie keramieken eendjes bedoeld. Tante maakt wel meer eenden maar die plonzen niet. Op tentoonstellingen staan ze bijna altijd met zijn drieën, maar ze worden los verkocht. In het Goedewaagen-archief staan ze te boek als **duikeend** (p.22), loopeend en **staande eend**. Goedewaagen is de fabriek in Gouda waar tante het keramiek laat uitvoeren. Goedewaagen, zowel de fabriek als het museum, zijn verhuisd en staan nu in Nieuw-Buinen. Op de onderzijde is een stempeltje met de gekroonde dubbele GG aangebracht, het monogram dat Goedewaagen in die tijd veel gebruikt.

Van het loopeendje zijn alleen afbeeldingen teruggevonden (p.312). Het gipsen model van het staande eendje is gebruikt bij de Rijnlandsche Kunst Gieterij J.E. Stöxen Leiden.

In 1926 hebben op een tentoonstelling bij de Koninklijke Kunstzalen Kleykamp Den Haag twee bronzen eendjes gestaan: het staande eendje (gezien het gipsen model dat tot het archief van Stöxen terug te voeren is) en dan nog eentje, maar welke is niet duidelijk. En dat betekent dat de bronzen versies er eerder zijn dan de keramieken en dat er later een derde eendje aan toegevoegd is. Keramiek is goedkoper te produceren dan brons en is daardoor waarschijnlijk ook beter verkoopbaar.

Er zijn twee duikeendjes met verschillend glazuur opgedoken. Het witte eendje is een model uit de late jaren ’20 of het begin van de jaren ’30 toen bij Goedewaagen met tamelijk realistischer kunstglazuren gedecoreerd is. (p.22)

Het rode beeldje is gemaakt in een stijl die ook wel “crisis-aardewerk” wordt genoemd. De naam heeft een toelichting nodig, want die naam slaat noch op het aardewerk noch op het glazuur. Het experimentele kunstaardewerk wordt rond 1930 voorzien van stroom-, sprits- en spuitglazuren en dus niet van decoraties. Er wordt gewerkt in vlammend rood-oranje (vuur), groenblauw (water), bruin (aarde) en fel blauw (hemel), kortom de vier elementen.

De crisis zit hem ook niet in de prijs, want die ligt in het algemeen hoger dan de handgepenseelde stukken. De crisis zit hem in de economische depressie die start met de beurskrach van 1929. Het rode eendje is helemaal conform de nieuwe mode in 1931-32 geglazuurd en het realistisch gepenseelde eendje zal van eerdere datum zijn. Te verwachten is dat de drie eendjes zowel realistisch gedecoreerd als in “tomaat” (zoals dat door Goedewaagen genoemd werd) gekleurd zullen zijn verkocht, de mode van de tijd volgend.

Just Havelaar beschrijft de eendjes in Het Vaderland van 23 november 1926 in de laatste regel van een bespreking van de tentoonstelling van het werk van Pulchri-leden, als “de geestige eendjes (ceramiek) van juffr. Rueb”.

De **fontein** (in De Delver 1941 wordt het **"spelende karpers"** genoemd) is in opdracht van D.G. van Beuningen gemaakt en is geplaatst in het zwembad van zijn toenmalige buitenhuis (p.38). Ze verwijst naar zijn sterrenbeeld "Vissen". De karpers zijn in begin 1949 bij Pulchri-Studio, Den Haag tentoongesteld. Het is de vraag of het een gipsen model van het beeld is, zoals in Veth staat afgebeeld of dat het al in brons was gegoten.

Het gieten is een kostbare aangelegenheid en dus een risico of het wel verkocht zal worden. Het toeval wil dat ook een tweede exemplaar bij een nazaat van D.G. terecht is gekomen en wel door vererving via de "koude kant". Het is een geschenk van de geneesheer-directeur van het Rode Kruis Ziekenhuis Den Haag aan de grootvader van de huidige eigenaren. De karpers staan daar op het droge opgesteld en dat doet aan het beeld niets af.

De achterkant van een foto is informatief. Er staat een tekst van tante dat het een gipsen model van een fontein is en eigendom is van "Heer D.G. van Beuningen". Verder twee stickers: haar naam/adres sticker en een sticker met: Bestemd voor: Openluchttentoonstelling/ Kleinplastiektentoonstelling en onder andere de titel (2 karpers), het materiaal (gips-geverfd) en de hoogte (1 meter).

Het gipsen beeldje is blijkbaar geëxposeerd geweest tussen 1939 (toen het huis van D.G. gebouwd is) en 1946 toen het boekje van Veth verscheen. Mij is geen openlucht - of klein-plastiek tentoonstelling bekend waar het beeldje gemeld wordt. Of het moet het missende beeldje zijn van de tentoonstelling in het Zuiderpark Den Haag in 1941. Er zijn drie foto's van beelden in het park terwijl er sprake is van vier ingezonden werken. Omdat het een gipsen beeldje betreft (en daarom niet echt weersbestendig is) kan het ergens overdekt (of binnen) opgesteld hebben gestaan.

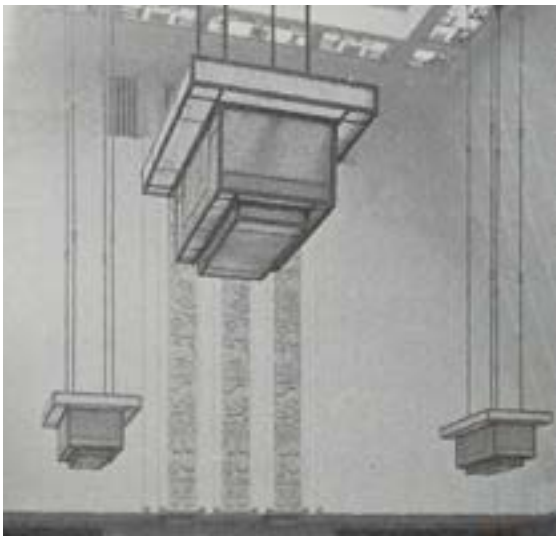

De **“figuren van planten en dieren”** zijn een muurdecoratie die bij de Haagse afdeling van **Heldring en Pierson** waren aangebracht. Veth schrijft hierover: “Schielijker herkennen wij haar hand in de decoratie der hal van het bankgebouw van ‘Heldring & Pierson’ te ’s-Gravenhage, (1924) uitgevoerd door Goedewaagen’s aardewerk-fabriek te Gouda. Het is een van haar proeven van plastische ceramiek, en wel een zeer geslaagde.

Ook hier is geen aandacht geschonken aan aard en bestemming van het gebouw. Het dier levert het motief, in het bijzonder de kleine, vlugge dieren: zeepaardjes, slangetjes, eekhoorns, konijnen. Zij zijn met gratievolle schikking telkens gerepeteerd in een rijke maar geordende vegetatie, op hooge, smalle paneelen. Dit is een geheel van gelukkige, kernachtige werking.” De foto’s van de gipsmodellen van de tegels komen uit een fotomapje van tante. Het bankgebouw is overgegaan in andere handen en bij een renovatie zijn de tegels verwijderd. De decoratie is een hoogtepunt in het werk van tante als de verwijzingen in de pers daarnaar als maatstaf genomen wordt. De decoratie is crèmekleurig keramiek (gelijk de eendjes) en bestaat uit vier verschillende motieftegels en een rozet. In de beschrijving in het calculatie boek voor bouwwerkzaamheden in van Goedewaagen staan drie tegels beschreven, Bosch, Veld en Water en de vierde moest blijkbaar nog komen.

In het Bouwkundig Weekblad Architectura uit 1929 staat een foto van de hal van de bank met de tegels op de achtergrond, drie keer de vier tegels boven elkaar met aan de onderkant van elke kolom een tegel met rozet, die niet in het fotoboekje staat. In Veth staan de tegels ook afgebeeld maar daar lijkt het dat de tegels in kratten zitten waarin ze vervoerd zijn. Op de foto staan vier keer de vier tegels, maar in een andere volgorde dan op de foto van de hal.

Ook in latere publicaties wordt het werk geregeld genoemd. In het jongst gevonden artikel in een (nog onbekende) krant uit 1955 wordt het geroemd als “een van haar bijzonder geslaagde proeven van plastische ceramiek”. Tot slot nog iets over de datering: in het Goedewaagen-archief is de prijsberekening voor de “bas-reliëfs Piersonbank-Rueb” gedateerd 2 juli 1928. In hetzelfde archief bevindt zich de inschrijving van de calculatie voor de “bouwkeramische opdracht voor groot formaat tegels in de Heldring-Pierson Bank, Den Haag” en deze is gedateerd op 8 augustus 1929. Het archief van Goedewaagen lijkt dus een ontwerpfase in 1928 aan te geven en een uitvoering in 1929.

G is Gra zelf; bij het voorlezen van het ABC is het een verklaring zonder veel woorden voor de mensen waar voor het gelezen wordt. Uit publicaties is het lastig om zo’n beeld in te vullen. In Veth staat: ”Gra Rueb acht zich, als beeldhouweres, niet de kunstenares van de Droom, maar de mensch van de Daad, de arbeidster. Zij moet zich geheel geven, ook met haar physiek; en waarom zou een vrouw daarin niet kunnen slagen? Het is een zaak van volharding, meer van willen dan van kunnen. Van materiaalkennis, van werkmanschap. De geciteerde woorden zijn van haar zelf, en ik wil deze voor haar eigen verantwoordelijk laten.”

Dat zij zich als arbeidster ziet (de ambachtelijke kant vermoed ik, zonder de sociale status te bedoelen) komt ook in de titel van het interview door C. Hendriks naar voren: “ ‘Wat heb ik veel gewerkt’. Gra Rueb zegt het uit de grond van haar hart, als ze terugdenkt aan alle beelden, penningen, plaquettes en tekeningen die ze in haar leven heeft gemaakt”. Ook over haar volharding wordt geschreven, door Roeland van Ruyven: “Er gaat iets uit van deze kunstenares, die weet wat zij wil en die doet, wat zij zich als taak gesteld heeft.” Dat laatste is beslist een vereiste om in een door mannen gedomineerde werkkring als vrouw je eigen broek op te kunnen houden.

Zij heeft niet alleen de crisis in het interbellum overleefd, ze heeft zich in die periode ook voor de collega’s ingezet. In het begin van haar carrière zal er ongetwijfeld een toelage van haar ouders zijn geweest, maar hoelang dat heeft geduurd is niet bekend. Ze heeft zich staande weten te houden in een moeilijke periode in een moeilijk vak.
Uit gesprekken met familieleden komt steevast tante als een “familiemens” naar voren. Altijd tijd voor haar neefjes en nichtjes. En als er een familiebijeenkomst is, is tante ook van de partij, vaak als middelpunt. Zij is een graag geziene gast. Zo ook op de foto op de vorige pagina waar zij pontificaal in het midden zit.

De twee generaals zijn Cornelis Snijders en Johannes Kappelhoff. Het borstbeeld van Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht **Cornelis Jacobus Snijders** (Nieuwe-Tonge 1852 – Hilversum 1939) is onthuld in het hotel de Twee Steden, 's-Gravenhage. Het is hem door een comité bestaande uit "een 60-tal vooraanstaande mannen in den lande uit burgerij, leger en vloot" als huldeblijk in 1919 aangeboden. Zijn houding in de Eerste Wereldoorlog is niet onomstreden en in 1918 is hem eervol ontslag verleend.

Het comité zal daarom wel uit voorstanders van zijn houding hebben bestaan. Waar het beeld uiteindelijk is geplaatst is mij niet bekend. Het is niet meer aanwezig in hotel "de Twee Steden" dat later gebruikt wordt als een pand van de Hollandse Bank Unie. Daarna is dat pand in gebruik genomen door de Haagsche Courant en een nieuwe vestiging van het Grand Café Dudok. Het beeld heeft ook nog gestaan in het oude Raadhuis aan de Javastraat.

Generaal-majoor **Johannes Hendrikus Gerhardus Kappelhoff** (Amsterdam 1877 - Santpoort 1947) is zijn leven lang actief geweest in het leger en in die carrière is hij van 1 november 1931 tot 1 november 1936 inspecteur der Koninklijke Marechaussee. De plaquette is een "huldeblijk aangeboden door het personeel van de Koninklijke Marechaussee" als herinnering aan deze periode.

Hij krijgt in 1922 de onderscheiding Ridder in de Orde Oranje Nassau met zwaarden (de toevoeging "met zwaarden" is omdat hij een militair is). In 1934 wordt hij bevorderd tot Generaal-majoor titulair en in 1936 krijgt hij nog de onderscheiding Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Daarnaast ontvangt hij meerdere malen een buitenlands Orde- of Ereteken en talrijke medailles. En er is nog een generaal verbeeld op een plaquette: luitenant-generaal J. van Andel (p.283).

Haar huis, met atelier, staat in de Jacob Mosselstraat 34. Later zal zij naar de Carnegieflat aan de Anna Paulownastraat verhuizen. De kaart van haar huis heeft ze gestuurd naar haar broer die op dat moment in Hamburg woont. De keerzijde van de kaart is ook interessant en wordt besproken bij het beeld van Reineke (p.149).

Het briefpapier op naam G.J.W. Rueb / Jb Mosselstraat 34 / S' Gravenhage is gemaakt door Jeanne. Freule **Adriana Johanna Wilhelmina (Jeanne) Bieruma Oosting** (Leeuwarden 1898 - Almen 1994) is, in de woorden van neef Joost die tante goed heeft gekend, haar kunstvriendin. Hij ziet Jeanne dan ook geregeld als hij bij tante op bezoek gaat. Jeanne heeft voor tante een ex libris en een briefhoofd ontworpen.

Dat de vriendschap tussen tante en Jeanne meer dan oppervlakkig is, blijkt uit de reizen die ze samen maken. Tante is haar hartsvriendin (Withuis). Er zijn brieven van tante aan Jeanne uit de jaren '30 (Jeanne zit dan in Parijs) en een paar uit Tweede Wereldoorlog (Jeanne zit dan in Amsterdam). Ze beginnen met "Lief Biertje" of "Lieve Bier" en gaan over de alledaagse dingen en zorgen en laten de betrokkenheid bij elkaar zien. Brieven aan Jeanne komen op verschillende plaatsen in dit boekje naar voren. (p.71, p.96, p.126)

G. J. W. Rueb
Jb. Mosselstraat 34
S'Gravenhage

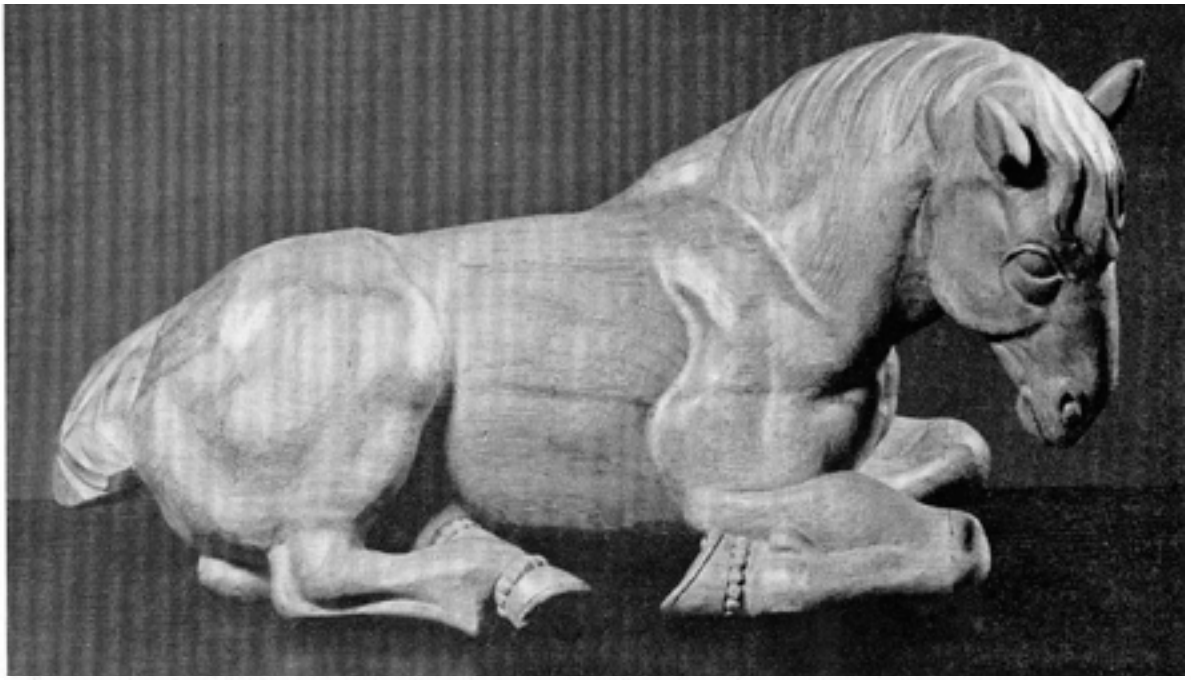

Tante heeft in hout gesneden en laten snijden door George Graff. Terwen noemt van hem slechts het "Liggend hert, diverse varianten, op halve grootte in diverse soorten hout, voor Gra Rueb". Wat er met halve grootte bedoeld wordt, is niet duidelijk. Van de bekende beeldjes zijn er geen versies gevonden die twee keer zo groot dan wel half zo groot zijn. Er zijn twee verschillende liggende hertjes bekend: een slapend hertje en een liggend hertje (p.24) dat net wakker lijkt te zijn geworden.

Er moeten beslist meer beeldjes door George gemaakt zijn. Waarschijnlijk ook het **rustend paard**. Het laatst genoemde beeldje is nog niet gevonden en de foto komt uit Veth. De geschreven toelichting is van tante. Zoals wel vaker gebeurt, worden beeldjes in afwijkende materialen geleverd als daarom gevraagd wordt.

Zo zijn er bronzen uitvoeringen bekend van zowel het slapende als het liggende hertje (p.180).

Beeldjes die zeker door haar gesneden zijn, staan op een tentoonstelling in 1930 waar niet zozeer de kunstenaar als wel het materiaal centraal staat. Het Koloniaal Instituut Amsterdam heeft stukken hout over en besluit in overleg met de Nederlandschen Kring van Beeldhouwers (NKB) een aantal kunstenaars uit te nodigen iets met die stukken te doen om uit te vinden hoe het materiaal zich laat bewerken. Omdat tante actief is bij de NKB en dus dicht bij het vuur zit, is zij een van de uitverkorenen en heeft toen een **"Vrouwenbuste"** en een **"Torenvalk"** in djati kembang (Tectona grandis) gemaakt.

Rustend paard
eikenhout - 1938 commissaris der Koningin in Zeeland

Het oordeel van tante over het hout “In antwoord op Uw schrijven van 23 Mei deel ik U mee, dat ik slechts djatihout heb bewerkt. Mijn ondervinding is, dat dit hout nogal kalkhoudend en kurkachtig was; het ‘djati kembang’-hout was taai in de bewerking. Het voordeel van deze houtsoort is vooral, dat zij weinig beïnvloed wordt door temperatuurverschillen en niet barst indien blootgesteld aan den invloed van centrale verwarming. De kleur is mooi, maar voor portret niet gunstig.”

Het Vaderland vermeldt dat op lotnummer 3246 van de verloting van de werken van de Crisistentoonstelling in Pulchri Studio, Den Haag een prijs gevallen is. Het gaat om een houten torenvalk en het kan zomaar zijn dat dit de prijs is geweest. In de Tweede Wereldoorlog heeft zij geregeld in hout gesneden.

In 1944 schrijft zij aan Jeanne Bieruma-Oosting dat ze niet meer aan materiaal kan komen om te werken. “Ik heb nogal veel in hout uitgevoerd dit jaar, wat zeer moeilijk maar boeiend werk is.” Dat gebeurt niet geheel op vrijwillige basis, want het is het enige materiaal, naast papier om op te tekenen, waarover zij kan beschikken. Zij krijgt geen materiaal omdat zij niet is aangesloten bij de Kultuurkamer, een instelling in de Tweede Wereldoorlog waarvan kunstenaars, bij wet, verplicht lid moeten zijn. (p.92)

Het **slapende hondje**, Pietertje, is in die periode gemaakt. Pieter is het hondje van tante, een geliefd onderwerp en altijd voor handen. Het beeldje komt uit de verzameling van de overgrootmoeder van de eigenaar. De overgrootmoeder was Johanna Maria Catharina Rueb, een oudere zus van tante.

"Haar klagelijk jankende hondje", hier in brons uitgevoerd staat in Veth in hout afgebeeld. Het diertje roept bij Veth medelijden op maar als ik een tekening van Pieter bekijk (p.237), ligt mijn medelijden toch meer bij tante. In Het Vaderland van 26 november 1936 wordt, in een beschrijving van de tentoonstelling "werken der leden van Pulchri Studio", nog een kant van Pieter genoemd: "Naar den als nummer 130 aangekondigden Huilenden Hond zullen vele bezoekers tevergeefs rondspeuren: was zijn gejank de trop en werd hij uit deze plechtige ruimten verwijderd, of bleek zijn geboortekaartje voorbarig verzonden?" Het huilen kan wellicht een voorbode zijn geweest voor de moeilijke tijden die Pieter te wachten staat in de Tweede Wereldoorlog. In een brief van 11 januari 1945 aan Jeanne Bieruma Oosting schrijft ze dat Pieter aardappelschillen en groenteafval bij elkaar schooiert in het vuilnis dat niet meer opgehaald wordt.

De I van inspiratie is voor de **Nederlandse vrouw**. Het beeldje staat aanvankelijk in De Born, het eerste vrouwenvormingscentrum in Nederland, buiten bij het terras op een stenen sokkeltje met daarop de laatste regel van een citaat uit het spreekkoor “der Vrouwen Weg”, dat door Henriëtte Roland Holst - Van der Schalk geschreven is ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Bond van Sociaal-Democratische Vrouwen Propaganda Clubs in april 1933: “Wij leerden voelen onze waardigheid van mensch, ons recht om mensch te wezen: wij leerden fier, recht-op te staan.”

De briefkaart is rond 1954 uitgegeven door het Conferentieoord “DE BORN” Bennekom. Er zijn in de loop van de tijd verschillende kaarten uitgegeven. Onder het citaat op de kolom is nog een tekst: aan Elisabeth Ribbius Peletier april 1951.

Anna Elisabeth Ribbius Peletier (Utrecht 1891 - Scheveningen 1989) is bestuurder van diverse sociaaldemocratische vrouwenorganisaties en lid van de Raad van State. Haar kracht ligt in de organisatie van educatief werk voor vrouwen. Dat begint in 1926 met zomercursussen en krijgt een hoogtepunt in de oprichting, uit eigen middelen, van De Born, een studie- en vakantieoord voor vrouwen. Ze wil dat de vrouwen kennis nemen van het socialisme, maar minstens zo belangrijk is het de vrouwen het besef te geven dat zij zélf belangrijk zijn.

Een cursusleidster zegt over het beeld “misschien dat het beeldje iets verraadt van het vrouwenbeeld van de toekomst. Die uitstraling van rust, ontvankelijkheid en openheid vind ik juist heel sterk en krachtig.” (Coby Wezel in De Born door Wiky van Rijssel).

De Born stopt in 1992 haar activiteiten en in 2007 wordt het beeld geschonken aan het Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging (nu Atria Amsterdam), omdat het terrein en het gebouw worden verkocht en men bang is dat het beeld uit de tuin gestolen zou worden.

Het **Van Tuyll-monument**, met de wat oneerbiedige bijnaam "Jan met de grote handjes", staat bij de ingang van het Olympisch Stadion Amsterdam. Het beeld heet eigenlijk "De Olympische groet" en staat er om Frederik Willem Christiaan Hendrik baron van Tuyll van Serooskerken (Amsterdam 1851 - Den Haag 1924) te eren. Hij is de eerste voorzitter van het Nederlands Olympisch Comité, maar komt te overlijden voor de Olympische Spelen beginnen. Door de wat ongelukkige stand van de rechter arm is het monument tegenwoordig omstreden in tegenstelling tot vroeger toen het met de Olympische Spelen werd geassocieerd.

Hierover later meer. Het monument is niet alleen het beeld maar gaat om de ruime omgeving ervan. In het fotoarchief van tante is een foto van het monument in gips, het beeld en de omgeving zoals het moet worden uitgevoerd.

In het gipsontwerp lijkt de gewraakte arm minder stram omdat deze iets meer gebogen is. Op de maquette is ook een plaat te zien die er nu niet meer hangt. Bij de onthulling hangt hij er wel en er staat op: F.W. van Tuyll van Serooskerken, oprichter en eerste voorzitter van het Nederlandsch Olympisch Comité 1912-1924" (Algemeen Handelsblad 18 mei 1928). En de vijf Olympische cirkels zijn een muur opgeschoven en hebben geen verband meer met het beeld.

Op een foto in de Collectie-Elsevier, ondergebracht bij Spaarnestadphoto.nl onder nummer SFA002008804, staat de aanvankelijke situatie gedeeltelijk afgebeeld. Herman van Bergeijk beschrijft het monument in zijn boek over Jan Wils: "Het monument bestond uit een orthogonale compositie van vlakken en blokken, in de trant van Dudoks werk. Op een van de blokken stond

22
Model van het Van Tuyllmonument (foto: coll. ABM, Amsterdam)

het door de Haagse Gra Rueb gemaakte beeld 'De Olympische Groet' dat in zijn krachtsuitdrukking quasi-militair werkt. De ingang bestond uit een poort met een luifel erboven. Daarboven was een muurvlak met de vijf Olympische ringen en daarboven een balkon met zes spanten. Het geheel vormde een decoratief element in de anders strakke, sobere gevel." In de huidige situatie zijn de onderdelen van het oorspronkelijk monument door elkaar gehusseld.

En dan wordt het 14 augustus 2020. De NOS zet op haar nieuwspagina: "Beeld met 'Hitlergroet' weg bij Olympisch Stadion". De directeur van het Olympisch Stadion, Ellen van Haaren, is na overleg met historici tot de conclusie gekomen dat er een verband is tussen het schilderij "De eed van de Horatii", een schilderij uit 1784 van de Franse schilder Jacques-Louis David – een fascistische traditie die Mussolini in de twintiger jaren begonnen is – en tante. De groet is later ook door Hitlers nazipartij voor - en tijdens de Tweede Wereldoorlog gebruikt.

In Trouw zegt de directeur dat het beeld een plek binnen in het stadion krijgt. "Bij rondleidingen is het gewoon te zien, dan kunnen we er uitleg bij geven." En het bericht komt ook in het Algemeen Dagblad waarin staat dat het kunstwerk uit 1928 dateert en had daardoor in eerste instantie niks te maken met de nazi's, die pas vijf jaar daarna aan de macht kwamen in Duitsland. Door geen andere "instanties" aan te geven suggereert het artikel dat het later wel zo is. Het Algemeen Dagblad gaat nog verder: " 'We vinden dit best een heftige conclusie, we hebben namelijk jarenlang gedacht dat het ging om een Olympische groet,' zegt de woordvoerder."

Tante is actief betrokken in de voorbereiding van de Olympische Spelen van 1936, die in Berlijn zullen plaatsvinden, maar laat zich door Dirk Wolbers vervangen omdat zij zich niet kan neerleggen bij de beperkingen die aan de kunsten in Duitsland worden opgelegd (p.91). In de Tweede Wereldoorlog heeft tante heeft zich niet bij de Kultuurkamer laten inschrijven (p.71) wat haar het werken vrijwel onmogelijk heeft gemaakt. Ook in haar naaste familie leidt haar afwijzing van de fascistische ideologie tot spanning en zelfs een breuk.

Er is over de jaren heen werk van haar vernietigd, met de sloop van gebouwen of renovatie en er is werk beschadigd door vandalisme, maar nog nooit is er werk van haar op ideologische gronden, die niet de hare zijn, afgevoerd. Het is goed dat tante is overleden en dit niet hoeft mee te maken.

Het Algemeen Dagblad besluit haar artikel met: "De organisatie gaat het standbeeld niet volledig vernietigen, maar geeft het een plekje binnen in het stadion." Wat er met "volledig vernietigen" bedoeld wordt is niet duidelijk. De Telegraaf is duidelijker: "Het Olympisch Stadion in Amsterdam haalt een standbeeld weg van een man met gestrekte arm. De beeltenis doet voorbijgangers denken aan een Hitlergroet. Onterecht, maar de groet stamt wel uit de tijd van de fascisten, schrijft Trouw." en "Met de nazi's heeft het echter niets te maken. Maar net zo twijfelachtig is het verhaal dat de gemeente altijd had, namelijk dat een 'oude Romeinse groet' werd uitgebeeld. Die uitleg stond er zelfs op een bordje bij. 'Maar dat is een fabeltje', concludeert directeur Ellen van Haaren nu. "De grondlegger van de Olympische Spelen, baron De Coubertin, introduceerde het gebaar dat de bronzen sporter maakt in 1924 op de Spelen van Parijs. Het gebaar is dus bekend geworden als de Olympische groet. Maar in diezelfde tijd kwamen de fascisten in Italië op".

Tot slot de groet zelf: tijdens de opening van de Olympische Winterspelen in 1936 in Garmisch-Partenkirchen brachten de Britse deelnemers expres de Olympische groet en niet de groet van de nazi's waarbij ze het verschil tussen de Olympische groet en de Duitse groet of Hitlergroet benadrukten. Toen was het verschil tussen de verschillende groeten nog duidelijk. Volgens Martin Winkler in The Roman Salute. Cinema, History, Ideology (Columbus 2009) is er is geen grond voor de bewering dat de fascistische groet, de Hitlergroet of de Olympische groet navolgingen zijn van daadwerkelijk door de oude Romeinen gebruikte formele begroetingen. Geschiedenis is afhankelijk door welke bril er gekeken wordt en uit welke hoek de correcte wind waait. Het gevolg is wel dat het monument, bestaande uit het beeld met de achterliggende vlakken met versieringen, nu niet meer bestaat.

In het Dudok-huis in Parijs, dat aanvankelijk het Juliana-huis heet, maar de officiële naam het Collège néerlandais (fondation princesse) heeft, hangt de plaquette van prinses Juliana (**Juliana Louise Emma Marie Wilhelmina**, Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, hertogin van Mecklenburg, Prinses van Lippe-Biesterfeld, Den Haag 1909 - Baarn 2004). De plaquette hangt nu in de "grand salon" van het huis na aanvankelijk naast een liftdeur te hebben gehangen. Het huis is ontworpen door Willem Marinus Dudok (Amsterdam 1884 - Hilversum 1974) voor Cité Internationale Universitaire de Paris.
In 1927 ontstaat het plan voor de bouw van het studentenhuis en eind 1938 is het gebouw gereed om aan Frankrijk te worden overgedragen.

Prinses Juliana is bij de opening niet aanwezig maar zendt “den hoogste dignitaris van Haar huis als vertegenwoordiger” en dat is grootmeester Edzard Hendrik Juckema van Burmania, baron Rengers van Warmenhuizen. In uitgebreide krantenverslagen uit die tijd wordt de plaquette niet genoemd, wel de andere kunst in het gebouw. En dat wekt verbazing omdat het een plaquette is waar de naamgeefster van het gebouw op staat afgebeeld.

Het kan dus zijn dat de plaquette later is aangebracht. Maar dat zou wel weer vreemd zijn, omdat in Het Vaderland van 7 maart 1931 het volgende bericht staat: “Naar, wij vernemen, is dezer dagen gereed gekomen het door de beeldhouweres mej. G.J.W. Rueb vervaardigde reliëf van Prinses Juliana, bestemd voor het Nederlandsch Studentenhuis te Parijs, genaamd Het Julianahuis gesticht op initiatief van wijlen den heer Preyer, welk tehuis eerlang in gebruik zal worden genomen.” Maar is er gedurende de bouw een financiële crisis waardoor de bouw een paar keer stil is komen te liggen. Misschien is tante daar ook slachtoffer van geweest en wordt gedurende de stilstand van de bouw de plaquette iets te goed opgeborgen om te laat weer tevoorschijn te komen.

Het gebouw is na meer dan 60 jaar intensief gebruik hard aan een opknapbeurt toe. Na een vijf jaar durende restauratie is het gebouw in 2016 in oude luister hersteld en de plaquette heeft de ereplaats in de aula gekregen die het verdient. Als de plaquette voor de restauratie wordt verwijderd, komt er, volgens de conciërge, een brief achter vandaan, in het Nederlands, dat wordt wel herkend. Op p.308 is het portretmedaillon in gips.

Maar omdat noch de conciërge, noch de beheerder, noch de mensen die het werk uitvoeren het Nederlands machtig zijn, is de brief niet bewaard. Het huis had een strikte scheiding tussen het jongens- en het meisjesdeel en de ruimte tussen de plaquette en de muur is mogelijk als postbusje gebruikt. We zullen nooit weten welke ontluikende liefde op de klippen is gelopen. De brief zal er geruime tijd in hebben gezeten gezien de veranderde communicatie van de studenten.

Met Nederlands-Indië als inspiratiebron heeft tante de **Javabrug** in Den Haag van bruggenhoofden voorzien. De versiering van de brug bestaat uit 4 granietblokken van elk ruim 5000 kg die in 3 stomphoekig op elkaar staande vlakken onderverdeeld zijn, zodat de eigenlijke voorstelling door meer decoratieve motieven geflankeerd kan worden. De bruggenhoofden verbeelden het verbouwen en handelen in koffie, thee, suiker en rijst. Er is een hardnekkig verhaal dat de brug in 1939 is geplaatst en in de Tweede Wereldoorlog is afgebroken (1943), omdat het gebied waarin de brug ligt tot spergebied werd verklaard. Daarbij zijn de reliëfs weggehaald, opgeslagen en bij de herbouw van de brug weer teruggeplaatst. Maar dat is niet zo.

Het Algemeen Handelsblad van 19 mei 1949 schrijft over het voorstel de brug te herbouwen. "De hoekpylonen op de trottoirs zullen van beeldhouwwerk worden voorzien." Die zijn er dus nog niet, anders worden deze wel teruggeplaatst. George Graff is als practiciën betrokken bij de brug en R.E. Penning schrijft in een artikel uit 1951 dat Graff een jaar lang onafgebroken met de reliëfs bezig is geweest. Het werk is te kostbaar om niet weer te gebruiken als dat kan. Er heeft een verwisseling plaats gevonden met de dierentuinbrug (p.119) die in 1939 opgeleverd is. De Javabrug wordt niet genoemd in het boekje door Veth dat in 1946 verschijnt, dus voor de oplevering van de brug. In de Trouw verschijnt een artikel met een verslag van de officiële opening van de brug.

Met de kikker zal de **pad** (in beton) worden bedoeld die in de vijver van het Kunstmuseum Den Haag staat. De eerste vermelding van de pad wordt gedaan in de bespreking van de tentoonstelling in de Koninklijke Kunstzalen Kleykamp, Den Haag in 1928, waarbij sprake is van "een zich dik opblazende pad". Het beeld is gebruikt op een uitnodiging (met een interessant achterkantje omdat daar de geëxposeerde stukken op staan vermeld) voor een tentoonstelling bij Kunstzalen Frans Buffa & Zonen Amsterdam. Er zijn ook kleine uitvoeringen in keramiek en in brons (p.206) en er is een gipsen model bewaard gebleven. Wellicht heeft een practiciën van dat model de verschillende uitvoeringen gemaakt.

Het betonnen beeld staat ook op de bloemententoonstelling "De Hofstadbloem" in het voorjaar 1939, Den Haag. Het is de inzending gesponsord door de firma Eveleens.

KUNSTZALEN FRANS BUFFA & ZONEN

1.	Kwelende vrouwen figuurtje	brons
2.	Bodende " "	"
3.	Dansende " "	"
4.	Gras Parkieten	"
5.	Musschen op 't dak	"
6.	Koekoek (jonge)	"
7.	Cameleons	"
8.	Vechtende Musschen	"
9.	Figuurtje	teakhout
10.	2 Eenden	brons
11.	Alexander parkieten	"
12.	Kraai	aardewerk
13.	Eend	"
14.	Torenvalk	"
15.	Pad	cement
16.	Kat	"

Het gemeentebestuur van Den Haag besluit het beeld te kopen "ter plaatsing in een daartoe nader aan te wijzen plantsoen". In Het Vaderland van 12 mei 1940 wordt melding gemaakt dat "de kikker in kunststeen van mej. G.J.W. Rueb geplaatst is op den hardsteenen rand van de fontein aan het korte eind van den grooten vijver voor het Museum. In zijn krachtig modelé sluit dit werk fraai aan bij de sobere architectuur van Berlage." En daar staat hij nog steeds, al is hij te water geraakt en heeft de tijd zijn sporen achtergelaten.

De kat in brons of beton (p.104) zijn twee verschillende werken. Een **likkende kat** in brons staat in 1968 op de tentoonstelling voor blinden en slechtzienden in Haagse Kunstmuseum. De beelden mogen met de handen ”bekeken” worden, wat uitzonderlijk is voor een museum. Toelichtende teksten staan in braille bij de beelden. De twee bijnamen die in sommige publicaties genoemd worden, “La carbonnade en l’air” en “Heil Hitler” zullen daar waarschijnlijk niet bij vermeld hebben gestaan. De link naar de Tweede Wereldoorlog zal door tante niet op prijs zijn gesteld gezien haar houding in de aanloop naar en tijdens die periode.

Het beeldje draait al vanaf 1936 mee in het tentoonstellingencircuit. In de tentoonstelling bij Santee Landweer in 1941 staat het beeldje weer opgesteld en worden de bijnamen weggelaten.

In het Algemeen Dagblad staat dan “Het allermooiste intusschen lijkt ons ‘Likkende kat’, dat even levenswaar is als de andere werken maar waarin de stileering niet opvalt en dat bovendien door de gekozen houding van het dier, met sierlijk opgeheven poot, ongemeen fraai de ruimte vult.” Er is ook nog een nijdige kat in brons (p.251).

Het beeld van **Wang Koan Ky**, “de Chineesche gezant te ’s-Gravenhage” behoort tot de referentie-beelden van tante. Zij beschouwt het waarschijnlijk als een voorbeeld van haar kunnen (of ze heeft er een goede foto van). Het wordt geregeld in krantenstukken en tijdschriftartikelen vermeld en dat wordt weer door anderen overgenomen. Het verschijnt nog even op de tentoonstelling in 1923 en komt – met een foto – weer in de krant in 1929 en in De Delver in 1931. Iedereen vindt het mooi, het beeld is echter spoorloos, maar de foto van het gipsen model niet. Deze komt uit Veth.

Dr Wang Koan Ky
Chineesche Gezant te 's-Gravenhage
uitgevoerd in brons - 1919

Dr. **Hermanus Johannes Lovink** (Terborg 1866 - 's-Gravenhage 1938) bekleedt veel functies in de openbare sector. Zo is hij lid van de Tweede Kamer voor de Christen-Historische Unie, burgemeester van Alphen aan den Rijn, directeur van de Heidemij, directeur Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch-Indië en actief in veel besturen en (staats)commissies.

Na zijn dood ontstaat de behoefte om hem met een "herinneringsteeken te eeren" voor al het werk dat hij voor de Nederlandse landbouw in het algemeen en de Nederlandse Heide-Maatschappij in het bijzonder heeft verricht.

Er wordt geld bijeengebracht en een prijsvraag uitgeschreven die tante gegund wordt. Het beeld is op 6 september 1941 onthuld.

De foto van het gipsmodel komt van het Fotoarchief van tante. De tekst op het monument is nu nog niet ingevuld maar wordt: Dr. H.J. Lovink / 1866-1938 / baanbreker op het gebied van / land- en boschbouw. Het voetenwerk van het beeld is nu overgroeid en er vallen wat gaten in (p.28); dat is de prijs van ruim 65 jaar in weer en wind staan.

Het beeld staat ook op een foto van tante werkend in haar atelier (p.83). De foto komt uit een familiearchief. Een foto van tante aan het werk aan het monument, alhoewel "aan het werk"? de werkhoogte lijkt me alles behalve praktisch. Het monument is in 1941 geplaatst zodat de foto in 1941 of (en dat is waarschijnlijker) in 1940 is gemaakt. De maker van de foto is mij onbekend.

Maar op de foto staat nog meer: het borstbeeld van Viotta en dat is in 1921 geplaatst in de Stadsschouwburg, Amsterdam. Wat doet het dan in het atelier in 1940? Of het moet het werkmodel zijn, dat gebruikt is om het in marmer te laten hakken. Verder de plaquette van Hugo Loudon, die gedateerd is op 1939 en nog in het atelier staat. En dan het slapende hertje uit 1939. Het is licht van kleur en kan het kleimodel zijn. Als het van hout is helpt het niet tot een datering van de foto omdat daar meerdere exemplaren van zijn gemaakt. In 1942 moet zij nog minstens één exemplaar in haar bezit hebben gehad. Het is toen verkocht aan een neef en zijn aanstaande om "een blijvend souvenir aan het 'Aantekenen' " te zijn.

Helemaal links staat de helft van de betonnen kat uit 1939. Tussen de kat en het hertje nog een klein wit onbekend plastiekje. En helemaal rechts hangen twee klassieke koppen en een moderne die ik nergens in haar werk ben tegen gekomen.

De onderste kop kan een ontwerp zijn voor een beeld of monument. Voorlopig wordt het niet herkend maar het zou J. Reineke kunnen zijn uit 1921 (p.149).

Bernard Cornelia Johannes Loder (Amsterdam 1849 - 's-Gravenhage 1935) is jurist en gespecialiseerd in het zeerecht. Hij werkt aan een internationaal zeerecht en is aanjager om een permanent internationaal gerechtshof en een raad voor de verzoening van geschillen op te richten en wel in Den Haag. Hij wordt in 1921 benoemd tot lid van het Permanente Hof van Internationale Justitie Den Haag voor de periode 1922-1930 en wordt daarvan ook de eerste president van 1922-1924.

Het Centrum: "Op initiatief van mr. G. van Slooten Azn. raadsheer in het Gerechtshof te Den Haag, hadden vrienden en vereerders van mr. B.C.J. Loder zich vereenigd om hem ter gelegenheid van zijn 75sten verjaardag te huldigen door de plaatsing van de buste van deze vermaarde rechtsgeleerde, vervaardigd door mejuffrouw G.J.W. Rueb in het Vredespaleis. Zaterdagmiddag 5 uur heeft in de raadszaal van het Vredespaleis de overdracht van deze buste aan het bestuur van de Carnegiestichting plaats gehad."

Jhr. **Jean Louis Storm van 's-Gravesande** (Vorden 1861- Den Haag 1930) is een kunstschilder en lid van de Haagse Kunstkring waar hij begin 1900 voorzitter is van de afdeling Beeldende Kunst. Hij is Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Hoewel de buste uit 1921 is, heeft het onder andere gestaan op de tentoonstelling in 1933 "werken van kunstenaressen", georganiseerd door het Internationaal Comité voor Schoone Kunsten van de "International Federation of Business and Professional Women" waar de Nederlandse Vereeniging van Werkende Vrouwen een nationale afdeling van is.

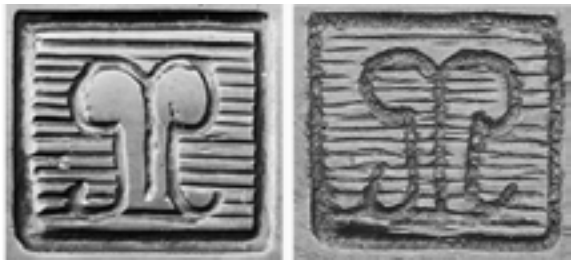
Een jaar later is het beeld weer in het nieuws want Het Vaderland van 12 mei 1934 meldt dat Vrouwe Magdalena Wilhelmina Arbeiter, douairière jhr Jean Louis Storm van 's-Gravesande te 's-Gravenhage aan de gemeente voor het Gemeentemuseum Delft een aantal tot 't geslacht Storm van 's-Gravesande behorende voorwerpen heeft geschonken. Daarbij is ook een "bronzen kop" Jean Storm van 's-Gravesande die door tante gemaakt is. Navraag bij de Delftse musea en het gemeentearchief van Den Haag heeft echter nog niets opgeleverd. Maar het wonderlijke is dat de buste in het voorjaar van 1947 opduikt op de jubileumtentoonstelling van Pulchri Studio Den Haag. De foto komt uit het fotomapje van tante. De foto is niet gemaakt door Dingjan (die zo nu en dan haar werk fotografeert), maar is wel gebruikt in publicaties, zoals die door Veth.

"Musea van drie grote steden die van Gra's werk hun aankopen deden" zijn het Stedelijk Museum Amsterdam, Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam en het Kunstmuseum Den Haag. Naast aankoop is er ook het nodige werk geschonken aan musea, al dan niet door tante bijvoorbeeld aan het Letterkundig Museum Den Haag, het Kröller-Müller Museum Otterlo, het Kunstmuseum Den Haag, Museum Rotterdam, Centraal Museum Utrecht en nog vele andere. En er is werk opgenomen in het Koninklijk Huisarchief Den Haag. Dat is weliswaar geen museum maar wel het vermelden waard. Op de later te bespreken Lijst staan ook nog penningkabinetten in Danzig (Gdańsk) en Wenen en uiteraard het Penningkabinet Den Haag, nu opgenomen in de Nationale Numismatische Collectie ondergebracht bij De Nederlandsche Bank Amsterdam.

De **musjes op het dak** (p.30) zijn er in verschillende varianten. Dat zal veroorzaakt zijn door een gipsmodel dat erg labiel is, daardoor gemakkelijk omvalt en dan beschadigd kan worden. Wie de opeenvolgende beschadigingen heeft hersteld is niet bekend, maar het valt op dat er vooral bij de staartjes geïmproviseerd is. Er is in ieder geval bij twee gieterijen gegoten; bij A. Prowaseck kunstgieterij Leiden en bij A. Binder bronsgieterij Haarlem, want daarvan staan de namen ingeslagen. Ook moet H.W. Stöxen in Leiden ergens een rol hebben gespeeld, omdat het gipsmodel uit die gieterij afkomstig is. Al met al een verwarrende situatie, waarschijnlijk ook vol irritatie (waarom zou er anders met verschillende gieters gewerkt zijn) en dat alles is denk ik veroorzaakt door het zeer kwetsbare gipsmodel. Er zijn ook drie verschillende monogrammen.

De term medaille is een verzamelterm die hier wordt opgesplitst in een groep onderscheidingen, prijspenningen, deelnemerspenningen en een groep van eigen werk in de vorm van penningen en plaquettes. Hier de eerste drie categorieën en onder de P de laatste twee (p.108).

Een penning die als een onderscheiding wordt aangemerkt is de penning **"Haagse gedenkpenning voor verdienstelijke ambtenaren en ingezetenen"**, (p.87) de zogeheten "Gemeentelijke beloningspenning voor ambtenaren". De prijsvraag inzake het ontwerpen van deze penning gaat uit van een commissie waarvan tante zelf deel uitmaakt. De commissie kent geen eerste prijs toe, omdat geen enkel van de zeven ingezonden ontwerpen zonder veranderingen voor uitvoering in aanmerking komt. De tweede prijs wordt toegekend aan Dirk Bus en hij heeft daarmee de prijsvraag gewonnen.

Ook de derde prijs wordt niet toegekend, omdat de overige ontwerpen elkaar in kwaliteit niet veel ontlopen. In plaats daarvan besluit de commissie aan elk van de overige inzenders als tegemoetkoming in de kosten een bedrag van f 25 uit te keren. De penning is bij 's Rijks Munt Utrecht geslagen, is uitgereikt vanaf 1939 en wordt in 1951 vervangen door een "penning voor bijzondere verdiensten". Tante zal de penning hebben gekregen omdat zij deel uitmaakt van de commissie of als ingezetene van Den Haag, maar de vraag is dan waarom want een ambtenaar is zij nooit geweest.

De eerst prijspenning die tante voor haar werk krijgt (en dat zal de penning zijn waarnaar gerefereerd wordt in het ABC) is een penning die uitgereikt is voor haar werk op de **Vierjaarlijksche Tentoonstelling van Schilderijen, Aquarellen, Pastels en Tekeningen, Grafische Kunstwerken en Beeldhouwwerken** in 1917 gehouden in de lokalen van de Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen Rotterdam. Het is haar eerste tentoonstelling en het beeld heet **"Mijmering"** zie p.88. De penning wordt door J. Hudig, oud voorzitter der Academie aangeboden.

De jurering van de Vierjaarlijksche is licht omstreden afgaande op de berichtgeving van A.v.A. in het Algemeen Handelsblad van 11 juni 1917: “Conservatief van aard en kleurloos van aspect, biedt een Vierjaarlijksche het fatsoenlijke, maar niet zeer boeiende schouwspel van een schilderijenproductie, waarbij als regel de opvattingen van eergisteren in de kunst gehuldigd worden, zooal die een eerzaam, maar ontegenzeglijk wat geesteloos bestaan voortzetten in de weinige epigonen en de talrijke epigonen van epigonen der Haagsche school.”

En in het Rotterdamsch Nieuwblad van 17 juli 1917 “een korte nabetrachting” waarin “ ’t Is dan inderdaad niet billijk, dat een schilder, van wiens drietal er één is geaccepteerd, dat naar het oordeel der commissie het best zijn kunst vertegenwoordigde, de beide andere exposeert met de mededeeling ‘geweigerd voor de Vierjaarlijksche’. Van velen is intusschen alle werk geweigerd, in totaal 2/3 van alle ingekomen stukken. Daartegenover is alle beeldhouwwerk – ook het mediocere – omdat er weinig binnenkwam, tot de tentoonstelling toegelaten”. Nu maar hopen dat het werk van tante boven de middelmatigheid uitstak, maar dat zal wel, want zij heeft immers een prijs gewonnen.

MIJMERING G. J. W. RUEB

Jaren later, in 1931, schrijft Van Lavieren een artikel over tante in De Delver met daarbij deze foto van het tentoongestelde beeld Mijmering is afgebeeld.

De tweede prijspenning is voor haar werk op de **Jubileumtentoonstelling Stedelijk Museum Amsterdam** in 1923. Het is de tentoonstelling van de Nederlandse kunsten ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina. Tante exposeert er met de Apache (ook wel “jonge man” genaamd) (p.189), weer met Mijmering (waarschijnlijk het beeld dat in Rotterdam in 1917 ook al in de prijzen is gevallen) en de buste van de Chineesche gezant Wang Koan Ky (p.81). Alle drie zijn in gips uitgevoerd. Zij kreeg daarvoor een bronzen medaille.

Tante krijgt de **deelnemersmedaille van de Olympische Zomerspelen** in Amsterdam in 1928 omdat ze deelneemt aan het "kunsttournooi", een onderdeel van de Spelen. Het kunsttournooi bestaat uit de onderdelen: schilderkunst, beeldhouwkunst, architectuur, literatuur, muziek.

De penning is dus geen prijspenning op de Spelen behaald, het is een penning omdat haar werk is uitgekozen voor inzending naar de Spelen.

Uit de Officieele gids voor de Olympische Spelen ter viering van de IXE Olympiade: "Tot de wedstrijden en de tentoonstelling zal alleen kunnen worden toegelaten: oorspronkelijk werk van levende kunstenaars, dat door de maker zelf is ingezonden, waarvan de voorstelling verband houdt met sport en dat aan hooge artistieke eischen voldoet. De werken mogen nooit hebben medegedongen of tentoongesteld zijn geweest ter gelegenheid van vroegere Olympische Spelen." Het amateurisme wordt niet al te serieus genomen op de Olympische spelen Parijs 1924" en wel in het "Eere-Comité"

In Den Haag wordt een fondswervende revue georganiseerd om de deelnemers te ondersteunen en de Olympische gedachte uit te dragen. De catalogus van de tentoonstelling vermeldt onder nummer 505 een bokser (p.205) in brons (f 300) van "Rueb, G.J.W. Mlle, La Haye, 34 Jacob Mosselstraat". Tante valt niet in de prijzen en krijgt dus alleen de deelnemersmedaille. In het onderdeel architectuur van het kunsttoernooi van de Spelen wint Jan Wils goud met het ontwerp van het Olympisch Stadion.

Bij het Stadion staat het Van Tuyll-monument (p.74) dat door tante is ontworpen, maar het monument hoort tot de verfraaiing van het Olympisch Stadion en niet andersom.

De betrokkenheid bij de Olympische Spelen begint al in 1924. Haar vader zit in de "plaatselijke commissie tot inzameling van gelden voor eene waardige vertegenwoordiging van Nederland op de Olympische spelen Parijs 1924" en wel in het "Eere-Comité". In Den Haag wordt een fondswervende revue georganiseerd om de deelnemers te ondersteunen en de Olympische gedachte uit te dragen. De heren Pisuisse en Feith vervullen de hoofdrollen, daarin bijgestaan door tal van dilettanten. Tante zet levende sporttaferelen in elkaar, **levende beelden**. De eerste uitvoering vindt plaats op 8 maart en is zeer geslaagd "De zaal heeft gelachen en geklapt en genoten van de zeer mooie sport-plastiek, die de beeldhouwster mej. G. Rueb kranig in elkaar heeft gezet."

Tante heeft mensen zo ver gekregen dat zij in de stijl der "klassieke neoplastiek" een schitterende reeks van levende groepen gaan verbeelden in navolging van beroemde sportstanden der oudheid zoals de discuswerper en zwaardvechter. Dit wordt gevolgd door moderne taferelen zoals de hockeyspeelster, de tennisvirtuoze, de worstelaar en tot slot de marathonloper die de lauwerkrans, de hoogste onderscheiding van het Olympisch spel, ontvangt. De opvoering zal "op veelvuldig verlangen" menigmaal herhaald worden.

Van de beelden is slechts een foto teruggevonden, wat de vergankelijkheid van kunst onderstreept. De recensies van de revue zijn niet eensluidend lovend want ook een kwalificatie “van een allerbelabberdst niveau” wordt gebruikt. Hoe dan ook, het levert geld en publiciteit op en dat is de opzet. Ook moet tante voor de selectie voor de inzendingen van de beeldhouwkunst zorgen, maar lukt het niet om werken bijeen te brengen die met sport verband houden “en die tot de kunst te rekenen zijn”.
Volgens kranten uit 1932 gaat de betrokkenheid verder met de Spelen van Los Angeles USA door het insturen van werk in de categorie beeldhouwen. Later wordt gemeld dat het “de bokser” is, maar dat beeldje is in 1928 ook al ingezonden en dat is volgens de reglementen verboden. Het lijkt dus niet echt waarschijnlijk, maar een ander beeld wordt niet genoemd. In de verzendlijst van goederen naar de Spelen in Los Angeles wordt het beeldje niet vermeld. De krantenartikelen spreken elkaar tegen en het archief van het Nederlands Olympisch Comité is niet meer aanwezig.

Ook bij de Spelen in 1936 is tante aanvankelijk betrokken. Zij is weer lid van de sectie Beeldhouwkunst van de Kunstcommissie van het NOC die de inzendingen moet beoordelen voor de Olympische Spelen van Berlijn. Ze trekt zich echter vroegtijdig terug en wordt vervangen door Dirk Wolbers. De reden van het opstappen kan zijn geweest dat tante zich geconformeerd heeft aan de oproep van de Nederlandse Kring van Beeldhouwers, die haar leden in oktober 1935 dringend oproept om vanwege “de bedreiging van de vrije uiting der kunst” in Duitsland niet mee te werken aan de internationale Kunsttentoonstelling die bij de Olympische Spelen zal plaatsvinden. Tante is lid van deze Kring.

In 1938 ontstaat een vergelijkbaar dilemma bij de Biënnale van Venetië. Italië is in de ban van het fascisme, met de bijbehorende visie op kunst. De organisatie van de tentoonstelling ligt niet bij Venetië maar bij de staat, dus bij het fascistische regime. Daarnaast voert dat regime volop oorlog op het Afrikaanse continent en zijn de misdragingen die daar worden gepleegd alom bekend. Reden voor Rusland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten om niet aan de tentoonstelling mee te doen.

Daarnaast is er ook een groep autonome kunstenaars die de Biënnale besmet vindt en er niet aan deelneemt. De Nederlandse Kring van Beeldhouwers heeft zich niet over de kwestie uitgesproken. Tante staat op de Biënnale met talrijke Haagse vrienden en andere bekende kunstenaars.

De tweede deelnemerspenning die tante ontvangt is voor deelname aan de tentoonstelling Kunst in Vrijheid in het Rijksmuseum Amsterdam in 1945. Op de tentoonstelling was de inbreng van tante een cocker spaniël (nr. 824, f 500) waarschijnlijk Pieter (p.72). De deelnemerspenningen komen al dan niet met een gegraveerde naam voor. Het kan zijn dat de naam op eigen kosten aangebracht moet worden.

De penning in het penningenkastje van tante heeft geen inscriptie. De penning, gemaakt door Hildo Krop, wordt ook wel de **Gerrit van der Veen-penning** genoemd of de verzets-penning en dat laatste is verwarrend. Gerrit van der Veen (Amsterdam 1902 - Overveen 1944) is een actief verzetsman, die voor deze activiteit gefusilleerd wordt. Maar de ontvangers van de penning hoeven niet bij het verzet betrokken te zijn geweest. Het gemeenschappelijke bij alle deelnemers aan de genoemde tentoonstelling is, dat zij niet ingeschreven hebben gestaan bij de Nederlandsche Kultuurkamer. De Kultuurkamer was een instelling in de Tweede Wereldoorlog waarvan kunstenaars, verplicht lid moesten zijn. Kunstenaars werden daardoor gedwongen een keuze te maken om zich al dan niet te conformeren aan wat de bezetter als wenselijke kunst achtte. De Kultuurkamer was een symbool voor de nazisme in de kunstwereld.

Toch ligt de zaak goed-fout ingewikkelder dan het al dan niet toegelaten worden als exposant. Er zijn ook kunstenaars die met medeweten van de ondergrondse lid zijn geweest om inzicht te krijgen wat zich in de Kultuurkamer afspeelt. Ook zijn er kunstenaars die zich wel hebben willen laten inschrijven bij de Kultuurkamer en dat via hun organisatie te kennen hebben gegeven. Maar de communicatie tussen vereniging en Kultuurkamer is niet altijd goed verlopen, zodat van een daadwerkelijke inschrijving soms geen sprake is geweest. Een oordeel en veroordeling die vlak na de Tweede Wereldoorlog eenvoudiger lag door de indeling goed-fout is in de loop der tijden genuanceerder komen te liggen.

Dr. **Hendrik Pieter Nicolaas Muller** (Rotterdam 1859 - Den Haag 1941) is zijn hele leven sterk gericht op Afrika. Hij wordt directeur van de Handels-Compagnie Mozambique dat later wordt omgevormd tot de Oost-Afrikaansche Compagnie. In 1891 ontstaan er conflicten met de familie en trekt hij zich terug uit het bedrijfsleven. Hij gaat studeren in Duitsland en promoveert op het proefschrift "Land und Volk zwischen Zambezi und Limpopo".

Hij wordt gezien als een Afrika-deskundige en publiceert over dit continent. Hij wordt in 1895 consul-generaal voor de provincies Noord- en Zuid-Holland van de Oranje Vrijstaat en in 1897 consul-generaal en gezant in buitengewone zending. Het werk vordert maar langzaam omdat W.J. Leyds, de rechterhand van Paul Kruger, in hem een concurrent ziet.

De gezanten van de Boer-Republieken in Europa werken niet altijd optimaal samen. Zijn inzet resulteert later in een eredoctoraat in de rechten van de Universiteit van Suid-Afrika en een borstbeeld in het Universiteitscollege van den Oranje-Vrijstaat in Bloemfontein, Zuid-Afrika. In Nederland wordt ter gelegenheid van zijn 80-ste verjaardag een huldigingscomité ingesteld die opdracht geeft om een kopie van het borstbeeld te maken. In het boekje over Muller beschrijft Du Toit Spies de onthulling: "Die gebeur in Julie 1939 en neem die vorm aan van die plasing van 'n kopie van die borsbeeld van Bloemfontein, deur Mej Rueb vervaardig, in die Ryksmuseum vir Volkekunde in Leiden". Het borstbeeld in Bloemfontein is door de Universiteit verkocht en dus uit het zicht verdwenen, maar dat in Leiden is er nog. Het is daar ondergebracht omdat in het Museum Volkenkunde ook al zijn verzamelingen etnografica en zoölogica zijn. Op het beeld zijn de eretekenen prominent afgebeeld en dat zal voor hem belangrijk zijn.

Het Museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden in Apeldoorn heeft de volgende onderscheidingen in beheer: - orde van Oranje-Nassau, Nederland, grootkruis met versierselen - orde van de Nederlandse Leeuw, Nederland, ridder, versiersel klein model - een kettinkje met zestien versierselen klein model - gesp met zeven onderscheidingen (Reddingsmedaille Rotterdam - Leopoldsorde, België, ridder - Orde van de Academische Palmen, Frankrijk, officier universitaire - Erkentelijkheidsmedaille 1914-1918, België - Eremedaille Sisowak I, Cambodja - Onderscheiding voor Wetenschappelijke Verdiensten, Cambodja - Mobilisatiekruis 1914-1918, Nederland) - Orde van de Draak van Annam, Indo-China, commandeur, versiersel - Orde van het Legioen van Eer, Frankrijk, commandeur, versiersel - Militaire Orde van Christus, Portugal, grootkruis, versierselen - Orde van de Kroon, Roemenië, grootkruis, versierselen - Nationale Orde van Burgerlijke Verdienste, Bulgarije, grootkruis, versierselen - Orde van Sint Sava, Servië, grootkruis met versierselen - Orde van de Witte Leeuw, Tsjechoslowakije, grootkruis, versierselen - Orde van de Afrikaanse Verlossing, Liberia, grootkruis, versierselen - Orde van de Schitterende Ster, Zanzibar, 2de klasse, 1ste graad, versierselen en de Orde van de kroon Korea, 1ste klasse, versierselen.

Uit het interview door C. Hendriks in het Vrije Volk een citaat: “Een heel enkele keer moest ze de praalzucht van haar model voorzichtig afremmen. Dat was bijvoorbeeld toen ze een gezant moest portretteren. De man verscheen dermate behangen met ridderorden, cocardes en linten, dat zijn torso er geheel achter schuil ging. ‘De medailles zaten bijna tot op z’n rug,’ zegt Gra Rueb, glimlachend bij de herinnering. ‘Ik heb hem toen voorgesteld alleen een paar van de belangrijkste te laten zitten, en de rest op te bergen. Daar stemde hij in toe’”. Wellicht is Muller deze praalzuchtige gezant.

Met de marmeren plaquette van Dr. **Herman Koert Mulder** (Hoogezand 1874 - Amsterdam 1925) is het minder goed gesteld. Volgens de Lijst is de plaquette geplaatst in het Gemeente Ziekenhuis, Leeuwarden, maar dat is gesloopt. Zij kan dan bij de sloop zijn vernietigd, iets wat in die tijd vaker gebeurt. Maar in het bijschrift van de foto is de plaquette echter geplaatst in het Diaconessenhuis Leeuwarden, maar ook dat bestaat niet meer. Uit een e-mail uit 2013 met een projectmedewerker Gebouw & Publiek & Facilitair Bedrijf: “Uit de archieven blijkt dat het 25 jaar geleden in opslag is gegaan in wat toen de ‘oude poli’ heette. Wat er daarna mee is gedaan kan ik niet achterhalen, helaas.” Hoe dan ook: in de voor de hand liggende archieven en collecties is de plaquette niet aanwezig. In krantenartikelen zijn gelukkig nog afbeeldingen te vinden en ook in een onverwacht gevonden mapje in het archief van het ziekhuis. In 1925 wordt “een comité met ’t doel gelden in te zamelen, die besteed zouden worden aan de huldiging van de nagedachtenis van den zoo zeer betreurden doode” gevormd.

Het herstbeeld van dr. Mulder.

De door de heelkundigen, met Ruth vervaardigde gedenksteen met de beelteni van wijlen heer H. K. Mulder, die in de vestibule van den hoofdingang van het Diaconessenhuis aandenken aan deze bekwamen en algemeen bemin[illegible]

"Dat het geen pompeus grafmonument zou worden stond reeds dadelijk vast." Het comité ging over tot het stichten van een fonds met een bredere doelstelling.

Uit het Leeuwarder nieuwsblad van 29 december 1925: "Allereerst zal het Herman Koert Mulderfonds meewerken tot verbetering der ziekenverpleging, meer speciaal op 't terrein der heelkunde. Daarnaast zal, waar noodig, het fonds den menschen de financiële gevolgen, van operatie e. d. helpen verzachten. Meewerken tot een goede opleiding van zusters, operatie-middelen aanschaffen, kortom alles doen wat in zijn vermogen ligt om het lijden van de patiënten te verzachten." Het fonds start met f 2000 plus f 400 aan jaarlijkse bijdragen.

Of het fonds nog bestaat is mij niet bekend. Waarschijnlijk is zij de opdrachtgever van de plaquette. Uit het Algemeen Handelsblad 23 oktober 1926: "Het beeld is in steen gehouwen door mej. Rueb, die dr. Mulder nimmer heeft gezien en enkel heeft moeten afgaan op foto's en aanwijzingen. Het bestuur [van het H.K. Mulderfonds] bracht haar zijn warmen dank voor haar zeer geslaagde arbeid." Dat de plaquette door tante zelf is gehouwen, ligt niet erg voor de hand, maar wie er wel gehakt heeft, is niet bekend. George Graff zal het waarschijnlijk niet zijn, want het staat niet op de lijst van uitgevoerde werk van hem in het artikel door Piet Terwen uit 2004. In een necrologie wordt Mulder beschreven als een bekwaam arts, een innemende persoonlijkheid met een sympathiek optreden jegens de lijdenden en een grote hulpvaardigheid.

In het interview door C. Hendriks in het Vrije Volk van 15 december 1967 praat tante onder andere over haar jeugd in Breda: “Op zolder had ik een ateliertje ingericht, en ik herinner me nog goed dat mijn vader daar eens verscheen. Ik dacht dat hij nieuwsgierig was naar mijn kunstzinnig werk, maar hij kwam me een uitbrander geven omdat ik naaktfiguren tekende. Iemand had hem dat verteld. Hij vond dat dat niet te pas kwam voor een jong meisje.

Later heb ik toch nog veel naakten gemaakt, want ik vind een lichaam nog altijd ongelooflijk mooi en boeiend.” De naakten waar ze het over heeft komen voor op haar tekeningen, standbeelden en plaquettes. Zo heeft ze in het album amicorum van Matthieu René Radermacher Schorer een naakt geaquarelleerd (p.30) en op urnenmonument van Carel Victor Gerritsen en Aletta Henriette Jacobs (p.142) naakten verwerkt. In de Tweede Wereldoorlog krijgt zij geen materiaal ter beschikking en heeft zij noodgedwongen veel getekend. In een brief aan Jeanne Bieruma Oosting van 28 augustus 1944 schrijft ze: “dinsdagmiddag tekenen we altijd samen met een clubje naar model, dat is aardig, op mijn atelier”. En ze bezoeken maandelijks elkaars atelier “wat heel gezellig is”.

Er zijn wel tekeningen van naakten bekend, maar veel lijken niet gemaakt te zijn voor de verkoop. Ze zijn veelal niet gesigneerd of gedateerd. De eerste groep van 8 tekeningen is waarschijnlijk niet uit de Tweede Wereldoorlog omdat twee ervan gedateerd zijn met “26 maart 1930”. Tante werkt snel want bij twee is vermeld dat ze in 30 minuten zijn gemaakt. Twee zijn gesigneerd met de voor tekeningen gebruikelijke geschreven GR. Alleen tekening 9 is waarschijnlijk wel in de Tweede Wereldoorlog gemaakt omdat het aanvankelijk gedateerd is met “7/9 1944” en gesigneerd is met het monogram GR, maar dat is uitgegumd en daarna gesigneerd is met een uitgeschreven Gra Rueb. Waarom dat gedaan is niet duidelijk. Het samennemen van deze tekeningen is gedaan omdat de bladen uit eenzelfde album van 42 x 27 cm lijken te zijn gekomen en ook als één partij bij kunsthandel Rueb te Amsterdam zijn aangeboden.

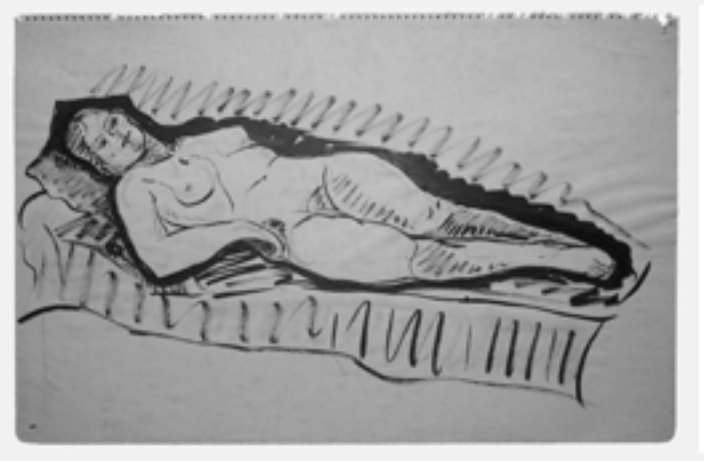
De kunsthandel werd in 1986 opgericht onder leiding van Willem Rueb. Willem is een neef van tante, zijn grootvader is haar broer. De map met tekeningen komt uit de familie.

naakt 1

naakt 2

naakt 3

naakt 4

naakt 5

naakt 6

naakt 7

naakt 8

naakt 9 staat op p.2

Het **Nederlands Kunstverbond** wordt in 1922 opgericht en stelt zich ten doel "de beeldende kunsten (schilder- beeldhouw- en grafische kunsten) blijken van waardering te geven". De reden is dat in die tijd van economische depressie het juist deze kunst is "die het meest heeft te lijden, daar zij wordt gevoed uit het overschot van den nationale rijkdom". En het overschot is er niet en enige ondersteuning door de overheid is er ook al niet. Het zijn slechte tijden voor kunstenaars en dat komt niet alleen vanwege tegenvallende inkomsten. "Het gaat niet aan, hierin te berusten onder het motto, dat, wat economisch niet kan bestaan, dan maar ten onder moet gaan. [...] Het zijn immers niet de slechtsten die worden getroffen; het is juist de geestelijke elite onder de kunstenaars met hun fijngevoelig wezen en in zichzelf gekeerde natuur, die niet alleen den strijd om het bestaan hoe langer hoe moeilijker voert, maar ook, door gebrek aan belangstelling, in grooten geestelijken nood verkeert."

Om kunstenaars te ondersteunen wordt kunst van hen aangekocht om die te schenken aan openbare verzamelingen of te verkopen. Het geld voor de aankopen komt van de contributie, donaties en van verkocht werk. Tante zit in het oprichtingsbestuur, later in het hoofdbestuur en het afdelingsbestuur van Den Haag. Zij is actief vanaf het eerste uur en zal in 1959 haar functie neerleggen. Uit het jaarverslag over 1959: "Wij verliezen in haar, die vanaf de oprichting lid van het afdelingsbestuur geweest is, iemand die wij zeer zullen missen, vooral door haar nauwe betrekkingen met tal van kunstenaars.

Haar doortastendheid en groot enthousiasme voor het werk van het verbond, haar warme medeleven in wel en wee van haar medekunstenaars waren voor het bestuur een steun en stimulans". Wat het verhaal niet vermeldt, is dat tante zich geschoffeerd voelt door twee medebestuurders en niet verantwoordelijk wenst te zijn voor hun gedrag.

In 1932 is er een initiatief van het **Comité de Kunst in Nood** om kunst meer onder de mensen te brengen. Door het uitgeven van een boekwerk in zes delen met reproductie van werk van eigentijdse kunstenaars wordt geld opgehaald dat weer ten goede komt aan de kunstenaars. De doelstelling ligt dicht tegen dat van het Kunstverbond aan maar met de toevoeging om de Nederlandse bevolking warm te krijgen voor de kunst. In het eerste deeltje staat het terracotta kopje van Joost Romswinckel (p.183) uit 1918 afgebeeld. Het Comité koopt ook kunst bij de kunstenaar en verkoopt dat weer op verkooptentoonstellingen. Van dat geld wordt weer andere kunst gekocht enzovoorts. In 1936 worden de laatste werken met een verloting onder de bevolking gebracht en het Comité heft zichzelf op.

Tante heeft in 1918 ook aan de wieg gestaan van de **Nederlandse Kring van Beeldhouwers** en is er tot het einde aan toe bij betrokken gebleven. In Het Vaderland van 28 juli 1925 staat dat ze de penningmeesteresse is. En in 1960 schrijft zij Leo Braat naar aanleiding van de opheffing van de Kring "Beeld": "Dat moeten we voorkomen, vindt je niet? Ik schreef p.o. een brief aan het secretariaat.

Mari Andriessen heeft geen lust meer het voorzitterschap te behartigen. Kan het, met zijn vele werk, ook niet opbrengen. Maar er zijn toch andere jongeren die hiertoe in staat zijn?" (Letterkundig Museum Den Haag mapje B00808 B 2).
Tante koopt geregeld werk van collega's en daarvan zal zij in 1962 "20 tekeningen en 37 grafische werken van Nederlandse kunstenaars ter opneming in het Prentenkabinet van het Kunstmuseum Den Haag schenken." In het interview door C. Hendriks zal zij daarover zeggen: "Ik heb altijd m'n best gedaan regelmatig wat van andere beeldhouwers te kopen voor mezelf en uit een soort collegiaal plichtsgevoel."

De "kostelijke schuit" Oranje is het **M.S. Oranje** en tante heeft decoratief werk voor het schip (laten) maken. Tijdens haar eerste trip in 1939 naar Indië breekt de Tweede Wereldoorlog uit. Indië wordt veilig gehaald maar van een terugvaart is geen sprake meer. Na nog wat vaarten in de "buurt" wordt besloten haar voorlopig aan de kade te houden.

In 1941 wordt zij overgedragen aan de Australische overheid en tot hospitaalschip omgebouwd. De kunst wordt voor alle zekerheid afgetimmerd. Na de oorlog wordt ze weer in oude glorie hersteld en hervat zij de lijndienst Amsterdam – Batavia, het huidige Jakarta. De Oranje wordt in 1964 verkocht en vaart als "Angelina Lauro" verder door het leven. Na een brand in 1979 is zij niet meer bruikbaar en op weg naar de sloop zinkt zij. Gelukkig is vóór die tijd kunst van tante (en die van anderen) van boord gehaald en verspreid over Nederlandse instellingen.

Daaronder is het paneel uit de rooksalon met bar eerste klasse. Het is nog niet achterhaald of de keuze van het onderwerp **"Jacatra 1619"** van tante afkomstig is of van J.A. van Tienhoven, de architect van de Equator-bar. De perikelen rond Jacatra (het tegenwoordige Jakarta) zijn piketpaaltjes in de geschiedenis van de Vereenigde Oostindische Compagnie (VOC) en daarmee van belang voor de relatie tussen Nederlands-Indië (nu de Republiek Indonesia) en Nederland. De VOC is een organisatie

die niet langer alleen verheerlijkt wordt, maar ook wordt verguist vanwege de mentaliteit en de gevolgen daarvan. Geleid door de heren Zeventien, wil de VOC een voet-aan-de-grond op Java. Het oog valt op Jacatra, een plaats in de nabijheid van een kleine vestiging van de VOC.

Jan Pieterszoon Coen (gouverneur-generaal over alle bezittingen van de VOC buiten de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden) verslaat de lokale heerser en de Engelse vloot op de rede van Jacatra en sticht in 1619 een nieuwe vestiging met alle toeters en bellen er aan. Van het gipsmodel is een foto in het fotoarchief van tante p.310.

Jacatra wordt met de grond gelijk gemaakt en daarna weer opgebouwd naar de wens van de winnaar. Er wordt een vierkant kasteel gebouwd met op de vier hoeken grote uitspringende bastions en rechts het handelsgedeelte van de nederzetting (beide onderdelen zijn terug te vinden op het paneel).

De afgebeelde situatie van een vloot op de rede van Jacatra in 1619 berust dus op een romantisch beeld van de stichting van Jacatra en daarmee Batavia. Het ware beter geweest de rokende puinhopen af te beelden van 1619 of de datum een eeuw op te schuiven.

In de kinderkamer eerste klasse van het passagiersschip zijn ook twee panelen van tante te vinden: de **"Ark van Noach"** (p.32) en **"Jan Klaassen op de Dam in Amsterdam"** (zie ook p.310) ook wel "grappige voorstellingen van Amsterdamsche straattooneelen" genoemd. Achter de panelen is een vaste poppenkast en aanrechtkamer verborgen. In het fotoarchief van tante zit een foto van een ongekleurde versie van de Ark van Noach (p.311). Er zijn wel verschillen tussen de twee versies, bijvoorbeeld de dieren op loopbrug, de leeuwen, de pinguïns, enz. Het kan zijn dat de ongekleurde versie het gipsmodel is en dat er bij met het overzetten naar de definitieve versie de verschillen zijn opgetreden.

De **parelhoenders** hebben in 1935 voor het eerst op een solotentoonstelling gestaan, bij de Kunstzalen Frans Buffa en Zonen Amsterdam. In 1942, in de Tweede Wereldoorlog, is haar laatste tentoonstelling.

Dat is in de Pictura-zaal in Groningen en daar staan de parelhoenders om vervolgens pas in 2012 weer voor de buitenwereld op een veiling zichtbaar te worden. Ze lijken geen jaar ouder te zijn geworden.

De gewone parkieten (p.32) kunnen nauwkeuriger omschreven worden want in de catalogus bij de tentoonstelling in 1935 heten ze gras- en alexanderparkieten. De eerste **grasparkieten** stammen uit 1934 en de alexanderparkieten worden voor het eerst in 1935 genoemd. De laatste melding van **alexanderparkieten** is als prijs in "de loterij zonder nieten" (lot nummer 966) georganiseerd door het Verlotingsfonds van Pulchri Studio Den Haag in december 1941 (waar het beeldje echter papagaaien heet, maar de foto laat de alexanderparkieten zien).

Een indicatie om werk van tante te dateren is de eerste keer dat het op een tentoonstelling staat. Dat jaar kan als bovengrens genomen worden, maar het beeldje kan dus best eerder gemaakt zijn. Van de grasparkieten is het ontwerp (in gips uiteraard) bewaard gebleven.

Er zijn meerdere "Plastieken in park of plantsoen". In het Zuiderpark Den Haag staan er twee: een **betonnen kat** (zelf noemt zij het de wijze kater) en een beeldje dat ik **peinzende vrouw** noem. De twee beelden hebben een paar dingen gemeenschappelijk:

ze zijn min of meer uit dezelfde periode (1941 en 1939), beide zijn van beton gemaakt en beide zullen in 1993 door vandalen beschadigd worden. Omdat dit niet een op zichzelf staande gebeurtenis is, wordt dit in maart 1993 voor het Voorzieningenfonds voor Kunstenaars aanleiding om een meldpunt in te stellen waar ernstige gevallen van vernieling van kunst kunnen worden geregistreerd. In het voetstuk van de peinzende vrouw staat de datering 1941.

Over de datering van de peinzende vrouw heb ik zo mijn twijfels, want in de NRC uit 1926 wordt een tentoonstelling van de Rotterdamsche Kunstkring besproken met daarin onder andere: “Mejuffrouw Rueb heeft hier een knap en rustig, door en door evenwichtig werk gegeven; een beeld dat door niets de aandacht tot zich trekt, dat als gemaakt is voor een rustige plek in de natuur, waar het een met de boomen en planten kon zijn. De ruwe, harde steen, rul bewerkt, geeft onder het neerzevende licht iets zachts en vleezigs aan het harde materiaal; iets dat atmosfeer om zich schept, en dat zeker, nog versterkt door de mediteerende houding van deze mooie, gezonde meisjesfiguur, een rustpunt geven zou voor den mensch om uit den inspannende arbeid even tot zich zelf te komen. Vooral uit het achterst deel der zaal bekeken is de houding belangwekkend. De horizontale lijnen van hier uit gezien, van voet en zitvlak en van de rustende hand, zijn evenwijdig met den voorsten bovenrand van het voetstuk waar het beeld op rust.

De opgetrokken knie en de gebogen arm verhouden zich hier ook in schoon evenwicht tot elkaar en los en soepel schuift de liggende voet onder de knieholte door. Goed gekozen is heel de vorm van het voetstuk, want ter andere zijde verloopt het weer rhytmisch met het lange dijbeen, waar de neerhangende arm andermaal evenwijdig tegen staat. Vooral van deze zijde gezien valt het bovenlicht mooi over de rondingen van knie en schouders en komt er bezieling en leven in de harde steen.” De omschrijving lijkt wel erg op de peinzende vrouw. Wat gebeurd kan zijn, is dat het beeld van 1926 in gips is gemaakt – het geliefde materiaal van tante – en in 1941 in beton is gegoten en geplaatst.

En er staat ook nog een **edelhert** buiten. Het hert is eigendom van het Kunstmuseum Den Haag en staat in een plantsoentje. Het is een opdracht van de Gemeentelijke Commissie voor Kunstopdrachten waar f 7.600 mee gemoeid is. Een opmerking van Koos Havelaar: "Gezien het budget van de GCKO in deze jaren [bedoeld worden 1956-1957], (f 40.000) slokte de opdracht een aanzienlijk deel hiervan op. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat er weinig beeldhouwwerkopdrachten uit dit budget voortkwamen."

Het beeld haalt de kranten zoals bijvoorbeeld in Het Vaderland van 20 februari 1957.

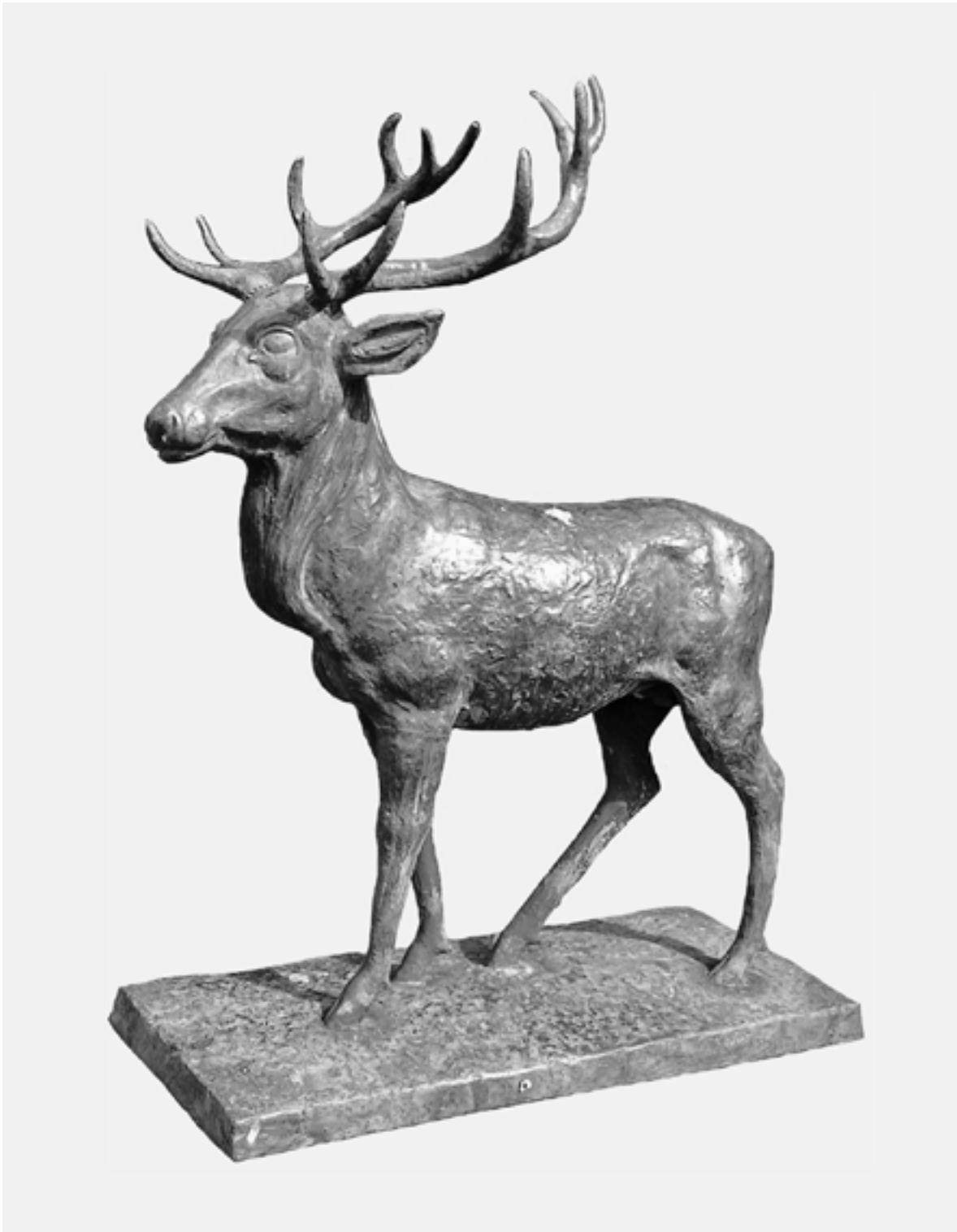
Op de foto is het beeld echter anders dan het besproken beeld. Er moet dus nog een versie bestaan, **edelhert klein**, want volgens Het Vaderland van 24 juli 1957 heeft tante een bronzen ontwerp gemaakt op één vijfde van de werkelijke grootte. Het kan dan het beeld van de foto zijn. En dan is er nog een kleiner beeld van het hert en dat staat in het Kröller-Müller Museum Otterlo met inventarisatie nummer KM 116.427. Het beeld is in 1996 aan het museum geschonken.

In het fotoarchief van tante staan de twee edelherten bij elkaar. (p.314) De grote versie wordt, met namen het gewei, meer aan de werkelijkheid "aangepast". In de beeldbank van het Haags archief bevindt zich dezelfde krantenfoto van het kleine hert onder nummer 5.23484 met de toevoeging dat de foto afkomstig is uit het bouwvergunningenarchief van Bouw- en Woningtoezicht. "Behoort bij consent, bewijs d.d. 2-5-1958".

Bij navraag bij de Beeldbank naar het hoe en wat van de aantekening volgt het antwoord: "In principe zijn dergelijke foto's van Bouwtoezicht (zoals op de foto staat) afkomstig uit vernietigbare dossiers. Na het verwijderen van bruikbare foto's of ander beeldmateriaal zijn die dossiers dan ook vernietigd." Het is grappig om een foto van het kleine beeld in een map van bouwtoezicht aan te treffen dat over het grote beeld gaat. Het kan gaan om de toestemming om het beeld in de openbare ruimte te plaatsen en dat men er maar een foto bij heeft gedaan om een indruk te hebben waar het over gaat.

Het dossier is er niet meer en gelukkig is het niet echt belangrijk want het hert heeft zijn standplaats gevonden.

"Plaketten en Penningen" heef tante inderdaad veel gemaakt, bijna altijd in opdracht. Soms wordt er een combinatie gemaakt door een onderdeel van de plaquette als penning uit te geven zoals de op de lijst genoemde penning/plaquettes van koning-moeder Emma (p.44), kolonel Van Reede (p.166) en De Raadt ter gelegenheid van het 25-jarig burgemeestersambt in Muiden (p.155).

Een penning met een geschiedenis is die van **Jan Greshoff** (Nieuw-Helvoet 1888 - Kaapstad 1971) dichter, essayist, criticus en journalist. Er is een huldigingscomité opgericht om de 60ste verjaardag van Greshoff te herdenken door onder andere een penning in verguld zilver – naast wat bronzen afslagen – naar een ontwerp gemaakt door tante te laten slaan. Dat het maken van de penning niet zonder slag of stoot verloopt, blijkt wel uit het boek waarin de briefwisseling tussen J. Greshoff en A.A.M. Stols staat. Greshoff woont in Zuid-Afrika en tante in Den Haag en Stols, die beide kent, is er om de plooien die ontstaan tijdens het ontwerpproces glad te strijken. Naast de afstand tussen Greshoff en tante zijn er financiële problemen bij het huldigingcomité. Tante is zo vriendelijk om haar honorarium, dat in eerste instantie f 500 bedraagt, te verlagen tot f 300 en later tot f 250. Door de financiële perikelen wordt er opdracht gegeven om 1 zilveren (en niet de vergulde) en 65 bronzen penningen voor donateurs te slaan.

Uit de briefwisseling tussen de direct betrokkenen (beperkt tot alleen die relevante stukken die de penning aangaan, de – best lezenwaardige – rest is weggelaten):

10 september 1947 van Stols aan Greshoff: Stols vindt de laatste staat van de penning zeer goed. Hij vindt het wel jammer dat Greshoff niet zelf poseert en vraagt hem foto's in gelijke houding op te sturen. Op de foto's die er zijn, is Greshoff erg gerimpeld en omdat ze je niet kent neemt ze te veel rimpels over. Ik heb er al een schoonheidsmassage op toegepast".

25 september 1947 van Greshoff aan Stols: Greshoff wil graag “eenige zeer scherpe plastische photo’s doen vervaardigen”.

19 oktober 1947 van Stols aan Greshoff: Hij vindt de penning nu erg gelijkend.

25 oktober 1947 van Greshoff aan Stols: “Waar blijft teekening Rueb om foto in de juiste houding te laten maken??”

10 november 1947 van Greshoff aan Stols: Zijn nicht Exalto is geschrokken van zijn afbeelding door tante. Als zij geen goed ding kan maken, doordat ik niet geposeerd heb, dan liever niets!! 10 november 1947 van Stols aan Greshoff: Volgens Stols moet Greshoff de tekeningen nu hebben, hij heeft er kopieën van maar hij gaat weer contact opnemen met tante.

14 maart 1948 van tante aan Greshoff: Tante betreurt het dat mevrouw Greshoff de penning niet geslaagd vindt. Tante vraagt daarom om foto’s en vindt het nuttig dat mevrouw Exalto zich bereid heeft verklaard haar te helpen. Wat niet in de brief staat is dat de penning de ijskast in gaat omdat tante nu druk is met de penning voor het 700-jarig bestaan van Den Haag.

20 april 1948 van Stols aan Greshoff: Stols dringt aan om de foto’s voor tante te laten maken. “... maar denk nu eens aan de photo voor Mejuffrouw Gra Rueb. Zij moet deze penning toch kunnen afmaken en het maken van stempels en de penningen kost toch ook nog veel tijd. Laat dit nu eens in orde maken!”

A27 april 1948 van Greshoff aan Stols: “Gra Rueb kreeg die foto éérder dan jullie. Ik liet die, op haar verzoek, in een bepaalde houding maken.”

22 mei 1948 van tante aan Greshoff: Tante deelt mee dat met de medewerking van mevrouw Exalto en de heer Stols de voorzijde nu af is en “... naar tevredenheid. Ook de keerzijde is nu ontworpen met het “Pegaasje” en uw tekst, zoodat ik werkelijk kan zeggen dat deze “bevalling” gunstig is verlopen, per slot.”

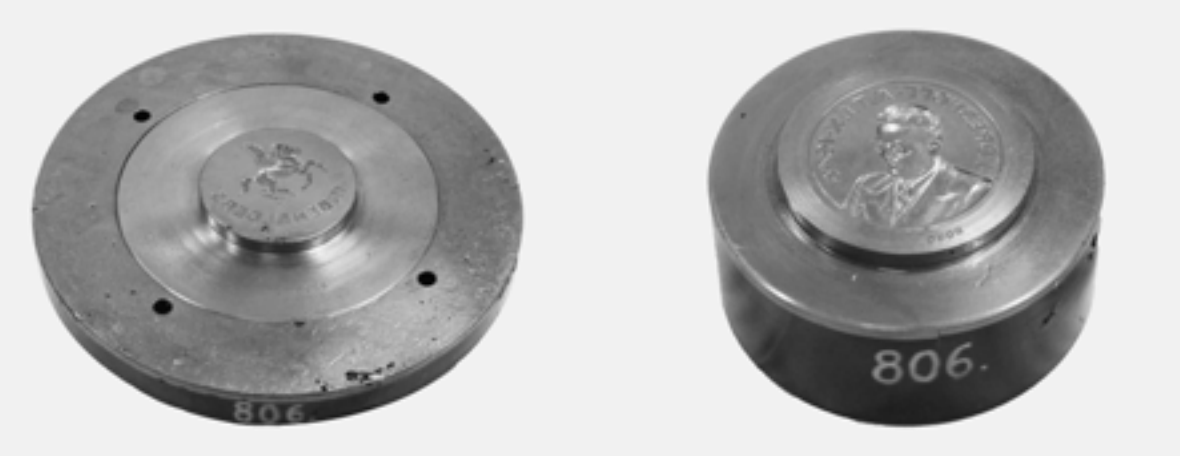
1 juni 1948 van Stols aan Greshoff: Stols schrijft dat hij samen met tante heeft gewerkt om aan de hand van de foto’s het ontwerp te maken. “Je hebt wel een verbazend moeilijke kop en zoo’n ongelooflijk beweeglijk masker, dat het erg moeilijk is de gelijkenis van een moment vast te leggen. Maar ik ben er van overtuigd, dat zij er voortreffelijk in geslaagd is de algemeene indruk van je physionomie weer te geven. Het ontwerp is nu in gips afgegoten”. En dat alles ondanks bemoeienis van het nichtje van Greshoff Antoinetta Maria Exalto-de Bloeme die er een andere mening op na houdt: “Tegen haar advies in heb ik nog enkele kleine veranderingen laten aanbrengen, die de gelijkenis m.i. zeer ten goede gekomen zijn.”

2 juni 1948 van Greshoff aan Stols: “Van Gra Rueb prettig bericht ontvangen. Het kunstwerkje schijnt goed gelukt te zijn en ook volgens mijn nicht, Exalto die zeer kritisch is, behoorlijk gelijkend. Als die rijksdaalder van de pers komt, stuur er dan dadelijk een aan mijn moeder.”

16 november 1948 van Stols aan tante: Stols schijft dat er op dat moment f 1000 bruto was ontvangen van negenenzestig gevers, waarvan er zevenenveertig de penning wensten te ontvangen. En dat is niet kostendekkend.

29 november 1948 van Stols aan Greshoff: Stols schijft dat er technische moeilijkheden bij het maken van de penning zijn en dat alles te laat wordt opgeleverd.

30 november 1948 van Greshoff aan Stols: Greshoff zit in zijn “piepzak dat dat comité in Nederland niet voldoende belangstelling ondervindt en met een strop blijft zitten.” In de voorgaande brieven komen twee zaken aan de orde. Als eerste de technische problemen bij ’s Rijks Munt: de nieuwe machines uit de Verenigde Staten komen maanden te laat aan en daardoor loopt het geheel behoorlijke vertraging op. Verder loopt het inzamelen van de benodigde fondsen niet zoals gehoopt en daarvoor zijn verschillende redenen, zoals de woonplaats van Greshoff in Zuid-Afrika (uit het oog, uit het hart van velen) en de weinig florissante economische omstandigheden. Dat laatste wordt mogelijk veroorzaakt doordat er dat jaar al veel collega’s zijn gehuldigd en men het geven moe is. En dan is er een boekje geschreven door Greshoff dat ook een premie voor donatie is en argwanend wordt ontvangen. Bij donatie van minimaal f 7,50 krijgt de schenker het boekje, bij donatie van f 10 de penning en bij minimaal f 15 zowel de penning als het boekje. Er moeten nu door hernieuwde fondswerving nieuwe bronnen worden aangeboord en de honorering aan tante wordt gehalveerd. Dit laatste is al dan niet vrijwillig, mogelijk kiest zij eieren voor haar geld. Het is onwaarschijnlijk dat ze dit doet uit liefde voor Greshoff.

De matrijzen gebruikt om de penning te slaan in een machine

4 december 1948 van Stols aan Greshoff: Stols schijft dat de penning niet op tijd zal zijn, door bovengenoemde redenen.

19 april 1949 van Aty Greshoff aan Rademacher Schorer. (de vrouw van Greshoff aan de voorzitter van het Uitvoerend Comité) Zij schrijft op hoge poten dat "mocht het zo zijn dat de beloofde penning nog immer niet was geslagen, dan zou het maar beter zijn het hele idee te laten varen." Rademacher Schorer sust de boel.

5 juli 1949 van Stols aan Greshoff: Stols schrijft dat de penning vrijwel gereed is.

22 juli 1949 van tante aan Greshoff: Tante schrijft dat de penningen eindelijk door 's Rijks Munt worden geslagen en dat de zilveren afslag zal worden verzonden. "Nu hoop ik maar, dat na alle inspanningen van vele zijden, het resultaat naar uwe verwachtingen en wenschen is? Het was net als of een "fatum" rustte op deze onderneming want tegenslagen waren er vele, zelfs op 's Rijks Munt waar nieuwe machines uit Amerika moesten komen en op zich lieten wachten."

8 september 1949 van Greshoff aan Stols: "Ik ontving de penning van Gra Rueb. Het geheel is met zorg en fraai bewerkt. De gelijkenis wordt algemeen niet slecht, doch ook niet treffend genoemd. Het paardje is liefelijk. Ik moet je nu nog eens hartelijk danken voor je omvangrijk aandeel in het tot stand komen van deze hulde. Zonder jouw initiatief en stuurkracht zou er waarschijnlijk niet veel van gekomen zijn. Ik heb in deze zaak je trouwe vriendschap weer sterk gevoeld en dankbaar gewaardeerd."

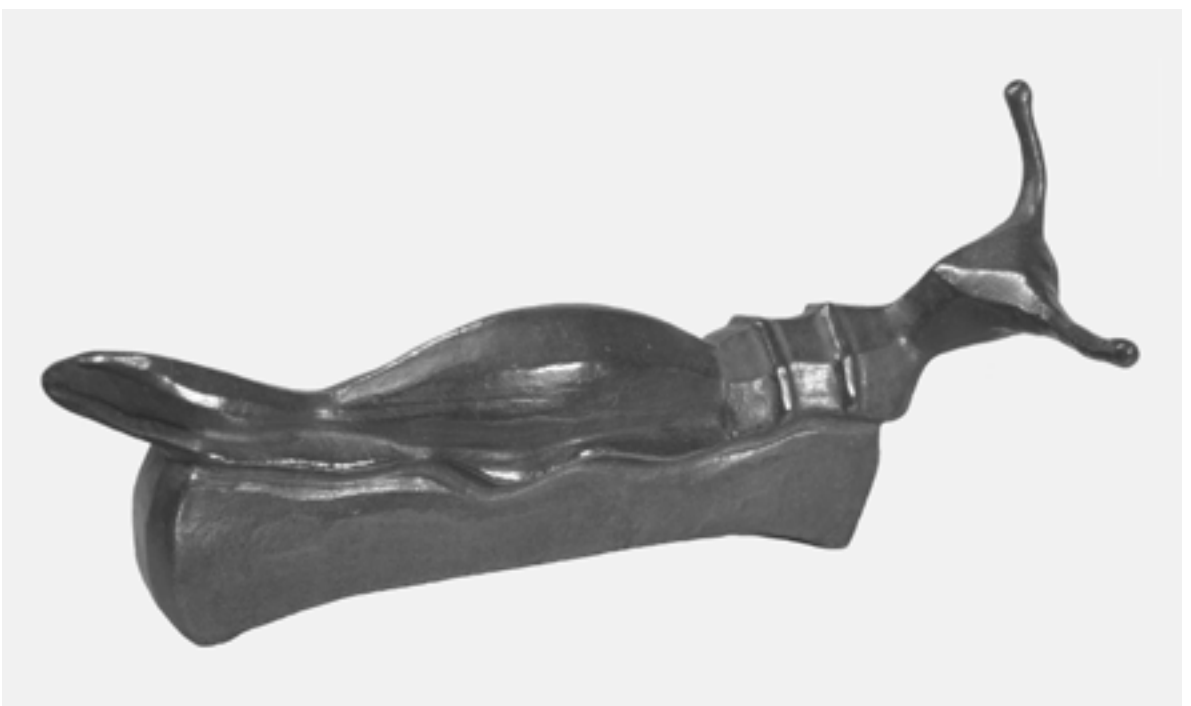
13 september 1949 van Stols aan Greshoff: Stols is blij te horen dat er een eind goed, al goed is en besluit met "Had je maar vaker geposeerd...". Al met al komt de penning bijna een jaar te laat klaar.

De ponsoenen (opwaartse, positieve beeldenaar) gebruikt om de matrijzen mee te maken.

Iets zinnigs over qualiteit te schrijven is altijd lastig en het is daarom wellicht beter af te gaan op het oordeel van kenners van toen en die is soms niet mals. Zo besluit van den Tol in 1928 zijn recensie van “Beeldhouwwerken te Wassenaar”: “Een bepaalde vergissing vormen de als messenleggers bedoelde plastiekjes van G.W.J. Rueb. Een slak, een haas, een hond, e.d eenigszins in de lengte gerekt maar naturalistisch gezien, moeten dienen om daar bovenop tafelgerei te leggen: een principieele fout. Dit is gepruts, dat men hier niet had moeten vertoonen.” Er is geen zekerheid dat de afgebeelde **slak** de “principiële fout” is, maar er is geen andere slak bekend van tante en het is daarom wel een voor de hand liggend aanname.

In de loop van de tijd wordt de kritiek milder en krijgt ze een stempel van een degelijk en kundig kunstenaar. Een probleem bij een criticus is dat er sprake is van een persoonlijke voorkeur en de criticus ziet zichzelf als een kenner en daarom gerechtigd een oordeel te vellen. Een voorbeeld: het soort beelden als de betonnen pad en kat worden door Josyah de Gruyter beschreven als beelden waar haar eigenlijke kracht ligt en door Kasper Niehaus als onestetisch terwijl Dirk van Gelder het neutraal benoemt als zijnde toepasbaar als tuinbeelden.

Iets anders dat opvalt in krantenrecensies is dat bij tentoonstellingen met meerder disciplines de beeldhouwkunst steevast als laatste wordt besproken en vaak worden in een enkele alinea alleen alle betrokken beeldhouwers genoemd. Beeldhouwkunst staat blijkbaar niet hoog genoteerd. Maar over het algemeen zijn de oordelen neutraal tot vriendelijk.

Uit een recensie van een tentoonstelling in "Pictura", Groningen: "De mooie bewegelijkheid van het springende Zebratje (p.205) is heel goed uitgedrukt en er is een heel aangenaam beeldje door ontstaan. Maar het is echt eene in brons overgemaakte boetseer-studie, geen beeldhouwwerk." Waarmee ook de werkwijze geanalyseerd wordt. Ook in latere tijden blijft de waardering bestaan bijvoorbeeld in de Gooi- en Eemlander van 21 februari 1948 "De tweede exposant In de kunstzaal van De Moderne Boekhandel (Leidsestraat, Amsterdam) is de beeldhouweres Gra Rueb. Zij toont hier uitsluitend klein werk: portretten, figuurtjes, vogels en huisdieren.

Deze laatste zijn van een opmerkelijke levendigheid. De nijdige kat bijvoorbeeld, loerend, de blazende bek wijd open, tot de aanval gereed, werd in volle actie waargenomen en uitgebeeld. Een liggend hertje heeft al de rankheid van zijn soortgenoten, een merel zit vragend-dom te kijken, misschien wel naar de lange, hoog ópstekende staart van de staartmees. Het zijn even zovele met grote liefde en intimiteit geziene huisdieren.

De figuurtjes, als het Danseresje en Baadster, lenig en elegant van vorm en beweging, laten weder een heel andere kant, ik zou zeggen de innerlijk muzikale, van dit beeldend talent zien, terwijl enkele koppen, meestal in grote, vereenvoudigde vormen, enigszins gestileerd, de ernst en de verdieping der beeldhouweres nader toelichten. Van haar groter werk, zoals fonteinen en tuinbeelden, is op deze tentoonstelling helaas niets te zien. Jkvr. N. Six."

Leo Braat schrijft in 1960 een licht retrospectief artikel ter ere van haar 75-ste verjaardag in de "Kroniek van kunst en kultuur":
"Gra Rueb heeft haar geheel eigen plaats te midden van de veelvormige Nederlandse beeldhouwkunst van onze tijd, dit behoeft niet met een tamtam bekend gemaakt te worden."
Leo Braat is een medekunstenaar en in die groep wordt anders naar elkaar gekeken. Tante wordt daar gewaardeerd vanwege haar collegialiteit en inzet voor de (beeldhouw)kunst in het algemeen.

eerste variant van de penning

De Rueb in brons is haar vader **Johann Gerhard Rueb** (Rotterdam 1844 - Breda 1930). Op de **plaquette** (p.34) staat J.G. Rueb Æ T LXVIII. De plaquette is gemaakt ter gelegenheid van zijn 68ste verjaardag. Er is een tweede exemplaar bekend. Daar zijn stukjes kranten papier gebruikt om de plaquette stevig tegen de lijst aan te drukken. De eigenaar heeft aan één zijde het krantenpapier eruit gehaald en uitgevouwen. Het blijkt een stukje krant waar toevallig de datum 28 november 1912 opstaat. Daarmee lijkt de datum 1912 wel vast te staan en zal de plaquette niet "met terugwerkende kracht" gemaakt zijn.

Met dezelfde beeldenaar is ook een **penning** gemaakt, maar dan naar aanleiding van zijn overlijden in 1930. Deze blijkt dus niet speciaal voor zijn overlijden te zijn gemaakt maar de beeldenaar van de plaquette is daarvoor opnieuw gebruikt. Van de penning zijn drie verschillende keerzijdes bekend en het monogram op de voorzijde wisselt ook van plaats.

J.G. Rueb is sinds 1870 compagnon van Jhr. F. Backer in een machinefabriek, onder de naam Backer en Rueb. In 1884 wordt de naam gewijzigd in NV Machinefabriek Breda v/h Backer & Rueb. Hij zal meer dan 50 jaar directeur blijven. Als hij overlijdt, verliest het "Bredasche industrieleven een der meest bekende persoonlijkheden". Hij is gehuwd met Johanna Pels Rijcken, dochter uit een bekende Bredase familie. Ze krijgen 8 kinderen en tante is de zevende in de rij. Johann Rueb is benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, Officier in de Orde van Oranje-Nassau en officier in de Leopoldsorde.

Onder een reliëf wordt in de beeldhouwkunde een eenzijdige driedimensionale afbeelding verstaan. Het driedimensionale is een begrip dat beter bekeken moet worden als het werk van tante in groepen wordt ingedeeld. Dat een tekening tweedimensionaal is ligt voor de hand. Omdat tante alleen min of meer realistische afbeeldingen

Voor de keerzijde is er een tweede en een derde variant gebruikt.

maakt, is de lengte en de breedte van het onderwerp in gelijke mate verkleind en de derde dimensie is vervormd plat weergegeven en is als zodanig weg. Bij het bekijken van de afbeelding reconstrueren de hersenen de afbeelding min of meer weer naar een driedimensionaal object. Bij haar beeldjes zijn de drie maten in gelijke mate verkleind. Er kan om het object gelopen worden en er hoeft niets gereconstrueerd te worden behalve dan naar de verwachte grootte. En dan is er een tussenvorm in de penning, plaquette, decoratief werk en dergelijke. In die tussenvorm zijn twee dimensies in gelijk mate verkleind maar de derde is veel heftiger vervormd. Als de definitie reliëf wat soepel wordt toegepast kan die tussenvorm daar ook onder vallen. Er kan dan sprake zijn van alleen een voorkant maar ook van zowel een voor- als een achterkant en de dikte speelt dan niet meer echt een rol. Noem het een 2½ dimensionaal beeld al dan niet met een achterkantje. Een voorbeeld is de gevelsteen **"kippen op stok"** oorspronkelijk geplaatst in 1939 in de gevel van huis Hoenderpark in Nunspeet. Het huis is niet teruggevonden, maar de steen is boven water gekomen ondanks dat het huis waar de steen nu is aangebracht helemaal niet voldoet aan de beschrijving van tante in Veth.

Ook bij de **lamp** die oorspronkelijke in het in 1938 herbouwd Goude Hooft Den Haag geplaatst is ("Mejuffrouw Rueb vervaardigde de aardige gesneden lamp met voorstellingen van de Vier Heemskinderen op het ros Beijaert.") is er sprake van zo'n vervorming. De beeldjes zijn gesneden uit een plank van ongeveer 4 cm dikte. Er is een beeltenis in de voor- en achterzijde uitgesneden en hebben ze geen "bewerkte" dikte.

De lamp bestaat uit een groot wagenwiel versierd door het ruiterstuk op de as, acht beeldjes op de velg (een vrouw met een valk in haar hand, een trommelaar, een vrouw met iets-waaraan-een-lint hangt in haar hand, een luitspeler, een monnik, een edelknaap, een hofdame en een nar) en de namen van de vier kinderen gesneden op het loopvlak. Hoewel het geheel een driedimensionaal object is, zijn er onderdelen met een vervormde dimensie. Er is sprake van een 2½ dimensie, waarbij de ½ niet strikt moet worden genomen. Voor het ros met de kinders in pracht en praal zie p.50.

Penningen en plaquettes vallen hier overduidelijk ook onder. Hier zijn de onderdelen eigenlijk plat, maar liggen toch verhoogd op de achtergrond.

Het blijkt lastiger om het **Ajax-Vrijheidsbeeld** in dit stramien te kneden. Ontegenzeggelijk is het een driedimensionaal object, maar het is opgebouwd uit een rondgebogen 2½ dimensionale plaat waar spelers van een voetbalclub op staan. Tante moet een beeld ontwerpen "dat symbolisch moest uitdrukken de doorgestane periode van het verdrukken en uitmoorden onzer bevolking, en dat tevens uiting moest geven aan de vreugde in onze voetbalwereld, over onze uitzonderlijke bevrijding." Het is een gecompliceerde opdracht die resulteert in een herdenkingsmuur met kruizen en een vreugdevolle groep voetballers bekroond met een stuk bal.

Het comité dat de gelden voor de beker bijeen brengt bepaalt dat, bij ieder toernooi waarbij om de maquette gespeeld wordt, in het programma enige woorden gewijd zullen moeten worden aan de moeilijke tijd die het Nederlandse volk onder de Duitse bezetting heeft meegemaakt en aan de bevrijding. In de loop van de tijd verandert de visie op het beeld. Op 10 januari 1948 leidt de onthulling nog tot heftige emoties. In Ajax-nieuws - clubblad van de Amsterdamsche voetbalclub "Ajax" staat: "Toen het beeld dan ook werd onthuld, stond het gehele bestuur gewoon sprakeloos en voorzitter Koolhaas had ditmaal moeite direct van repliek te dienen en wij, mede-bestuurders, konden dit dan ook best begrijpen." In 2000 worden de emoties in het Jubileumboek Ajax 100 jaar gereduceerd tot "het enorme en pompeuze Vrijheidsbeeld dat Ajax ter beschikking stelde als hoofdprijs voor haar Paastoernooi in 1948".

Het object is dus de eerste prijs van het paastoernooi. De Paastoernooien vinden plaats tussen 1925 en 1941. In 1948 wordt het toernooi opnieuw georganiseerd met dit Vrijheidsbeeld als hoofdprijs. Er zijn vier toernooien geweest en het laatste paastoernooi vindt plaats in 1952.

Op 17 juli 1939 worden in Den Haag de **Dierentuinbrug** en bijbehorende kunstwerken onthuld door wethouder Ir. L.J.M. Faber. De brug zelf is in gebruik sinds 22 mei, maar voor de officiële opening is gewacht tot ook de reliëfs af waren. Uit Het Vaderland: "Officieele openening van de brug bij den Dierentuin. Bij de architectonische verzorging van het bruggencomplex is rekening gehouden met de eisen van het verkeer. Daarom is afgezien van den bouw van borstweringen; in stede daarvan zullen er leuningen komen. De leuningen van de brug over het Kanaal zullen worden gevat in natuursteen pilasters. De koppen van deze pilasters zullen aan drie zijden worden voorzien van reliëf-beeldhouwwerk uit te voeren door de Haagse beeldhouwster mej. G. Rueb."

Op elk van de vier pilasters (door tante bruggenhoofden genoemd) zijn drie reliëfs met bijbehorende versjes aangebracht.

De versjes zijn gemaakt door **Ben van Eijsselsteijn** (Hellevoetsluis 1898 - Sliedrecht 1973) en op bronzen plaatjes op de voetstukken aangebracht. In een artikel door Pier Terwen over Georg Graff (Jaarboekje Die Haghe 2004) staat dat Graff als practiciën betrokken is geweest bij de bruggenhoofden (beeldhouwwerken nr 10). De regel "Gra heeft de beste in Steen gehouwen" is vriendelijk maar bezijden de waarheid; tante heeft nooit in steen gehakt en dus ook niet in deze granieten pilasters.

De reliëfs hebben de tand des tijds wel doorstaan, maar die tand heeft wel zijn sporen nagelaten. De foto's van de ontwerpen in gips zijn goed bewaard te gebleven, maar de ontwerpen zelf zijn verdwenen.

De foto's komen uit een fotomapje van tante en lijken gemaakt te zijn door een professioneel fotograaf maar wie? In het Literatuur Museum Den Haag zit in het archief van Ben van Eijsselsteijn een mapje E.493.H.1 met de oorspronkelijk versjes en wat aantekeningen van Ben. De nummering is van Ben. Op de bruggenhoofden is plaats voor 12 reliëfs en dus ook 12 versjes. Er zitten echter 14 genummerde versjes in de map. De twee extra versjes zijn voor de (niet uitgevoerde) reliëfs van:
4 Schildpad en Eenden (onderwerp van fabel 3 uit het tiende Boek van La Fontaine) "Die in zijn trots te hoog wil gaan, stort neer – en 't is met hem gedaan."
11 De Gieren en de Duiven (onderwerp van fabel 8 uit het zevende Boek van La Fontaine) "De Duif die vrede wou verkondigen, werd door de Gieren 't eerst verslonden."

Van beide fabels zijn geen ontwerpen bekend en Ben heeft ze, volgens zijn aantekeningen, ook niet gemaakt met een foto als uitgangspunt, wat bij de andere versjes wel het geval is geweest. Op elk van de vier bruggenhoofden zijn drie reliëfs met bijbehorende teksten op een bronzen plaat aangebracht. De afbeeldingen zijn gegroepeerd per pilasters en de nummering van de gedichtjes is van Ben van Eijsselsteijn uit mapje E.493.H.1..
Wie de keuze voor de reliëfs en de gedichtjes heeft gemaakt is mij niet duidelijk. In het gemeentearchief van Den Haag is een foto (p.273) gemaakt door Noël van Heusden in 1954 van tante met op de achtergrond stukken van twee gipsmodellen. Interessant is het punteerapparaat in de rechterbovenhoek. Dit wordt gebruikt als hulpmiddel om het model om te zetten in ander materiaal.

7 De Haas en de Schildpad: *Een haas, te laat op weg gegaan,*
komt na de trage schildpad aan.

12 De Ratten in Raadsvergadering :

In woorden zijn zij eensgezind;
geen die de kat de bel aanbindt

In mapje E.493.H.1 staat dat de volgende tekst gekozen is (maar dat blijkt dus niet zo te zijn): "De ratten praten eensgezind; Geen die de kat de bel aanbindt."

6 De Wolven en de Schapen: *'t schaap, dat den wreeden wolf vertrouwt,*
heeft op een slechten vriend gebouwd

5 De Twee muilezels: *Twee ezels die hun lasten dragen,*
die 't goud voert wordt het eerst geslagen

1 Zwaan in het riet: *de zwaan, die slechts zichzelve ziet,*
speurt niet den valk, die hem bespiedt.

9 Twee Geiten op de brug: *Als d'een voor d'ander niet wil wijken,*
kan 't zijn dat allebei bezwijken.

Een aantekening uit mapje E.493.H.1: "In verband met het reliëf werd het woord 'geit' door 'bok' vervangen. Overigens vond ik zelf het niet gekozen opschrift het beste." Merkwaardig genoeg is het niet gekozen versje op het bruggenhoofd geplaatst in plaats van het gekozen versje: "Wijkt d'eene Geit Bok voor d'andre niet, dan vallen beide in den Vliet".

2 De Vos en de Kalkoenen: *die 't luidst gevaren blijft verkonden,*
wordt door den vos het eerst verslonden.

10 De Vleermuis en de Wezels:

Een vleermuis is, als 't spannen gaat,
vogel of muis, naar eigen baat

8 De Vos en de druiven: *Het vosje scheldt de druif voor zuur,*
wijl zij te hoog hangt aan den muur

Het is gemarkeerd dat het gekozen is, maar dat is, gezien de uiteindelijke uitvoering, niet het geval: "Wijl zij te hoog hangt aan den muur scheldt de Vos de druif voor zuur".

Van het gipsen model zijn de schildpad en de vogel afgeknipt maar het extra blad en plantje staan er niet op. In het versje spelen de schildpad en vogel en de plantjes gelukkig geen rol.

Wat opvalt is dat het ontwerp van "de Vos en de druiven" afwijkt van het geplaatste reliëf. Het kan zijn dat het hele tafereel er niet op kon en er een nieuwe vlakvulling moest worden gemaakt. Aan de kant van de schildpad en de vogel kan weinig "gerommeld" worden en zullen daarom wel weggehaald zijn. Aan de linkerkant is zodoende meer ruimte gekomen dat opgevuld is door een extra plantje en wat bladeren.

14 De Os en de Kikker: *Geen vorsch, die ooit tot grootheid zwol,*
al blies hij zich ook berstens vol.

Gemarkeerd als zijnde gekozen, maar dat blijkt niet zo te zijn: “Geen kikvorsch, die ooit tot grootheid zwol, al blies hij zich ook berstens vol.”

13 De Twee Duiven:

Een duif vliegt uit naar oost en west,
maar zoekt tenslot het eigen nest.

3 De Twee Hanen: *Die heden wint waant zich een held,*
maar morgen wordt hij zelf geveld

Hierbij een aantekening: “Bij dit opschrift, werden op die plaats op de brug, gedurende de oorlog en de Duitse bezetting telkens heimelijk bloemen gelegd.” De kosten van de pilasters bedragen f 3000 en blijven dus keurig binnen de norm dat 2% van de totale kosten (voor de brug zijn dat f 165 000) voor kunst aan het werk besteed moet worden.

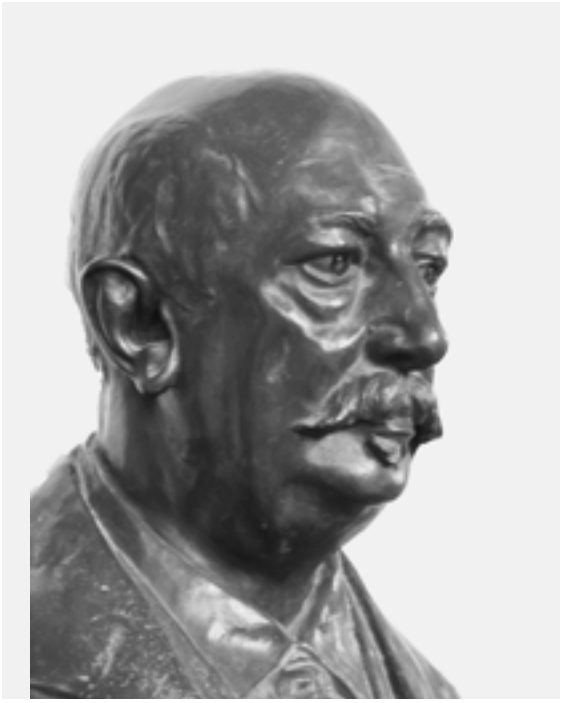
In de Tweede Wereldoorlog wordt de brug afgebroken omdat hij in het Sperrgebiet ligt. In 1949 worden de pilasters weer teruggeplaatst op hun oorspronkelijke plekken.

Meinard Tydeman (Tiel 1854 - Hilvarenbeek 1916) is advocaat, rechter-plaatsvervanger en politicus. Hij wordt lid van de Tweede Kamer voor de Liberale Unie en treedt toe tot het bestuur van die partij. De Unie splitst zich en Tydeman treedt uit het bestuur. Hij wordt lid van de Oud-Liberalen, die weer overgaan in de Vrij-Liberalen. Daarbij is hij zo betrokken dat hij "de vader van de Vrije Liberalen" wordt genoemd. Zijn geestelijk erfgoed is uitgangspunt van de Liberale Staatspartij, wat later de VVD zal gaan worden.

Tydeman wordt wel omschreven als een kenmerkende vertegenwoordiger van het 19de-eeuws liberalisme. Het is dan ook niet verwonderlijk dat na zijn dood de Bond van Vrije Liberalen in 1917 een buste laat maken door tante dat in 1963 door de familie aan Breda wordt geschonken en in de Grote Kerk in Breda is geplaatst. Er wordt een tweede afgietsel gemaakt, nu met bovenarmen. Dat beeld, onthuld bijna twee jaar na het overlijden van Tydeman staat in Tiel.

De gemeente Tiel aanvaardt het "als teeken van erkenning, dat een van Tiel's beste zonen een rol heeft gespeeld in 's lands parlementaire geschiedenis, en dat diens onkreukbaarheid, karakterhoogheid en vastheid van beginsel, als voorbeeld kunnen dienen voor alle tijden." Tydeman is Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en Commandeur in de Orde van Oranje Nassau.

In het fotoarchief van tante zijn twee foto's van het beeld-in-wording p.306 en p.307.

Er wordt mogelijk gerefereerd aan het gedicht van Martinus Nijhoff "Het Uur U" uit 1936.

Twee zinnen uit dit gedicht:
Hij maakte op het trottoir
het onheilspellende maar
onhoorbare gerucht
van het hoog in de lucht
verschoten vliegerbericht:
in een wolkje ploft licht
tot een blinkende ster uiteen,
en langs heel de vuurlinie heen
weet men: dit meldt het uur u,
nu gaat het beginnen, nu
verdwijnt de onzekerheid
van de mij gegunde tijd,
nu is het voor alles te laat.
De stilte die dan ontstaat
is een stilte, niet slechts naar de vorm
een stilte voor de storm,
maar een stilte van het soort
waar dingen in worden gehoord
die nog nimmer het oor vernam.

De literaire kennis van de toehoorders van het ABC moet aanzienlijk groter zijn dan dat van het hedendaags lezerspubliek.

Over die spanning schrijft tante in een brief van 10 december 1930 aan Jeanne Bieruma Oosting. Zij schrijft over hoe het is om je helemaal te geven voor het werk: "Lieve kleine, je zult 't mij ten goede houden, dat ik, nu ik je leventje in Parijs ken, even als oudere met één zelfde ondervinden, met een kleine raad tot je kom? Ik zei 't je reeds bij ons afscheid: 'werk niet te hard.' Je werkt als een paard, maar geloof je behaalt niet 't geen je bereiken wilt alleen met werken! Dit werken bevredigt slechts een innerlijke drang en ongerustheid in de toekomst. Geloof me, dat je met 's morgens schilderen en 's middags teekenen kunt volstaan. Twee maal daags met een resultaat van drie of meer schilderijen in de week, geeft alleen één aantal doeken tot resultaat en een overspannen geest en lichaam. [...] Ik heb groot vertrouwen in je kunst en kunnen en volg je met heel mijn hart en belangstelling, en blijf 'l'amie comme avant, pour toujours'!
Je Gra"

V

Viervoeters, vogels en vissen zijn zo ongeveer alle dieren die een onderwerp voor het werk van tante zijn geweest. Veel van de dierplastieken zijn gemaakt zonder opdrachtgever. Een uitzondering is de fontein in de vorm van twee karpers voor Van Beuningen. Daarbij gaat het niet om de vissen zelf, maar om het sterrenbeeld Vissen. Eén diertje valt niet in de genoemde categorieën namelijk de slak die als messenlegger vereeuwigd is. Maar dat is dan volgens J.S. "gepruts" (p.112). De opmerking over het niet-abstract werken is wel terecht, wat niet wil zeggen dat al haar werk helemaal realistisch is. Cornelis Veth schrijft hierover: "Wanneer men de foto's der dieren-plastieken beziet, die Gra Rueb in den loop der jaren heeft voltooid, ziet men, hoe zij bijna nooit, wat men noemt, streng gestyleerd heeft. Zij is er te echt Hollandsen, te realistisch voor." De stijl waarin gewerkt wordt verandert in de loop van de tijd. Is er aanvankelijk in haar werk veel van de stijl van haar leermeesters Toon Dupuis en Antoine Bourdelle te zien, langzaamaan wordt het werk meer en meer gestileerd om tegen het eind van haar arbeidzame leven weer terug te keren tot het meer realistisch afbeelden van het onderwerp.

W

Wilmijn is **Wilhelmina Helena Pauline Maria** (Den Haag 1880 - Apeldoorn 1962) Koningin der Nederlanden en haar gemaal is **Hendrik Wladimir Albrecht Ernst** (Schwerin 1876 – Den Haag 1934), Prins der Nederlanden en hertog van Mecklenburg-Schwerin.

De beelden staan in de vestibule van het stadhuis van Rotterdam, in goudkleurig betegelde nissen. Het voetstuk van de prins omsluit de eerste steen van het stadhuis, gelegd op 15 juli 1915 door zijn echtgenote. De beelden worden in 1919 ter gelegenheid van de nieuwbouw door Mr P.J. Wijngaarde geschonken. In de correspondentie uit 1917 van Wijngaarde aan de gemeente staat: "Ik heb de eer voor het nieuwe Stadhuis aan de gemeente aan te bieden marmeren bustes van Hare Majesteit de Koningin en Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins der Nederlanden te plaatsen in de vestibule van het gebouw; het is mij bekend, dat beiden zich welwillend bereid verklaard hebben voor den kunstenaar te poseren.

Hare Majesteit wil echter eerst de demobilisatie afwachten. Hare Majesteit heeft te kennen gegeven, dat zij de keus van den kunstenaar aan den schenker overliet; ik heb, krachtens deze mededeeling, aangewezen de beeldhouweres Mejuffrouw G. Rueb; Zijn Koninklijke Hoogheid heeft zich met deze keus vereenigd. Ik heb Mejuffrouw Rueb de opdracht gegeven met bepaling, dat zij overleg zou plegen met Prof. Evers; zij heeft deze opdracht aanvaard". De ontwerpen zijn dan weliswaar van tante maar het hakwerk is zoals gebruikelijk door een practiciën uitgevoerd (p.296). De beelden zullen haar hele leven als een referentie van haar kunnen dienen.

Johannes Wagenaar (Utrecht 1862 - 's-Gravenhage 1941) is componist, koordirigent, organist en pedagoog. Van 1919 tot 1937 is hij directeur van het Koninklijk Conservatorium Den Haag. Hij is het onderwerp van de tweede penning uit het zevende Vereenigingsjaar 1932 van de Vereeniging voor Penningkunst. Op de bijsluiter van de penning: "Op den 70sten verjaardag van Dr. Johan Wagenaar:

1 November 1932. Vz.: Portret met naamrandschrift. Kz.: Een arend, die zijn vleugels uitstrekt over een lier. De ontwerpster bedoelt met deze voorstelling uitdrukking te geven aan de gedachte, dat Dr. W. als scheppend kunstenaar een eerste plaats inneemt en tevens als muziekpaedagoog zijn beste krachten aan het onderwijs heeft gewijd, daarbij zijn leerlingen de volle vrijheid latende om zich overeenkomstig eigen aanleg te ontplooien. Als randschrift, die naar de mening van de ontwerpster de persoon van Dr. W. in leven en werken kenmerken, n.l. Ernst, Takt, Humor, Energie. Gemod. door Mej G.J.W. Rueb, Den Haag." Tante krijgt voor het maken van de ontwerpen een honorarium van f 200. Gewone leden krijgen een afslag in brons. Zilveren afslagen zijn gemaakt voor begunstigers "die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van f 100 of een gift ineens van f 1000" en donateurs "die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van minstens f 25 of een gift ineens van f 250". De contributie was toen minimaal f 5 per jaar en f 6 voor het buitenland. Er zijn dat jaar 2 begunstigers en 4 donateurs.

Omdat de penningen, zo lang er matrijzen zijn, kunnen worden nabesteld, valt uit de 6 vermelde bijzondere leden niets te concluderen over de oplagecijfers van zowel de bronzen als de zilveren versies. Tot in de jaren 60 (van de vorige eeuw) zijn er penningen van voor de oorlog nageslagen en daar is geen administratie van bekend.

Er is ook een afslag in een afwijkend metaal (p.48). Het betreft waarschijnlijk een naslag uit de Tweede Wereldoorlog, een periode waarin brons meer in de wapenindustrie wordt gebruikt dan voor kunstvoorwerpen. Een oud-voorzitter van het Vereniging meldt hierover: “Ik heb wel oorlogspenningen gezien, die zijn van een inferieure legering, niemand is daarin geïnteresseerd.” Misschien is het zo’n penning en dan is het goed dat er tenminste één verzamelaar is die er wel belangstelling voor heeft.

In Het Vaderland van 9 november 1932 staat op de voorpagina als onderschrift bij een afbeelding van de penning: “Het bestuur van de Vereeniging voor Penningkunst heeft den eersten afslag in zilver van den tweeden penning van het Vereenigingsjaar 1932, bevattende het borstbeeld van dr. Johan Wagenaar op de voorzijde en een symbolische voorstelling op de keerzijde, aangeboden aan dr Johan Wagenaar op 1 november j.l. ter gelegenheid van zijn 70sten verjaardag.”

Waar zijn de tijden gebleven dat een nieuwe uitgifte van de Vereniging voor Penningkunst nog op de voorpagina van een landelijke krant vermeld wordt.

X

De X is een lastige letter die nogal nietszeggend wordt behandeld. De **buste van de Scheveningsche vissersvrouw** (p.40) is een tegenpool van een Xantippe. Het is een beeldje uit 1914, uit het begin van haar arbeidzame leven. Het beeldje van de Scheveningsche vrouw, zittend (p.305) of staand (p.306) kan de inspiratiebron zijn geweest om de buste te maken. Een staande Scheveningsche staat voor het eerst in 1918 in de kunstzaal in de Voorstraat, Dordrecht, waar het in De Groene Amsterdammer van 25 mei 1918 beschreven staat als "Scheveningsche à la van Wijk". Het is dan in brons uitgevoerd.

Daarna staat het in 1918 in Rotterdam, bij de Rotterdamsche Kunstkring. In 1939-40 staat het beeldje in het Rijksmuseum te Amsterdam, op de tentoonstelling "Onze kunst van heden" maar dan, volgens de catalogus, in gips. Het zal het model zijn dat in haar atelier staat. De vrouw van de huidige eigenaar heeft het beeld geërfd van de huishoudster van tante. De kap van de vrouw heeft een opvallende dracht, die bekend staat als een "kap met flappen".

Y

Ook de Y geeft wat problemen. De **ijsbeer** (p.42) van tante is bruin. Toch is het als ijsbeer bedoeld, gezien de schets uit het modellenboek van Goedewaagen, het keramiekbedrijf waar het gemaakt is en waar ze veelvuldig eigen werk heeft laten uitvoeren. In het archief van Goedewaagen in het Streekarchief Midden-Holland Gouda is een kostenlijstje uit 1926 bewaard gebleven waarop de kostprijs van het beeldje op f 11 wordt begroot. De ijsbeer is nu weer een beer geworden.

Een zilveren penning die voor de handel gemaakt wordt, is de penning over Koningin-Moeder-Regentes Emma (**Adelaïde Emma Wilhelmina Therèse zu Waldeck und Pyrmont** (Arolsen 1858 - Den Haag 1934), prinses van Waldeck-Pyrmont en tweede echtgenote van Willem III, koning der Nederlanden. Het is de meest verkochte penning van de hand van tante. Een alledaagse penning die in veel verzamelingen zit en altijd wel ergens bij een handelaar, veilinghuis of op internet wordt aangeboden. De penning is dus niets bijzonders, maar het verhaal dat erbij hoort, zal minder bekend zijn. De penning wordt door Bemolt van Loghum Slaterus in zijn boek beschreven. De voorzijde toont het borstbeeld van koningin Emma naar links, met halsketting en sluier. Op de afsnijding van de linkerschouder staat in een rechthoek iets wat volgens hem op 818 lijkt. De keerzijde toont een kroon in het midden van een kruis. In de vier vakken tussen de armen van het kruis en de rand zijn, volgens Bemolt van Loghum Slaterus, vier bloemen aangebracht. Het omschrift luidt: koningin * moeder * regentes * 1879 * 1929 *. Verder vermeldt hij dat Mej. G.J.W. Rueb de penning heeft ontworpen, dat de penning geslagen is bij C.J.L. Begeer, dat de penning in drie verschillende diameters (80, 60 en 41 mm) voorkomt en dat de penning van 60 mm werd verkocht in een doosje met de tekst: Haagsche / Comite / 1929. Bemolt van Loghum Slaterus vindt de 818 zodanig vreemd dat hij er een vraagteken bij plaatst. De 818 staat echter niet voor een getal maar voor het erg verbasterde monogram. Kennis maakt herkenning makkelijker.

op de penning

op het gipsmodel

op ander werk

Het gipsmodel, met een diameter van 44 cm zoals de opdrachtgever het wenst, is naar Begeer in Utrecht gebracht en daar klaargemaakt voor de reduceerbank. Daar zal de practiciën, die tante waarschijnlijk niet kent, de letters waarmee het monogram gevormd wordt, bij het bijwerken van de verkleining naar zijn idee geïnterpreteerd hebben met verwarring tot gevolg. Ik denk dat tante verder niet bij het productieproces betrokken is geweest, anders valt het ongelukkige monogram haar wel op.

Waarom de opdrachtgever nu precies een werkmodel van 44 cm wil hebben, is niet toegelicht in de opdracht aan tante of in enig aan document in het dossier. Johannes Wienecke, de man die de verkleinbank in Nederland groot heeft gemaakt, schrijft over de grootte van het werkmodel: "Ook behoort men de afmeting van het ontwerp niet te groot te maken ten opzichte van den stempel. Drie tot vijfmaal grooter dan de verkleining geeft een verhouding, waarin men zich het beste rekenschap kan geven hoe of de stempel zich zal voordoen". Met de grootste verkleining kan het stempel van de kleinste penning niet zonder vervorming of verlies aan detail gemaakt worden.

Er moet in ieder geval een model worden gemaakt voor de gegoten plaquette van 26 cm diameter. Van dat model kan weer verder verkleind worden. Maar om het kleinste model van 3 cm te maken is weer een tussenmodel nodig. Hoe alle modellen zijn gemaakt, zal vast wel in de schoot van een archief liggen maar is nog niet boven tafel gekomen. In Het Vaderland wordt de beeldenaar minder zakelijk omschreven dan door Bemolt van Lochum Slaterus: "De beeldenaar is in sterk reliëf geboetseerd, zeer realistisch gehouden (goed gelijkend, naar ik meen). Men zou voor dergelijk werk een ietwat strenger stijl wenschen. Vooral de détails van het kapsel en de japon werken ietwat te druk en konden grooter gehouden zijn. Dit neemt niet weg, dat het een knap en expressief ding geworden is".

De keerzijde wordt in Het Centrum gedetailleerd beschreven: "In de vier vakken, door twee gekruiste balken gevormd, wordt symbolisch herinnerd aan de hooge karaktereigenschappen van de Jubilarisse, n.l. door een myrthekrans: liefde; een madelief: eenvoud; een aster: trouw en een edelweiss: adel. Het geheel wordt door de koningskroon samengevat."

De mirtekrans zal Emma ook herinneren aan de mirtekrans die haar zusters en hofdames hebben gemaakt voor haar huwelijk, op dat moment ook al weer zo'n 50 jaar terug. De kroon lijkt niet op een bekende kroon van het koningshuis. De woorden koningin, moeder en regentes hebben een toelichting nodig. Emma, wordt koningin der Nederlanden op het moment dat zij in Arolsen op 7 januari 1879 met koning Willem III trouwt. In De Curaçaosche Courant staat hierover: "De Koning schenkt der natie een nieuwe Koningin. [...] Ook zy zal ons beminnen, want wy zullen ook haar beminnen." Zij wordt moeder als op 31 augustus 1880 Wilhelmina geboren wordt. Omdat er nogal een fors leeftijdsverschil tussen de ouders bestaat, besluit de Staten-Generaal dat Emma als koningin-regentes zal regeren als Willem III zal komen te overlijden voordat Wilhelmina achttien jaar is.

Willem III is er een paar keer zo slecht aan toe dat hij niet in staat is om te regeren. De laatste keer is op 20 november 1890. Koningin Emma neemt dan, als zijn echtgenote, het koninklijk gezag over. Dit regentschap duurt slechts enkele dagen, want op 23 november overlijdt de vorst. De drie woorden van de penning zijn hiermee eigenlijk al verklaard. Emma heeft in de tijd ook andere titels gekregen, zoals "koningin-weduwe", "regentes van het Koninkrijk" van 23 november 1890 tot 31 augustus 1898 (in verband met minderjarigheid van koningin Wilhelmina) en "voogdes over koningin Wilhelmina" van 8 december 1890 tot 31 augustus 1898 (op grond van de wet van 14 september 1888, Staatsblad 150). De woorden koningin-weduwe en voogdes zijn echter wat somber en minder koninklijk dan de gekozen woorden en worden niet vermeld. Ik gebruik daarom het neutrale "Emma". De titels koningin, moeder en regentes zullen niet over de net besproken periode uit haar leven gaan. Als koningin heeft Emma geen warm welkom gekregen in Nederland. In de media vallen termen die in dit boekje niet horen te staan. Emma krijgt weinig steun in Nederland en heeft er nog minder vrienden. Met haar beide stiefzonen ontbreekt elk contact en tot overmaat van ramp is de relatie met haar man dramatisch slecht. Een ongelukkige binnenkomer dus, "koningin" zal geen titel met een warme herinnering voor Emma zijn geweest. Ook drie dagen regentschap is nauwelijks een penning waard.

De monarchie bevindt zich op een dieptepunt wat populariteit betreft, want de levenswandel van Willem III heeft het prestige van het koningshuis geen goed gedaan. Er wordt met weinig respect over het koningshuis en de vorst gesproken. Emma zet zich na het overlijden van Willem III in om het prestige te herstellen. Met prinses Wilhelmina trekt zij het land door en weet de bevolking achter zich en vooral achter haar dochter te krijgen. Van lieverlee wordt Emma geliefd bij het volk en wordt zij gezien als de regent van haar dochter en de moeder van de toekomstige koningin. Emma krijgt in de media dan ook als titel de koosnaam Koningin-moeder, een informele benaming van de moeder van de regerend koningin Wilhelmina. Het

heeft evenwel een hoge gevoelswaarde. Eigenlijk zou op de penning tussen de woorden koningin en moeder een verbindingsstreepje op zijn plaats zijn geweest en dan, op enige afstand, gevolgd door regentes. Als laatste de vraag waar de jaartallen 1879-1929 voor staan, gekoppeld aan de feestdag 10 januari 1929. De datum sluit het 50-jarig Nederlands staatsburgerschap uit, want dat zal waarschijnlijk zijn ingegaan bij het huwelijk (7 januari) met Willem III. Meestal wordt gesteld dat Emma 50 jaar in Nederland is. Maar ook dat is twijfelachtig omdat zij in die 50 jaar ook in het buitenland is geweest.

Wat overblijft, is dat Emma 50 jaar daarvoor de eerste voet op Nederlandse bodem zet en Haags ingezetene wordt. Dat laatste is niet terug te vinden in het Gemeentearchief van Den Haag; leden van het koninklijkhuis laten zich nu eenmaal niet inschrijven in een gemeente. Het Vaderland (een Haagse krant) houdt het erop "dat het 50 jaar geleden is, dat de Koningin-Moeder haar intrede in de stad deed - 7 januari 1929". De officiële intocht van Emma in Nederland vindt wat later, op 20 januari, in Amsterdam plaats. Gezien de rivaliteit tussen de hoofdstad en de residentie zal de residentie de eerste stap op Haagse bodem belangrijker vinden dan de intocht in Nederland. De penning, het bijbehorende gedenkboek met bijdragen van de deelnemende verenigingen en het grote feest gaan dan ook alleen Den Haag aan. Het eerste doel van de penning is dus het herdenken van de aankomst van Emma in Den Haag.

Maar dat staat niet op de penning, zelfs de naam Emma staat er niet op. Voor de mensen van toen zal het eenvoudig zijn geweest de hints op de penning tot een betekenisvol geheel te vormen (op het monogram na dan).

Een belangrijk ander doel van de penning is om geld te genereren "voor een feestgave aan de zieken en misdeelden op den herinneringsdag". Dat staat op een reclamefolder die door het Haagsch Comité 1929 wordt uitgegeven om de gedenkpenning bekendheid te geven. In het dossier staat echter niet waaruit de feestgave bestaat, wel dat er 400 van de 800 bestelde exemplaren van 60 mm in brons voor deze feestgave worden gereserveerd, maar of dat nu een presentje is waar zieken en misdeelden op zitten te wachten, kan betwijfeld worden. De genoemde 400 is wellicht het aantal presentjes dat is uitgedeeld, maar daarover ontbreken de gegevens. In het dossier wordt het streefbedrag van de penningactie niet genoemd. De feestgave moet gefinancierd worden door de verkoop van zilveren en bronzen afslagen van de penning. Het is een wankele operatie die niet gladjes verloopt.

Bijkomend probleem is dat er ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van Emma op 2 augustus 1928 een penning door Jacob Jan van Goor wordt uitgegeven. Het Comité denkt dat deze concurrentie niet bevorderlijk is voor hun plan om gelden bijeen te brengen en besluiten om holle, eenzijdige afgietsels met een diameter van 26 cm op de verjaardag van Emma aan koningin Wilhelmina en prinses Juliana aan te bieden. Dat levert publiciteit op en het aanbieden van de afgietsels wordt dan ook veelvuldig in de media genoemd.

De beeldenaar van de penning wordt dus ook gebruikt voor een cadeautje voor de verjaardag van Emma met als verborgen agenda de promotie van de penning. “Naar ons gevoelen kon aan die eerste exemplaren geen betere bestemming worden gegeven.” De afgietsels worden inderdaad uitgereikt en bevinden zich nu in het Koninklijk Huisarchief te Den Haag. In de opdracht van het Comité aan tante staat: “De beeldenaar van H.M. de Koningin-Moeder zal zóó tijdig gereed zijn, dat op 2 Augustus a.s. over één afgietsel kan worden beschikt.”

Het waarom van de datum is nu bekend en tante heeft dus deze hobbel tot tevredenheid genomen. Een dag na de verjaardag (die in besloten kring wordt gevierd) wordt het ontwerp aan het volk getoond tijdens een groot bloemencorso bij het Kurhaus in Scheveningen. Dat betekent dat er minstens drie showmodellen moeten hebben bestaan.

De keerzijde van het afgietsel laat de minder scherpe beeldenaar zien, maar dan naar binnen gekeerd en dus in spiegelbeeld. Niet verkoopwaardig maar wel functioneel als voorbeeld. Bij de firma Roelof Citroen, Plaats 23 Den Haag, komt volgens de Nieuwe Rotterdamsche Courant ook een (dergelijk?) exemplaar, mogelijk het Kurhaus-exemplaar, in de etalage te staan om de mensen enthousiast te maken. Later ontstaat een vreemde discussie met de heer Ter Pelwijk (voorzitter van het comité) of het wel gepast is om de penningen in de tentoonstelling bij Koninklijke Kunstzaal Kleykamp in opstelling te laten als Emma de tentoonstelling op 22 december gaat bekijken.

Dan zal immers de verrassing ervan af zijn. En dat terwijl Emma op haar verjaardag al twee grote modellen heeft gezien. Er wordt desalniettemin besloten de penningen tijdelijk uit de opstelling te halen voor het bezoek. Mooi afgewerkte exemplaren, met een haakje aan de achterkant zodat het opgehangen kan worden, zijn te koop voor f 75, een groot bedrag voor die tijd. Er zijn er acht verzonden en later is er nog één aan een gemeente geleverd. Ze zijn verkocht aan gemeenten, Pulchri-Studio Den Haag, een kinderziekenhuis en een notaris.

Daarnaast is er een exemplaar verkocht op een veiling "Uit de nalatenschap van C.L.J. Begeer, Utrecht". Op die veiling wordt het stuk omschreven als een volgegoten modelé, wat niet correct is want het ontwerp heeft immers een diameter van 44 cm. Het is een exemplaar van het bedrijf waar de penningen zijn gemaakt en heeft dus niet bijgedragen aan de inkomsten van het Comité. De inkoop van de eerste tien exemplaren is f 80 per stuk, daarna zakt de stukprijs aanzienlijk zodat er winst gemaakt kan gaan worden. Zover is het dus niet gekomen. Deze uitvoering heeft inclusief de geschonken exemplaren en het etalage-exemplaar zeker een verlies van f 270 opgeleverd. Tante is zeer teleurgesteld in de tegenvallende verkoop: "Ik vermoed dat dit in de alliage van de brons zit en de patina daardoor niet bevredigend wordt!" Sommigen exemplaren zijn geretourneerd om opnieuw gepatineerd te worden. Wat de kleinere penningen betreft zijn er die geld genereren maar ook die geld kosten. Zo is er de gouden penning die aan Emma geschonken wordt. De penning heeft een gewicht van 94,96 gram en een diameter van 60 mm. Het gewicht van een gouden tientje is 6,7 gram en in de penning zitten dus meer dan veertien tientjes, wat alleen al aan goudwaarde op een verlies van zo'n f 150 komt.

Oorspronkelijk heeft men een penning met een diameter van 80 mm in gedachte en heeft dat, wat voorbarig, op 2 juni 1928 aan de minister meegedeeld. Daarna worden er 160 afslagen gemaakt in brons met een diameter van 80 mm en deze zijn uitsluitend als "eerepenning voor byzondere personen" bedoeld. Dat zijn hoogwaardigheidsbeklederes, mensen die door geboorte status hebben, directies van faciliterende bedrijven zoals N.V. Philips Gloeilampen-Fabriek of mensen die een bijzondere bijdrage aan de feestdag leveren. Deze penningen zijn niet te koop en zijn allemaal door het Comité betaald, kosten f 494, waar geen opbrengst tegenover staat. Er is sprake van twee varianten in de offerte: een geslagen en een gegoten versie. De geslagen versie is met dit aantal het goedkoopst en de gegoten versie wordt niet uitgevoerd. Er zijn ook zilveren afslagen bekend maar daar is niets van teruggevonden in de offerte.

De penningen die voor de verkoop zijn bestemd, hebben een diameter van 60 en 41 mm. De grote kost in brons f 2,50 en in zilver f 15 per stuk en de kleine kost in brons f 1,90 en in zilver f 6,75. De opbrengst van de verkoop van de 60 mm in brons is f 1000. Omdat de helft van de penningen voor de feestgave bestemd is, is dat te weinig om de kosten van f 1300 te dekken. Er ontstaat daarom een verlies van f 300. De 40 zilveren exemplaren van 60 mm brengen f 195 op. Bronzen penningen van 60 mm met een ringetje eraan hebben een oplage van 80 stuks. De kostprijs ligt 45 cent per stuk hoger en als de verkooprijs gelijk is, levert dit f 96 op.

De penningen zijn bedoeld voor de deelnemende verenigingen om aan vaandels of dergelijke te bevestigen. Er worden 57 exemplaren geleverd en de rest is door Citroen verkocht. De bronzen 41 mm penningen met een oplage van 200 worden met winst verkocht en leveren f 130 op. De zilveren 41 mm-exemplaren verschijnen in een oplage van 50 en leveren f 193 op. Als de plussen en minnen worden verrekend dan laat dat een tekort van ruim f 600 zien. Om de balans verder te laten doorslaan is er de beloning van f 1000 aan tante. Ondanks dit tekort zijn de feestgaven uitgedeeld en daar gaat het om. In de NRC staat hierover: “Aan zieken in 11 inrichtingen zal Donderdag een geschenk worden gegeven. Zooals bekend worden de kosten van de feestgaven hoofdzakelijk bestreden uit de opbrengst van de gedenkpenningen van het comité, vervaardigd door mej G.J.W. Rueb. De verkoop van deze penningen heeft een vlot verloop gehad”. “Donderdag” is de feestdag 10 januari. De betrokken inrichtingen zijn: het Gemeenteziekenhuis, de inrichting van het Roode Kruis, in Bronovo, het R.K. Ziekenhuis, Bethlehem, de lighallen voor tuberculoselijders, de patiënten in het Militair Hospitaal, de Kraamvrouwen in de kliniek op Frankenslag, de verpleegden in de Sophia-stichting, het Ooglijdersgesticht en de kleinen in het Kinderziekenhuis.

De misdeelden komen niet meer in het verhaal voor, een zoektocht in het krantenarchief heeft in ieder geval geen resultaat opgeleverd. Zieken zijn nu eenmaal makkelijker te vinden dan misdeelden. In een brief van 21 januari aan het Comité vraagt tante expliciet naar de opbrengst, maar het dossier geeft daar geen uitsluitsel over. Naast bovengenoemde penningen zijn er ook zelfgemaakte aanpassingen bekend van de 60 mm-penningen. Op de Holland Coin Fair in 2003 is een verguld exemplaar aangeboden en op de december-veiling 2007 van de MPO/Heritage Auctions komt een verzilverd exemplaar voor.

En dan is er nog het bedrijf waar de penningen geslagen dan wel gegoten zijn. De zaak ligt nogal gevoelig. Het Haagsch Comité heeft met Roelof Citroen (Firma M.J. Goudsmit te 's-Gravenhage) een overeenkomst voor het vervaardigen van afgietsels en medailles. In die overeenkomst is ook opgenomen dat de naam van de firma waar de penningen worden gemaakt niet officieel bekend mag worden gemaakt, alleen de naam Citroen mag genoemd worden.

Uit een "streng vertrouwelijk" stuk van de voorzitter aan zijn medebestuursleden: "De heer C. toch blijft enkele eischen stellen, die naar mijn meening niet kunnen worden aanvaard. O.a. wil hij niet hebben, dat zijn leverancier, Cornelis Begeer te Utrecht, wordt genoemd. Hij acht dit niet kaufmännisch, doch bovendien is hij van mening, dat door een ongewenste publicatie van dezen leverancier hij in den vervolge veel meer dan hem lief is bij het doen vervaardigen van medailles op hem zal zijn aangewezen". Er wordt ook een prijsopgave bij Begeer Voorschoten gevraagd en ondanks de vreemde restrictie van Citroen gaat het Comité toch akkoord met hem en wordt de N.V. Atelier voor Edelsmeed- en Penningkunst voorheen Koninklijke Begeer te Voorschoten, geschreven dat zij niet de opdracht krijgt voor het maken van de penning.

Volgens de gemaakte afspraak zal Cornelis L.J. Begeer niet in officiële publicaties als fabrikant worden vermeld. Dat Citroen het bestuur in een vreemde positie heeft geplaatst blijkt wel uit een brief van 9 mei 1928: "Willen echter de leden van Uw comité als privé personen, wanneer hun zulks speciaal gevraagd wordt, officieus mondeling deze naam noemen, dan heb ik hiertegen geen bezwaar." In krantenartikelen werd de restrictie geregeld genegeerd zoals bijvoorbeeld in Nieuwsblad van het Noorden, waarin staat dat de penning door "Corn Begeer in Utrecht" wordt geslagen. Tot slot van het penninggedeelte iets over de verpakking. Het door Bemolt van Loghum Slaterus genoemde doosje hoefde niet door het Comité betaald te worden. Hoe het met de "drie étuis voor medailles van 60 m.M. met de woorden 'Haagsch Comité 1929' in gouden letters op deksel" is geregeld, is niet vermeld. De penningen van 80 mm worden in een etui met de naam van het Haagsch Comité voor Volksfeesten geleverd tegen een meerprijs van f 3,50. Dus niet met "Haagsch Comité 1929" maar de naam van de belangrijkste (?) deelnemende vereniging.

Bedankjes worden echter wel gericht aan het Haagsch Comité 1929. Het verschil zal de "byzondere" personen niet zijn opgevallen. De ontvangstdatum van de penningen zorgt ook al voor verwarring want een douairière laat in haar dankwoord voor de aangeboden gedenkpenning schrijven: "Zy is het Haagsch Comité 1929 hiervoor zeer erkentelyk om dit souvenir te mogen ontvangen juist op 7 januari 1929, den voor heel Nederland zoo heuchelyken herinneringsdag, is door haar byzonder gewaardeerd".

Voor Emma ligt er ook een mooi doosje klaar hoewel de heer Citroen dat bijna vergeten is: “fijn fluweel van binnen, blauw satijn in het deksel, bekleed met fijn blauw leerder met den opdruk: Haagsch Comité 1929”. Of het doosje daadwerkelijk geleverd is, is ook nu weer niet te achterhalen. Het doosje is in ieder geval niet in Koninklijk Huisarchief aangetroffen, zij kunnen immers niet al het verpakkingsmateriaal bewaren.

De beeldenaar wordt nog een keer gebruikt en wel voor een **plaquette**, die in 1929 aan de gemeente wordt geschonken voor plaatsing in het stadhuis aan de Javastraat (p.44). De grootte van het medaillon is ook de grootte van het gipsmodel. Daar is door de opdrachtgever dus goed over nagedacht. De plaquette wordt bij een ander bedrijf, Prowaseck & Stöxen kunstgieterij Leiden, gegoten, maar de opdrachtgever is het “Haagsch Comité 1929”. De tekst op de plaquette is: Koningin Emma / 1879 - 7 Januari - 1929 / Haagsch comite 1929. De maten van de plaquette zijn 50 bij 70 cm. Opvallend is de datum 7 januari.

Dat is niet de eerste-stap-in-Den Haag-dag, maar haar huwelijksdag. Een verslag van het aanbieden van de plaquette aan het gemeentebestuur staat in veel kranten, want de Koningin-moeder is dan inmiddels al vele decennia erg geliefd en wordt dus in de media uitvoerig gevolgd.

In een van de berichten staat: “Nog herinnerde spr. [spreker was de heer Ter Pelwijk] aan de ontvangst van het comité bij de Koningin en aan Haar verklaring, dat de gelijkenis van het portret van Haar Moeder, dat op het medaillon, door de beeldhouwster, mej. Rueb is aangebracht, treffend is. Spreker bood deze plaquette daarop den burgemeester aan, met het verzoek, haar een plaats in een gemeentegebouw te verschaffen”. Op 8 juni 1929 meldt een krant dat de plaquette is aangebracht in de vestibule van de raadzaal van het stadhuis aan de Javastraat. Als het gebouw later verlaten wordt, omdat er een nieuw stadhuis wordt betrokken, is de plaquette naar het zich laat aanzien vergeten, want de plaquette is bij de huidige gebruiker van het pand teruggevonden.

Het hele gebeuren rond de penning – met de tussentijdse uitreikingen van de showmodellen en de overhandiging van het gouden exemplaar op de feestdag, de plaquette voor het stadhuis, de contacten met de verschillende gezagsdragers en vooral omdat Emma voor deze penning voor tante heeft geposeerd – is voor **Willy Sluiter** waarschijnlijk aanleiding geweest om een tekening voor haar te maken zodat ze een herinnering heeft aan een enerverende opdracht (p.44). Willy en tante zijn vrienden. En de stoel waarop Emma heeft gezeten wordt nog steeds in de familie gekoesterd.

Het gipsmodel

AANTEEKENINGEN omtrent _____ Folio 46

886

Werken onder meer uitgevoerd door Mejuffrouw G.J.W.RUEB - beeldhouwster.

Monumenten
"Van Tuyll"-monument - Stadion - Amsterdam.
Almoezenier "Verbraak" - Bandoeng - Batavia.
Grafmonument Aletta Jacobs en Mr.Gerritzen - Driehuizen Westerveld.
Dr.Lovink - Arnhem.

Décoratiefwerk
Kantoorgebouw hal H.V.A. - Soerabaia.
" " Heldring & Pierson - Den Haag.
Dierentuinbrug-versiering - Graniet - " "
Ziekenhuis "de Volharding" - plateel relief - 's-Gravenhage.

Borstbeelden
H.M.de Koningin - Stadhuis-marmer - Rotterdam.
Z.K.H.de Prins - " " "
Mr.B.N.A.Loder - Vredes Paleis marmer Den Haag.
Z.Ex.Gen.Snijders - brons Den Haag.
Mr.M.Tydeman - " Tiel
Mr.H.Viotta - Stadsschouwburg - marmer - Amsterdam.
Mr.J.Reineke - dir.H.V.A. - marmer - Soerabaia.
D.G.van Beuningen - dir.Steenkolen Handel Mij.brons - Rotterdam.
Mr.Ramaer - dir."Boniso" - Soerabaia.
Z.Ex.Dr.Hendrik Muller - Universiteit - Bloemfontein.
Z.Ex.Wang-Koun-Ky - Chineesche Gezant te 's-Hage.

Reliefs
H.K.H.Prinses Juliana Cité Universitaire - brons - Parijs.
Dr.Klinkert - Gemeente Ziekenhuis - Rotterdam.
Dr.Mulder - Gemeente Ziekenhuis - Leeuwarden.
Mr.Bik - Oranje Nassau Museum - Den Haag.
H.M.de Koningin - Gemeente Huis - Den Haag.
Burgemeester de Raadt - Raadhuis - Den Haag.
Dr.Cartier van Dissel - Diaconessenhuis - Breda.
Jhr.Hugo Loudon - Gebouw v.K.&.W. - 's-Gravenhage.

Medailles
H.M.de Koningin Moeder, com.Oranjefeesten - Den Haag.
" " " " " de "Rijksmunt" - Utrecht.
Onderwijs-plaquette - Gemeente - Den Haag.
Dr.Joh.Wagenaar - Ver.voor Penningkunde - Den Haag.
den Heer I.G.Rueb - Breda.
Kol.van Reede - "dressuur - Medaille" - Amersfoort.
Gen.Kappelhof - Marechaussee Museum" - Apeldoorn.

Plaquetten
Hypotheek Briefbank - Bos en Wilkens - brons - Veendam
Stoomvaart My."Nederland": relief in coromandelhout rookkamer S.S."Oranje".
Stoomvaart My."Rotterd.Lloyd" - Halversiering in brons - Rotterdam.

In 't bezit Musea
Rotterdam - "Bokje" - brons.
's-Gravenhage - "Parelhoenders" - brons.
's-Gravenhage - Zuiderpark - "Knielende vrouw" - zandsteen.
Penningkabinet - den Haag - diversen.
" - Dantzig.
" - Weenen.

Onderscheidingen.
Zilveren medaille - Vierjaarlijksche Rotterdam.
Bronzen " - Olympische tentoonstelling - Amsterdam.
Bronzen "Jubileumtentoonstelling Kunst Stedelijk Museum" Amsterdam.

ANDER WERK, GENOEMD IN VERSCHILLENDE LIJSTJES

Grafmonument Aletta Jacobs en Carel Gerritsen - Driehuizen Westerveld. **Aletta Henriëtte Jacobs** (Sappemeer 1854 - Baarn 1929) is de eerste vrouw in Nederland die universitair onderwijs volgt, arts wordt en de eerste vrouw is die promoveert. Zij is een gedreven voorvechtster van gelijkberechtiging van mannen en vrouwen en maakt zich sterk voor de emancipatie van de arbeidersklasse. Zij is medeoprichtster van de Wereldbond voor Vrouwenkiesrecht. In 1892 trouwt zij, na aanvankelijk een "vrij huwelijk", met **Mr. Carel Victor Gerritsen** (Amersfoort 1850 - Amsterdam 1905). In 1893 overlijdt hun enig kind één dag na de geboorte.

Ze vinden de ondergeschiktheid van de vrouw aan de man een groot probleem. Carel Gerritsen is een graan- en foeragehandelaar, politiek zeer actief en eveneens een gedreven bestrijder van de sociale misstanden van die tijd. Beroemd is zijn bibliotheek, waarvan de feministische collectie een belangrijk onderdeel vormt. De "Gerritsencollectie" (waarin ook boeken van Aletta zijn opgenomen) is in 1903 grotendeels verkocht maar is nu in digitale vorm beschikbaar gesteld door Atria, kennisinstituut voor Vrouwengeschiedenis en emancipatie Amsterdam. Vanaf 1989 is het onderhoud van het monument verzorgd door de "Rooie Vrouwen" Heerhugowaard.

Die zorg is later overgenomen door het Aletta-instituut, dat nu Atria kennisinstituut heet. In de loop van de tijd is het monument door betonrot aangetast waarna het in 2011 is gerestaureerd, gefinancierd door het toenmalige Aletta-instituut met een geslaagde publieksinzameling. Bij de restauratie zijn de kapotte tegels vervangen door een sierband van Frans zandsteen, zodat het monument "weer minimaal tachtig jaar meekan" (IJmuider Courant 9 februari 2012). De feestelijke heronthulling vindt plaats op 9 februari 2012.

Kantoorgebouw (hal) van de **Handelsvereeniging "Amsterdam"** (HVA) te Soerabaja. De foto's zijn details van foto's uit Het Nieuwe Instituut Rotterdam, Archiefblok E. Cuypers nr CUYZ0018, een fotoalbum waarin interieurfoto's zijn opgenomen van het Kantoorgebouw. Toeschrijving aan tante komt uit de afstudeerscriptie van Bart Verbrugge "Tegeltableaux en bouwaardewerk van De Porceleyne Fles". Uit dit boek: "Bij de HVA.-vestiging in Soerabya, dat in 1925 werd geopend, zijn in de entreehal de kolommen bekleed met donkerbruine keramiek met exotische versieringsmotieven, geïnspireerd op oude Javaanse voorbeelden.

Interessanter nog zijn echter de in één stuk gebakken reliëftableaux in de benedenhal naar ontwerp van de kunstenaar W.O.J. Nieuwenkamp, met als voorstelling "Arbeid en kennis" en "De vruchten van de arbeid", die bij de Porceleyne Fles geboetseerd werden door de Haagse kunstenares Gra Rueb.". Dat de ontwerpen van Nieuwenkamp zijn ligt voor de hand, want het is helemaal in de stijl van bekende tekeningen van hem. Dat tante zonder eigen inbreng werk van iemand anders heeft gemaakt, lijkt onwaarschijnlijk, ook omdat de voorstellingen zich moeilijk laten plaatsen in het werk van tante.

In de lijst met de door de Porcelyene Fles uitgevoerde werken staat nog dat in 1926 voor de HVA Bank Soerabaya (ontworpen door Cuypers, Fermont en Hulswit) 10 reliëfpanelen zijn gemaakt, waarvan er vier ajour bewerkt zijn, met voorstellingen der verschillende cultures naar ontwerp van W.O.J. Nieuwenkamp en uitgevoerd door Gra Rueb. Helaas gevolgd door de opmerking "verdwenen". Omdat 1926 een jaar na de opening van het gebouw is, zal die aantekening van later datum zijn.

In Het Nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië van 18 april 1925 wordt de kunst in het gebouw ook besproken: “Schitterende bas-reliëfs geven aan het geheel een voornaam en artistiek cachet. Zij stellen voor ‘Arbeid’ en de ‘Vruchten v.d. Arbeid’, zijn aangeboden resp. door de chefs van de Ind. kantoren der H.V.A. en door de administrateurs.

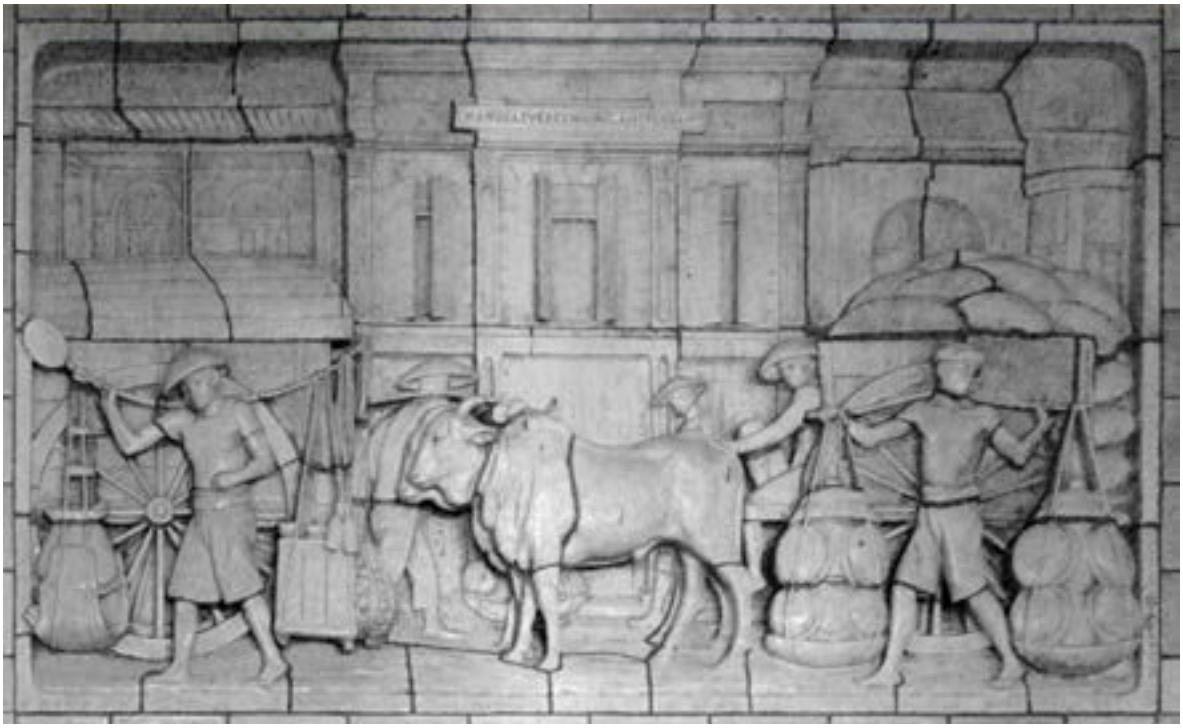
Ze werden vervaardigd door den heer Schultsz in samenwerking met en onder leiding van den bekenden schilder en teekenaar W.O.J. Nieuwenkamp. […] Vermelden wij voorts nog dat in het middenvak der hall 1ste verdieping de bronzen plaquette des heeren Reineke is geplaatst, aangeboden door het personeel de Ind. kantoren en vervaardigd door Mej. Rueb te Amsterdam.” Dat de woonplaats Den Haag moet zijn in plaats Amsterdam is op de afstand Nederlands-Indië - Nederland nauwelijks zichtbaar.

Tante wordt hier niet genoemd in verband met de tegels. Op sommige kleinere tegels die het gebouw versieren staat inderdaad de naam Schultsz vermeld. De foto’s zijn niet duidelijk genoeg om de reliëfs aan tante of aan Schultsz toe te wijzen. De foto’s zijn daarom “voor alle zekerheid” opgenomen, maar het is twijfelachtig of dat terecht is.

Volgens de lijst van tante moet er wel iets van haar in de hal staan, maar wat? Op een briefkaart uit 1924 aan haar broer schrijft zij over zowel Reineke als de tegels. Hieruit: “2 grote reliëfs (2-1.25 m) voorstellende de gebouwen A’dam en Soerabaja en 8 kleine reliëfs met emblemen producten en wapens! alles gebakken door de ‘Porceleijnen Fles’ te Delft”. Die beschrijving past bij de volgende foto (eveneens uit het plakboek CUYZ0018) met de tekst: kantoorgebouw + van + de / handelsver : amsterdam / te + amsterdam + anno + 1925. [Nieuwezijds Voorburgwal, 162]. Dit paneel hangt naast het beeld van Reineke, gescheiden door een kolom want aan de andere kant van de kolom is nog fragmentarisch de tekst te lezen die past bij de wand van Reineke.

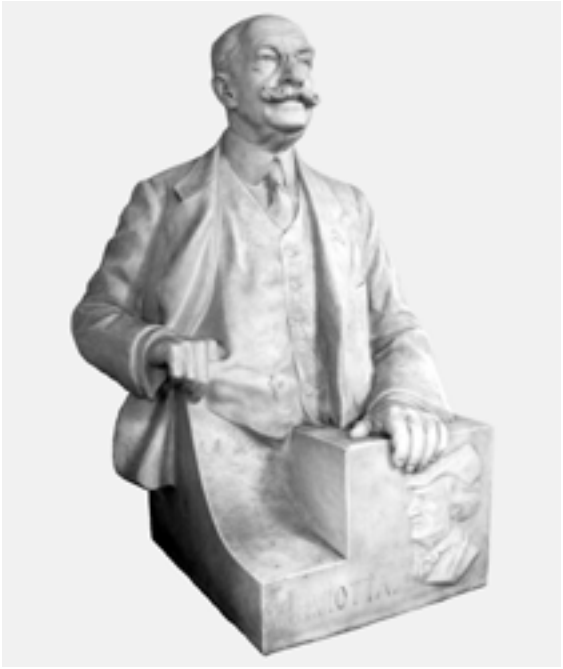
Aan de andere kant van Reineke heeft het paneel met het kantoorgebouw in Soerabaja gehangen. De foto van het kantoor in Soerabaja is gemaakt door Joep Walter van het reisbureau Buitenzorg Reizen, die recentelijk het gebouw heeft bezocht. Er zal waarschijnlijk een vergelijkbare tekst hebben gestaan maar dan met Soerabaja. Alle Nederlandse teksten zijn nu verwijderd. Zie ook Reineke p.149 die door de “2 grote reliëfs” werd geflankeerd en waar de acht genoemde reliëfs zijn verwerkt.

KANTOORGEBOUW VAN DE
HANDELSVER: AMSTERDAM
TE AMSTERDAM ANNO 1925

Ziekenhuis **De Volharding** (hal, niet teruggevonden) In De Telegraaf van 10 mei 1941 staat een bespreking van de tentoonstelling Dierplastieken van Gra Rueb bij Santee Landweer Amsterdam waarin de laatste zin is: “In een paar andere reliëfs voor een postkantoor en een ziekenhuis paart de mensch zich aan het dier en rijden twee vrouwen in de dracht van een vroeger eeuw ter valkenjacht of vecht een **man met een octopus**, een monster dat de ziekte allegorisch voorstelt.” In een ander tussenlijstje voor Veth staat het omschreven als “plateel reliëf”. De twee genoemde vrouwen zijn een stukje van de decoratie uitgevoerd voor de PTT in Goes (p.178).

De beschrijving van het tweede reliëf past bij ziekenhuis De Volharding in Den Haag. Het ziekenhuis, opgeleverd in 1939, bestaat als zodanig niet meer, want het wordt gesloten per 1 januari 1974. Daarna wordt het een gezondheidscentrum en vervolgens een appartementencomplex. Bij al die wisselingen verdwijnt de centrale hal waar de decoratie gehangen heeft en daarmee ook de decoratie zelf. Het archief van het architectenbureau van de eerste verbouwing is opgeschoond en in de beeldbank van de gemeente Den Haag is ook geen afbeelding aanwezig.

Henricus Viotta - marmer -
Stadsschouwburg Amsterdam

Detailfoto

Mr. **Henricus Anastasius Viotta** (Amsterdam 1848 - Montreux 1933) is dirigent, publicist, voorzitter van de Nederlandsche Toonkunstenaars Vereeniging en medeoprichter van de Wagner-Vereeniging en het Residentie Orkest. Tekst op de voorkant: Mr H. Viotta. Het portret op de sokkel is dat van Richard Wagner. Dat Wagner in het beeld is verwerkt, laat tot uitdrukking komen dat Viotta als een stuwende kracht voor Wagners kunst in ons land wordt gezien.

In het Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1933: "In 1921 heeft een zijner goede vrienden en geestverwanten van zijn vereering doen blijken door het schenken van Viotta's buste in marmer, een kunstwerk van de hand van de begaafde beeldhouwster Mejuffrouw G.J.W. Rueb, aan de Gemeente Amsterdam ter plaatsing in den Amsterdamschen Stadsschouwburg, waar deze buste tot in lengte van dagen zal getuigen van Viotta's groote beteekenis als kunstenaar."

In het Rotterdamsch Nieuwsblad wordt onthuld dat de schenker de heer J.J. Van Stolk uit Rotterdam is. Op de detailfoto is goed te zien hoe gesuggereerd wordt dat Viotta een bril draagt.

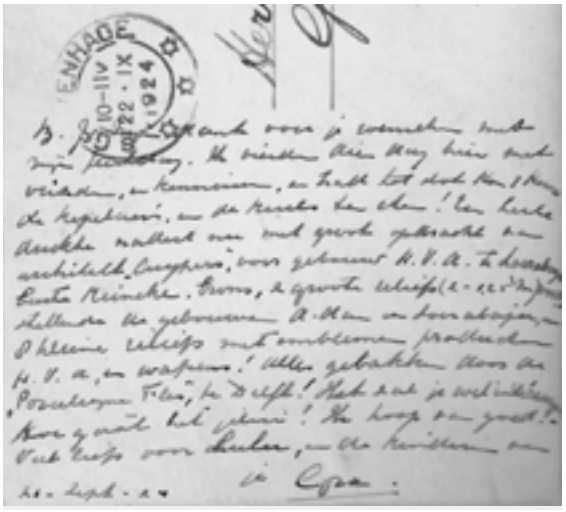
Mr. J. Reineke – dir. H.V.A. – marmer – Amsterdam
Mr. **Pieter Reineke** (Batavia 1869 - Hilversum 1948) is commandeur in de Orde van Oranje Nassau.

De foto (p.150) komt uit Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Archiefblok E. Cuypers nr CUYZ0018, een fotoalbum waarin interieurfoto's van het HVA-kantoor zijn opgenomen.

De "wand-van-Reineke" is opgebouwd uit keramiektegels en een bronzen decoratie die het midden houdt tussen een plaquette en een borstbeeld van de directeur Pieter Reineke. Het bekroont en omlijst een deur. In Veth staat dat het om een marmeren borstbeeld van Mr J. Reineke gaat en dat het in 1921 is gemaakt.

Dit levert in één zin drie problemen op. Allereerst lijkt het beeld van brons gemaakt te zijn. Het is niet in marmer uitgevoerd. Verder staat in de tekst van de wandversiering de datering 1925. De foto is geplaatst in het blad "Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw", mei 1926, jaargang 1. De datum van het blad hoeft nog niet zo'n probleem te zijn, want het is de eerste jaargang en kan het een terugblik betreffen. En als derde staat er in de tekst op de muur dat de geportretteerde P. Reineke is en geen J. Reineke. De gegevens die Cornelis Veth achterin zijn boek over de werken van tante vermeldt, zijn door tante zelf aangeleverd. Als ik zo het geheel overzie, is tante af en toe behoorlijk verstrooid als ze de lijst opstelt, want in de lijst zitten wel meer fouten.

In de tekst onder de foto in "Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw" wordt het geheel wel aan tante toegeschreven. Maar het hele probleem is nu opgelost want het paneel van Reineke is tegenwoordig vervangen door een Garuda-beeld met links en rechts de stadswapens van Amsterdam en Soerabaja zonder de namen eronder. Toch weer terug naar wat eens was, want er is nog een andere bron; een briefkaart uit 1924 (p.69) verstuurd door tante aan haar broer. Op de keerzijde van de briefkaart worden ook nog HVA-zaken vermeld. "Een hele drukte nadert nu met grote opdracht van architect "Cuypers" voor gebouw H.V.A. te Soerabaja, buste van Reineke, brons". De datum klopt beter en ook het materiaal is brons.

AANGEBODEN AAN DE
DIRECTIE DER HANDELSVEREENIGING
„AMSTERDAM"
DOOR HET
PERSONEEL
DER INDISCHE
KANTOREN
EN DER JAVA-
CULTUUR-ON-
DERNEMINGEN
TER GELEGEN-
HEID VAN DE
OPENING VAN
HET KANTOOR
GEBOUW IN
APRIL 1925
AMSTERDAM
P. REINEKE
SOERABAIA
GRONDLEGGER VAN DE CULTUURBELANGEN DER H·V·A

Johannes Ramaer - directeur “Beniso” te Soerabaja.

Mr. **Johannes Wilhelmus Ramaer** (Zutphen 1856 - Den Haag 1932) is voorzitter van “den Bond van Eigenaren van Nederlandsch- Indische Suikerondernemingen” (Beniso) en erelid van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten te Soerabaja. Uit de Indische Courant van 18 september 1926: “Kopstukken uit de suikerindustrie brachten gelden bijeen voor de vervaardiging van een borstbeeld door mej. Rueb, dat in het gebouw van het Suikersyndicaat te Soerabaja geplaatst zal worden.” In 1959 is het beeld door tante aan het Tropenmuseum geschonken. Hoe zij aan het beeld is gekomen is niet duidelijk. Het lijkt het originele beeld en het is misschien na de onafhankelijkheid van Indonesië naar Nederland verscheept en aan de maker teruggegeven.

Er is een foto (505427) in het archief van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde Leiden waarop het borstbeeld staat afgebeeld met daaronder de tekst: Mr. J.W. Ramaer / op 17 september 1926 / ter gelegenheid van / zijn 70-sten verjaardag aangeboden door den / Bond van Eigenaren / van Nederl.-Indische / Suikerondernemingen. Bij dezelfde gelegenheid is hij benoemd tot ridder in de Orde van den Nederlandse Leeuw.

In het Soerabaijasch Handelsblad staat een in memoriam: “Zijn nagedachtenis wordt te Soerbaia levend gehouden door een bronzen plaquette, welke in het gebouw van het Suiker Syndicaat is ingemetseld, met van hooge waardering getuigende woorden in marmer gegrift […].” Dat geeft te denken: wellicht is er een bronzen plaquette met een marmeren onderschrift.

Klaas de Snoo - brons - Kweekschool voor Vroedvrouwen te Rotterdam

Prof. **Klaas de Snoo** (Geervliet 1877 - Utrecht 1949) wordt in 1905 aangezocht als leraar aan 's Rijkskweekschool voor Vroedvrouwen Rotterdam. In 1907 wordt hij daarnaast ook hoofd van de Kraamafdeling en in 1911 geneesheer-directeur. Dat blijft hij tot 1926 waarna hij tot hoogleraar gynaecologie en obstetrie in Utrecht wordt benoemd ondanks dat hij niet gepromoveerd is (zonder een gymnasium opleiding kan er in die jaren niet gepromoveerd worden en hij heeft die opleiding niet gehad).

Daar tegenover staat dat hij zeer getalenteerd is als docent en wetenschapper. De Snoo wordt toonaangevend en krijgt internationaal veel aanzien. Hij is erelid van de "Nederlandsche Gynaecologische Vereeniging" en de Amerikaanse, Franse, Belgische en Bulgaarse equivalenten daarvan. Hij publiceert veel, waaronder "het Leerboek der Verloskunde" en "het probleem der menschwording gezien in het licht der vergelijkende verloskunde" (dat ook in het Duits vertaald is).

Een uitgebreid "In Memoriam Prof K. de Snoo", door W.P. Plate, is te vinden in het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde. De plaquette is een afscheidscadeau bij zijn vertrek als geneesheer-directeur. De onthulling is op 17 december 1927 in 's Rijkskweekschool voor Vroedvrouwen Rotterdam. De plaquette is gegoten bij kunstgieterij Prowaseck & Stöxen Leiden. Bij de onthulling is onder andere Hendrik Klinkert aanwezig waarvoor tante in 1930 ook een plaquette zal maken.

Op p.308 is een foto van het portretmedaillon in gips.

Hendrik Klinkert - Gemeente Ziekenhuis te Rotterdam

Dr. **Hendrik Klinkert** (Heino 1847 - Rotterdam 1930) is een gezaghebbende arts in Rotterdam, medeoprichter en bestuurslid van het Radio-Therapeutische Instituut en Ridder in de Orde van de Nederlandschen Leeuw. P.H. Kramer besluit zijn artikel over hem in het boekje "Bekende Rotterdammers door hun stadsgenoten bekeken": "In vroeger eeuwen omkranste men de beeltenis van grote mannen met Latijnse spreuken of met hoogdravende dichtregels.

Ik wil hier eindigen met de herhaling van een getuigenis (op een zijner feestdagen, door zijn vriend Sikkel uitgesproken) welke in de omlijsting van Klinkerts beeltenis zou passen:

'Een eer voor de stad Rotterdam,
Een eer voor de artsenstand,
Een eer voor Nederland."

Tante heeft dit niet geweten, gezien de weinig uitgebreide tekst die op de plaquette terecht is gekomen. De plaquette is onthuld op 3 september 1931 in de artsenzaal van het Ziekenhuis Coolsingel, Rotterdam en daarmee aan de gemeente aangeboden (en door de gemeente aanvaard). Bij die gelegenheid dankte de heer D. Klinkert namens de familie eerst veel mensen en "tenslotte mej. Rueb, de beeldhouwster, die in het portret niet alleen gelijkenis heeft getroffen, maar ook den geest van mijn vader erin heeft weten te leggen".

Adrianus Bik - plaquette - Oranje-Nassau-Museum te Den Haag

Mr. **Adrianus Johannes Emanuel Arnold (Jan) Bik** (Sindanglaub 1855 - Den Haag 1931) is oprichter en voorzitter van de Vereeniging Oranje-Nassau-Museum. Jan verhuist op zesjarige leeftijd naar Nederland, studeert rechten in Utrecht en promoveert daar in 1879. Hij is actief in het bedrijfsleven in Nederlands-Indië en Nederland, is lid van de Haagse gemeenteraad en bekleedt veel publieke functies.

In een daarvan komt hij in aanraking met kunst en de organisatie van tentoonstellingen. Van het een komt het ander en de Vereeniging Oranje-Nassau-Museum 's-Gravenhage ziet het licht. Hij wordt benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau en krijgt de gouden medaille voor Kunsten en Wetenschappen als blijk van waardering van zijn verdienste jegens de openbare verzameling van de Vereeniging. In het Gemeentearchief Den Haag is een foto uit 1929 die een grote gelijkenis vertoont met de plaquette. Zoals tante wel meer doet, wordt de beeldenaar van de plaquette ook gebruikt voor een **penning**. Zoals ook hier, waar het portret ook wordt gebruikt voor een penning over de 75-ste verjaardag van Bik. De datering van de penning is niet erg eenduidig: volgens Cornelis Veth is het 1933 en het Geldmuseum houdt het op 1927 en dat terwijl 75 jaar na de geboorte de datering rond of voor 1930 moet zijn.

Tussen tante en Bik is een verweg-familieband, uitgelegd bij de Indische familieband (p.173).

Burgemeester Jacob de Raadt - Raadhuis te Muiderberg

Het door tante genoemde “Den Haag” wordt in Veth gecorrigeerd in Muiderberg en dat is een verandering ten goede. **Jacob Leendert de Raadt** (Schiedam 1841 - Muiderberg 1948) is burgemeester van Muiden van 1904 tot 1937 en tevens slotvoogd van het Muiderslot. De plaquette wordt gemaakt als aandenken dat hij op 1 augustus 1929 25 jaar burgemeester is. Van de beeldenaar worden ook weer penningen gemaakt.

Dit is voer voor de discussie wat nu eigenlijk een penning is. Er staat geen tekst op het ding, behalve dan G.J.W. Rueb en ook op de achterkant is niets, zelfs niet ingekrast. Er wordt dus niet vermeld voor welke gelegenheid het is gemaakt of wie er is afgebeeld en tussen voor en keerzijde is geen verband (behalve dan dat er niets vermeld wordt), een gemis aan traditionele kenmerken van een penning. Toch is het wel als zelfstandig object bedoeld, want er zijn ieder geval twee penningen aan de familie gegeven en er zit een penning in de verzameling van tante.

Cartie van Dissel - Diaconessenhuis - Breda

Dr. **Maurits Cornelis Cartier van Dissel** (Lochem 1868 - Den Haag 1937) is arts en vestigt zich als huisarts in Meppel. In 1900 drijft "zijn vaderlandsliefde hem naar de Transvaal" (Zuid-Afrika) waar de "Tweede Vrijheidsoorlog" is uitgebroken. Hij maakt deel uit van de Russisch-Nederlandsche Ambulance (een veldhospitaal) en wordt krijgsgevangen gemaakt. Hij wordt terloops genoemd in het boek van Chris Schoeman: Brothers in Arms - Hollanders in the Anglo-Boer War (Kaapstad 2011).

Eind 1901 keert hij terug naar Nederland en gaat in Breda werken als vrouwenarts en chirurg tot hij in 1932 zijn werk neerlegt. Hij heeft grote invloed op de vernieuwing van de ziekenhuizen en zijn werkterrein strekt zich uit van Tilburg tot aan de Zuid-Hollandse eilanden en Zeeland. Om de herinnering aan hem en zijn werk levendig te houden wordt in het Diaconessenhuis in Breda de plaquette gehangen. (Het Vaderland 18 september 1937). Tekst op de plaquette: Dr. Cartier van Dissel / chirurg te Breda 1901-1933 / In dankbare herinnering. De gaten voor de bevestigingsschroeven zijn vreemd genoeg door de tekst aangebracht.

Hugo Loudon - Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage.

Jhr. Ir. **Hugo Loudon** (Den Haag 1860 - Den Haag 1941) begint zijn arbeidzame leven bij de Hollandse Landbouwmij. in Hongarije. Daarna treedt hij in dienst bij de Nederlandsch - Zuid-Afrikaansche Spoorweg Maatschappij. Hij is actief betrokken bij de aanleg van de beroemde Delagoa Baai spoorverbinding, die de Zuid Afrikaanse Republiek een uitweg naar de zee moet bieden en de spoorweg van de Oranje Vrijstaat naar Pretoria, die de twee Boerrepublieken met elkaar gaat verbinden.

Daarna volgt een carrière bij de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij in Nederlands-Indië waarvan hij in 1890 medeoprichter is.

Hij start als hoofdadministrateur, daarna wordt hij directeur Nederland, 9 jaar commissaris en tot slot in 1929 President commissaris van deze voorloper van de Royal Dutch Shell. Hij is Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau en krijgt ook andere Nederlandse en buitenlandse onderscheidingen. Een opmerkelijke onderscheiding is de gouden medaille voor verdiensten jegens 's Rijks Musea, toegekend omdat zijn oom een collectie Delfts aardewerk aan het Rijksmuseum Amsterdam geschonken heeft. Hij is actief in het bestuur van het Rode Kruis en de Koninklijke Nederlandsche Vereniging voor Luchtvaart.

Daarnaast is hij sinds 1918 voorzitter van het bestuur van het Residentie Orkest Den Haag en een belangrijk mecenas van het Orkest. Als het pensioenfonds voor de leden van het Residentie Orkest in 1929 maar niet van de grond komt, heeft Loudon uit eigen middelen f 100.000 voor het fonds gegeven. Ook zuivert hij vaak de niet geringe tekorten van het orkest aan het einde van het concertseizoen aan. In de notulen van bestuursvergaderingen is bij herhaling te lezen dat hij staande de vergadering een cheque uitschrijft voor het door de secretaris gemelde tekort. Als hij die functie in 1939 neerlegt wordt hij tot erevoorzitter benoemd. Die gelegenheid zal aanleiding zijn geweest om een plaquette te maken.

Tekst op de plaquette: Jhr . Ir . Hugo . Loudon . / voorzitter . van . de . vereeniging / Het . Residentie . Orkest / 1918-1939

Het gaat een plaquette met een roerige geschiedenis worden. De Tijd: "Woensdag [18 sept] is te Den Haag in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen in intiemen kring onthuld een bronzen plaquette, voorstellende de beeltenis van jhr. H. Loudon, vervaardigd door de beeldhouwster mej. Rueb. Jhr. Loudon is meer dan 30 jaren voorzitter geweest van het Residentieorkest;

thans is hij eerevoorzitter. Het bestuur van het Residentie Orkest deed door zijn voorzitter, mr. Gerbert Scholten, de plaquette aanbieden. Namens het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen voerde mr. P. van Sonsbeeck het woord, waarna jhr. Loudon dankte. Een achttal leden van het orkest voerde onder leiding van dirigent Frits Schuurman een werk van Bach uit. Na afloop werd thee aangeboden." In het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen worden de concerten van het Residentie Orkest gegeven.

Dat een journalist niet noodzakelijkerwijs ook kan rekenen laten de "30 jaren" zien die genoemd worden, want op de plaquette is het een verschil van 21 jaar, 30 jaren kan een gevoelswaarde zijn. In de Tweede Wereldoorlog is de plaquette op last van Seyss-Inquart in beslag genomen om omgesmolten te worden ten behoeve van de oorlogsindustrie en wordt de bronzen beeltenis van de muur gehaald. Uit de Nieuwe Haagsche Courant: "Het [de plaquette] belandde bij de carillons, die uit de Nederlandse torens werden geroofd en waarbij zich kostbare Hemony klokken bevonden, welke als 'oud vuil' werden opgestapeld in een loods van de Koninklijke Rotterdamse Lloyd in Rotterdam.

Daar werd het gevonden door de heer N.J. Slemmer, die de waarde ervan begreep. Elke dag gaf hij de beeltenis een duwtje, waardoor het brons steeds dichter bij de deur kwam. Tenslotte kon hij het mee naar huis nemen en nog later begroef hij het. Toen de oorlog voorbij was, werd het bestuur van K. en W. medegedeeld, dat de beeltenis van jhr. Loudon bewaard was gebleven. En hierop kon het weer op zijn oude plaats worden gezet. De beeldhouwster Grada Rueb heeft de heer Slemmer toen als dank een klein bronzen beeldje ten geschenken gegeven." De heer Slemmer is bedrijfsleider van de werkplaatsen en het reparatiebedrijf van de Koninklijke Rotterdamsche Lloyd. Tot zover lijkt het een eind-goed-al-goed verhaal te zijn. Maar in 1964 slaat het noodlot weer toe. Het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen brandt tot op de grond toe af. Volgens de kranten en het Haags Gemeentearchief is het gebouw met de gehele inboedel verloren gegaan. Maar de plaquette heeft ook deze aanslag overleefd.

Net zo min de feniks wordt gevraagd hoe het kunstje werkt, is hier achterhaald hoe de plaquette het inferno heeft overleefd. Een feit is dat ze nu in het archief van het Residentie Orkest haar dagen slijt. Naast de verbranding is de plaquette gebroken geweest tussen de tekst en het portret, maar zo netjes gerepareerd dat het aan de voorkant nauwelijks te zien is. Mogelijk is het gebroken tijdens de oorlogsjaren toen zij van de muur is gehakt, waarschijnlijk niet zachtzinnig vervoerd is geweest en daarna be- en opgegraven (en dat alles zonder stofhandschoenen). Maar er kan ook iets mis zijn gegaan bij de vervaarding, waarna de plaquette gerepareerd is en de gebruikelijke patina heeft gekregen. De huidige dofzwarte kleur kan bij de brand zijn ontstaan. Waar de plaquette gemaakt is, staat er niet op vermeld.

H.M. de Koningin-Moeder, " 's Rijks Munt" te Utrecht (het monumentje in Assen)

Bij 's Rijks Munt is aanvankelijk niets bekend over Emma, tante en 1934. Maar in Assen is een bronzen **plaquette van Emma uit 1934** teruggevonden. En later duikt een kleine vergulde penning op met dezelfde beeldenaar en hetzelfde jaartal. Hoe deze dingen aan elkaar hangen is een verhaal op zich. De zoektocht ontrolt zich achterstevoren. In 2007 laat Muntpost de penning van tante slaan. Uit de correspondentie met Muntpost: "De Koninklijke Nederlandse Munt heeft ons het originele gipsmodel, dat zich in hun archief bevindt, uitgeleend. Met behulp van dit modelé hebben wij een nieuwe stempel gemaakt. De invulling van de keerzijde was wel een probleem, natuurlijk.

Daar is Gra Rueb nooit aan toegekomen, doordat 's Rijks Munt de opdracht annuleerde (de muntmeester kreeg uiteindelijk geen toestemming van het Ministerie van Financiën). Ongetwijfeld zal ze wel schetsen of op z'n minst ideeën gehad moeten hebben. We hebben uiteindelijk de keerzijde van haar Emma-penning uit 1928 gebruikt en hiervan de tekst aangepast. De rondtekst is nu een verklaring geworden van de weergegeven symboliek, terwijl het lettertype is gewijzigd om beter bij de voorzijde te passen." De penning is in verguld brons geslagen. Er zijn geen merktekens van het munthuis of de muntmeester en waarschijnlijk is hij daarom niet in Utrecht geslagen.

Omdat Muntpost zijn penningen ook liet staan bij de Brusselse Munt, is het mogelijk ook hier het geval geweest. Het archief van dat bedrijf is overgedragen aan de Koninklijke Nederlandse Munt en daar ligt echter niets over de penning. Het lijkt een dood spoor, behalve de opmerking dat de muntmeester geen toestemming kreeg om de penning in 1934 te slaan. Het archief van 's Rijks Munt ligt in ons Nationaal Archief. Daarin ligt een map, "Stukken betreffende de niet doorgegane productie van een herdenkingspenning voor Koningin-Moeder Emma 1934-1935", met correspondentie over een mogelijk ontwerp voor de penning.

In de geschiedenis van de archiefvormer staat een belangrijke opmerking namelijk dat "Het oppergezag over 's Rijks Munt berustte bij de minister van Financiën" en dit speelt later een doorslaggevende rol in de besluitvorming. Het verhaal van de penning van tante begint uiteraard bij het overlijden van Emma op 20 maart 1934. De directeur van 's Rijks Munt, de heer Van Heteren, vraagt op 22 maart aan het Ministerie van Financiën permissie om een "herinnerings-medaille" te maken. Hij vindt dat opportuun gezien de grote sympathie die Emma onder de bevolking heeft.

"Uit de allerwege blijkende uitingen van sympathie en medeleven in den rouw, die door het overlijden van H.M. de Koningin-Moeder het gehele land heeft getroffen, blijkt overduidelijk welk een voorname plaats de Doorluchtige Vrouwe in het hart van het gansche volk heeft ingenomen."

Een en anders heeft wel haast, omdat ook anderen zo'n penning willen uitgegeven. Hij hoopt dan ook op een spoedige beslissing. Als maker van de penning heeft hij tante op het oog, omdat "die reeds vroeger een geslaagde penning van de Koningin-Moeder heeft gemodelleerd." Dat is de penning uit 1928 naar aanleiding dat Emma 50 jaar staatsburgers is (p.44).

Op 23 maart stuurt tante aan Van Heteren twee ontwerpen (die helaas niet bewaard zijn gebleven). Zij heeft van de hoffotograaf, Franz Ziegler, twee nieuwe foto's ontvangen ("die niet in de handel zijn"). Er moet nog wel iets in van een gekroonde zandloper, maar tante is nog niet helemaal tevreden, omdat ze niet weet hoe zo'n zandloper er precies uitziet. Maar er komt een oud exemplaar aan, zodat dit probleem opgelost kan worden. Ook komt er een overleg met een "letterkundige" en ligt er een advies van ds. Nicolas Japikse, directeur Koninklijk Huisarchief, over een religieuze tekst "die de Koningin Moeder zelf heeft ontvangen".

Daarnaast is er ook al contact met Adolf Octave van Kerkwijk, directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen. Als Van Heteren akkoord gaat, wil tante graag de ontwerpen snel terug, want ze heeft er zelf geen kopieën van. (En dat allemaal 1 dag na het overlijden!) Op 26 maart komt het verzoek van Van Heteren of "de diameter van het model desnoods op 35 á 36 cM. gebracht kan worden."

Op 5 april stuurt tante een gipsmodel van de keerzijde met een diameter van 20 cm op. En een model in gips voor de te snijden letters. De voorzijde is bijna klaar en ze hoopt deze "midden volgende week zelf te komen brengen!" Tante is blij dat het model op 35 cm gebracht mag worden "gezien de modelage van het portret".

In een brief van 9 april schrijft de minister van Financiën aan Van Heteren "dat de Ministerraad geen termen heeft kunnen vinden tot uitgifte van een herinnerings-medaille." Er is dus een negatieve beslissing door de minister genomen. Op 9 april schrijft Van Heteren dat "het wel zeer moeilijk is thans eene plaquette in den handel te brengen, hetgeen feitelijk zou geschieden wanneer ik tracht deze aan verschillende scholen te verkopen.
Het komt me voor dat dan het besluit van den Ministerraad met voeten getreden wordt." En dat hij de zaak nog een keer op het Departement gaat bespreken. Op 14 april schrijft tante, dat zij nadenkt over een andere vorm van uitvoering van de plaquette omdat zij nu toch klaar is en deze volgens haar mening goed geworden is.

Om bijvoorbeeld er een plaquette van 35 x 40 cm (of geheel rond) van te maken en deze "op verschillende scholen in ons land te verkopen." Of aan "uw nieuwe burgemeester, G. ter Pelkwijk voor plaatsing in zijn nieuwe Raadskamer" (wanneer niet te duur, maar dat laatste lijkt doorgehaald). Haar laatste hoop, de Vereniging voor Penningkunst, is in rook opgegaan.

Op 17 april schrijft Van Heteren “Na gehouden overleg met het Departement van Financiën is het mij gebleken dat het wenschenlijk is, nu de zaken eenmaal zoo geloopen zijn, verder in geen enkel opzicht meer moeite te doen nog Uw werk, hetzij als plaquette of hoe ook in den handel te brengen of geplaatst te krijgen.” En dan is er nog de verder afwikkeling van het project. “Er rest dus nog een modus te vinden de zo aangenaam begonnen relatie te vereffenen. Hiertoe staan m.i. 2 wegen open. U behoudt Uw ontwerp en tracht zelve hiermee nog iets te bereiken, of ik ontvang Uw ontwerp voor zoo ver dit gereed is, geef dit in de Munt een of andere eereplaats, teneinde steeds voor ogen te houden een uitspraak van den Ministerraad niet altijd overeenkomstig wensch en verwachting uitvalt en geef u een honorarium, dat ik meen naar billijkheid op f 350,- te kunnen vaststellen.” Op 22 mei komt de kist met de bescheiden van tante op ’s Rijks Munt aan. Daar zal het gipsmodel van de beeldenaar in zitten. Van de keerzijde is waarschijnlijk geen model, gezien de problemen die nog niet zijn opgelost voordat het doek gaat vallen.

Op 18 februari 1935 vraagt de Rekenkamer zich af of “de thans gedane uitgaaf van f 350,- gebracht mag worden ten laste van de exploitatie van het Muntbedrijf.” En op 7 maart is er dan een verantwoording van de gang van zaken aan de Thesaurier-Generaal van het Departement van Financiën. Omstandig wordt uitgelegd dat tante te goeder trouw heeft gehandeld en dat zij niet de dupe mag worden van het iets te voortvarend optreden van ’s Rijks muntmeester in deze zaak. En daarmee gaat de dossiermap dicht.

Er zijn bij deze reconstructie nog kanttekeningen te maken. Van Heteren wil terecht haast maken met de penning. Tegelijkertijd is namelijk bij Koninklijke Begeer Voorschoten een penning in de maak, waarbij krachten van verschillende penningmakers worden gebundeld. Het ontwerp is van Marinus Kutterink en het wordt gemodelleerd door Martinus Fleur terwijl de voorzijde gemaakt is door Jacob van Goor. Verder zijn ook door Johannes Wienecke plaquettes gemaakt bij ’s Rijks Munt en heeft hij een penning laten slaan bij Begeer Utrecht. Daarnaast komen er een penning door J. Marcus Amsterdam en niet gesigneerde penningen in omloop. Aan de andere kant was niet echt veel haast geboden omdat ook rond haar geboortedag in augustus nog steeds belangstelling zal bestaan om een penning over haar te hebben.

De tweede kanttekening: in de brief van 17 april staat dat “in geen enkel opzicht meer moeite te doen nog Uw werk, hetzij als plaquette of hoe ook in den handel te brengen of geplaatst te krijgen.” Dat de Koninklijke Nederlandse Munt het model aan Muntpost uitleent met als doel van de beeldenaar een penning te doen uitgeven, is in strijd met die intentie. Afgezien daarvan is het vreemd dat Muntpost een penning mag uitgeven zonder toestemming van de belanghebbende(n). Er is geen formele opdracht door ’s Rijks Munt aan tante verstrekt en tante was niet in dienst van ’s

Rijks Munt en daarom liggen de auteursrechten bij tante/erfgenamen en niet 's Rijks Munt laat staan bij Muntpost. (zie ook p.243)

De derde kanttekening: Van Heteren heeft het model misschien "een of andere eereplaats" in de Munt gegeven maar hij is later toch aan het oog onttrokken, een gipsen model is erg kwetsbaar. En tot slot een fantasie doorbordurend op de suggestie van tante dat de plaquette misschien iets voor "uw nieuwe burgemeester, G. ter Pelkwijk voor plaatsing in zijn nieuwe Raadskamer" is.

Stel nu eens dat er inderdaad een bronzen afgietsel is gemaakt voor Ter Pelkwijk en stel nu eens dat deze in zijn raadskamer heeft gehangen en stel nu eens dat Ter Pelkwijk deze heeft meegenomen (zoals toen gebruikelijk) als hij met pensioen gaat en stel nu eens dat zijn erfgenamen op het ding zijn uitgekeken en willen verkopen en stel nu eens dat dit dan ergens op een veiling terecht is gekomen. En laat dat laatste nu het geval zijn geweest. Want ergens in 1998/99 koopt Henk Plenter, medeoprichter van Museums Vledder, Vledder zo'n plaquette op een veiling. Hij schenkt het aan de gemeente Assen als deze bereid is om er een monumentje van te maken. De plaquette wordt op een Drentse zwerfkei geplakt en is daarmee het kleinste monumentje voor Koningin Emma. Je moet ervoor door de knieën om het goed te kunnen bekijken.

Het begin van het verhaal is er en het eind goed al goed ook, maar het toch tamelijk belangrijke middenstuk ontbreekt. Een verhaal waar tante zich in haar graf wel even voor zal oprichten want het mislukte project is toch goed afgelopen. "Haar Emma" heeft een goede bestemming gekregen.

Toch zal tante nog even worden opgeschrikt want in 2009 wordt bij werkzaamheden rond de Emmastraat het monument omgetrokken en zwaar beschadigd. "Er ontbreekt een stuk oor van koningin Emma en er zit onder meer een flinke kras op haar wang", schrijft Ronn Boef in het Dagblad van het Noorden. Gelukkig staat het anno 2020 weer fier overeind op een grasveldje, wel nog steeds op hondenpoothoogte wat een flink risico met zich meebrengt. Maar de gemeente zoekt een bedrijf dat een beschermlaag kan aanbrengen en het alg op de steen kan verwijderen.

Toch slot een ander kant van tante waar ik niet omheen kan. Voordat het gipsmodel naar 's Rijks Munt wordt opgestuurd, maakt tante er, voor eigen gebruik, toch nog een gipsafgietsel van. Of het opgestuurde model het origineel is, staat nergens vermeld. Wel dat haar exemplaar door de erfgenamen in 1973 aan het Oranje-Nassau Museum wordt geschonken dat later in bruikleen wordt overgedragen aan de Staat der Nederlanden en is ondergebracht in Nationaal Museum Paleis Het Loo in Apeldoorn.

In het jaarboek over 1973 staat: "Dit is het proef-afgietsel voor de bronzen plaquette die zich in het stadhuis, Javastraat Den Haag bevindt." Nu staat de verwarring weer op. Het werk in het stadhuis van Den Haag is een plaquette uit 1928 waarvan de beeldenaar de voorzijde is van de penning waarvan de achterzijde gebruikt is door Muntpost voor de penning uit 2007. De familie is blijkbaar altijd al verstrooid en dat verbaast me nu niet meer. Nog even terug naar de Nationale Numismatische Collectie (NNC). Uit een email in 2020: "Het gips hoort tot de collectie van NNC. Het staat geregistreerd onder nummer HNM-71355.

Het is niet mogelijk fysiek te controleren of het gips aanwezig is. De medewerkers zijn tijdelijk, met de kerncollectie, verhuisd naar Haarlem. Maar hier zijn de gipsen niet opgeslagen." Het werk waarnaar ik op zoek ben ligt dus op het moment weer buiten bereik. Als het model het daglicht weer mag zien is het echter geen grote onbekende meer.

Daarmee blijft nog wel de vraag onbeantwoord van welk gipsmodel de bronzen plaquette gegoten is, van die van 's Rijks Munt of van die van tante. Aan de fijnere details van de bronzen uitvoering ten opzichte van het model in Apeldoorn denk ik dat het model van 's Rijks Munt gebruikt is. De relatie met Van Heteren heeft onder dit tumult niet geleden want in 1942 maakt tante een plaquette over Van Heteren (p.234).

Het gipsmodel uit Apeldoorn

Onderwijs-plaquette - Gemeente Den Haag

De penning staat op twee dwarsbalkjes en wordt door het gemeentebestuur van Den Haag uitgereikt aan personen die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor het onderwijs (denk ik) want ik heb nog geen criteria voor het toekennen van de penning gevonden. Wel is er in Het Vaderland een artikel met daarin: "In opdracht van B. en W. van 's Gravenhage heeft dr. W. van Schothorst, directeur der 3e Gemeentelijke H.B.S met 5-jarigen cursus aan de heeren A. Broers en H. Korst, die met 1 september j.l. wegens het bereiken van den 65-jarigen leeftijd eervol ontslagen zijn uit de betrekking van leraar, resp. in Engelsch en geschiedenis aan bovengenoemde H.B.S het eereteken uitgereikt, wegens hun groote verdiensten voor het M.O.. Dit eereteken bestaat in een door de Kon. Begeer in brons uitgevoerde staande plaquette."

In dezelfde krant een dag later de aanvulling dat deze penning is "ontworpen door mej. G.J.W. Rueb."

En dan is er de penning over G. Popken, die ook voor het langdurig dienstverband een penning krijgt uitgereikt. Op de onderzijde van voet staat het stempeltje van Koninklijke Begeer / Voorschoten waar op de niet toegekende penning mej G Rueb staat. De penning is geveild bij Schulman BV in veiling nummer 363 kavel 47, in originele cassette, met (ontwerp)tekeningen. In de deksel van de cassette is in goud ook het embleem van Begeer aangebracht. Of er ook een oorkonde bij geleverd is, is niet bekend.

Geert Popken (Anloo 1879 - Den Haag 1959) zal samen met mej. P. van Battum eervol ontslag aangezegd krijgen per besluit nummer 28 van de vergadering van de gemeenteraad op 2 mei 1939 (Haagsche Courant van 29 april 1939) Of mejuffrouw Van Battum ook een penning heeft gekregen is mij niet bekend.

Kolonel Van Reede - **"dressuur Medaille"**. Amersfoort

Jan Hermanus van Reede (Zwolle 1878 - Den Haag 1956) is luitenant kolonel bij de artillerie en directeur van de rijschool in Amersfoort. Tekst op de penning is: Luit. Kol. J.H. van Reede Directeur en op de keerzijde Dressuur / Medaille / Voor / / Aangeboden door / Den directeur van / De rijschool.

In het jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde staat ook iets over de toekenning van de medaille: "De Directeur van de Rijschool heeft het uitsluitend recht met toestemming van den Inspecteur der Cavalerie de dressuur-medaille toe te kennen, die ingesteld werd ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Nederlandsche Militaire Rijschool te Amersfoort op 1 December 1932 en uitgereikt wordt voor verdiensten op het gebied der rij- en africhtingskunst."

Een citaat van Kolonel Fabius uit Het Vaderland: "Ik bied u namens de schenkers van het huldeblijk, deze medaille in groot formaat aan, waarvan Gij de enige bezitter zult zijn." Deze medaille in het formaat van het borstbeeld op de bronzen plaat, aan de achterzijde met toepasselijke woorden van aanbieding, werd onder groote geestdrift der toehoorders uitgereikt."Er bestaat dus ook een (unieke) medaille in "groot formaat" (gegoten brons) met een gewijzigde tekst op de keerzijde voor Van Reede zelf.

In het eerder genoemde jaarboek staat de tekst van de keerzijde: Op 1 december 1932 - Is aan den Luitenant Kolonel - J. H. Van Reede - Directeur van de rijschool- Bij de viering van het - 75-jarig bedstaan dier inrichting - Deze dressuur medaille aangeboden - Door den inspecteur der cavalerie - Namens de bereden officieren - En oud-officieren - Van de - Koninklijke Nederlandsche Landmacht

- En van het - Koninklijk Nederlandse Oostindische Leger - Voor zijn - Uitmuntende eigenschappen - Op het gebied van de - Rij- En africhtingskunst. Deze penning is nog niet teruggevonden maar heeft volgens W.F. Bax een diameter van 19,8 cm.

Kolonel **Van Reede-plaquette** - Rijschool te Amersfoort

De tekst op de plaquette: Ter herinnering / Aan het 75jarig / Bestaan van de / Nederlandsche / Rijschool / 1 December / 1857 1932. Dan de wapens van Haarlem, Venlo en Amersfoort. En verder de tekst: Luit. Kol. J.H. van Reede / Directeur / Huldeblijk van de bereden officieren / En oud-officieren van de koninklijke / Nederlandsche Landmacht en het Konink / Lijk Nederlandsch Oost-Indisch Leger. Van Reede was luitenant kolonel bij de artillerie (2 sterren op een zilveren balk met twee gekruiste kanonnen). De plaquette is gegoten bij Koninklijke Begeer Voorschoten. En de penningen zijn bij hetzelfde bedrijf geslagen. De “unieke” penning zal daarom ook wel bij Begeer gegoten zijn.

Hypotheek Briefbank - Dirk Bos en Nicolaas Wilkens - brons - Veendam

Commissarissen en personeel van de **Nederlandsche Hypotheekbank** te Veendam hebben ter gelegenheid van het 40-jarige bestaan der bank volgens Het Vaderland "een fraaie plaquette in brons van de beide oprichters-directeuren, wijlen de heren mr N.F. Wilkens en dr D. Bos vervaardigd door mej. Rueb te 's-Gravenhage" aan de bank aangeboden. Een terzijde: ter verhoging van de feestvreugde wordt bij deze gelegenheid voor het personeel een betere regeling van het ouderdomspensioen in uitzicht gesteld (niet toegezegd).

In 1993 heeft de huidige eigenaar de plaquette in de vuilcontainer gevonden en heeft deze toen meegenomen om het voor metaalwaarde te verkopen. De plaquette wordt dat lot gelukkig gespaard nadat het beter bekeken was. Hoe de plaquette van een Veendams bankgebouw verhuisd is naar een Diemense vuilcontainer zal een raadsel blijven. De vindplaats van de plaquette is wel een verklaring waarom de plaquette nooit in een voor de hand liggend archief gevonden is.

Er is van deze grote plaquette ook een kleine uitvoering, wat niet ongebruikelijk is bij tante. In Veth staat de kleine plaquette vermeld, maar er staat geen afbeelding bij.

Er zijn wel de kleinere uitvoering bekend maar die zijn niet gesigneerd. Het monogram van de grote plaquette is daarom van belang omdat hiermee de kleine plaquette aan tante kan worden toegeschreven. De "kleine" uitvoering is geen verkleining van deze plaquette. Er zijn andere letters gebruikt (in de plaquette scherp gestoken en in de kleine uitvoering rond), de plaatsing van de letters is anders en de portretten zijn in de kleine uitvoering in cirkels en in de grote uitvoering in ellipsen geplaatst. De grote plaquette is gemaakt bij A. Prowaseck kunstgieterij Leiden (rechtsonder op de plaquette). Van de heer Bos is een **kleine eenzijdige penning** bekend, even groot als de medaillon van de kleine plaquette. Van de heer Wilkens zal deze ook wel bestaan, maar die is nog niet teruggevonden.

Dirk Bos (Groningen 1862 - 's-Gravenhage 1916) is onder andere onderwijzer, bankier, handelaar, lid van de gemeenteraad van Winschoten en een actief vrijzinnig-democraat. In de jaren 1913-1916 is hij leider van de "vrijzinnige concentratie"

(het samenwerkingsverband met de drie liberale partijen). In 1913 probeert hij een kabinet te vormen, maar dat strandt omdat de SDAP niet mee wil werken. Van 1901 tot 1916 is hij lid van de Tweede Kamer.

Nicolaas Frans Wilkens (Veendam 1861 - Veendam 1919) is onder andere advocaat-procureur en plaatsvervangend kantonrechter in het kanton Zuidbroek. Hij is op verschillende fronten bestuurlijk actief. Zo is hij onder andere lid van de gemeenteraad van Veendam, lid van de voogdijraad te Winschoten, jarenlang bestuurslid van het Schoolfonds voor Schipperskinderen in de provincie Groningen en commissaris van de Electriciteit-Maatschappij Veenkoloniën in Veendam.

Dirk Bos en Nicolaas Frans Wilkens zijn zwagers. Zij huwen respectievelijk M.H. Meihuizen in 1888 en J.A. Meihuizen in 1889. Samen richten ze in 1890 de Nederlandsche Hypotheekbank in Veendam op. De bank is via een overname (in 1930 wordt de Eerste Nederlandsche Hypotheekbank in Den Haag overgenomen) en een fusie (in 1937 komt er een volledige samenwerking met de Friesch-Groningsche Hypotheekbank NV in Groningen) uiteindelijk onderdeel geworden van de Rabobank Groep.

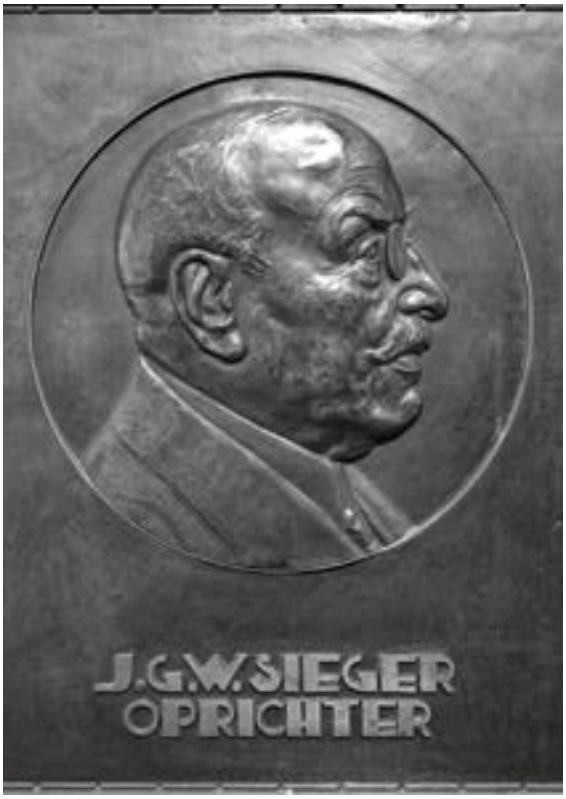
Kininefabriek te Amsterdam - brons

Johann Gerhard Wilhelm Sieger (Frankfurt am Main 1856 - Lugano 1942) is actief in de handel in kinine in China en Japan. De prijs van de kinine is zeer hoog en hij maakt in 1880 plannen om de productie zelf ter hand te nemen. Hij wil kina-bast uit Java in voeren om het vervolgens tot kinine te verwerken. Samen met zijn schoonvader A.H.J. Diemont, die goede relaties heeft met kina-ondernemingen in Nederlands-Indië, worden de plannen uitgewerkt en kapitaal bijeengebracht.

In 1881 wordt de vennootschap met als doel "de oprichting en exploitatie van eene fabriek te Amsterdam, ter verwerking van Kinabast en verwachte chemicaliën, en het drijven van handel, zoo in de grondstoffen, als in het product" opgericht. De fabriek wordt gebouwd en technici worden aangetrokken.

Aanvankelijk heeft de vennootschap de wind in de zeilen maar zij wordt al snel een speelbal op de wereldmarkt van de kinine-productie en handel. Afspraken om de productie te regulieren met andere producenten in Europa kunnen niet voorkomen dat de prijs van de kinine sterk daalt waardoor het aandeel in de vennootschap tot zo'n 20% van de uitgiftekoers daalt. In 1887 wordt de fabriek publiekelijk geveild en gekocht door de heer Sieger. De Amsterdamsche Chininefabriek maakt een doorstart en trekt nieuwe mensen aan.

In 1888 wordt alweer bijna 6% dividend uitgekeerd. De fabriek wordt uitgebreid om ook andere producten te kunnen maken. Toch is samenwerking met buitenlandse, hoofdzakelijk Duitse, concurrenten niet te vermijden. Vanaf 1917 wordt de groothandel in medicijnen verder ontwikkeld.

De zaken gaan weer goed en in de jaren 1915 t/m 1918 wordt 50% dividend aan de aandeelhouders uitgekeerd. De heer Sieger neemt in 1918 ontslag als directeur en wordt door zijn zoon opgevolgd. Hij blijft als commissaris bij de fabriek betrokken. Eind jaren '20 wordt de fabriek weer aanzienlijk uitgebreid. In 1931 bestaat de fabriek 50 jaar en dat wordt feestelijk herdacht.

De heer Sieger is dan 50 jaar betrokken bij de fabriek, 37 jaar als directeur en 13 jaar als commissaris. Hij wordt benoemd tot Officier van de Orde van Oranje-Nassau.

Voor dit dubbelfeest maakt tante een plaquette, die beschreven wordt met: "Een grootte bronzen plaquette, waarop het beeld van de Heer W. Sieger Sr. tusschen de afbeeldingen der oude fabriek en van het complex zoals het er in 1931 uitzag, prijkt, was een toepasselijk jubileumgeschenk hetwelk door het kantoor-, fabrieks- en technische personeel werd aangeboden. Harerzijds trakteerde de Directie het geheele personeel op een zeer geslaagde en vrolijke boottocht naar de Zuiderzee-werken."

De tekst op de plaquette, in de bovenrand: **N.V. Amsterdamsche Chininefabriek,** in de paneeltjes: 1881 - J.G.W. Sieger oprichter - 1931 en in de onderrand: aangeboden door het personeel ter gelegenheid van het vijftig jarig bestaan in augustus 1931. Linksonder in de dikte van de plaquette staat: A. Prowaseck, kunstgieterij Leiden.

Gerard Enger jr, directeur van de Suikerfabriek Tjebongan op Java - brons - niet teruggevonden

In de Lijst van Veth staat dat het gaat om G.F. Enger jr. en wordt het gedateerd op 1928. Uit Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië: "Jubileum van een suiker-fabriek. De suiker-fabriek Tjebongan nabij Djokja herdacht onder groote belangstelling het vijftig-jarig bestaan van die instelling. Des ochtends had een receptie plaats in de administrateurs-woning, waar gesproken werd door den heer Hombrink, chef van de 'Internatio' te Samarang, en daarna door den heer Enger, administrateur van Tjebongan, en den Gouverneur van Djokja. Laatstgenoemde spreker schetste de groote verdiensten van den heer Enger, en deelde mede dat de Regeering hem had benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau, als blijk van verdienste voor dit lid der maatschappij, die ook zeer veel gedaan heeft ten bate van de Inlandsche bevolking, die blijkt uit de stichting van het Enger-hospitaal ter gelegenheid van dit gouden jubileum."

Het Enger-ziekenhuis heet voluit "Gerard Fredrik Enger Hospitaal" en staat, zoals toen te doen gebruikelijk, "onder de goede zorgen van de Zending" (Mataram). Ook uit de genoemde Mataram: tijdens het 50-jarige jubileum worden ook drie "inlandse" personeelsleden gehuldigd met de Zilveren Ster van Trouw en Verdienste omdat zij 50 jaar in dienst zijn bij de fabriek en dat is dus sinds de oprichting ervan.

Uit De Indische Courant: "Met verlof. De heer G.L. Enger, administrateur van de sf. Tjebongan, vertrekt den 13den dezer met het s. s. Slamat voor een driemaandsch verlof naar Holland." Een verschrijving in de initialen daar gelaten, het ligt voor de hand dat de heer Enger gebruik maakt van de tijd dat hij in Nederland is, om een plaquette te laten maken. Ik veronderstel dat hijzelf op de plaquette staat afgebeeld om deze in het ziekenhuis, dat zijn naam draagt, te plaatsen. Als er een jr. is moet er ook een sr. zijn en die is er dan ook.

Gerhardus Enger sr - Den Haag

Gerhardus Frederik (of Fredrik) Enger (Semarang 1830 - Den Haag 1908) is bekend als landhuurder (lees: concessiehouder) in het gewest Djokja in de Javaanse Vorstenlanden. Hij is daar actief in de indigocultuur, een blauw/paarse kleurstof. In 1878 wordt besloten over te gaan van de indigocultuur naar de suikercultuur. Daarvoor worden twee fabrieken gebouwd: een op Tjebongan en een op Tegal-Waroe. Hij doet dit gezamenlijk met zijn zwager, de heer Soesman. Hij trouwt in 1853 met Charlotte Meijer Timmerman Thijssen (Semarang 1835 - Den Haag 1921) en zij krijgen 13 kinderen. Veel van hun kinderen komen te werken in de fabriek of trouwen met mensen die in de fabriek werken.

Als Gerhardus Enger overlijdt, wordt in 1909 uit de nalatenschap de "Vereeniging Familiefonds Enger-Meijer Timmerman Thijssen" opgericht, met als doel ondersteuning van hulpbehoevende leden van de familie. Deze Vereeniging bestaat nog steeds en tot in het recente verleden zijn achterneven van tante (de familierelatie wordt verderop toegelicht) als bestuursleden actief. De tekst op de penning is: G.F. Enger sr / Stichter / der Suikerfabriek / "Tjebongan" / 1879 1 juni 1929. De penning is uitgegeven omdat de fabriek in 1929 50 jaar bestaat.

Mogelijk is de vereniging de opdrachtgever tot het maken van de penning, maar in het archief van de vereniging is daar niets van terug te vinden. Een argument hiervoor kan zijn dat veel leden van de vereniging een penning bezitten, sommigen zelfs meerdere exemplaren. Het zou dan een herinnering aan de grondlegger en mede-naamgever van de vereniging kunnen zijn. De krans op de achterzijde doet vermoeden dat de penning geslagen is bij De Stichtsche Fabriek van Zilverwerken Utrecht. En dan is er nog het raadsel van het stempeltje op de keerzijde. Er zijn penningen met - en penningen zonder stempeltje, dat zich laat lezen als een C R in elkaar. Omdat het stempeltje op meerdere penningen voor komt, is het niet een merkteken van een verzameling. Waar het wel voor staat is nog niet duidelijk.

In de generatie van Enger junior zitten de **Indische familieverbanden** met tante en die lopen via Enger senior en de suikerfabriek. Haar oudere broer Christoffel trouwt in Yogjakarta met C.J.C. Engelberts, een dochter van E.C.W. Engelberts en Marie Enger. En via Marie is een eerste lijn gelegd naar de suikerfabriek Tjebongan, want zij is een dochter van G.F. Enger, de stichter van de fabriek. Ook de vader van C.J.C. Engelberts is bij de fabriek betrokken als "superintendent" van de fabriek van 1880 tot 1904.

Een tweede lijn gaat via de familie Romswinkel, uit de vriendenkring van tante. Zij heeft rond 1915 een penning gemaakt van de kinderen **Annie en Lotte Romswinckel**. Door de vriendschap tussen tante en de familie Romswinkel komt haar jongere broer Coen in contact met de familie en daarmee met zijn toekomstige bruid, Annie. Coen trouwt met Anna Maria (Annie) Romswinkel. De moeder van Annie is Wilhelmina Adèle Betsy Enger en zij is een andere dochter van G.F. Enger. Annie is dus een kleindochter van Enger sr.

G.F. Enger sr. (met Charlotte Meijer Timmerman Thijssen) heeft ook nog dochter Adrienne Henriette Enger. Adrienne trouwt met Jan Bik en voor Bik heeft tante een plaquette een penning gemaakt (p.154). Bik wordt door zijn huwelijk dus lid van de familie Enger en wordt daarmee een oom van de gebroeders Rueb. In de jaren rond het overlijden van G.F. Enger sr. heeft Bik de leiding van de fabriek en later wordt G.F. Enger jr., zoon van senior, administrateur van Tjebongan.

In het fotoarchief van tante zit een foto van een rechthoekige versie (p.299).

Het gipsmodel

Lloyd-Halversiering - brons - Rotterdam. Niet teruggevonden.

Op een later lijstje wordt vermeld dat het een plaatsing op een boot betreft: “figuur in brons in de ontvangsthal 2e klasse”, maar ook daar is niets van terug gevonden, noch in promotieboekjes door de Lloyd uitgegeven, noch in boeken of kranten. Op het derde lijstje in Veth staat dat tante in 1939 een trap-opgang in hout heeft uitgevoerd op de Boot der 2e klasse “Rotterdamsche Lloyd” en daarvan is een foto gevonden in het fotomapje van tante met op de achterkant: **“trappaal versiering in wenge-hout ‘Willem Ruys’ ”.**

De andere foto is onderdeel van het Maritiem Museum Rotterdam. In het boek van Frans Luidinga en Nico Guns staat een verwijzing dat tante bij de trapopgang van de Grote (of Tweede Klasse) Vestibule op het B-dek, twee houten sculpturen van steigerende paarden heeft gemaakt. Ook in een brochure over M.S. “Willem Ruys”, uitgegeven door Wyt in Rotterdam, staat dat Mej. G.J.W. Rueb beeldhouwwerk (paarden) voor de trap tweede klasse Vestibule B dek heeft gemaakt.

De datering laat een nogal groot verschil zien, maar dat is toe te schrijven aan de lange bouwtijd van het schip: voor de oorlog is de bouw begonnen, gedurende de Tweede Wereldoorlog op een laag pitje gezet en na de oorlog is het schip afgebouwd. In het artikel door Pier Terwen over Georg Graff (2004) staat dat hij interieurkunst heeft uitgevoerd. Deze werken heeft hij onder eigen naam gemaakt. Het kan zijn dat zij het paard heeft ontworpen en dat het door Graff is uitgevoerd.

Het schip is de tegenhanger van de “Oranje” en ook daar heeft tante kunst voor gemaakt (p.100). Zowel de Willem Ruys als de Oranje zullen vergaan. De kunst op de Oranje wordt eerder al van boord gehaald maar wat er met de kunst van de Willem Ruys is gebeurd is mij niet bekend.

“Knielende vrouw” - zandsteen – Zuiderpark te ’s-Gravenhage (p.49)

Er is een “vrouw” in het Zuiderpark maar die is niet in zandsteen uitgevoerd en ze knielt niet. Het is in beton uitgevoerd en ik heb haar “peinzende vrouw” genoemd (p.104). Er is wel een knielende vrouw in het werk van tante, maar die staat niet in het Zuiderpark. Ergens is er dus iets verwisseld. In Het Vaderland is een artikel door Josyah de Gruyter gewijd aan een tentoonstelling bij Buffa Amsterdam. Daarin wordt ook dit beeld, maar dan in een bronzen uitvoering, beschreven met de woorden:

“Werken zooals de baadster en het knielende vrouwenfiguurtje paren gevoeligheid aan kunde en bezitten een eerlijke, onopzichtige bekoring, welke overtuigt en den weg vrij laat voor een verdere ontwikkeling.” Omdat de foto in het artikel hetzelfde beeld laat zien is de naam in de loop der tijden blijkbaar veranderd van knielende vrouw (1935) in zittend naakt (1946) in Veth maar daar is zij 1939 gedateerd. Van hetzelfde model in dezelfde houding is ook een **tegel in terracotta** gemaakt en mogelijk heeft tante ook tekeningen van haar gemaakt.

Decoratief werk met historisch reliëf en Nederlands wapen, 1936 - **Rijkstelefoon-Centrale** - Goes

Het historisch reliëf is een stoet waarin Jacoba van Beieren de centrale figuur is. Veth zegt over de fries: "Het is een fries in reliëf voor de telefoon-centrale te Goes, en het moet een probleem voor de kunstenares geweest zijn, wat zij van zulk een opgave maken moest. Moest zij de telefoondraden en telefoonpalen als motieven in zulk een voorstelling verwerken? Of moest zij van elke toespeling op het gebruik van het gebouw afzien? Zij koos het laatste, ontweek het weinig aanlokkelijk probleem en herinnerde zich dat de rampspoedige gravinne van Holland in deze stad verblijf heeft gehouden." Jacoba verschijnt hier als de centrale figuur in een stoet van krijgshaftige ruiters, van wie de anatomie door de kostuums heen straf is aangegeven, op stoere paarden in een ritmische beweging. Veth beschrijft het reliëf op levendige wijze, maar toch heb ik zo mijn twijfels of Veth het reliëf in zijn geheel gezien heeft. Er is meer dan wat hij beschrijft. Het reliëf is niet in een plat vlak gemaakt maar in een band die de hoek om gaat. Op het korte stukje is wel degelijk aangegeven wat het (aanvankelijke) doel is van het gebouw. Het rijkswapen heeft niet de beschutting gekregen die de rest van het reliëf wel heeft en is door de tand des tijds sterk aangevreten. Gelukkig is er een foto van de kleimodellen (p.309). Onlangs is het reliëf weer in de belangstelling komen te staan toen Goes in het kader van haar 600-jarig bestaan als stad een inventarisatie maakte van aan Jacoba van Beieren gerelateerde historische sporen in Goes.

H. Neumann - chef der werkplaatsen van de Haagsche Tramweg Maatschappij (HTM) - brons - Den Haag

Tekst op de plaquette: H. Neumann / chef van de afdeeling materieel / en werkplaats der Haagsche / Tramweg Mij. ter gelegenheid van / zijn 50 jarig ambtsjubileum / aangeboden door / het personeel / 1894/ der afdeling 1944. En verticaal bij de data: 2 juli. De onthulling vindt plaats op 2 juli 1945.

De plaquette is geplaatst in de HTM-remise aan de Lijsterbesstraat in Den Haag. De plaquette moet echter voor verbouwingen wijken en is ter nauwer nood aan vernietiging ontsnapt. De plaquette verkeert in een niet al te goede staat, er zitten nogal wat oxidatievlekken op en een poging om de plaquette te reinigen is beslist niet erg succesvol geweest.

Er is een foto van de onthulling van de plaquette waarop ook een rand van witte steen te zien is die dus eigenlijk deel van het eerbetoon is, maar die niet bewaard is gebleven. De foto is gemaakt door H.A.W. Douwes (collectie Haags Gemeentearchief 1.11593).

Op p.308 is een foto van de plaquette in gips.

“Hertje”, “Kat” en “Koekoek” - 1939 - brons - Kunstmuseum, ’s-Gravenhage

In Veth staat het meest uitgebreide lijstje met werken in musea, in de openbare ruimte en in penningkabinetten. Het **liggende hertje** in het Kunstmuseum (vroeger: Gemeentemuseum) Den Haag is in brons uitgevoerd en een liggend hertje in hout bevindt zich in een particuliere verzameling. Net zo goed als het **slapende hertje** in brons gegoten is bestaat er ook een uitvoering in hout (p.24).

De **koekoek** bevindt zich in brons in het Kunstmuseum Den Haag. Hiervan is het gipsen model in een particuliere verzameling opgenomen. Het vogeltje is gegoten bij Stöxen Leiden.

Naast het hele vogeltje is er ook een stukje vogel dat een zelfstandig leven leidt. In de achterzijde van het kopje is een gaatje met schroefdraad getapt zodat het opgehangen kan worden. Er is een mogelijke verklaring hoe zoiets kan ontstaan. Het "hele" vogeltje is in "Brusselse aarde" gegoten. Het te gieten model moet "lossend" zijn, omdat het model weer uit de aarde moet worden gehaald; er mag geen aarde in het model zitten als het uit de bak wordt gehaald omdat daarmee het model veranderd wordt.

Is dit niet het geval dan worden er "passtukken" gemaakt. De keel van het vogeltje is hier het probleem omdat het binnen de vorm ligt. Voor het geval er bij het gieten iets mis gaat, worden als het mogelijk is meer afgietsels gemaakt dan nodig is. Mocht alles toch lukken, dan wordt het brons van de overtollig gemaakte beeldjes gewoon weer hergebruikt.

Zo ook hier, waarbij er voor het laatste vogeltje niet genoeg brons in de vorm gevloeid is om het helemaal te vullen. Bij het openen van de mal ziet de gieter dat er toch iets grappigs ontstaan is en is besluit het kopje niet in de bronsbak te gooien maar te bewaren (ongetwijfeld met instemming van tante want de relatie tussen de firma en tante is goed).

Penningkabinetten

Het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen in Den Haag is via Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet en het Geldmuseum opgegaan in de **Nationale Numismatische Collectie** in Amsterdam. Daar zijn penningen, een plaquette en van sommige penningen de bijbehorende matrijzen, ponsoenen, gipsmodellen en een reductiemodel te vinden. In de overzichtslijst wordt daar bij de betrokken penningen verder op ingegaan.

Dantzig heet nu **Gdańsk**. Omdat het een beschrijving is van voor de Tweede Wereldoorlog is het nu zoeken als een speld in een hooiberg. Veel collecties zijn in die oorlog vernietigd of verspreid geraakt. In de musea-met-penningen in Gdańsk zijn geen penningen van tante gevonden. Het kan ook zijn dat er een verwisseling heeft plaats gevonden en Gdańsk eigenlijk Warschau moet zijn. Uit Het Vaderland van 9 februari 1935: "Naar aanleiding van een door de Nederlandsch-Poolsche Vereeniging georganiseerde tentoonstelling van Poolse penningen in Den Haag heeft jhr ir A.C. von Weiler, directeur van de Koninklijke Begeer te Voorschoten, aan het Museum van de Poolse Munt te Warschau een fraaie collectie Nederlandse penningen aangeboden."

Volgens de RKD ontbreken de jaren 1934-1935 in het Begeer-archief en er is hoe dan ook maar weinig correspondentie van Begeer bewaard gebleven. Wellicht is er penning van tante op deze manier in Polen beland, maar ook in Warschau is geen penning van tante teruggevonden.

Weenen is nu **Wenen**. Uit het Vrije Volk van 15 december 1936: "Weenen, 12 dec. In het Kunsthistorisch Museum wordt op het oogenblik een buitengewoon interessante tentoonstelling gehouden van Nederlandsche penningen, welke het Koninklijke Penningkabinet in Den Haag in bruikleen heeft gegeven." Dit kan een aanleiding zijn geweest voor het Museum om penningen aan te schaffen. Maar in het museum is geen werk van tante aanwezig. Ook hier heeft de Tweede Wereldoorlog een knip in collecties veroorzaakt.

NOG NIET GENOEMD WERK

(zoveel mogelijk op chronologische volgorde)

Het **liggende hertje** is het eerst bekende werk van tante. Het is gemaakt met chamotte klei. In 2006 is het op eBay terecht gekomen met een beschrijving "gemerkt met monogram". Dat is wat stevig aangezet maar met wat moeite kan er een G en een R staan.

Het beeldje van **Joost Godschalk Nicolaas Romswinckel** (Joost) wordt besproken in een artikel in de NRC van 14 april 1918 dat over de tentoonstelling in de Kunstzaal Voorstraat, Dordrecht gaat: "het verlegen, beschroomd, alle gevoelens naar binnen saamtrekkend, starend-denken van het oudere, meer bewuste, jongenskopje, in terracotta uitgevoerd.

Deze rustige contemplatie is mej. Rueb's aard meer eigen dan het sterk en hevig voelen van innerlijke aandoeningen". Joost heeft twee zusjes die op een penning/plaquette vereeuwigd zijn (p.174). De foto van het beeld zoals die in Veth staat, is ook opgenomen in de serie boeken Kunst in Nood om geld te genereren om kunstenaars te ondersteunen.

ROTTERDAMSCHE KUNSTKRING

TENTOONSTELLING

BEELDHOUWWERK VAN
MEJUFFROUW G. J. W. RUEB

SCHILDERIJEN EN TEEKENINGEN
VAN ERNST LEYDEN

27 APRIL—21 MEI
1918

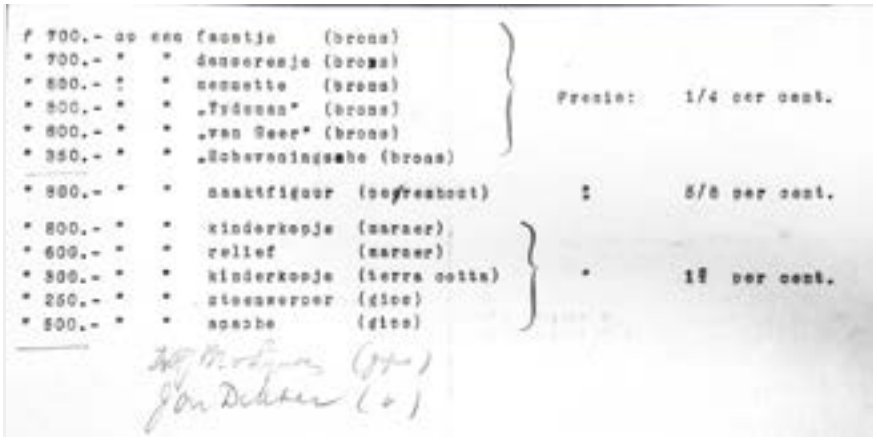
CATALOGUS.

Beeldhouwwerk van Mejuffrouw G. J. W. Rueb, Den Haag.

1 Portret buste Mr. M. Tydeman Jr. (brons).
2 „ „ Ir W. J. van Geer („).
3 „ „ Ir R. J. Baron van Lijnden (gips).
4 „ relief Victor Baron van Lawick (marmer).
5 „ kinderkopje J. Romswinckel (terra cotta).
6 Buste Jan Dekker (Concertzanger) (gips).
7 Apache („).
8 Steenwerper („).
9 Fauntje (brons).
10 Danseresje („).
11 Menuette („).
12 Scheveningsche („).
13 Naakt (perenhout).
14 Kinderkopje (marmer).

Catalogi van tentoonstellingen kunnen altijd erg informatief zijn. Er staan niet alleen werken in vermeld maar soms ook prijzen en in een uitzonderlijk geval is een catalogus opgenomen in een archiefmap met aanvullende informatie.

Zo is er in het Gemeentearchief Rotterdam een mapje met activiteiten bij de Rotterdamsche Kunstkring: 76_311c. Een catalogus van een Rotterdamse tentoonstelling uit 1918 geeft aan wat voor werk tante maakt in het begin van haar arbeidzame leven.

f 700.- op een fauntje (brons)
" 700.- " " danseresje (brons)
" 800.- " " menuette (brons)
" 800.- " „Tydeman" (brons)
" 800.- " „van Geer" (brons)
" 350.- " „Scheveningsche (brons)
Premie: 1/4 per cent.
" 900.- " " naaktfiguur (perenhout) 5/8 per cent.
" 800.- " " kinderkopje (marmer)
" 600.- " " relief (marmer)
" 800.- " " kinderkopje (terra cotta)
" 250.- " " steenwerper (gips)
" 500.- " " apache (gips) 1¼ per cent.

Een aantekening bij de verzekering van de stukken bij F&W van Dam, Rotterdam

Anna Amalia Maria Bijleveld (Leiden 1914 - Leiden 2009) is een verwegnichtje van tante (haar grootmoeder is een "eigen" nichtje van tante). Op de plaquette staat dat Anna 2 jaar is en dat dateert de plaquette op 1916. Wat opvalt in de tekst is, dat de N retrograde geschreven is. In het Breda's Museum en in de Lakenhal te Leiden bevinden zich gipsen afgietsels en ook daar is de omgekeerde N zichtbaar. Het lijkt dus geen toeval omdat in gips de N eenvoudig te corrigeren is. Ik heb geen idee waarom die zo uitgesneden is. In 2008 heb ik Anna mogen ontmoeten en ook Anna heeft geen verklaring voor de gespiegelde N.

De **Faun** is een beeldje dat gedateerd is op 1916. Op de keerzijde staat de datum en haar naam uitgeschreven. De datum is van belang, want het beeldje is in een heel andere stijl gemaakt dan het werk dat voor die datum is gemaakt. Het beeld mijmering (p.87) en de plaquette van Anna zijn heel realistisch in tegenstelling tot de faun (eigenlijk kan die niet realistisch worden afgebeeld).

Ergens in het twee decennium van 1900 gaat tante naar Parijs om zich verder te scholen. In Veth staat hierover: "Gra [.] vertrok in 1911 naar 's-Gravenhage om er leerlinge te worden van Toon Dupuis, den reeds lang in ons land werkzamen Belgischen beeldhouwer.

Het was vooral om zich in de techniek van deze kunst te bekwamen, dat zij zich wendde tot dezen meester, die deze zoo bij uitnemendheid beheerschte. Hij bleek, met zijn kennis van het vak, dat in zijn land op zoo groote schaal als ambacht wordt beoefend, en van de materie, die daar in zoo ruime verscheidenheid voorkomt, – om niet eens te spreken van zijn artisticiteit, waarvan vooral zijn jeugd getuigd heeft – een voortreffelijk leermeester.

Na vier jaar gevoelde zij niettemin de behoefte aan een ander, minder beperkt en besloten milieu dan het Haagsche, en vertrok naar Parijs, om er les te nemen van Antoine Bourdelle, die zelf leerling was geweest van Auguste Rodin. Bourdelle, beroemd en gevierd beeldhouwer, heeft er steeds naar gestreefd, de sculptuur als dienende kunst aan de architectuur te binden. Een streven, dat in het moderne Frankrijk, dat tot dusverre groot was gebleven in het vrijstaande beeld, met zijn neiging tot de romantiek van een levendige geste, nooit recht had kunnen aarden, het Frankrijk van Houdon, Carpeaux, Rodin, en zelfs van Rude.

Toch heeft Bourdelle er succes mee gehad, zooals wel blijkt uit zijn decoraties van het Théâtre des Champs Elysées te Parijs en andere bouwbeeldhouwkunst sedert ontstaan. Nu moet men zich dit les hebben van een zoo vermaard en gevierd Parijsch kunstenaar niet voorstellen als een deelnemen aan een klasse, onder voortdurende controle en correctie van den meester! De leerlingen werken al heel onafhankelijk.

De cher-maître verschijnt een of tweemaal in de week, meestal met een heel gevolg van dichters, prozaschrijvers en critici, kiest het werk van een of twee zijner discipelen, maakt aanmerkingen, verbeteringen, en knoopt daar, gewoonlijk ten gerieve van alle aanwezigen, allerlei algemeene beschouwingen en raadgevingen aan vast. Met dat al bewerkte dit verblijf te Parijs datgene wat onze beeldhouweres gezocht had: een uitbreiding van haar geestelijken horizon, een breeder kijk op leven en omgeving, grooter vrijheid tegenover het oordeel in eigen kring. Zij meent ook, dat de onderwerping aan de critiek en het voorbeeld van den Parijschen meester haar discipline heeft bijgebracht, en dat zijn doelbewuste streven haar ontvankelijker heeft gemaakt voor den stijl van het beeld in ruste, voor het statische."

Waar precies tante de lessen heeft gevolgd is nog niet achterhaald, evenmin hoelang zij daar is geweest en waar ze gewoond heeft. Volgens eigen verklaring krijgt zij daar les van Bourdelle, maar Bourdelle geeft ook les op de Académie de la Grande Chimère, de beroemdste kunstacademie in die tijd in Parijs. Het kan dus zomaar zijn, dat zij leerling is aan die academie en dat Bourdelle voor haar de belangrijkste leraar is.

De archieven van school zijn nauwelijks aanwezig en tante is daar niet in teruggevonden. Om midden in de Eerste Wereldoorlog voor Bourdelle of de academie in Parijs te kiezen ligt voor mij niet voor de hand.

De Eerste Wereldoorlog breekt uit in 1914. Parijs komt al snel dicht bij de frontlinie te liggen en wordt door Duitse vliegtuigen en artillerie gebombardeerd. In 1915 bereiden de Parijzenaren zich verder voor op de oorlog en stellen zich in op een leven van een stad in oorlog. De regering is tijdelijk vertrokken naar Bordeaux. Er zijn rantsoeneringen en jongens en mannen moeten zich melden voor mobilisatie in het leger. Parijzenaren worden naar de Franse provincies gebracht om het aantal mensen terug te brengen dat gevoed moet worden. En daar tussendoor loopt tante met haar koffertje rond, heeft ergens een kamer en een werkplek gevonden en volgt haar lessen.

Er bevindt zich een groep Nederlandse schilders en andere kunstenaars in Parijs en die zijn haar misschien tot hulp geweest. Zelfs in de oorlog worden in Nederland tentoonstellingen met werk van de Parijse groep georganiseerd. Er staat dus ergens een poort open om kunstenaars (en andere mensen) en hun werk op en neer te laten reizen, waarschijnlijk per trein. Als tante al op de Académie heeft gezeten, zal dat niet lang zijn geweest, want zij heeft zich in Den Haag niet laten uitschrijven.

Nog een laatste opmerking over tante en school: zij is, zover ik heb kunnen nagaan, nooit naar een reguliere school of academie geweest.

Zij heeft huisonderwijs gekregen en dat laat de balans Bourdelle-via-school of Bourdelle-privé naar het laatste overhellen.

De plaquette van **Iet** is bij J.B. Westerhof geveild. In de omschrijving staat onder andere: "een zeer grote plakette met het b.b. n.l. van de latere mevrouw Iet Bastert, gehuwd met de bekende landschapschilder Syvert Nicolaas Bastert". De persoon blijkt echter van een latere generatie te zijn.

Een neef heeft gecorrespondeerd met Charlotte Bastert, een kleindochter van Syvert Nicolaas Bastert, die elkaar al lang kennen. Hij vertelt: "Ik heb haar een kopie gestuurd van de afbeelding van de plaquette van haar oma (ze wist niet van het bestaan). Ik vroeg haar ook naar Cromwijk, want dat is een landhuis/boerderij die op internet in één adem wordt genoemd met de schilder Syvert Nicolaas Bastert. Zij schrijft mij nu: 'Ja, Iet was mijn grootmoeder. Zij was getrouwd met Jacob N. Bastert, hij werkte als conservator bij Boymans van Beuningen, Rotterdam. Zijn vader was Nicolaas Bastert, de schilder. Cromwijk was een huis in de Vechtstreek waar de schilder met zijn ouders woonden.

Erachter was de bakstenenfabriek waar de familie hun geld mee verdiende. De vader van de schilder was minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid in het kabinet-Heemskerk Azn. en was de eigenaar van de fabriek.'"

Iet is **Maria Cornelia van Schaardenburg**, in 1894 in Dordrecht geboren en in 1985 of 1986 overleden. De naam Iet komt van Marietje, een koosnaampje voor Maria. Iet is dus een generatie jonger dan de landschapsschilder. De datering past nu ook bij de haardracht; er is overeenkomst in stijl van ander werk van tante en een schatting van de leeftijd van Iet en komt daarom uit op 1915/17.

De foto van het **danseresje** komt uit het artikel door H. de Boer. Het beeldje heeft eerst in Dordrecht gestaan in de kunstzaal Voorstraat en A.J.D. van Oosten beschrijft het in de Elsevier: "in het dansende meisje waaien de rokjes omhoog op den deinende gang van den dans. De vaart van de beweging is in dit figuurtje met den hoog uitgestrekten arm." Omdat het beeldje in 1918 wordt tentoongesteld samen met onder andere de faun die in dezelfde stijl gemaakt is, zal het in dezelfde periode gemaakt zijn. Een bronzen uitvoering heeft op de tentoonstelling van de Rotterdamsche Kunstkring in 1918 gestaan. (p.184)

Het beeldje is waarschijnlijk gemaakt in haar leertijd bij Toon Dupuis. Er is een variant waarvan een foto op p.301 staat.

Danseresje (gips).

Plasschaert bespreekt in De Groene Amsterdammer een tentoonstelling in Pulchri Studio, Den Haag met werken van leden. De laatste alinea wijdt hij aan het beeld: “De **gipsen apache** van Mej. Rueb wordt steeds meer een ding om van tentoonstellingen verwijderd te houden.”

Op de tentoonstelling later dat jaar staat het beeld gewoon weer in opstelling, maar sindsdien is er geen spoor meer van het beeld gevonden. Er is ook een andere mening zoals verwoord in De Maasbode: ”Een ‘Apache’ van mej. Rueb kijkt overmoedig de zaal in, z’n groote pet diep over het voorhoofd getrokken en z’n handen diep in de zakken. Er zit ’n zekere gratie in zijn wat opzettelijke nonchalance en zijn houding, met de eene schouder opgetrokken, harmoniëert met het uitdagend-brutale in zijn mine.” De foto komt uit het artikel door R. van Lavieren in De Delver van 1931.

Dit vogeltje krijgt de naam **waterral**, meer omdat het een leuke naam is dan dat het echt op een waterral lijkt. Een ornitholoog ziet er eerder een waterspreeuw in. Het zal wel een fantasievogel zijn en dan lijkt het “nergens” op. Er is nooit iets tentoongesteld dat er mogelijk naar verwijst. Het grote wat ruwe monogram lijkt op een vroege datering te wijzen.

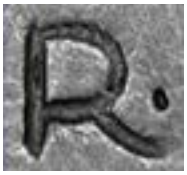

Jonkheer **Aloysius Andreas Adrianus Maria van der Does de Willebois** (Den Bosch 1848 - Den Bosch 1936) is notaris, lid van de gemeenteraad van 's-Hertogenbosch, lid van de Ridderschap van Noord-Brabant (van gewoon lid via bestuurslid/ secretaris-thesaurier tot voorzitter) en lid van de Illustere Lieve Vrouwe Broederschap (candidatus in 1900, candidatus in 1927 en als climax broeder in 1928).

Deze broederschap ter ere van Maria is in Den Bosch ontstaan in 1318. Aanvankelijk katholiek, bestaat zij nu uit 18 broeders in de rooms-katholieke en 18 broeders in de reformatorische lijn. Daarnaast zijn er 120 leden die graag broeder willen worden en een groep die graag lid van wil worden van de groep van 120. Het is met recht een illuster gezelschap waarvan sinds jaar en dag een lid van het Koninklijk Huis deel uit maakt, aangevuld met notabelen.

De penning in zilver is op 17 november 1920 aangeboden aan Van der Does de Willebois bij zijn aftreden als "secretaris-penningmeester van den polder van der Eigen en van het gemeenschappelijk stoomgemaal van den Polder van der Eigen en den polder van Empel en Meerwijk." De data 1872-1920 en 1880-1920 zijn vooralsnog niet duidelijk. Er zijn redenen om de penning aan tante toe te schrijven.

Zo is er het artikel door P.A.M. Eliëns uit 1986. Daarin wordt een penning beschreven: "onderwerp Jhr. A.A.A.M. van der Does de Willebois, jaar van uitgifte 1920, geboorteplaats Den Bosch, geb. en overl. jaar 1848-1936, beroep notaris, Kunstenaar Gr. Rueb". Hoe Eliëns aan de toeschrijving komt is niet achterhaald. En dan is er het monogram R., dat evenwel afwijkt van de andere bekende monogrammen van tante. Het is echter de eerste keer dat zij een monogram gebruikt.

Zij tekent haar werk tot dusver voluit met een voorletter en haar achternaam. Misschien heeft zij om plaats te sparen alleen de eerste letter van haar achternaam gebruikt. En in de databank van de Nationale Numismatische Collectie is geen medailleur uit de tijd bekend met zo'n monogram.

Het beeld wordt nogal neutraal omschreven door **Vrouwenbuste** terwijl de emotie een belangrijker rol speelt dan dat er een vrouw wordt afgebeeld. Het onderwerp van dit beeld is in die tijd vaker uitgebeeld. Bijvoorbeeld door Auguste Rodin in Tête de la Douleur (tête is hoofd en douleur kan smart betekenen). Tante kan het beeld gezien hebben in haar Parijse tijd en daar haar eigen interpretatie van hebben gemaakt, in de stijl van Rodin met een ruw bewerkte achtergrond waar het hoofd uit oprijst. Het beeld is niet gedateerd op het werk zelf. Als we kijken naar tentoongestelde werken duikt in 1917 het beeld "smart" op maar dat is in brons uitgevoerd. Smart wordt in 1918 twee keer tentoongesteld en de laatste keer in 1919.

Tante heeft zelf niet in steen gehakt (p.55), zij werkt liever in gips of klei. Dat kan hier ook gebeurd zijn, waarna een practiciën dan een marmeren versie en een bronzen uitvoering heeft gemaakt. Het beeld is onderdeel van de collectie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Het is in 1977 in de rijkscollectie ingeschreven, via het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD), die in die periode vrijwel naast elkaar zaten in Den Haag. Dat levert wel probleem op omdat de herkomst van het beeld onbekend is. De RCE onderzoekt Nederlandse musea op mogelijke roofkunst, kunst die in de Tweede Wereldoorlog onrechtmatig van eigenaar gewisseld is.

Van dit beeld is niets bekend behalve dan dat het gegeven is aan de RKD en daar geen aantekening gevonden is wie het heeft geschonken. Er is geen aanwijzing gevonden voor roofkunst en het beeld is daarom opgenomen in de Nationale Collectie. Wat verder opvalt, is het monogram. Tot dan toe signeert ze haar werk met een uitgeschreven G. Rueb (behalve dan de R. op de penning over Van der Does de Willebois). Als dat wordt teruggebracht tot de beginletters, is de vorm van het monogram dat later gebruikt gaat worden er al in terug te zien.

De letters staan nog los en worden gescheiden door punten, maar een overgang naar haar bekende monogram lijkt klein. De staander van de R is een spiegellijn, afgezien van de punten en die zullen waarschijnlijk daarom het veld moeten ruimen.

Als er vanuit wordt gegaan dat er een logica bestaat voor de manier van signeren, is deze buste na de penning over Van der Does de Willebois gemaakt, dus rond 1919/20.

Op p.296 staat een kleimodel van haar op de achtergrond bij mannenbuste 6 en is daardoor een aanwijzing voor een datering van de mannenbuste 6.

De huidige eigenaar noemt het beeld de **Monseigneur** omdat hij lijkt een kerkelijke hoogwaardigheidsbekleder. Op de vraag aan het Bisdom Rotterdam of zij weten wie deze man is, is het antwoord: “Het beeld betreft een uitbundig lachende en karakteristiek weergegeven geestelijke met bef”. Over de bef valt te zeggen dat die door rooms-katholieke geestelijken werd gedragen in Limburg en in zuidelijke landen. Het kan dus geen geestelijke zijn van “boven de rivieren” (Met dank aan het Museum Catharijneconvent, Utrecht).

Tante komt uit het zuiden van het land en wellicht is dit het beeld wat haar is bijgebleven uit haar jeugd. Tante heeft niet veel op met religie, maar dat maakt voor een studiebeeld niet veel uit.

Uit het fotoarchief van tante twee foto’s: op de onderste foto op p.303 staat de monseigneur in het atelier en op p.304 een **Christusbeeld** gemaakt als oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis.

Begin 1922 wordt in Groningen het beeld **"moedertje"** in gips tentoongesteld in de Pictura-zaal. Later in het jaar vermeldt Het Vaderland (11 oktober 1922) dat een bronzen versie verkocht is; onderdeel 10 van de verkooptentoonstelling in Pictura-zaal, Den Haag. Dit beeldje is het enige bekende werk dat aan de omschrijving "moedertje" kan voldoen. Er is geen foto gevonden waar dit beeldje en een titel gecombineerd zijn. De koper is een neef van tante. Het beeldje is tot op heden in de familie gebleven. Het monogram is een slordige versie van het monogram uit die tijd: een G met een R waarvan de linker staander als een soort symmetrieas wordt gebruikt. Een nette versie staat bijvoorbeeld bij de vrouwenbuste (p.192) met de punt op de juiste plaats.

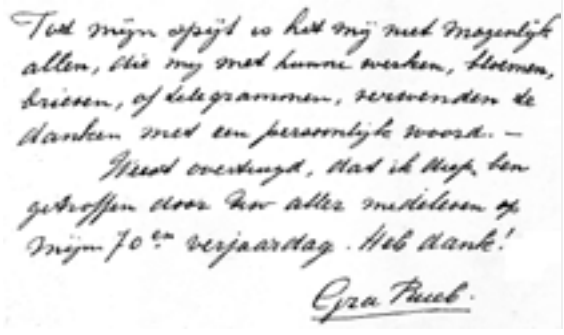
Van de **misanthroop** is een gipsen model afgebeeld en beschreven in het artikel door H. de Boer uit 1923 “Als model diende een oude mime uit de wereld van het kleine theater, die vermoedelijk Molière en dat deel van zijn menschzijn, dat den misanthrope maakte zoo’n beetje kende en den laatste onder den duim had. Zoo goed als de beeldhouweres, die er dit karakteristieke beeld naar maakte. Want wat dit beeld zoo genietelijk maakt is juist weer dat de beeldhouweres zoo gezellig boven deze Misanthropie uit is en hem, door hem zoo aanschouwelijk te boetseren buiten ons en zichzelf zet.”

Het beeld is in brons uitgevoerd en bevindt zich in het Centraal Museum Utrecht die de foto beschikbaar heeft gesteld. Het is in 1939 aan het museum geschonken.

In Het Vaderland schrijft Just Havelaar over de tentoonstelling bij Pictura, Den Haag. Hij vindt het werk van tante “te slap en geheel karakterloos” op dit beeldje na: “wel aardig de geste van het statuëtje, dat een **nar** uitbeeldt.” In 1955 heeft tante de afbeelding gebruikt voor een bedankkaart voor getoonde belangstelling voor haar 70st verjaardag. De kaart meet ongeveer 30 x 9,9 cm en is dubbelgevouwen; op de voorkant de **nar** en in de binnenkant het bedankje. De foto komt van die kaart.

Ter mijn spijt is het mij niet mogelijk
allen, die my met hunne werken, bloemen,
brieven, of telegrammen, vereerden de
dank met een persoonlijk woord. —
Gaarne overtuigd, dat ik diep, den
getroffen door Uw aller medeleven op
mijn 70ste verjaardag. Hoe dank!
Cyra Pauw.

Omdat het beeldje niet gedateerd is en ook geen naam heeft gekregen, blijft het lastig om te beschrijven wat het is. In 1918 is er een gipsen **kinderkopje** in Den Haag en in de Pictura-zaal Groningen in 1922 is er echt sprake van een bronzen babykopje. Het kan zijn dat dit een bronzen afgietsel is van het gipsen kopje maar het kan ook iets nieuws zijn, omdat er sprake is van een nieuwe naam. Vooralsnog houd ik het maar op het laatste omdat het beeldje iets weg heeft van een baby en vergelijkbaar is met de geboortepenning over W.J.H. graaf van Limburg Stirum (p.209) en dus een gebakerde baby kan voorstellen.

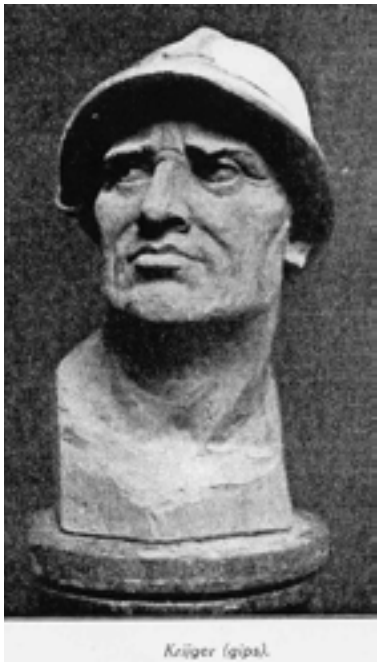

De foto van de **modelstudie** komt uit het artikel door H. de Boer uit 1923. Het beeld heeft niet op een tentoonstelling gestaan.

Modelstudie (gips).

De foto van de **krijger** komt eveneens uit het artikel door H. de Boer uit 1923 en ook hier heeft het beeld niet op een tentoonstelling gestaan.

Krijger (gips).

William Louis George Schwartz (Heemstede 1923 - Roermond 2008) is twee als het kopje wordt gemaakt. Zijn grootmoeder, Johanna Maria Catharina (1877-1951) is de acht jaar oudere zus van tante.

De **reiger** duikt voor het eerst op in 1926, op de tentoonstelling bij Koninklijke Kunstzalen Kleykamp in Den Haag en later nog een keer in 1927.

Het beeldje gaat heel lang mee want een afbeelding van het beeldje prijkt ook op de uitnodiging voor een tentoonstelling in 1955 bij kunsthandel Martinus Liernur te Den Haag, zonder dat het beeldje er tentoongesteld is.

Het **woudaapje** wordt vermeld in het archief van Goedewaagen in een prijslijst uit 1926 (p.130). Daar wordt het beeld wouwaapje genoemd. Die vogel staat niet in mijn vogelboek, maar woudaapje wel. Het is een watervogeltje dat op het beeldje lijkt. In de bespreking van de tentoonstelling bij Kleykamp, Den Haag in Het Vaderland van 11 december 1928 schrijft Just Havelaar: ”Om juffrouw Rueb, die ik in den aanvang noemde, geen onrecht aan te doen, worde hier nog gewezen op haar geestige dierstudietjes: een roerdomp, die zuiver is van gesloten vormen, een paar eendjes en een zich dik opblazende pad.”

Voor een niet-vogelaar lijkt een woudaapje enigszins op een roerdomp, maar is half zo groot en heeft een slankere snavel. Omdat het beeldje niet op ware grootte zal zijn gemaakt is de verwarring te begrijpen.

In het Algemeen Handelsblad staat dat het beeldje op de voorjaarstentoonstelling van Arti et Amicitiae in Amsterdam door de Vereeniging tot Bevordering der Beeldende Kunsten is aangekocht om als prijs te dienen in een verloting. Op p.312 staat een foto van het gipsmodel van het woudaapje.

Tante noemt haar beeld **“kleine schipper”**, maar meestal wordt hij de **turfschipper** genoemd.
Het zandstenen beeld is een geschenk van de Machinefabriek Breda (voorheen Backer en Rueb) aan de stad Breda, ter gelegenheid van de opening van de aanbouw van het stadhuis. Tantes vader is directeur van de machinefabriek. Het beeld is in 2004 van zijn sokkel getrokken en daardoor zwaar beschadigd.

Er wordt een bronzen afgietsel van het gerestaureerde beeld gemaakt en geplaatst waar het origineel heeft gestaan, namelijk de binnenplaats achter het VVV-gebouw. Op donderdag 16 juni 2005 onthult wethouder A.J.G. Oomen de bronzen replica. Bij de VVV zijn ook kleinere replica's in kunststof te koop. De kleur van die kleine beeldjes wisselt nadat het bronzen beeld is opgesteld van zandsteenrood naar bronskleur.

Mogelijk stelt het beeld Adriaen van Bergen uit Leur voor. Er zijn verschillende verhalen in omloop over hem en de list met het Turfschip waarmee de stad Breda in 1590 op de Spanjaarden wordt veroverd. In geschiedenisboekjes staat dat in het ruim van een schip, verder volgeladen met turf, soldaten verstopt zitten, die zo de belegerde stad kunnen binnenkomen. De Nederlandse variant op de list met het paard van Troje. Schipper van Bergen kan de bedenker van het plan zijn geweest. Op de dag van de actie durft hij de onderneming echter niet aan, waarna twee neven van hem zijn taak overnemen (De Beeldenaar). In ieder geval is hij de eigenaar van de boot. In de Bredasche Courant wordt het beeld bij de onthulling "Schipper van Bergen" genoemd. Wie is er nu uitgebeeld? En wie heeft het plan bedacht? Een denker ontplooit doorgaans niet zo'n bedrijvigheid en daarnaast is er in het archief van het Stedelijk Museum Breda een aantekening waarin staat dat Prins Maurits zelf de list heeft bedacht. Afgezien van die aantekening is het niet waarschijnlijk dat iemand die de onderneming niet aandurft door tante als een man in actie wordt vereeuwigd. En dan is er nog een mogelijkheid dat het helemaal niet om Adriaen van Bergen gaat, maar om zomaar iemand die met een touw sjouwt om mogelijk een schip te lossen dat misschien een turfschip is.

In 1963 heeft een welbekend, maar niet met name genoemd, modehuis, de schipper aangekleed. "Naar aller verwachting - want vele toezeggingen zijn reeds binnen- zal dit kostuumpje de grondslag vormen voor een uitgebreide 'turfschippersgarderobe' - min of meer dus naar analogie van het Brusselse Manneke, dat een garderobe heeft van over vijfhonderd stuks". Maar zover is het niet gekomen. Het beeld is ook verwerkt in de herdenkingsmedaille van de wandel-3daagse van Breda. Een stappende beweging kan wel herkend worden. De eerste medaille werd in 1987 uitgereikt en voorlopig zijn ze niet van plan van om de medaille te veranderen (2013).

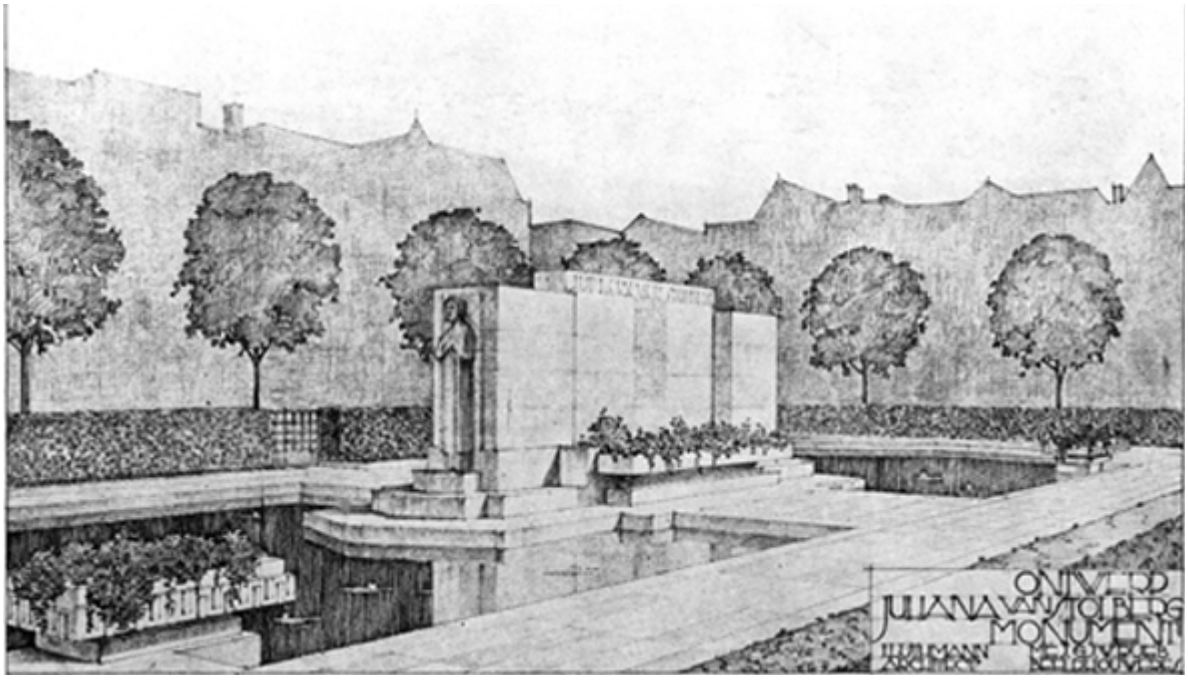

Het nationaal comité tot oprichting van een **gedenkteken ter herinnering aan Juliana van Stolberg** "een eereschuld van Nederland aan Juliana van Stolberg" schrijft een besloten prijskamp uit om zo'n gedenkteken te ontwerpen. Er wordt aan vier kunstenaars gevraagd een ontwerp in te leveren: Bon Ingen Housz, Theo van Reijn (aanvankelijk wordt voor hem Hildo Krop uitgenodigd, maar die is verhinderd) (in de media ook geschreven als van Rijn en van Reyn), Ludwig Wenckebach en tante.

Tante gaat een verbintenis aan met architect J.M. Luthmann, omdat de inrichting van het plein ook een belangrijke rol speelt. Hun ontwerp neemt bijna het hele plein in beslag. De maquettes worden van 24 tot 30 januari 1927 tentoongesteld bij de Koninklijke Kunstzaal Kleykamp in Den Haag.

Het ontwerp van Bon Ingen Housz wint en wordt uitgevoerd. Tante wordt tweede. Uit het juryrapport: "met byzondere belangstelling maakte de jury kennis met het ontwerp 'zwijger' [de werknaam van het ontwerp van tante], dat boeit door den architectonische opzet welke aan het plein ongetwijfeld een zeer fraai en byzonder karakter zou geven. Ook de detail-uitvoering van het beeldhouwwerk billijkt de verwachting, dat een gedenkteeken zal worden verkregen van beteekenis.

Daartegenover staat echter, dat hoezeer de voorgestelde deugden Juliana van Stolberg sierden, deze toch niet haar uitsluitend eigendom zijn en haar niet zóózeer boven ander vorstinnen verheffen dat een gedenkteken van haar daarom gewettigd is. Het aanbrengen van haar borstbeeld in bronsreliëf geeft daaraan niet voldoende kracht.

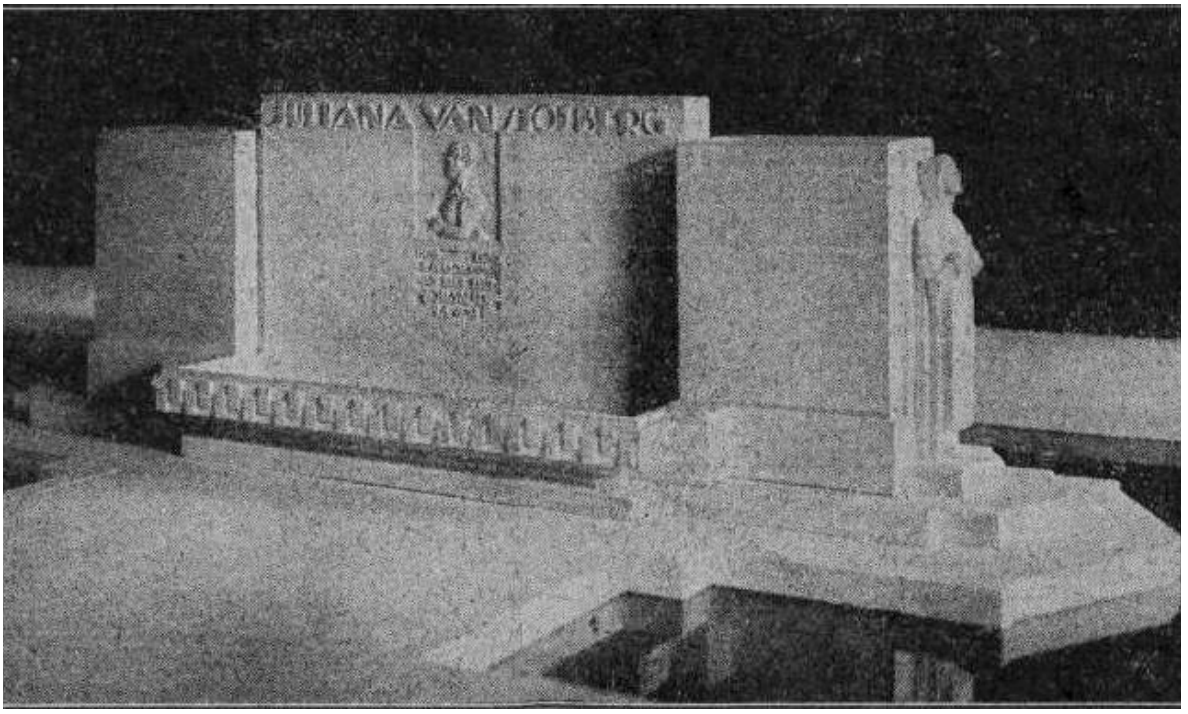

Men zou zonder bezwaar het reliëf door een ander kunnen vervangen; het geheel mist de typische karakteristiek die de figuur van Juliana van Stolberg onderscheidde." Een troostend woord voor tante staat in De Tijd: "Het mooiste, artistiekste, edelste ontwerp – jammer, dat het niet bekroond is geworden! - is dat van mej. Rueb. In een plantsoen, tussen twee vijvers met groote bloembakken is een eenvoudige muur opgericht, met inscripties over en ter eere van Juliana van Stolberg.

Deze muurvlakte, zeer artistiek gevormd, wordt aan beide zijden afgesloten door twee zeer innige figuren (het vergroote detail van een der figuren demonstreerde die innigheid uitermate gelukkig), voorstellende: zelfverloochening en devotie.

Ons leek dit ontwerp verreweg het beste. Misschien zou het alleen te uitgebreid geweest zijn voor het betrekkelijk kleine Louise de Colignyplein."

Van "devotie" is een foto teruggevonden, van zelfverloochening nog niet. Naast de maquette op 1/10 van het ontwerp moest "een gips model op grooter schaal van een der belangrijkste plastische détails" worden geleverd. Het is daarom goed mogelijk dat "zelfverloochening" nooit is uitgewerkt. De voorgaande plaatjes komen uit het "Bouwkundig Weekblad en Architectura" mei 1927. Er staan alleen plaatjes in afgebeeld en verder geen toelichting.
Op de plaatjes is met wat goede wil op de muur de plaquette van Juliana van Stolberg te herkennen.
(p.202)

Op p.315 staan meer foto's van het monument: een overzichtsfoto van de opstelling bij Kleykamp en een foto van de achterkant van het monument.

Nog een laatste opmerking over het monument: Juliana van Stolberg is stammoeder van het huis van Oranje-Nassau en dat niet alleen, zij wordt door de organisatie van de wedstrijd neergezet als een heldin van het protestantse geloof. Dat schiet in het verkeerde keelgat van het "roomse" deel van de natie, een standaardreactie in die tijd. Nederland is sterk verzuild in katholieke en protestantse partijen.

Uit een "zeer vertrouwelijke" notitie van het Comité blijkt dat men dit wel zorgelijk vindt, maar dat de gemiste inkomsten uit het katholieke deel harder aankomen, want er is veel geld nodig. In alle delen van het koninkrijk wordt daarom geld opgehaald behalve dan in het katholieke deel. Onderstaand plaatje komt uit het Algemeen Handelsblad.

De foto van het beeld **devotie** is uit het artikel door Roeland van Ruyven (1929). Volgens hem is dit beeld een onderdeel geweest van een van de zijfiguren van het niet uitgevoerde Juliana van Stolbergmonument in Den Haag. Op de maquette van het monument is te zien waar het beeld haar plaats zou krijgen. Wonderbaarlijk genoeg staat een beeld "devotie" in de tentoonstelling in het Stedelijk Museum Amsterdam in 1919. Het is daar uitgevoerd in marmer. Dat beeld is niet teruggevonden.

Het ontwerp kan na de prijskamp een eigen leven hebben gekregen op een verkoopbare grootte. Voor het monument is een ontwerp gemaakt op schaal 1 : 10, conform de voorwaarden en ook dat beeld is niet teruggevonden.

Tot slot is er nog een herinnering aan de verloren wedstrijd om het Juliana van Stolbergmonument: een **plaquette van Juliana van Stolberg** (Stolberg 1506 - slot Dillenburg 1580). Het is het middenstuk van haar ontwerp voor de wedstrijd. Tante zal het zonde hebben gevonden om daar niets mee te doen en zo wordt het muurbloempje een plaquette.

In het boek van Zwierzina staat als bijschrift: “op 30 April 1927 werd de eerste steen gelegd voor het Standbeeld dezer vorstin met haar zonen op het Louise de Coligny-plein te ’s-Gravenhage.” Dat is dus wel waar maar het heeft niets met de plaquette te maken. Er zijn ook exemplaren met linksonder in het veld een stempeltje “Kon Begeer”.

Het plaatje van de **foxterrier** komt uit een modellenboek van Goedewaagen. Dennis van den Hoek heeft dit beeldje gevonden in het archief van Goedewaagen Gouda. Dennis is in zijn vrije tijd archief-onderzoeker en deelt zijn vondsten graag met mede-zoekers. Tante behoort tot de eerste groep kunstenaars waar Goedewaagen mee gewerkt heeft. Er zijn 4 beeldjes van tante in het Goedewaagen modellenboek terecht gekomen, de drie eendjes en de beer. Dat is eigenlijk niet terecht, want de plastieken zijn niet via de Goedewaagen-winkel verkocht maar in een opdracht van tante bij Goedewaagen geproduceerd. Het zijn dus geen eigen beeldjes van Goedewaagen. En zo zijn ook de modellen van twee andere kunstenaars, Harzing en Werner, gekomen en gegaan.

Dennis: “In 1925 waren Wim Harzing en Frans Werner haar voorgegaan. Ook van deze twee kunstenaars zijn de modelnummers uit de boeken verwijderd (modelnummers 883 van Harzing en 884 en 885 van Werner). Vermoedelijk zijn ze op het zelfde moment verwijderd uit het Goedewaagen modellenboek als de vier plastieken van Gra.”

Nog meer uit de correspondentie met Dennis: “De teleurstelling van het niet mogen (re)produceren van de plastieken van Rueb begin 1927 moet hard aangekomen zijn bij Goedewaagen. Hierdoor heeft Goedewaagen vrijwel zeker (een andere verklaring weet ik er niet voor te bedenken) met Gra overleg gehad en gevraagd of ze dan voor Goedewaagen een plastiek wilde ontwerpen die WEL in productie mocht worden genomen. Het resultaat wordt in augustus 1927 opgeleverd - Gra ontwerpt voor Goedewaagen een plastiek van een foxterrier.

In het modellenboek komt dan inderdaad een Fox hond voor en wel model 46 (hoogte 18cm), een vermelding uit een ander lijstje in AC 309 - inv. 100 bevestigt dit nog eens. Dit is bij Goedewaagen een van de eerste ‘eigen’ plastieken.” Voor zover valt na te gaan is het beeldje nooit door tante tentoongesteld.

Het **vrouwenkopje** is niet gesigneerd. Op de onderkant is “t Gra Rueb” in potlood geschreven door Wiam Schwartz, tantezegger van tante. (p.196) en het beeldje komt uit zijn verzameling.

Goedewaagen-documentalist Bert-Jan Baas heeft in het archief van Goedewaagen een aantekening van 22 juni 1927 gevonden waarin gesproken wordt over de **angorakat** en tante. Of dit hetzelfde plastiek is als Veth bedoelt, durft Friggo Visser, conservator van het Keramisch museum Goedewaagen Nieuw-Buinen niet met zekerheid te zeggen. Er is nog geen afbeelding in een modellenboek teruggevonden. Maar het ligt niet voor de hand, dat tante twee angorakatten heeft gemaakt. In 1935 geeft tante een beeldje aan het Noodfonds 1933 voor Bijzondere Joodsche Belangen om als prijs te dienen in een loterij om geld te genereren voor hulp aan Joods-Duitse vluchtelingen. De trekking is op 27 maart 1935.

De **betonnen uilen** zijn een versiering bij de oprijlaan naar een woonhuis. Volgens de huidige bewoners zijn de uilen geplaatst bij de bouw van het huis in 1927. Op p.314 een briefkaart van de uiltjes gepost in 1948.

Er bestaat ook een kleiner beeldje van de **uiltjes in keramiek**. Als de twee beeldjes naast elkaar gezet worden, ontstaat er een zoek-de-tien-verschillen puzzel. Ondanks al die kleine verschillen, die wellicht veroorzaakt zijn door het gebruik van de verschillende materialen, het handmatig vergroten en niet te vergeten het Nederlandse weer, is het duidelijk eenzelfde ontwerp. Het positieve van de aanname dat het eenzelfde ontwerp betreft, is dat de betonnen uitvoering daarmee aan tante kan worden toegeschreven. Op de betonnen versie staat geen leesbaar monogram meer, maar nog wel een kader waarin het monogram staat of stond.

In de kleine versie staat op dezelfde plaats het kader met daarin het monogram. En dan ontstaat er een conflict met de familieverhalen over de datum van de schepping. Het bouwjaar van het huis en de daarbij behorende betonnen uilen, is 1927. De keramieken versie is verbonden met de 18de verjaardag van een nichtje van tante in 1942. Het beeldje is een geschenk aan het nichtje en het onderwerp is gekozen door de jarige. Dit tot verbazing van tante, die uilen eigenlijk geen onderwerp vindt. Uit de argumenten kan ik geen winnaar aanwijzen. Het huis draagt een aan uilen gerelateerde naam, wat een verbondenheid met deze dieren suggereert. Het keramieken werk is uitgevoerd door Goedewaagen Gouda.

Er staat een bedrijfsstempeltje bestaande uit 4 regels op de onderzijde. Regel 1 en 4 zijn onleesbaar maar op regel 2 staat Goedewaagen en op regel 3 Gouda.

Volgens Van Glabbeek wordt dit stempel vanaf 1930 gebruikt, een einddatum van het gebruik is niet bekend. Mogelijk is het gipsen ontwerp voor de betonnen uitvoering later nog eens gebruikt voor de uitvoering in keramiek. De familieverhalen zijn moeilijk te verifiëren, zodat andere bronnen duidelijkheid moeten brengen en die zijn nog niet gevonden. Tante heeft meer beelden in beton gemaakt tussen 1935 en 1942 (p.104) en wellicht is het beeldje geruime tijd na oplevering van het huis gemaakt.

Het is zelfs voor een kenner moeilijk te zien of het beeldje op pagina 46 van een **springend zebrapaardje** een zebra moet voorstellen of een paardje. Op een vraag aan de huidige eigenaresse wat zij vindt van het idee dat het een zebra is en geen paard (zij is een amazone, die veel met paarden heeft gewerkt), is het commentaar: "Het is wel zo dat iedereen die hier komt het een paard noemt, maar aan de andere kant zijn de benen erg rank en lang, (bij zebra kort en stevig,) staart zeker zebra-eigen, hoofd kan zeker, manen ook, zebra is mogelijk dus. Het blijkt een kruising tussen een zebra en een paard!" De reden van de vraag is dat in een vermelding in de catalogus bij de tentoonstelling van tekeningen en beeldhouwwerken door de leden Arti et Amicitiae, Amsterdam in 1929 onder nummer 160 sprake is van een bokkend zebrapaard en in een artikel in de NRC uit 1927 waarin een stukje over de tentoonstelling in "Pictura" Groningen staat waarin wordt geschreven over: "De mooie bewegelijkheid van het springende Zebratje is heel goed uitgedrukt en er is een heel aangenaam beeldje door ontstaan. Maar het is echt eene in brons overgemaakte boetseer-studie, geen beeldhouww erk". Het ware daarom handiger als een kunstenaar een sticker op de onderkant plakt met een titel van het werk, om dit soort discussies voor te zijn.

Het middelste beeldje is de **bokser** van tante. Links staat een beeld van mej. Gobius en rechts staat de bokser gemaakt door Toon Dupuis, haar oud-leraar. De foto komt uit "Sport in beeld" 1932. De foto is ook gepubliceerd in Het Vaderland.

De eerste vermelding van het beeldje is vijf jaar eerder, in 1927, in de NRC. Het werk is dan tentoongesteld op de groepstentoonstelling in Arti et Amicitiae, Amsterdam en krijgt als commentaar "haar bokser, waar de actie voor haar boven het achevé uitgaat". In de "Catalogue de l'Exposition au Musée Municipal d'Amsterdam" staat het beeldje onder nummer 505 vermeld. Het is de catalogus over de kunstinzendingen voor de Olympische Spelen van 1928 die in het Stedelijk Museum Amsterdam tentoongesteld worden.

In Sport in Beeld (1928) vindt L. dat tante "enigszins revanche neemt met haar bokser voor de ontzettende Jan met de handjes". Dat is het van Tuyll-monument en L. is daar blijkbaar geen fan van.

Wonderbaarlijk genoeg wordt het beeldje in 1932 nogmaals ingezonden voor de Olympische Spelen in Los Angeles (p.91) en dat is in strijd met de regels van het kunsttoernooi. Wellicht is het een andere bokser, maar ik heb mijn twijfels. W. Jos. de Gruyter schrijft daarover in Het Vaderland: "Onder de plastieken frappeeren de bronzen van Toon Dupuis en mej. G. Rueb. De houding is goed getroffen in mej. Ruebs Bokser, het geheel aandachtig en gevoelig gemodelleerd: de beenen zijn echter aanmerkelijk sterker dan het bovendeel – borst en kop – waarin een zekere aarzeling valt te bespeuren."

De eerste keer dat er een pad tentoongesteld staat, is in 1928 in de Koninklijke Kunstzalen Kleykamp, Den Haag. Daarbij is er sprake van "een zich dik opblazende pad". Het materiaal wordt niet vermeld maar is waarschijnlijk keramiek (p.28) want het staat tussen ander keramiek werk.

In 1929, bij Arti et Amicitiae in Amsterdam, is er sprake van een **pad in brons**. Ook bestaan er een (nooit tentoongesteld) **gipsmodel** en een veel grotere **betonnen uitvoering** van de pad. (p.80)

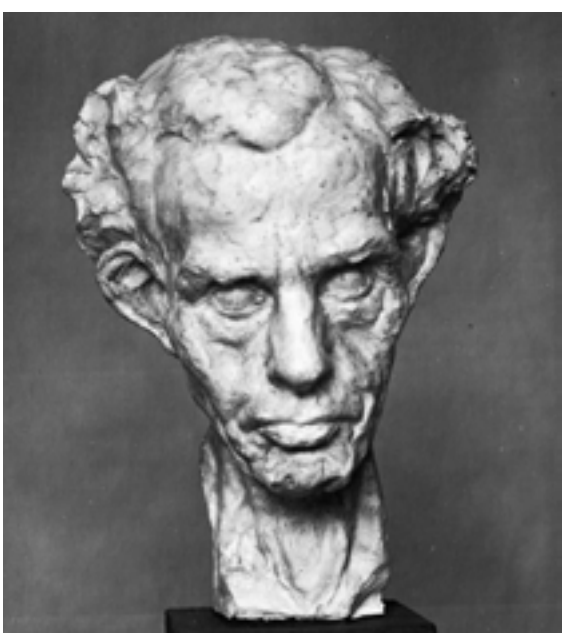

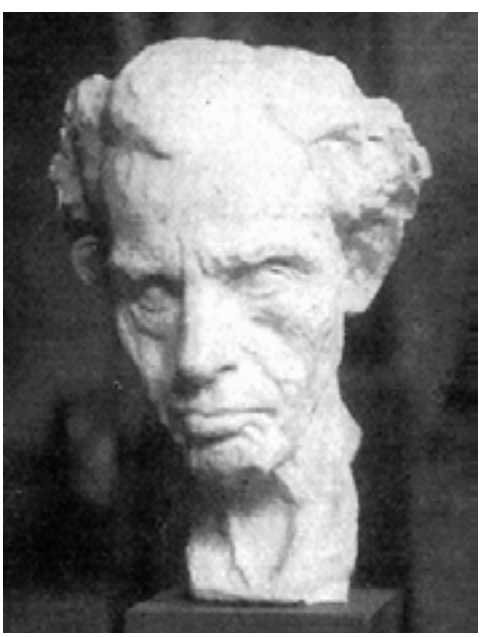
In de NRC wordt een beeld besproken door: "**noodlot**, een psychisch realisme verwezenlijkt in beeldhouwkunst". Er staat geen foto bij. In een artikel door Roeland van Ruyven in de "Haagse Vrouwenkroniek" staat een foto van een beeld genaamd "**oude man**". Dat laatste beeld zou zo maar "noodlot" kunnen zijn. Veel later, in 2009, verschijnt de scriptie van Annemieke Ganzinga met daarin een iets andere foto van de oude man. Daar heet het weer "noodlot".

Welke naam aan het beeld heeft gehangen is niet duidelijk, maar de voorkeur gaat uit naar "oude man" omdat het artikel door Van Ruyven waarschijnlijk gemaakt is met behulp van door tante aangeleverde foto's. Een latere, identieke publicatie van het artikel in "De Hollandsche Lelie" in 1929 geeft geen rectificatie, dus zal het wel een oude man zijn. In 1931 heet het beeld in De Delver "oude man".

Het beeldje de **rustende eend** (p.38) is gemaakt bij Koninklijke Goedewaagen Gouda Holland. Dit gezien het fabrieksstempel met 4 regels op de onderzijde dat vanaf 1928 in het gebruik is. Er is een exemplaar bekend zonder het stempeltje van Goedewaagen. Dat het model niet in het archief van Goedewaagen teruggevonden is, zou betekent dat Goedewaagen alleen de producent is en dat het eendje niet in de Goedewaagenwinkel heeft gestaan.

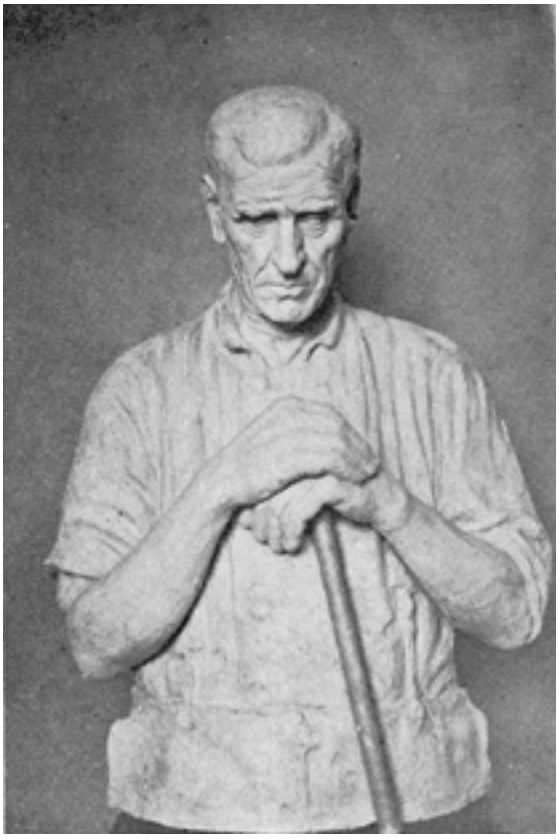
In 1926 wordt een witte eend tentoongesteld bij de Rotterdamsche Kunstkring, maar dat kan ook een eendje zijn uit de serie van drie omdat de twee andere eendjes (p.62) daar ook staan. Een jaar eerder is al sprake van een bronzen eend, naast bronzen eendjes in de Koninklijke Kunstzalen Kleykamp De Haag. Die eendjes zullen wel niet bij elkaar horen omdat ze zo gescheiden worden opgevoerd.

De (rustende) eend (p.38) wordt vermeld op de uitnodiging voor een tentoonstelling in 1935 bij Kunstzalen Frans Buffa & Zonen in Amsterdam (p.80). Het glazuur is gespoten en de roestbruine deeltjes zijn wat uitgezakt en blijven hangen in de plooien van het beeldje, wat een bijzonder lijnenspel tot gevolg heeft. In 1963 komt er een **bronzen uitvoering** op de markt. Dat beeldje bevindt zich in de collectie van het Kunstmuseum Den Haag met de aantekening "In 1963 gegoten naar keramiekmodel, dat gemaakt was bij Goedewaagen in Gouda".

De foto van de **arbeider** komt uit een uitgebreid artikel door R. van Lavieren in De Delver.

Een penning over **Willem Johan Herman (Pim) graaf van Limburg Stirum** (Constanza 1929 - Wassenaar 2013) lijkt een penning ter ere van zijn geboorte 26 februari 1929 te zijn. Er zijn twee uitvoeringen, een met - en een zonder tekst. De beschadigingen lijken in beide gevallen moedwillig te zijn aangebracht. De reden daarvan is onbekend, er is geen onbeschadigde penning bekend en het is dus ook niet zeker of de penning een oplage heeft gehad. In de familie is, voor zover bekend, geen exemplaar aanwezig. Pim zal Officier in de Orde van Oranje Nassau worden.

Er zijn verschillende messenleggers gemaakt. Omdat er geen sets gevonden zijn, is het lastig om ze in tijdsvolgorde te plaatsen. De eerste vermelding van messenleggers komt van de hand van Van den Tolen. Hij oordeelt vernietigend over de slak (p.112), de haas en een hond "(e.d.)". De laatste twee zijn nog niet teruggevonden. En dan is er mogelijk een ander hondje dat plat op de grond ligt. Het **hondje** is in vorm anders is dan de andere serie messenleggers; het lijkt uit een andere serie messenleggers afkomstig. Wel zijn er overeenkomsten met de slak maar niet genoeg om het hondje in een beschreven set te plaatsen.

Mogelijk is het een opzet voor de eerste serie met de slak en waar dan alleen een balkje onder gemaakt moet worden. In een bespreking van die serie is echter weer sprake van een hondje als messenlegger, maar die is nog niet teruggevonden. Dat wil zeggen: als het niet toch het bovenbeschreven stuk is. Het is dus nogal speculatief. Geen van de twee teruggevonden messenleggers zijn gesigneerd. Er is geen zekerheid of de slak beschreven wordt als de "principiële fout", maar het plastiek van de slak komt uit de verzameling van iemand die geregeld tante bezocht heeft en ook werk van haar kocht. Het is daarom wel voor de hand liggend. Het hondje komt uit het archief van Stöxen, de gieter waar tante geregeld werk liet gieten.

En dan is er nog een **botje** als messenlegger, het zal een nieuwe poging zijn om een leuke messenlegger te ontwerpen om zodoende de eerste, niet echt succesvolle, serie te laten vergeten.

In de familie gaat het verhaal dat deze messenlegger ontworpen is voor een neef en nicht van tante. Maar omdat daar geen andere exemplaren zijn gevonden, is het maar de vraag of dat het verhaal klopt. Ook dit beeldje komt uit de verzameling van iemand die geregeld tante bezoekt en werk van haar koopt. Het kan dus zijn dat het bij dit ontwerp is gebleven.

Tot slot het vogeltje (p.57) dat ook gesigneerd is en wat het onderstuk betreft op de slak lijkt. Er zijn zo veel combinaties te maken, helaas is er geen duidelijkheid.

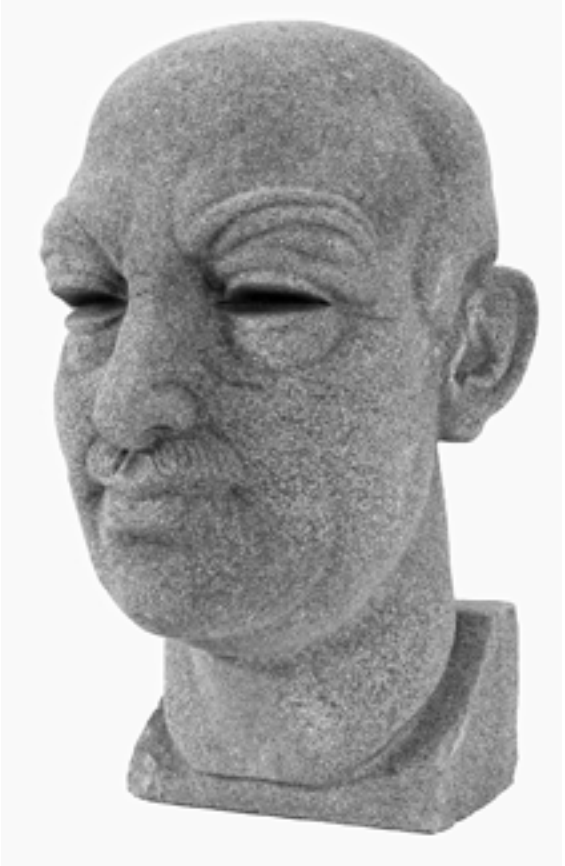
Er is een **haasje** dat wel in de serie van de messenleggers zou kunnen passen. Maar het kan ook een zelfstandig werk zijn, maar valt dan wel uit de toon bij al haar dierplastieken. Het heeft maar één keer op opstelling gestaan en daar waren geen messenlegger. Het beeldje komt uit een verzameling van een neef die regelmatig bij tante op bezoek kwam en werk van haar kocht. Daarom schrijf ik het beeldje aan tante toe.

Het beeld **mannenkop** (1) staat in het Kröller-Müller Museum Otterlo met als inventarisnummer KM 112.599. Het is in 1966 door tante aan het museum geschonken. Zij gaat naar een flat verhuizen en moet haar atelier-aan-huis leegmaken. In de correspondentie over deze schenking met de heer Rudi Oxenaar, directeur van het museum, schrijft tante dat het beeld in 1935 gemaakt is. Tante kan gelijk hebben maar aan de andere kant heeft een mannenkop in 1931 opwachting gemaakt.

Plasschaert schrijft in De Groene Amsterdammer over dat beeld op de tentoonstelling van "studies in elk materiaal" bij Arti et Amicitia in Amsterdam: "Wat het beeldhouwwerk aangaat, zag ik er één werk van Mej. Rueb, een mannenkop; het is de tweede keer dat ik haar niet totaal banaal vind; na den Chinees deze Magere." Met "den Chinees" zal Wang Koan Ky bedoeld worden. Van dit beeld kan niet echt gezegd worden dat het om een magere heer gaat, gezien de lichte onderkin. Wellicht heeft tante toch gelijk en heeft Plasschaert het over een ander een beeld.

In 1935 is er echter een mannenkop in steen op een tentoonstelling bij Kunsthandel Vincent Den Haag en gooit tante misschien de zaken toch weer door elkaar. Verder vindt tante het prettig "te vernemen dat u een voetstuk zult laten maken om de kop daarna in de tuin te plaatsen van het museum". Misschien dat het toen zover gekomen is, maar nu staat de kop gewoon in het depot. Dat is voor de kop beter omdat het materiaal niet echt weersbestendig blijkt te zijn. Een tentoonstelling binnenkamers kan altijd wel.

De tekst op de plaquette is: 1908 - W.W. - 1933 / Den oprichter / E.J.A. Bouscholte / Aangeboden door de leden.

De onderlinge wedstrijden, die in de herfst van 1933 worden gehouden op de tennisbanen aan de Wassenaarsche Weg, worden een uurtje gestaakt om op "eenigszins feestelijke wijze het feit te herdenken, dat het dit jaar een kwart ééuw is geleden, dat dit tennispark werd aangelegd." Er worden toespraken gehouden om de heer Bouscholte te prijzen voor zijn inzet voor de vereniging. En naast de toespraak komt er een toezegging.

Het Vaderland van 20 augustus 1933: "De leden hebben een blijvend blijk willen geven van hun dankbaarheid voor al hetgeen de heer Bouscholte voor hen heeft gedaan en het plan opgevat mej. Rueb een plaquette van den heer Bouscholte te laten vervaardigen, dat eerlang een plaats in het clubgebouw zal krijgen." En het plan is, gezien de foto, verwezenlijkt.

Eduard Jacobus Adolphus Bouscholte (Den Haag 1855 - Den Haag 1937) is oprichter en aanjager van de tennisclub W.W. (Wassenaarse Weg) Den Haag. Hij is actief in tal van organisaties zoals de Limburgsche Waterleiding Maatschappij, "Schoolvereeniging Instituut Wolters" (voorheen Instituut Bouscholte, opgericht door zijn broer), de Grovestins-Stichting, Maatschappij "De Westzijde" (over arbeiderswoningen) en sportverenigingen (erelid sinds 1913 van de Koninklijke Haagsche Cricket & Voetbal Vereeniging, nauw verbonden met de W.W.).

Op zijn tachtigste verjaardag, hij is dan net tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau benoemd, worden meer dan 50 bloemstukken bezorgd, rollen de gelukwensen uit binnen- en buitenland op de deurmat en komt het neusje van het Nederlandse bedrijfsleven en de lokale sportwereld op zijn gezondheid drinken.

Het linkeroog van deze **meisjesbuste** is wat rommelig. Dat lijkt niet per ongeluk want er is voldoende materiaal om het oog “goed” af te werken. Er valt geen naam aan te koppelen om te vergelijken hoe het model er uit heeft gezien.

Het bronzen beeldje van de **torenvalk** is een trappaalbekroning zoals Cornelis Veth het noemt. Een ornitholoog ziet er eerder een slechtvalk in dan een torenvalk. De naam slechtvalk komt niet voor in het werk van tante.

De eerste torenvalk is in hout en staat in 1930 in het Koloniaal Instituut (tegenwoordig Koninklijk Instituut voor de Tropen) Amsterdam (p.70). In hetzelfde jaar komt ook een versie in **keramiek** (f 50) bij Arti et Amicitiae Amsterdam. (zie de kaft)

Daarna in 1935 twee keer en in 1940 is het de laatste keer waarbij de prijs gedaald is tot f 35. Daarna is er geen torenvalk meer getoond en van een bronzen versie is geen bron gevonden behalve dat ik weet dat hij tot aan de ontruiming van het huis van haar volle neef en nicht op de trappaal heeft gestaan.

Een intermezzo: **"Tante als getuige-deskundige"** als illustratie hoe tante in de kunstwereld een plaats heeft gevonden. In 1934 doet zich een vreemd probleem voor: er zijn twee beeldend kunstenaars, Geert Marree en Dirk Bus, die beiden beweren de maker te zijn van een buste. De buste is een werkstuk dat in het kader van het beeldhouwers-examen in 1933 aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag moest worden gemaakt; Bus slaagt en Marree zakt voor het examen.

Als enige tijd later een foto van de geslaagde buste wordt gepubliceerd in een boekje over dat examen, herkent Marree daarin zijn werkstuk. Hij concludeert dat de werkstukken blijkbaar zijn verwisseld en stelt dat hij de afgebeelde buste gemaakt heeft. Er speelt meer dan alleen de auteursrechten op het beeld: het onderliggende probleem is wellicht het al dan niet geslaagd zijn voor het eindexamen. (Marree zakt in 1934 weer voor het examen.) Er wordt een geschillencommissie in het leven geroepen om de zaak op te lossen, maar de commissie lost de zaak niet op. Een probleem kan zijn geweest dat er van het beeld alleen een foto bewaard is gebleven, de buste zelf is na het examen vernietigd.

In 1936 loopt de zaak zodanig uit de hand dat een procedure wordt gestart voor rechter-commissaris mr. Van Wageningen. Er volgen een aantal enquêtes die het werk moet toeschrijven aan Marree dan wel aan Bus.

In de loop der tijd laten tal van deskundigen hun licht schijnen over de materie (en één daarvan is tante). Er ontstaat echter geen eenduidigheid en de groep valt dan ook in drieën uiteen:

Allereerst zijn er mensen die ten gunste van Marree stemmen. Dat zijn mevrouw Dros (lid der examencommissie) en de heren Polet (beeldhouwer), Jordens (beeldhouwer), Van Reijn (beeldhouwer, tevens secretaris van de vereniging van beeldhouwers), Nienhuis (docent aan het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs Amsterdam waar Marree een vooropleiding heeft gekregen) en Oosschat (docent van Marree). Dan zijn er mensen die ten gunste van Bus stemmen: Mees, Ingen Housz ("beiden lid der subcommissie", misschien wordt hiermee geschillencommissie bedoeld), Odé (professor uit Bilthoven) Toon Dupuis (beeldhouwer), mevrouw Rueb (tante was toentertijd lid der Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag. Ik heb geen idee wat dat inhoudt; ze was in ieder geval geen docent aan die school), Jan Godefroy (beeldhouwer) en Etienne (beeldhouwer en assistent van professor Wenckebach).

En tenslotte mensen die geen keuze kunnen of willen maken: de heren De Hey en Teixeira de Mattos (beiden lid van de geschillencommissie) en professor Wenckebach ("het werk is mogelijk van Marree maar waarschijnlijk van Bus. Het verschil is echter zóó gering, dat ik dit niet met zekerheid kan zeggen").

Op 21 juni 1938 (!) doet de Haagsche rechtbank uitspraak en wijst de vordering van Marree af.De foto van de buste is niet aanwezig in de bibliotheek van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, in het Gemeentearchief of in het RKD, allen gevestigd in Den Haag. Dirk Bus (1907-1978) is bekend geworden als beeldhouwer en penningmaker en Geert Marree (1905-1978) als beeldhouwer en vioolbouwer.

DINSDAG 16 JUNI 1936

KNOEIERIJ BIJ EEN EXAMEN?

Voor den rechter-commissaris mr Van Wageningen is gisteren een voortgezette enquête gehouden in een procedure tusschen twee beeldhouwers, de heeren G. Marree te Amsterdam en D. Bus te 's-Gravenhage. Marree had deze procedure aanhangig gemaakt op grond, dat Bus onder zijn naam bij Kleykamp een foto zou hebben gemaakt van een door Marree geboetseerde buste

Marree en Bus hadden in 1933 beiden als eenige candidaten deelgenomen aan het beeldhouwersexamen akte 1 x b, waarbij als laatste werkstuk een buste in klei moest worden vervaardigd naar een levend model.

Bus slaagde, doch Marree werd afgewezen, maar toen een tijd later in een boekje, dat inlichtingen verstrekt over deze examens een foto werd gepubliceerd van het examenwerk van Bus, herkende Marree daarin zijn eigen werk, zoodat hij tot de conclusie kwam, dat de werkstukken bij de beoordeeling verwisseld moesten zijn.

In de thans aanhangige procedure bleef echter ook Bus beweren, dat hij de maker van de buste was, waarna de Haagsche rechtbank aan partij Marree een bewijs door getuigen oplegde,

Voor Marree trad op mr J. Raymakers en voor Bus mr Mazel.

Hierbij verklaarde mevrouw Dros, lid der examencommissie, dat zij tijdens het examen is gaan kijken naar het werk van Marree en dat zij de buste op de foto herkende als dat werk. Tusschen het werk van Bus en dat van Marree was groot verschil: de buste van Marree had schouders als op die foto, die van Bus had Fransch afgesneden schouders. Vooris had naar het oordeel van mevrouw Dros na haar vertrek tot het einde van het examen Bus geen tijd genoeg om de Fransch afgesneden schouders nog te veranderen in gewone schouders.

Vooris verklaarden de beeldhouwers Polet en Jordens uit Amsterdam de buste te houden voor werk van Marree. Ook de heer Nienhuis, leeraar bij het kunstnijverheidsonderwijs te Amsterdam, kwam tot die conclusie, evenals de heer Oosthoek uit Amsterdam, die leermeester van Marree is geweest. Deze herkende de buste als werk van Marree aan den stijl en den bouw en aan de eigenaardigheden, die aan het werk van een beeldhouwer zijn persoonlijk karakter verleenen. Op den laatsten dag van het examen heeft Marree aan getuige verteld, dat hij zeer tevreden was over zijn werk en dat Bus er niet veel van terecht had gebracht en bijv. geen oogballen had aangebracht, die op de foto wel voorkomen.

De beeldhouwer Van Rijn, secretaris van de Vereeniging van beeldhouwers, verklaarde, dat op de buste eerst een ander nummer heeft gestaan. Thans staat er op 101, het nummer van Bus, maar daarvoor stond er 102, het nummer van Marree. Getuige ziet in de buste beslist werk van Marree, dat als al zijn ander werk spontaan is; het werk van Bus daarentegen is meer bestudeerd.

Ten slotte verklaarden de heeren Mees en Ingenhouzz, de laatste leermeester van Bus, beiden lid der subcommissie, dat de foto het werk van Bus weergeeft, dat naar hun oordeel beter was dan dat van Marree.

De contra-enquête wordt 21 September gehouden.

— DINSDAG 22 SEPTEMBER 1936 —

Knoeierij bij een examen?

Voor den rechter-commissaris bij de Haagsche rechtbank mr Van Wageningen is gisteren de contra-enquete gehouden in de procedure tusschen twee beeldhouwers, de heeren G. Marree te Amsterdam en D. Bus alhier.

De heer Marree heeft deze procedure aanhangig gemaakt op grond dat de heer Bus onder zijn naam bij Kleykamp de foto zou hebben gexposeerd van een door den heer Marree geboetseerde buste. Beiden hebben in 1933 als eenige candidaten deelgenomen aan het beeldhouwersexamen, waarbij als laatste werkstuk een buste in klei moest worden vervaardigd naar een levend model.

Beiden beweren nu, dat zij de buste, waar het om gaat, hebben vervaardigd.

Voor den heer Marree trad op mr Raymakers en voor den heer Bus mr Mazel.

Prof. Odé uit Bilthoven, thans als eerste getuige-deskundige gehoord en die in de ateliers van beide partijen is geweest, verklaarde van meening te zijn, dat de buste meer trekken van het werk van Bus vertoont dan van Marree, welke meening hij o.m. grondt op de plastische structuur en de spontaneiteit, welke uit het werk van Bus spreekt. Volgens dezen deskundige zou Marree een dergelijke buste niet zoo kunnen maken.

De beeldhouwer Toon Dupuis acht de buste het werk van Bus. Kenmerkend achtte hij o.m. de wijze van stapelen van de klei door Bus.

Mevrouw Ruch, eveneens als getuige-deskundige gehoord, acht het waarschijnlijker, dat Bus de buste heeft vervaardigd dan Marree.

De heer Godefroy uit Hilversum, zeide, dat het aan de hand van een foto alleen achteraf niet mogelijk is uit te maken of de buste door Bus of Marree geboetseerd is. Door vergelijking met ander werk van beide partijen, houdt hij evenwel deze buste voor werk van Bus.

De heer Elkenne uit Delft, assistent van prof. Wenckebach, is van meening, dat Bus de buste vervaardigd heeft.

De heer De Bey uit Wassenaar is o.m. lid geweest van de speciale commissie, welke de klacht van den heer Marree moest onderzoeken. Toen Marree zijn klacht bij de politie indiende, heeft de commissie echter haar taak als gelnidigd beschouwd, zonder evenwel tot een resultaat te zijn gekomen. Deze getuige kan zich intusschen van den gang van zaken weinig meer herinneren.

Tenslotte werd gehoord dr Teixeira de Mattos, leeraar alhier, die eveneens deel heeft uitgemaakt van de commissie, welke de klacht moest onderzoeken.

Zonder zijn verklaringen, welke hij in 1934 afgelegd heeft, te mogen raadplegen, kan deze getuige zich nagenoeg niets meer positief herinneren. De verklaringen, indertijd ook bij de politie afgelegd, handhaafde hij ten volle.

De zaak werd hierop uitgesteld tot 16 November a.s.: dan zullen nog eenige getuigen gehoord worden.

De vijf knipsels komen uit Het Vaderland. Er missen een aantal verslagen als de data in de knipsels gevolgd worden. Het kan ook zijn dat de rechtbank zaken voor zich heeft uitgeschoven, of ik heb ze gemist.

WOENSDAG 23 DECEMBER 1936

KNOEIERIJ BIJ EEN BEELDHOUWERS-EXAMEN.

Door den rechter-commissaris bij de Haagsche rechtbank is thans de laatste deskundige gehoord, n.l. prof. Wenckebach uit Delft, in een procedure tusschen twee beeldhouwers, de heeren G. Marree te Amsterdam en D. Bus te 's-Gravenhage. Marree had deze procedure aanhangig gemaakt op grond, dat Bus onder zijn naam bij Kleykamp een foto zou hebben geëxposeerd van een door Marree geboetseerde buste.

Marree en Bus hadden in 1933 beiden als eenige candidaten deelgenomen aan het beeldhouwers-examen, waarbij als laatste werkstuk een buste in klei moest worden vervaardigd naar een levend model.

Bus slaagde, doch Marree werd afgewezen, maar toen een tijd later in een boekje, dat inlichtingen verstrekt over deze examens, een foto werd gepubliceerd van het examenwerk van Bus, herkende Marree daarin zijn eigen werk, zoodat hij tot de conclusie kwam, dat de werkstukken bij de beoordeeling verwisseld moesten zijn. In de thans aanhangige procedure bleef echter ook Bus beweren, dat hij de maker van de buste was, waarna de Haagsche rechtbank aan partij Marree een bewijs door getuigen oplegde.

Prof. Wenckebach verklaarde thans, dat het mogelijk is, dat het werk van Marree is, maar dat hij het iets waarschijnlijker acht, dat Bus de buste heeft gemaakt. Het verschil is echter zóó gering, dat hij dit niet met zekerheid kan zeggen.

De rechter-commissaris verwees hierna de zaak naar de rol van 5 Januari van de rechtbank

DINSDAG 21 JUNI 1938

Geschil tusschen twee beeldhouwers berecht

Vordering van Marree afgewezen

De Haagsche rechtbank heeft heden uitspraak gedaan in het geschil over het auteursrecht van een beeld (buste van een man), tusschen de beeldhouwers Marree en Bus, die op een examen naar levend model een buste in klei hadden moeten formeeren. Bus slaagde toen wel, Marree niet. Later heeft Bus de foto van zijn werk gepubliceerd, doch Marree meende daarin zijn werk te herkennen, en stelde een vordering in tegen Bus wegens schending van auteursrecht, waarbij hij naar voren bracht de stelling, dat bij het examen de werkstukken zouden zijn verwisseld.

De rechtbank heeft thans de vordering van Marree afgewezen.

DINSDAG 24 MEI 1938

PROCES TUSSCHEN TWEE BEELDHOUWERS

Was het beeld in klei van Marree of van Bus?

Een eigenaardige procedure werd vandaag voor de civiele kamer van de Haagsche rechtbank behandeld: een geschil over het auteursrecht van een beeld (buste van een man), dat destijds als proefwerk in klei van een examencandidaat in de beeldhouwkunst werd vervaardigd en waarvan alleen de foto is overgebleven.

Bij het examen in Den Haag in 1933 waren er twee candidaten: G. Marree en D. Bus, die beiden naar levend model een buste in klei moesten formeeren. Marree slaagde op grond van het door hem geleverde werk niet, doch Bus slaagde wel.

In 1934 deed Marree weer examen en werd wederom afgewezen. Hij zelde toen, dat hij eigenlijk reeds in 1933 geslaagd had behooren te zijn, omdat het werk, waarop Bus toen slaagde, eigenlijk het zijne was. Door verwisseling van de nummers aan het kleiwerk zou n.l. het werk van Marree als een van Bus aan de examencommissie zijn getoond. Reeds drie maanden na het examen in 1933 zou dat aan Marree zijn gebleken, doch hij had het toen verzwegen.

Uit deze zaak ontstond een procedure, welke door Marree aanhangig werd gemaakt op grond van de auteurswet, daar Bus bij Kleykamp een foto van het werk van Marree zou hebben tentoongesteld. Eenerwij zegt Bus, dat hier geen sprake is van een tentoonstelling, doch van een afgifte van een boek met foto's van beelden, door Bus vervaardigd, ter beschikking van de firma Kleykamp.

Het oorspronkelijke kleiwerk was kort na het examen vernietigd, zooals gebruikelijk, en er was alleen een foto van overgebleven.

In deze zaak is destijds een uitvoerige enquête voor den rechter-commissaris gehouden, waarbij verschillende deskundigen zeiden, dat het bedoelde werk van Marree, en anderen, dat het van Bus afkomstig zou zijn.

Thans zijn in deze procedure de pleidooien gehouden.

Mr François Pauwels uit Amsterdam, voor Marree de vordering toelichtend, achtte het buiten twijfel, dat men hier te maken heeft met werk van Marree. Aan de hand van een levensgroote foto — vergroot naar een kleine foto, door den leeraar Ingenhousz — van het bewuste werk demonstreerde pleiter zijn betoog nader. Daarbij komt, dat volgens verklaring van een bekwaam fotograaf de foto genomen moest zijn in een zoodanigen toestand, dat het niet anders kon zijn dan het proefwerk, zooals het door Marree was opgesteld.

Mr Manel uit Den Haag, die voor den beeldhouwer Bus optrad, zelde, geen behoefte te hebben om de verschillende getuigenverklaringen, welke bij het onderzoek in deze zaak reeds zijn geleverd, te herhalen. Pleiter meende, dat het niet aangang thans, na de enquête, waarbij allerlei deskundigen zijn gehoord, aan de hand van verklaringen van een fotograaf te willen beweren, dat het gewraakte beeld niet door Bus vervaardigd zou zijn. Aanleiding om het werk te fotografeeren van een geslaagden candidaat, kan bij den heer Ingenhousz niet hebben bestaan.

De actie van Marree moest mislukken. Marree heeft zijn beschuldiging zelfs tot een zeer schitterenwaardig leeraar aan de Kon. Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag uitgestrekt. Bus heeft op alle wijzen blijk gegeven van zijn kunst, o.a. bij een prijskamp te Parijs en bij de vervaardiging van beeldhouwwerk voor de „Nieuw Amsterdam", terwijl hij thans met Wenckebach en Wienecke is uitgenoodigd herinneringswerk te maken in verband met het honderdjarig bestaan van den Hoogen Raad.

Pleiter betwistte derhalve de gegrondheid van de vordering.

Na re- en dupliek werd de uitspraak bepaald op 21 Juni.

Een ets van tante door Alfred Löb in 1934

De tegel met het **galopperende paard** is een eindejaar-aanbieding van de krant “Het Vaderland” aan trouwe lezers (jaar nog onbekend). De vader van “the grand old Lady” van de Nederlandse numismatiek, Gay van der Meer, heeft de tegel toen gekocht en de tegel is later door haar geërfd. De tegel heeft boven haar bed gehangen. Het is de meest fantastische omgeving waarin ik werk van tante heb aangetroffen. Het werk is niet alleen in haar hart gesloten maar ze gaat ermee naar bed en staat er weer mee op. Gay zal tante opvolgen in het bestuur van de Soroptimistclub ’s Gravenhage.

Er zijn twee versies bekend, biscuit in rode klei en in witbakkende Akanthos-chamotteklei, een typische Goedewaagen-klei volgens Goedewaagen-kenners. De tegel is dus bij Goedewaagen geproduceerd. De laatstgenoemde tegel heeft geen monogram en geen Goedewaagen-stempel en kan een proefversie zijn. Over de datum is enige verwarring. In de collectie van J. en B.J. Baas wordt de tegel gedateerd tussen 1935-1940. Ander info vertelt dat de eindejaar-aanbieding na 1945 is geweest. In het krantenarchief van Het Vaderland heb ik tot 1945 niets gevonden over het aanbod. Het kan uiteraard ook zijn dat de tegel niet speciaal voor Het Vaderland is gemaakt, maar dat een al bestaand werk uit de kast is gehaald.

De datering van de tegel van het **frivool stelletje** is lastig. Ook de kledingstijl is niet eenvoudig als daterend element te gebruiken, omdat de afbeelding wat karikaturaal overkomt. Kenners hebben er toch naar gekeken en denken dat, gezien de sterk getailleerde jurk met een lengte tot halverwege de kuit, het de mode betreft uit de periode na 1935 tot voor de Tweede Wereldoorlog. De datering komt dan tussen 1935 en 1939. Het monogram kan van rond 1935-1936 zijn, wat daarmee in lijn is.

De foto van het beeld **"naakt"** staat in 1948 op de uitnodiging voor een tentoonstelling in de Kunstzaal Van de Moderne Boekhandel, Amsterdam. In de toelichting wordt geschreven dat tante zich graag door de dierenwereld laat inspireren wat zeker geen verwijzing is naar het model van het beeldje.

Er is verwarring geweest over de naam want "baadster" past ook wel, alhoewel met een teen in het water het moeilijk badend genoemd kan. Het fotoarchief geeft uitsluitsel: badende vrouw (p.316) is een ander beeld.

In Veth staat een foto van het beeld met de weinig romantische naam "naakt" en dat lijkt zeker het geval. Tante heeft het ook wel "dansende figuurtje" genoemd.

Een groot voorrecht is het ons, U ditmaal, ter afwisseling van onze schilderijen-tentoonstellingen, te mogen uitnodigen tot een bezoek aan de expositie van werken door de

BEELDHOUWERES

GRA RUEB

Deze te Breda geboren kunstenares, dochter van de groot-industrieel J. G. Rueb, geniet alom in ons land grote bekendheid door haar tuinbeelden, fonteinen en portretten. Enige van haar werken werden aangekocht door musea, waarvan wij noemen het Stedelijk Museum te Amsterdam en het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage.

Zijn, bij A. A. M. Stols verschenen boek „De beeldhouweres Gra Rueb" eindigt Cornelis Veth met de volgende karakteristiek:

„En het is misschien wel teekenend, dat zij deze kunstenares, die de dierenwereld zoo genegen is, niet in Artis, niet bij de groote en vreemde beesten in kooien en hokken haar modellen zien zoeken, maar onder de huisdieren en die, welke in nabuurschap leven met het bewoonde land. Het geeft intimiteit aan haar kunst, die gemeenzaamheid zoekt met die van onze medeschepselen, die in vrijheid en in eigen natuurlijke omgeving om ons heen leven, wier wezen en verschijning evenals haar eigen kunstuitingen de genegenheid en den humor voeden meer dan koel ontzag en bevreemding."

Uw bezoek aan deze tentoonstelling zal door ons op hoge prijs gesteld worden.

DE DIRECTIE.

De eenzijdige plaquette van **Jettij** heeft op de keerzijde een ophangdraad. De plaquette is verkocht op Marktplaats in januari 2012, heeft vervolgens te koop gestaan op Viaplaza en is op 3 december 2013 weer van eigenaar gewisseld. Volgens de inzender van Marktplaats was er een briefje op de achterzijde met de tekst: "Gra Rueb - plaquette 7 Haags Gemeente museum / Oudste dochter van Wiam Schwartze heeft Gra Rueb gekend".

Hij vermoedt dat "dit de beeldhouwster Georgine Schwartze" is. De toelichting van Viaplaza was: "A bronze plaquette by Dutch (Amsterdam) artist Gra Rueb (1885 1972). On the back a paper with written text 'Gra Rueb Plaquette 7 Haags Gemeente Museum' The woman on the plaque is Lot Falkenburg-Schwarz."

De naam Lot Falkenburg-Schwarz lijkt niet te kloppen, want Lot Falkenburg-Schwartz is een dochter van Wiam Schwartz. En de tantezegger Wiam Schwartz was een heel andere generatie, en daarbij komt dat de plaquette niet bekend bij Lot Falkenburg-Schwartz en daarmee loopt dit spoor dood. Jettij is dus niet Lot. Het zou ook kunnen dat Jettij een afkorting is van Henriëtte en die naam komt regelmatig in de familie voor. Het raadsel wie Jettij is en wat de relatie tot tante is, blijft dus een open vraag.

Het borstbeeld wordt vermeld in Veth en heet daar "buste". Het wordt gedateerd 1939. Maar er zijn meer namen in omloop. De kunstcriticus Josyah de Gruyter bespreekt het in een tentoonstelling bij kunsthandel Vincent Den Haag: "Haar manskop in steen heeft een beheerschte stelligheid en forsheid, maar neigt eenigszins naar het Romeinsche, het harde".

Er is geen foto bij afgebeeld, maar het gaat ongetwijfeld om dit beeld. Er is een artikel aan dit beeld gewijd door A.G. (Albert Goethals?) en heet dan **"mannenkop"** (2). Een reden om het ook zo te benoemen. De laatste zin uit dit interview: "Het ware te wenschen dat deze mannenkop van Gra Rueb een waardige bestemming vond. Wellicht ergens waar deze steenen held de herinnering aan een van vleesch en bloed die ons land is ontvallen, kan levendig houden?" De heer Goethals is blijkbaar nog al onder de indruk van het beeld.

De foto van de **"vechtende musschen"** is gemaakt door mijn neef. Ik heb het beeldje nog niet gezien en weet niet of het gesigneerd is.

Toeschrijving aan tante is op drie gronden gedaan: ten eerste komt het beeldje rechtstreeks uit de inboedel van tante. In haar testament staat "dat ieder van mijn broeders en echtgenoten van voorleden broeders een aandenken uit mijn nalatenschap zal kiezen". In de praktijk is de groep kiezers uitgebreid met de neven en nichten uit haar nabije omgeving. En dit beeldje komt zodoende bij een nichtje terecht en ten tweede wordt in de uitnodiging van 1935 melding gemaakt van het beeldje. En ten derde is er een foto van het beeldje in het fotoarchief van tante en dat zal niet zonder reden zijn.

De tegel van de **hazewindhond** ziet eruit als een siertegel maar op de keerzijde zijn ruitjes aangebracht voor een betere hechting en – vreemd genoeg – is daar ook het monogram met een stempeltje van 11x11 mm ingedrukt. Gelukkig is de tegel niet "weggeplakt" maar met een lijstje erom als siertegel gevonden door de huidige eigenaar.

Het beeldje van de **kameleons** is wat Veth "een trappaalbekroning" noemt. Maar of het ooit deze functie heeft gehad is maar de vraag, want er zit geen "binnenwerk" in waarmee het beeldje stevig op een paal kan worden bevestigd. Toch staat het wel als een trappaalbekroning in het lijstje van tante. Het beeldje is voor het eerst tentoongesteld in 1935 in Rotterdam, bij Kunstzalen Unger en Van Mens. Het wordt daar als gewoon "kameleons" vermeld, de functie van trappaalbekroning ontbreekt.

Daarna volgen nog vele tentoonstellingen om in 1941 als trappaalversiering benoemd te worden. Daarna is het niet meer in opstelling geweest. Op het beeld is geen gieter vermeld. Het beeldje is in het tv-programma Tussen Kunst & Kitsch, in de aflevering van aflevering 15 oktober 2015, door Frans Leidelmeijer besproken.

De afbeelding komt uit het boekje van Willem Boerhave Beekman. Het hondje is Pieter, haar spaniël en niet zoals in het boekje staat een takshond. In Het Vaderland staat het omschreven als: “Verrassend aardig is ook mej. Ruebs teakhouten **jonge hond**, met zijn enorme flapooren, stompe neus en ’n blik, die het midden houdt tusschen een schrandere belangstelling en een goedmoedige sulligheid.” Op de sulligheid van **Pieter** heeft de schrijver (Josyah de Gruyter) zich echter behoorlijk verkeken. Er zijn nog andere beeldjes van Pieter (p.72) en tekeningen (p.237) die een inkijkje geven over wie de lakens uitdeelt in huize Rueb.

Een gedraaid beeldje is verhelderend. (p.318).

Otto Gezelle Meerburg (Sleeuwijk 1879 - Utrecht 1933) is jurist. Van 1911-1922 is hij rechtsgeleerd ambtenaar bij de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank (CCRB) en van 1922 tot aan zijn dood in 1933 is hij er directeur. Hij schrijft enkele standaardwerken over coöperatierecht. Tekst op de plaquette: - de boerenleenbanken - / in dankbare herinnering aan / mr. O. Gezelle Meerburg / in leven directeur van de / Coop. Centr. Raiffeisen Bank / - overleden 30 juli 1933 -

C.F.G.W. van den Hurk (Wamel 1869 - Utrecht 1924) is van 1901-1903 kassier van de Coöperatieve Boerenleenbank in Alkemade. In 1903 wordt hij inspecteur bij de CCRB en in 1907 hoofdinspecteur. De inspecteurs controleren de aangesloten boerenleenbanken en dragen het idee van het coöperatieve landbouwkredietwezen uit. In 1922 wordt hij directeur. Hij is de auteur van een handleiding voor de boerenleenbanken en enkele brochures. Tekst op de plaquette: - de boerenleenbanken - / in dankbare herinnering aan / - C.F.G.W. van den Hurk - / . in leven directeur van de . / Coop. Centr. Raiffeisen Bank / - overleden 8 Jan. 1924 -

Op de Algemene Vergadering van de CCRB (de jaarlijkse ledenvergadering waarin alle boerenleenbanken die lid zijn van de CCRB bijeenkomen) van 4 juni 1934 wordt het voorstel aangenomen om beide plaquettes te laten maken en deze in de hal van de CCRB op te hangen.

In 1938 wordt er melding gemaakt dat deze daar ook werkelijk hangen. De plaquettes zijn door de lokale boerenleenbanken geschonken aan de CCRB, een van de voorgangers van Rabobank Nederland.

De penning is geslagen ter gelegenheid van het **huwelijk van Prinses Juliana en Bernhard** op 7 januari 1937. Het Vaderland vermeldt dat de draagpenning is bestemd om "uitgereikt te worden aan de leerlingen van een groot aantal openbare en bizondere scholen in het heele land." De foto bij het artikel toont echter niet de draagmedaille maar de bronzen penning. Uiteraard doet niet elke stad of school mee, zo hebben Rotterdam en Amsterdam hun eigen penning.

Waarom er 5 verschillende uitvoeringen zijn van de penning door tante wordt niet vermeld. Daarnaast is er in 2006 een replica op de markt gebracht door Muntpost in zilver met een diameter van 38,6 mm.

De diameter daarvan is dus ruim 1 cm groter. Uit de e-mailcorrespondentie met Muntpost: “Het betreft een uitgave van Muntpost als een onderdeel van een set van zes huwelijkspenningen om het huwelijk van prinses Juliana en Bernhard in 1937 te gedenken.

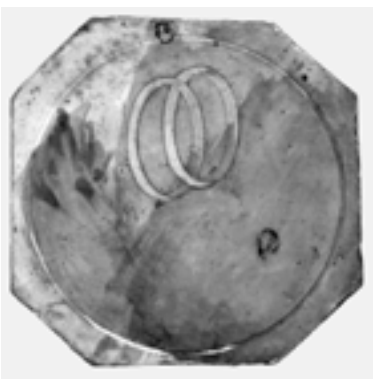
In het archief van de Koninklijke Nederlandse Munt bevinden zich nog de door tante gemaakte gipsmodellen voor deze penning. Van deze modellen zijn afgietsels gemaakt en aan de hand hiervan worden nieuwe stempels gemaakt waarmee de penning is geslagen. In 1937 is het reliëf heel erg afgevlakt omdat het met weinig druk (kosten!) geslagen moest kunnen worden. Voor deze uitvoering is het oorspronkelijke hoge reliëf gebruikt.” De replica is nog niet teruggevonden. Hoe het reliëf er dan uitziet onttrekt zich aan mijn waarneming.

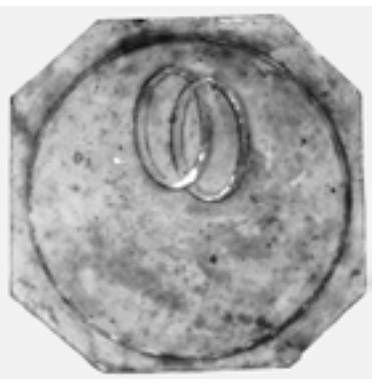
Ondertussen is Muntpost door de Koninklijke Nederlandse Munt gekocht en die is op zijn beurt ook weer verkocht. Voor de verkoop is oud materiaal zoals matrijzen, ponsoenen, reductiemodellen en dergelijke overgebracht naar de NNC.

In de NNC ligt nu gelukkig veel materiaal dat voor het maken van deze penning gebruikt is. Zo zijn er drie gipsmodellen, achthoekig (22,5 x 22,5 cm) met een afbeelding in een cirkel met diameter 20,3 cm. Het gipsmodel voor de voorzijde is in spiegelbeeld gemaakt en het waarom daarvan is voor mij een raadsel. Op de voorzijde lijkt het monogram onder de borstbeelden geplaatst te zijn terwijl die in de eindversie achter de borstbeelden staat. Van de keerzijde zijn twee modellen zijn gemaakt.

De ringen zijn gespiegeld rond een horizontale as en de handtekeningen ontbreken. Verder is er een reductiemodel van de voorzijde met een diameter van 9 cm omdat de verkleining van 20 cm naar 28 mm in één stap geen goed resultaat oplevert. Zie het citaat van Wienecke op p.132.

Het reliëf zal in de nuance van de borstbeelden geweld worden aangedaan. Voor de keerzijde zal het niet zo'n probleem zijn omdat er geen fijne nuance in de ringen zit. Dan zijn er van de voorzijde twee verschillende ponsoenen: één waarvan de beeldenaar verzonken is en één waarvan de beeldenaar er als het ware op ligt. Op de beide ponsoenen ontbreekt het monogram; op de matrijs staat het monogram achter de schouder er gelukkig wel.

Van de keerzijde bestaan vier ponsoenen en matrijzen. Het begint met een ponsoen van alleen de ringen. Hiervan is een matrijs gemaakt waarin de handtekeningen gegraveerd zijn. Van deze matrijs wordt een nieuw ponsoen gemaakt waarop dus de ringen en de handtekeningen staan zoals deze op de penningen moeten komen, wellicht om een moederponsoen te hebben voor het geval de matrijs in het productieproces sneuvelt. En dan is er nog een matrijs gemaakt zonder rand. Het merendeel van de getoonde plaatjes is geen werk van tante maar is gemaakt door mensen aan de Munt om een "eenvoudig" schoolpenninkje te maken.

Het monument voor koningin **Emma** is eigenlijk een monument voor de **Regentesseschool** want op de plaquette staat: Regentesse / school / 1 februari / 1897-1937. Op de portretplaquette zijn geen details te zien zodat het niet bekend is of deze van een tekst is voorzien of gesigneerd is. Uit Het Vaderland: "Toen in Maart van dit jaar de Regentesseschool, de openbare school voor lager en uitgebreid lager onderwijs aan de Hamburgerstraat te Utrecht 40 jaar bestond, werd het plan opgevat ter gelegenheid van dit jubileum op het schoolplein een gedenkteeken op te richten ter nagedachtenis van Koningin Emma. Door giften van oud-leerlingen en leerlingen is dit monument tot stand gekomen en vanmorgen is het in het bijzijn van alle leerlingen en vele oud-leerlingen en andere genoodigden plechtig onthuld [...]. Het monument is van eenvoudige baksteen vervaardigd door leerlingen van de Ambachtsschool. Aan de voorzijde is in een medaillon de beeltenis van Koningin Emma aangebracht naar een ontwerp van mej. G. J. W. Rueb in Den Haag, benevens een bronzen plaat, vermeldende het 40-jarig jubileum der school. [...] Na het monument onthuld te hebben, zeide de burgemeester, dat het gemeentebestuur voor dit waardige gedenkteeken goed zal zorgen."

Op enig moment is die toezegging toch vergeten, want het monument bestaat niet meer en tot nu toe zijn ook de onderdelen niet teruggevonden. De muntmeester, Willem Jacob van Heteren heeft door zijn arbeid achter de coulissen de totstandkoming van dit monument mogelijk gemaakt. In 1942 zal tante bij het afscheid van Van Heteren als 's rijks muntmeester een plaquette met een beeltenis van hem maken.

De krant noemt het monument een "Monument voor Koningin Emma" en dat is wat stevig aangezet. Het is een herdenking van het 40 jarig bestaan van de school. De plaquette met het vermelden van het 40-jarig jubileum der school staat ook boven het naamloze portret van Emma. En omdat Emma de enige regentes is geweest die het Koninkrijk der Nederlanden gekend heeft, is haar portret uiteraard een leuke versiering (zeker als deze door tante gemaakt is), maar meer dan een afbeelding van de naam van de school is het niet.

Toch tilt ook de school het op een hoger plan. In het jaarverslag (gemeentearchief Utrecht: 1007-3 nr 27255): “De verhouding tot de Ouders is doorlopend goed. Duidelijk kwam dit uit, toen in September een bescheiden monument werd onthuld op onze speelplaats ter eere van de nagedachtenis van wijlen H.M. de Koningin Moeder [...]”.

De bronzen plaquette van Emma wordt in de Stadsschouwburg aangeboden, tijdens de feestavond op 18 maart ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de school. Tijdens de voorbereidingen gaat op 27 januari een verzoek uit aan de gemeente (Gemeentearchief Utrecht: 1007-3 nr 27377): “gaarne zouden wij deze plaquette in een passende natuursteenen ‘omkleding’ doen plaatsen op ons binnenpleintje, hetwelk zich bijzonder daarvoor leent. (’t Geld ter bestrijding van de onkosten hebben wij.)”. Er volgt een tweede verzoek en op 8 februari wordt toestemming verleend. In de toestemming is nog steeds sprake van een “omkleding “ van natuursteen.

Wat de reden ook moge zijn geweest, de natuurstenen omkleding is er niet gekomen en leerlingen van de Ambachtsschool hebben een bakstenen monument gemetseld waarin de twee bronzen objecten werden verwerkt.
De (uitgesneden) foto komt van de site van het gemeentearchief, Utrecht. Het staat geadministreerd onder nummer 57732 in de beeldbank en is gemaakt door een fotograaf van het Utrechts Persbureau.

Dit is een **houtsnede van een geitje** met in de onderrand de aantekening in potlood: 12 september 1937 G.J.W. Rueb. Het monogram in de linkerbovenhoek is weer een klein beetje anders dan gebruikelijk.

Dit is een cliché van een geitje maar een afdruk is nog niet terecht. De twee geitjes lijken uit dezelfde serie afkomstig. Niet alleen in stijl maar ook is hetzelfde monogram gebruikt.

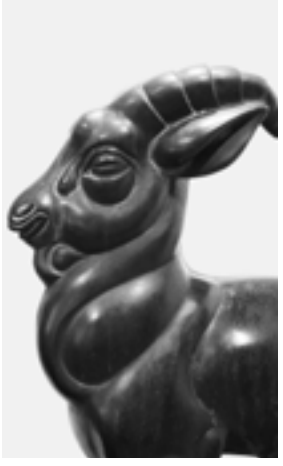

Een terracotta uitvoering van de **steenbok** komt uit het fotomapje van tante. Een uitsnede daarvan is geplaatst in Veth. Op de achterkant van de foto staat de tekst: "Steenbokje – terra cotta – 45 c.m hoog – tuinplastiek." En later is een foto van het steenbokje gebruikt als illustratie op de uitnodiging voor de expositie bij kunsthandel Santee Landweer, Amsterdam in 1941.

De Sumatra Post meldt: "De tentoonstelling 'De Hofstadbloem' welke te Den Haag geopend is, werd opgeluisterd door werken van verschillende beeldhouwers" en zet er een foto van de terracotta uitvoering bij; de inzending van mej Rueb.
Het beeldje is ook door tante ingezonden op de tentoonstelling "Bloemen en beelden in 't Zuiderpark" in 1941. Josyah de Gruyter omschrijft het in Het Vaderland als "de strak gespannen, door zijn nadrukkelijk doorgevoerde styleering welhaast tot een zinrijk ornament herleide Steenbok."

In de Gemeenteverslagen van Den Haag 1945, 2 november (verslag gemeente-ziekenhuizen): "Tegelijkertijd had de onthulling plaats van een door de beeldhouwster mej. G.J.W. Rueb ontworpen en in brons uitgevoerd 'Steenbokje'.

De schenking van dit kunstobject is mogelijk gemaakt uit gelden, welke door oud-patiënten ten behoeve van de zusters zijn geschonken. Het 'Steenbokje', het welke reeds lang geleden was afgeleverd, doch tot het aanbreken van betere tijden in het ziekenhuis verborgen was gehouden, kreeg een plaats in den tuin, welke in de onmiddellijke nabijheid van het zusterhuis is gelegen."

Het **lammetje** is in de loop van de tijd van gedaante veranderd. Bij de Rotterdamsche Kunstkring heeft in 1948 een "schaapje" geëxposeerd gestaan. Dat dit waarschijnlijk hetzelfde beeld aangaat blijkt uit een briefje aan de toenmalige eigenaar die het beeldje in bruikleen had afgestaan. Als "schaapje" wordt het tentoongesteld maar als "lammetje " teruggeven en dat heb ik maar zo gelaten. Het diertje staat in 1937 al geëxposeerd in Delft in de expositiezaal van de afdeling bouwkunde van de Technische Hogeschool (THS, nu TU Delft) als onderdeel van de tentoonstelling "Kunst aan het Volk". Het heet daar lammetje en kost f 250.

Het lammetje is ook als motief verwerkt in een pilaster van de dierentuinbrug Den Haag in 1939. (p.121)

Zaterdagmiddag vierde mej. dr I. M. Graftdijk van de Meisjes H.B.S. aan de Stadhouderslaan haar zilveren jubileum als directrice. De Oudercommissie, de docenten en de leerlingen meenden uiting te moeten geven aan de waardeering voor het werk van de jubilaresse. Na een viering in intiemen kring van de docenten op 2 September, was thans het woord aan de oudercommissie en leerlingen. De voorzitster van de schoolclub, Ada Harinck, heette alle aanwezigen en speciaal de jubileerende directrice van harte welkom, waarna de heer v. d. Laan aan mej. Graftdijk een plaquette aanbood voor de hal van de school, van de beeldhouwster mej. G. J. Rueb.

De gedenksteen in de Meisjes HBS is opgedragen aan Dr. **I.M. Graftdijk**. Hiervan is verslag gedaan door Het Vaderland en dat is dan gelijk het laatste wat ik gevonden heb, behalve dan de foto van de plaquette, maar dat is mogelijk het gipsmodel. Niemand weet meer van het bestaan van de plaquette af.

Het Contactcentrum (dienst stadsbeheer) van Den Haag heeft ook nog onderzoek gedaan en gevonden dat het werk – net als veel andere kunstwerken – waarschijnlijk de reorganisatie van de Dienst OCW in de jaren ’90 van de vorige eeuw niet heeft overleefd. Met de gegevens die op de gedenksteen zijn aangebracht (Betje Wolff - Aagje Deken / aangeboden door ouders van leerlingen / 1916 - dr. I.M. Graftdijk - 1941) en het artikel in Het Vaderland, lijkt een toewijzing aan tante voor de hand te liggen maar zekerheid is er dus helaas niet.

Dit beeldje van een vogel, mogelijk een **kraai**, komt uit de verzameling van de grootmoeder van de eigenaar. Die grootmoeder is Johanna Gerardine Schwartz-van Royen, een dochter van Johanna Maria Catharina Rueb, een oudere zus van tante en dus een nichtje van tante. Het familieverband is van belang omdat toewijzing is gedaan op wat de familie daarover verteld heeft. Het beeldje is niet gesigneerd. Er is een kanttekening te maken bij dit vogeltje en het volgende vogeltje. Tante krijgt/koopt/ruilt werk met en van anderen.

Werk dat de familie associeert met tante hoeft daarom niet altijd door tante gemaakt te zijn, maar kan wel uit haar nalatenschap komen. Dit **houten vogeltje** is de handgreep van het deksel van een bakje. De vogel zit erop geplakt. Het deksel kan van tante zijn, maar is niet gesigneerd. Wederom volgens de familie is het door haar gemaakt.

Het geheel is in 2014 geveild bij Botterweg met de omschrijving ”Gedraaid houten dekseldoosje met sculptuur van ‘Slapende mus’ op deksel, ontwerp & uitvoering toegeschreven aan Gra Rueb, in eigen atelier ca. 1935.” Het vogeltje heeft niet op een tentoonstelling gestaan.

De foto van maart 1953 komt uit de Haagse Beeldbank en heeft het onderschrift: “Opening verkoop-tentoonstelling in Pulchri-studio ten bate van het Nationale Rampenfonds, burgemeester mr. F.M.A. Schokking koopt een **kinderkopje** van de beeldhouwster G. Rueb, rechts de voorzitter van Pulchri, W. Hartman”. Aan het handgeld te zien heeft het kopje f 75 opgeleverd. Kunstenaars stellen belangeloos werk ter beschikking “welke ten bate van de slachtoffers van de watersnoodramp gekocht kunnen worden” (Haagsche Courant). Het kopje is ook in 1955 tentoongesteld bij Kunsthandel Martinus Liernur, Den Haag, daar staan 17 werken van tante waaronder het kinderkopje met de toevoeging: keramiek.

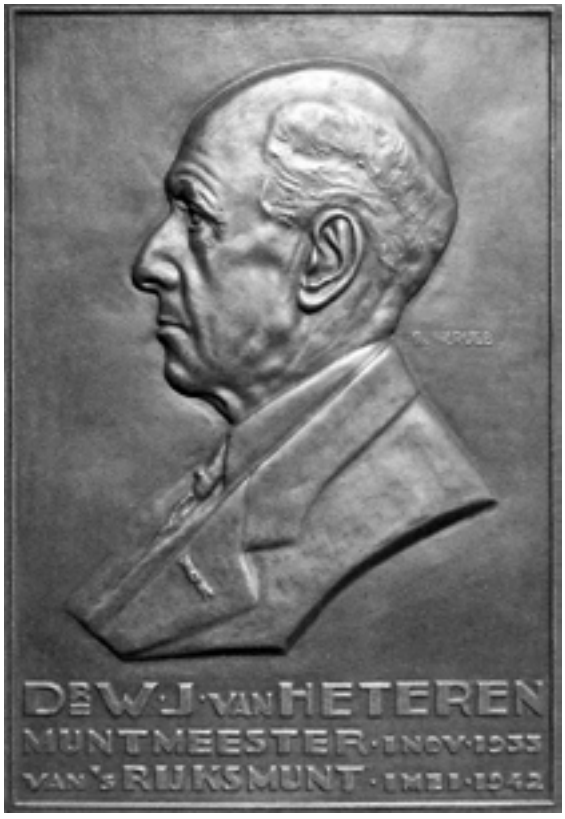
De Goedewaagen - onderzoekers, Dennis van den Hoek en Bert-Jan Baas, hebben in het Goedewaagen-archief in Gouda in de “Tabellarische kasboeken van ontvangsten en uitgaven van 14 nov. 1941 - 10 dec. 1942” onder inventarisnummer 49 gevonden dat tante een betaling voor de kopje-met-voet heeft gedaan: Mej Rueb - Haag - fl 20,35.

Er zijn er gelijk 12 besteld. Het strookje uit het calculatieboek is ook door hen aan het licht gebracht. Daar betekent dat de kopjes in oktober 1942 zijn gemaakt.

Dr. **Willem Jacob van Heteren** (1877-1961) is muntmeester bij 's Rijks Munt in Utrecht van 1 november 1933 tot 1 mei 1942. Hij gebruikt een druiventros als muntmeesterteken. Hij legt zijn functie neer omdat de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Hij wordt eervol ontslagen. Van Heteren is Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

De relatie tussen tante en Van Heteren dateert van 1934 als hij een penning wil laten maken over het overlijden van Emma. (p.159). Dat was een mislukte actie. En in 1937 speelt hij een bemiddelende rol in de opdracht voor het monument voor koningin Emma (p.227).

De foto **mevrouw H. en haar zoontje** komt uit Veth. Een familielid identificeert haar als mevrouw Huet en daar is dan ook alles over het beeld mee gezegd. Misschien is de symboliek van het beeld een aanvulling. Het beeld lijkt namelijk een verbeelding van Isis met Horus op haar knie, wat zou suggereren dat zij weduwe is geworden, of het kan een klassieke verbeelding van de madonna met kind zijn, waarbij de vader nog wel in leven is, maar geen echt prominente rol meer schijnt te spelen en dat in tegenstelling tot vader Osiris uit de eerste versie. Omdat van mevrouw Huet alleen haar naam bekend is, kan ik geen keuze maken tussen de twee verhalen. Het is een beeldje uit de Tweede Wereldoorlog als tante geen materiaal kan krijgen om te werken en zij uitwijkt naar tekenen en houtsnijwerk. Zie ook p.316.

Aanvankelijk zit er een koperen naamplaatje over de titel gemonteerd met daarop **"Wessels"**. Onder die naam is het in 2018 op Marktplaats verkocht, met een voor de hand liggende suggestie dat de betrokken dame verbonden is met de scheepvaart. De nieuwe eigenaar heeft het plaatje verwijderd waardoor **"l'espoir"** (hoop) zichtbaar wordt.

Het nogal aanwezige anker komt daardoor in een ander daglicht te staan, want het anker staat in het christelijk geloof voor hoop. Daar worden geloof, hoop en liefde in een adem genoemd. De vraag is nu wel waarom de titel zo nodig in het Frans moest zijn en waarom er een naamplaatje opgeschroefd is.

En de vervolgvraag: als van de drie-eenheid geloof, hoop en liefde nu "hoop" gevonden is, waar zijn dan het geloof en de liefde gebleven? Het is dan het eerste werk van tante dat door religie is geïnspireerd. Het blok eikenhout is samengesteld uit twee blokken en dat kan duiden op schaarste van bewerkbare stukken hout en dat kan er weer op duiden dat het beeldje gemaakt is in de Tweede Wereldoorlog wanneer tante niet de beschikking krijgt over materiaal waar ze graag mee werkt (p.71).

En dan kan de naam van het beeld wellicht een stil protest zijn en zijn de twee mogelijke bijpassende beelden niet gemaakt. Indien gewenst kan het naamplaatje al dan niet gemonteerd zijn geweest.

Er volgt nu een aantal tekeningen, die geen van allen gedateerd zijn. Ook is er geen aanwijzing te vinden wanneer ze gemaakt zijn. In de voor de hand liggende archieven is over datering niets teruggevonden. In de beschrijvingen van tentoonstelling in 1945 en 1946 is er sprake van "tekeningen" en "tekening dieren (niet te koop)", waarmee een bovengrens in de tijd gesteld is. Het is de reden dat de tekeningen van dieren nu in willekeurige volgorde gepresenteerd worden.

Het **aapje** is onderdeel van het Kunstmuseum Den Haag

En de tekening **Brahma-stier** (1) komt uit Veth.

In de collectie van het RKD Den Haag is een fotokopie van de **Aziatische buffel** aanwezig met op de achterkant de aantekening: - Herkomst: Pulchri Studio, Den Haag / - veiling Den Haag (Glerum) 29-11-2005 cat nr 421.

In de collectie van het RKD Den Haag is een fotokopie van de **Brahma-stier** (2) aanwezig met op de achterkant de aantekening: - Herkomst: Pulchri Studio, Den Haag / - veiling Den Haag (Glerum) 29-11-2005 cat nr 421.

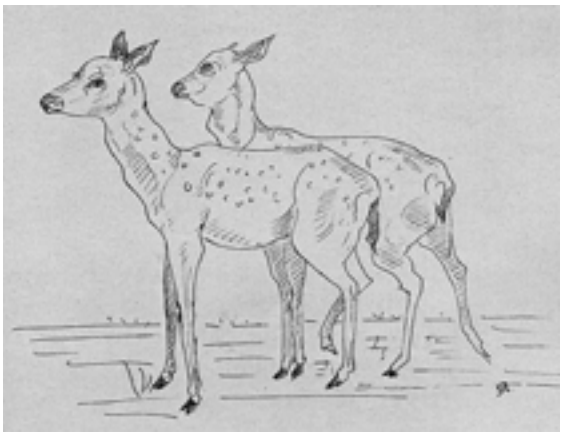
De tekening van het **liggende buffeltje** heeft op de keerzijde twee prille schetsjes staan. Er zal echt een schaarste van materiaal zijn geweest, wat zich bijvoorbeeld in de Tweede Wereldoorlog heeft voorgedaan.

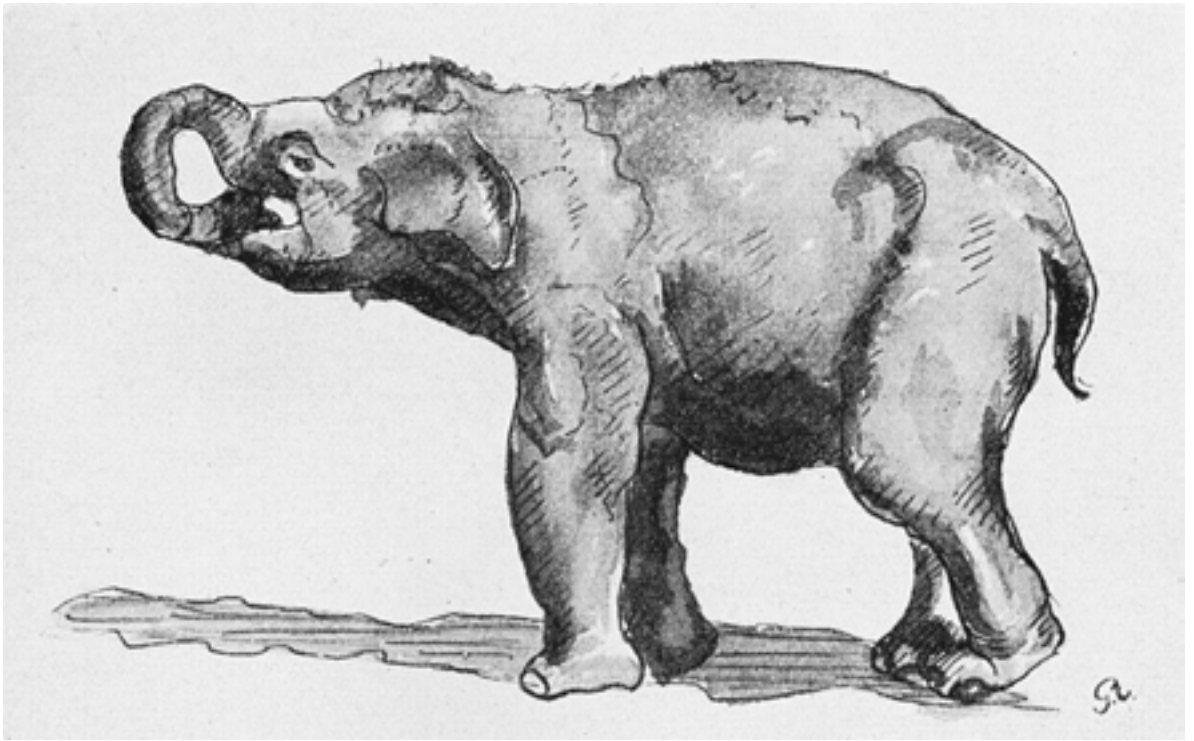
Pieter is haar hondje en een onderwerp dat gemakkelijk voorhanden is. Zo zijn er beeldjes in brons (p.72) en hout (p.223) van het hondje. Over de relatie tussen Pieter en tante is al geschreven op p.223. Hier drie keer Pieter: **Pieter op de bank, Pieter in de mand** en **Pieter over de bankleuning**. Alle drie gesigneerd met de GR voor tekeningen en de laatste ook nog met Gra Rueb in de onderrand.

De afbeelding van de **reeën** komt uit Veth

De tekening van de **kangoeroe** is verkocht bij kunsthandelaar Willem Rueb Amsterdam en is nu onderdeel van een particuliere verzameling.

De afbeelding van de **olifant** komt uit Veth.

De **drie naakten op Japans papier** zijn samengenomen, omdat hetzelfde papier gebruikt is en mogelijk hetzelfde model. Alleen naakt 10 is gesigneerd en zit in een passe-partout, maar of die later is toegevoegd, is niet bekend.

De serie is het laatst gezien bij kunsthandelaar Willem Rueb Amsterdam. Voor het gemak is de serie doorgenummerd vanaf p.98.

naakt 10

naakt 11

naakt 12

In Veth staan nog **twee naakten** met de voor de hand liggende titels “naakt-teekening”. Ze zijn genummerd: 13 en 14

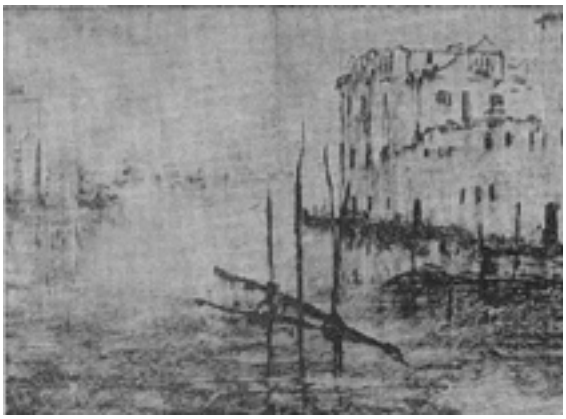

naakt 13

naakt 14

En dan is er een tekening van **huizen aan het water** als illustratie in het grote interview door C. Hendriks in het Vrije Volk. Het is een tekening die helemaal uit de toon valt bij de tekeningen van dieren en naakten. Toch zal het wel van tante zijn, gezien het artikel waarin de tekening is opgenomen.

Het Haga Ziekenhuis heeft twee exemplaren van de **beer op een tonnetje** waarvan één een plaquette op de sokkel heeft met: "aangeboden door vrienden van het ziekenhuis-zuidwal ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan 1 januari 1948". In de Gemeenteverslagen van Den Haag in 1948: "In dit verband moge worden gememoreerd, dat oud-patiënten ter gelegenheid van het jubileum, als bewijs van hun dankbaarheid aan het ziekenhuis Zuidwal een fraaie, gebeeldhouwde dierenfiguur hebben aangeboden, welke door mej. G.J.W. Rueb is vervaardigd. De overdracht geschiedde op feestelijke wijze in het Gemeentemuseum [tegenwoordig Kunstmuseum]."

Het exemplaar van het Kunstmuseum staat wel in de collectiebeschrijving, maar is niet aanwezig. Er is een notitie dat het in bruikleen is gegeven aan het Gemeenteziekenhuis Zuidwal en daar in de tuin is geplaatst. Het zal bij de reorganisatie van de Haagse ziekenhuizen op zijn huidige plaats terecht zijn gekomen. Het tweede exemplaar komt ter sprake in het interview door C. Hendriks in het Vrije Volk waarin tante zegt: "Toen ik hier kwam wonen, heb ik nog het een en ander weggegeven, zoals een bronzen beertje dat is naar een inrichting voor beademingspatiënten in Scheveningen gegaan."

Het "hier" is haar residentie tegenover het Vredespaleis waar zij dan al weer een paar jaar woont; zij is dan 82 jaar. Dat beademingsinstituut stond achter de gevangenis en heette De Schelp, in de jaren vijftig waren er door de polio-epidemie veel patiënten die chronisch beademd moesten worden. De Schelp en de inventaris inclusief het beeldje zijn overgegaan naar het Leyenburg, nu het Haga Ziekenhuis. Zo komt het dat er nu twee beren in de collectie van het Haga Ziekenhuis Den Haag zijn waarvan er eentje eigenlijk in het Kunstmuseum Den Haag zou moeten staan.

Het Muntverslag over 1947 vermeldt: "Een afscheidsmedaille door het Gemeentebestuur van 's-Gravenhage aangeboden aan de scheidende Burgemeester Mr Dr S.J.R. de Monchy." **Salomon Jean René de Monchy** (Rotterdam 1880 - 's-Gravenhage 1961) is onder andere burgemeester van Den Haag van 1934 tot 1947, met een onderbreking tijdens de bezettingsjaren 1940-45. Daarnaast heeft hij veel andere functies vervuld in de politiek.

Het draaide bij deze penning om de gouden afslag die De Monchy wordt aangeboden bij zijn afscheid. Als een bijproduct, omdat de matrijzen toch al waren gemaakt, zijn er ook nog bronzen afslagen gemaakt voor het nageslacht van De Monchy, alsmede voor een paar belangstellenden. Er is een kleine reconstructie van het proces dat begint bij de opdracht, dan zijn er wat strubbelingen, vervolgens komt de uitvoering en het eindigt met het aanbieden van de penning en de bijbehorende oorkonde. In de gemeentestukken van Den Haag is een afbeelding van de oorkonde opgenomen. Ook is er de tekst van de toespraak die gehouden is bij de uitreiking en het afgedrukte dankwoord van De Monchy. Zowel de gouden penning als de oorkonde zijn nog niet teruggevonden, ondanks inspanningen van enkele leden van de familievereniging De Monchy. “Er wordt aan gewerkt.” Het laatste nieuws is dat de penning “ergens” in de Verenigde Staten van Noord-Amerika is.

In het Haags Gemeentearchief Den Haag is een map met daarin “stukken betreffende het doen ontwerpen en vervaardigen van een gouden gedenkpenning met enige bronzen afslagen ter gelegenheid van het afscheid van mr. dr. S.J.R. de Monchy als burgemeester van ’s Gravenhage, 1946-1947.” Hieruit volgt een samenvatting. De gemeenteraad van ’s-Gravenhage besluit op 30 december 1946 om aan De Monchy een gouden gedenkpenning aan te bieden voor zijn “zeer vele en hoogst gewichtige diensten onder bijzonder moeilijke omstandigheden tijdens zijn ambtsvervulling en onder de bezetting aan de Gemeente bewezen”. Tante krijgt in januari 1947 een brief van de gemeente: “Ter bevestiging van de u mondeling gedane opdracht, dragen wij U hierbij op het ontwerpen van de medaille, bedoeld in het hierbijgaande raadsbesluit van 30 December 1946.

Het is de bedoeling, dat de medaille een middellijn zal hebben van 60 m.M. terwijl aan de zijde van den beeldenaar, die een buste van den heer De Monchy voorstelt, zal staan: 'Mr. Dr. S.J.R. de Monchy' en aan de achterzijde de jaartallen 1 juli 1934 en 31 December 1946 met het wapen van 's-Gravenhage en daarbij de woorden: 'De gemeenteraad van 's-Gravenhage aan den Burgemeester bij diens aftreden.' De matrijs zal worden vervaardigd door 's-Rijks Munt onder toezicht van U. De gemeente zal het auteursrecht verkrijgen. Na goedkeuring van het ontwerp door ons zal u als honorarium worden uitbetaald een bedrag van f 800. Het is ons voornemen de mogelijkheid open te laten om van de medaille een beperkt aantal afslagen in brons te doen maken en kosteloos of tegen betaling van de kosten voor enkele personen of instellingen verkrijgbaar te stellen."

Deze brief zal door haar gedetailleerdheid problemen opleveren. Allereerst is daar het auteursrecht. Tante zal daartegen bezwaar hebben aangetekend, want er ligt in de map een (door tante?) handgeschreven aantekening met daarin: "Indien een kunstenaar een werk in opdracht, buiten dienstbetrekking, heeft gemaakt, heeft hijzelf en niet de opdrachtgever het auteursrecht." Art 7 der Auteurswet zegt: "Indien de artist, in dienst van een ander verricht enz, … wordt als de maker van die werken aangemerkt degene, in wiens dienst de werken zijn vervaardigd". In dienst wil zeggen "ter vervulling van een dienstbetrekking" aldus de Memorie van toelichting op de Auteurswet.

Een amendement strekkende voor de aanhef van het artikel te lezen: "Indien de arbeid, in dienst van een ander of tegen betaling verricht" werd bij de behandeling in de Kamer verworpen. Dat het omgaan met dit soort opdrachten moeilijk is voor de gemeente blijkt ook wel uit de opmerking dat "de matrijs zal worden vervaardigd door 's-Rijks Munt" en dat, in een brief van 16 juni, 's Rijks Munt verzocht wordt de matrijzen aan de gemeente te geven. Dat een atelier door de opdrachtgever wordt voorgeschreven is niet uitzonderlijk, maar het opeisen van de tussenfasen van een penning wel. Er is dan ook geen gehoor aan gegeven aan dit verzoek en de matrijzen en ponsoenen zijn via 's Rijks Munt in de NNC terecht gekomen.

En dan zijn er de aanwijzingen die de vormgeving aangaan. De directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen (nu NNC), mr. Jan van Kuyk, wordt gevraagd tante te adviseren bij de op- of omschriften van de medaille. Hiertoe verklaart hij zich bereid en hij deelt tante mee hoe zijns inziens "de tekst wel en hoe deze niet behoort te zijn" waar tante het mee eens is. Maar het gemeentebestuur grijpt in wat Van Kuyk uiteraard heftig irriteert. Hij schrijft een brief op hoge poten met daarin onder andere dat hem is verteld "dat het gemeentebestuur den door mij ontworpen tekst wijzigt, weglaat wat het mooie ervan is en jaartallen toevoegt welke m.i. volkomen onjuist zijn.

- Het Gemeentebestuur heeft hiertoe natuurlijk alle vrijheid. Het ware echter beter en hoffelijker geweest mijn advies niet te vragen. In elk geval: ik moge uitdrukkelijk verzoeken mijn naam in verband met deze medaille niet te noemen, aangezien ik er mij niet meer mede zal bemoeien". Is getekend: Directeur van het Koninklijk Penningkabinet: Mr. J. van Kuyk.

Tot slot de bronzen afslagen. Op 27 juni 1947 worden uiteindelijk 14 bronzen penningen besteld tegen de "prijs van ± f 6.- per stuk". Voor rekening van de gemeente gaan er 6 naar De Monchy (voor "kinderen en naaste familie") en krijgen het Koninklijk Penningkabinet (!), het Kunstmuseum en het Oud-Archief elk een exemplaar. De andere penningen zijn door 5 particulieren gekocht en er is een afslag naar tante gegaan. Er zijn dus minstens 15 bronzen penningen geslagen. Er is overwogen de Koningin en de prinses een zilveren exemplaar aan te bieden, maar daar is toch een streep doorgehaald, evenals een exemplaar voor prins Bernhard. Een mogelijke reden voor het aanbieden kan zijn geweest dat De Monchy in 1937 de prinses en prins heeft getrouwd en een mogelijke reden van doorhalen kan een mogelijke weigering zijn geweest de penning in ontvangst te nemen vanwege de niet onomstreden rol van De Monchy voor en in het begin van de Tweede Wereldoorlog.

De penning wordt op 8 september 1947 om 17.00 door W.A. Rensen aan De Monchy bij hem thuis aangeboden in aanwezigheid van mevrouw De Monchy, vier leden van de raad en tante. De Monchy was verguld met de "geslaagde penning".

In het lint onder de boom staat: **Marijke**. Het is de gedenkpenning ter herinnering aan de geboorte van H.K.H. Prinses **Maria Christina** op 18 februari 1947. Prinses Marijke, de jongste zus van Prinses Beatrix, is later van naam veranderd en heet dan Prinses Christina. In de NNC te Amsterdam zijn ook de opwaartse gipsmodellen aanwezig.

Ze zijn min of meer vierkant met een zijde van ongeveer 21,3 cm. Op de voorzijde is de precieze datum nog opengelaten, alleen het jaar 1947 stond min of meer vast en op de keerzijde is de naam ook nog niet ingevuld. Zij is in Baarn geboren en in 2019 in Den Haag overleden.

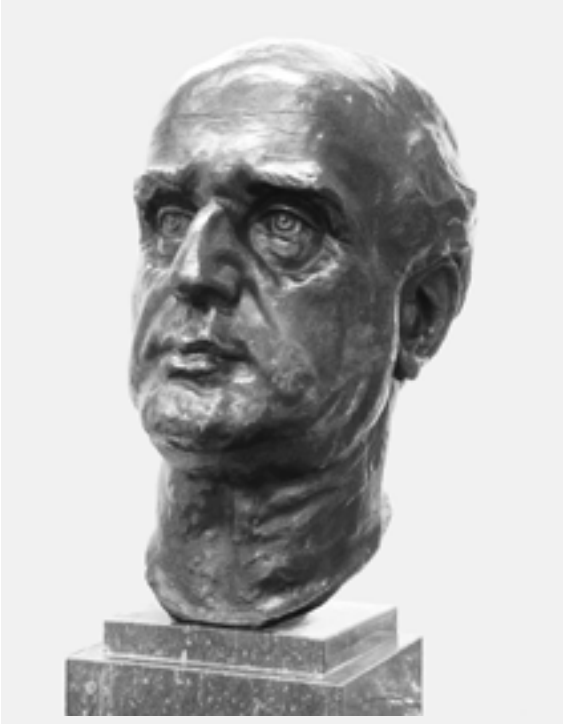

De toeschrijving van de plaquette voor **Gemeentelijk Energiebedrijf Den Haag** aan tante en de datering komen van de Stichting Nationale Herdenking 's-Gravenhage. Op hun site staat ook de geschiedenis van de plaquette: "Bij de poort die toegang biedt tot de Gemeentewerf van de Dienst Stadsbeheer aan het Trekvlietplein vindt men vier herdenkingsmonumenten. Deze herdenkingsmonumenten werden in 2012 op deze plaats samengebracht. Het gaat om drie plaquettes die aan de muur bevestigd zijn en één zuil. Deze vier monumenten herdenken in totaal 34 Haagse gemeenteambtenaren die de Tweede Wereldoorlog niet overleefden. Zij waren werkzaam bij de Gemeentelijke Plantsoenendienst, het Gemeentelijke Energiebedrijf, het Gemeentelijke Gasbedrijf en de Gemeentelijke Reinigingsdienst; voorlopers van de huidige Dienst Stadsbeheer, de Haagse Milieu Services en Eneco. De omgekomen ambtenaren hadden een Joodse achtergrond, waren Jehova's getuige, zaten in het verzet, waren als dwangarbeider aan het werk gezet, of waren slachtoffers van bombardementen of mislukte lanceringen van V2 raketten. De monumenten werden in de eerste jaren na de oorlog vervaardigd, en bevonden zich voorheen bij de verschillende gemeentelijke diensten. [...] De middelste plaquette is gewijd aan de medewerkers van het Gemeentelijke Electriciteitsbedrijf. De plaquette werd op 7 december 1947 onthuld in de vestibule van het GEB aan De Constant Rebecqueplein.

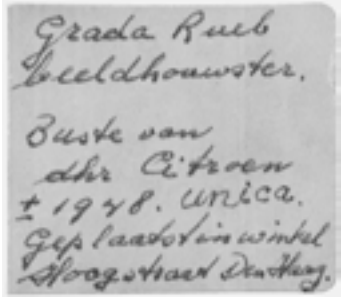
De bronzen plaquette kwam tot stand door een geldinzameling onder het personeel van het energiebedrijf. Het herdenkingsmonument werd ontworpen door beeldhouwster Gra Rueb. In 1996 verhuisde de plaquette naar het Leeghwaterplein, vervolgens werd het in 2002 opgehangen in de hal van het kantoor aan de Loosduinseweg. In 2012 werd hij aan de muur bij het Trekvlietplein bevestigd."

De tekst op de plaquette: G.E.B. / Tijdens de Duitsche bezetting / van 1940 tot 1945 ontvielen ons / als gevolg van hun heldhaftig / verzet / Arnoldus Gabriël Broekhuizen / Willem Hendrik Hertly / Cornelis Jue / door deportatie / Levie Barend van Hoorn / Albertus Johannes Kamstra / Jacob Levie Montezinos / door oorlogsgeweld / Johannes Cornelis Kok / Albert Willem van der Rest

Sem Dresden (Amsterdam 1881 - Den Haag 1957) is componist en dirigent. Hij volgt Johan Wagenaar (p.128) op als directeur van het conservatorium in Den Haag van 1933 tot 1949, met een onderbreking 1941 tot 1945 als hij door de Duitse bezetting gedwongen is onder te duiken. Ter gelegenheid van zijn pensionering en daardoor zijn afscheid, geeft hij een interview in het Parool: " 'Het huldigingscomité heeft mij gevraagd te willen poseren voor de beeldhouwster mej. Gra Rueb', zegt de heer Dresden. 'Dat heb ik gedaan; de buste, die ze heeft gemaakt, geef ik aan het Conservatorium, waar het beeld dan wel een plaatsje zal krijgen'." Bij zijn afscheid wordt het beeld aangeboden en Dresden schenkt het vervolgens aan het conservatorium waar het zich nog steeds bevindt.

Siegfried Citroen (Amsterdam 1897 - Den Haag 1951) behoort tot de bekende juweliers-familie Citroen. De relatie tussen de firma en tante gaat terug tot 1928 als voor het raam van de firma Roelof Citroen de beeldenaar van de penning Emma 1928 tentoongesteld staat ter promotie van de verkoop van de penning. (p.131) Volgens het etiketje op de achterkant staat het beeldje aanvankelijk in de etalage van een filiaal in de Hoogstraat. Een foto van het beeldje wordt door het RKD beschreven als "Schaap-Citroen".

Dat is nogal vaag maar geeft wel een richting waarin gezocht kan worden wie er uitgebeeld is, want noch op het beeld noch op de sokkel is een verwijzing naar de geportretteerde. Als de firma het pand verlaat, is het beeldje waarschijnlijk ook uit de winkel vertrokken en is het opgenomen in een particuliere verzameling. Daar heb ik het beeld gefotografeerd en vervolgens op de site van tante gezet met het gehele oor duidelijk op de foto en de vraag of iemand weet wie de geportretteerde is (in de gedachte dat het oor beter discrimineert dan een gezicht). Zo is Siegfried herkend door een van zijn nazaten. In 2012 is het beeldje weer door het juweliershuis aangekocht en op een prominente plaats in de winkel geplaatst. Om een tweede zoektocht naar de naam van de persoon te voorkomen, is er op het sokkeltje nu een koperen plaatje bevestigd met de tekst: Siegfried Citroen 1897-1951 / Hofjuwelier te Den Haag.

Ron Dirven heeft het **staartmeesje** als kapstok gebruikt om in 1997 een artikel over tante te schrijven. Dirven plaatst haar bij de zogeheten "animaliers", kunstenaars die hoofdzakelijk dieren als onderwerp kiezen. "Tijdens de eerste helft van de 19e eeuw ontstonden de stadsdierentuinen en dit werden geheel nieuwe werkterreinen voor kunstenaars. Hierdoor kwamen levende voorbeelden van exotische dieren voorhanden. De animaliers hadden een voorkeur voor de uitbeelding van wilde dieren in actie, panters, roofvogels, slangen en krokodillen in het heetst van de strijd.

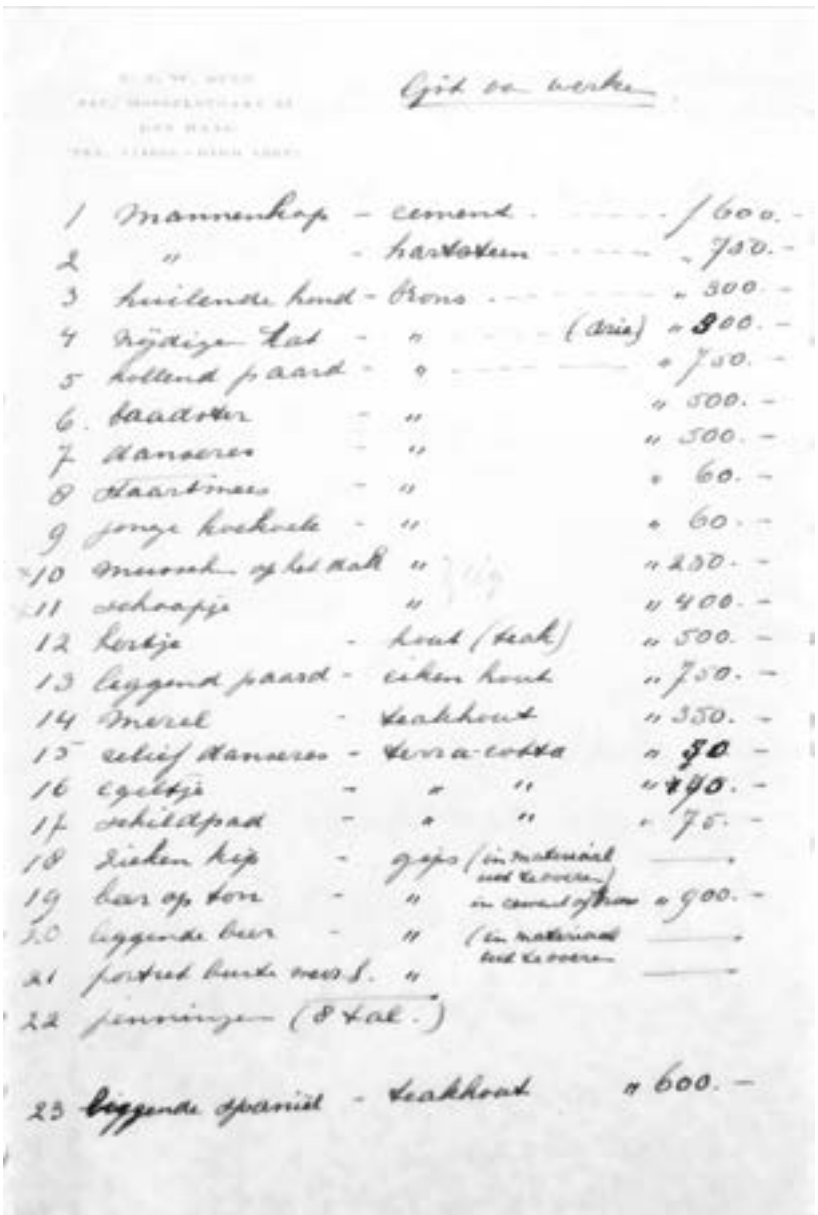

De uitbeeldingen waren dynamisch, realistisch en aanvankelijk nog redelijk fors van afmetingen." Bij tante ligt de zaak iets anders want zij vereenvoudigt haar dieren door ze licht te stileren, maakt haar beelden niet groot en heeft een voorkeur voor de alledaagse dieren. Ze streeft er naar het karakter van een diersoort in essentie weer te geven. Zij werkt meer in de stijl van Mendes da Costa. "Rueb's bronzen vogelplastiekjes zijn klein van formaat. Het staartmeesje meet tot het puntje van de staart slechts 11 cm. Het is bedoeld om van dichtbij te bezien en nodigt uit het in de hand te nemen en te voelen hoe fijn en zorgvuldig het is gemodelleerd."

Het staartmeesje doet het goed. Uit een korte brief van de secretaresse van de Rotterdamsche Kunstkring die in 1948 een tentoonstelling organiseert: ”Geachte Mejuffrouw Rueb, Uw staartmees schijnt zeer in de smaak van het publiek te vallen. Hij is nu reeds 3 maal verkocht. Daarom wilde ik graag van U weten of dat in onbeperkte mate kan geschieden?” En dit is nog maar de tweede tentoonstelling waar het meesje staat en ik weet niet of tante haar werkt limiteert en oplagecijfers zijn er niet.

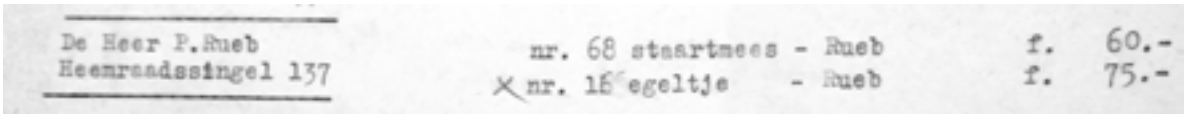

Gips- en werke

1	Mannenkop	- cement		f 600.-
2	"	- hardsteen		" 750.-
3	kwilende hond	- Brons		" 300.-
4	rijdize kat	- "	(zink)	" 900.-
5	hollend paard	- "		" 750.-
6	kaarder	- "		" 500.-
7	dansares	- "		" 500.-
8	staartmees	- "		" 60.-
9	jonge koekoek	- "		" 60.-
10	muond op het dak	"		" 250.-
11	schaapje	"		" 400.-
12	kerkje	- hout (teak)		" 500.-
13	liggend paard	- eiken hout		" 750.-
14	merel	- teakhout		" 350.-
15	zittig dansares	- terra-cotta		" 90.-
16	egeltje	- " "		" 190.-
17	schildpad	- " "		" 75.-
18	zieken kip	- gips (in materiaal niet te vinden)		
19	beer op hon	- " in cement afgewerkt		" 900.-
20	liggende beer	- " (in materiaal niet te vinden)		
21	portret hond mevr. S.	"		
22	jeneverjes (8 stuk.)			
23	liggende spaniël	- teakhout		" 600.-

Het gipsmodel en een teruggevonden bronzen versie hebben een licht afwijkend monogram. Dat kan komen omdat het staartmeesje lange tijd in de verkoop is, omdat tante in die periode geregeld van gieter wisselt, of omdat het beeldje goed verkocht wordt en het model daarom vernieuwd of bijgewerkt zal zijn door de gieter(s) of door tante.

De Heer P.Rueb
Heemraadssingel 137

nr. 68 staartmees - Rueb f. 60.-
nr. 16 egeltje - Rueb f. 75.-

Voor een tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring in 1948 maakt tante een lijstje met werk dat wordt ingeleverd. Er is nieuw werk bij, maar ook wat ouder werk. Soms is het werk later teruggevonden en van ander werk is alleen het bestaan onthuld. Zo ontstaat er niet alleen houvast, maar komen er ook nieuwe vragen.

Wie is de mysterieuze **mevrouw S**? Is er een cementen uitvoering van de Beer op het tonnetje (p.240)?

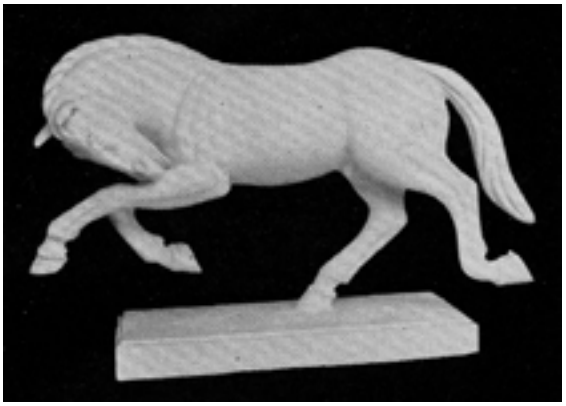
Is de **liggende** beer de liggende ijsbeer, die ook genoemd wordt bij de tentoonstelling van Haagse kunstenaars in 1956? Dat lijkt er wel op, omdat deze daar in gips staat, het basismateriaal waarvan het model in verschillende materialen kan worden uitgevoerd. Van twee werken, die door vererving in de familie zijn gebleven, is nu bekend door wie (haar neef) en wanneer die aangekocht zijn.

Samen met neef Pieter een dagje uit in 1953. Tante en Pieter waren neef en nicht van dezelfde generatie maar wel “verweg”. De foto is gemaakt door Ari van Rhijn.

De **nijdige kat** is in 1948 in opstelling op een tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring en wordt tot de najaarstentoonstelling bij Pulchri-Studio Den Haag 1968 geregeld te kijk gezet. Pas in de zomer van 2014 laat de kat zich weer zien; in het Art Deco magazine, als voorbereiding op de verkoop.

De foto van het **hollend paard** komt uit Veth en lijkt van een gipsen exemplaar te zijn. Er staat een "hollend paard" in brons tentoongesteld bij de Rotterdamsche Kunstkring in 1948. In de catalogus van de 7de groepstentoonstelling Haagse kunstenaars Den Haag in 1956 is ook sprake van een "paard".

Dat paard heeft volgens de catalogus een hoogte van 32 cm en dan wordt het hollende paard ruim 60 cm lang. Dat is een fors beeld voor tante. De hoogte past beter bij het paard, dat in dezelfde periode is gemaakt, het **koudbloed-trekpaard**. Dat beeldje is ook niet teruggevonden ondanks de hulp van het gemeentearchief van Schiedam en het Kabinet van Schiedam. De foto komt uit het archief van Dingjan. Uit de krant: het beeldje is "een kostbaar en zwaar geschenk", door Oostburg aan Schiedam gegeven voor de hulp die zij heeft ontvangen gedurende de Tweede Wereldoorlog. Een letterkundige heeft er dankwoorden op laten graveren:

"Gij eed'le stad Schiedam, die Oostburg bijstand boodt. / Toen d'oorlog in ons land gezaaid had nood en dood, / Ontvang dit beeld, symbool van onze welvaart, mede / Een blijk van Oostburg's dank aan Hollands nijv're stede". Verder zijn de wapens van Oostburg en Schiedam en de jaartallen 1944-1945 op de plaat gegraveerd.

In de krantenverslagen worden verschillende toelichtingen opgenomen waarom voor het paardje gekozen is en niet voor het eerste ontwerp, de "plaquette met de bekende zittende dame". (Welke dame er wordt bedoeld is mij niet bekend.) Er staat: "Het bronzen beeld op ebbenhouten voet is tegelijk zwaar van lijn, zoals past bij een weergave van de plomp-gehoefde, fors gespierde Zeeuwen, terwijl de gang van het paard licht is als de elegante tred van het rijpaard. Beide grondslagen der symboliek zijn, hoe paradoxaal ook, tot harmonische overeenstemming gebracht." En in een ander bericht: "Een Zeeuwse koudbloed, symbool van de stoere werkkracht en rijke vruchtbaarheid van Zeeuws-Vlaanderen".

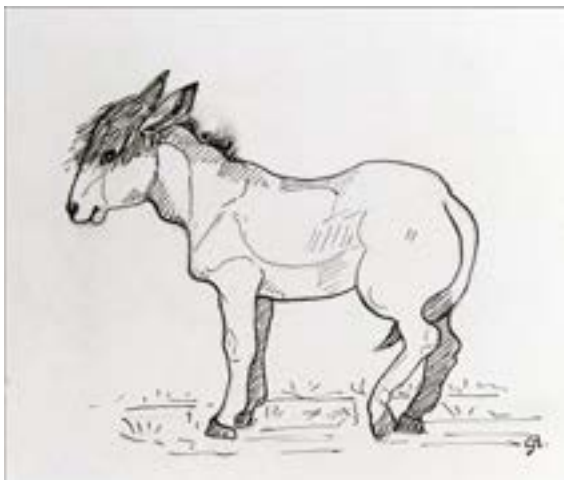
Op verschillende plekken in het boekje zijn foto's gebruikt van Dingjan. Tante laat haar werk soms fotograferen. Dat is uiteraard het geval voor het werk dat in Veth afgebeeld staat, maar soms ook van werk waarvan de foto niet voor dat doel worden gebruikt. Dingjan is een belangrijke bron voor mij.

Alexander Jean Alphonsus Antonius (Lex) Dingjan (Leiden 1883 - Den Haag 1966) is een Haags fotograaf en maakt portret-, architectuur-, interieur- ,reproductie- en kunstfoto's en fotografeert bloemen en planten. Hij is onderdeel van een fotografenfamilie. Zijn vader is Marinus Cornelis Dingjan (1862-1918) en zijn zoon is A.J. Dingjan (1927-1985). Lex vestigt zich in 1919 in Den Haag, eerste als assistent van de fotograaf Henri Berssenbrugge en vanaf 1936 als zelfstandig fotograaf. Zijn werk is in twee collecties ondergebracht: zijn kunstfoto's bij het RKD, Den Haag en het overige werk in het Fotomuseum, Rotterdam.

Hij heeft geregeld werk van tante gefotografeerd en dat is in de collectie bij het RKD terug te vinden dankzij een inventarisatie gemaakt door Niek Tom, die daar een inleiding over heeft geschreven in het RKD Bulletin, "Een stapeltje oude schriften/A pile of old notebooks". Ook in fotoboekjes in de familie zijn foto's van Dingjan teruggevonden. Er staan dan stempeltjes op de keerzijde, al dan niet met een nummer. In de nummering zit een systeem want de eerste twee cijfers betreffen het jaar waarin de foto gemaakt is en de rest is een volgnummer. Maar het wil niet zeggen dat het werk van tante ook in dat jaar gemaakt is. Een foto van de achterzijde van het gipsmodel van het Ajax-vrijheidsbeeld uit 1947 (p.118).

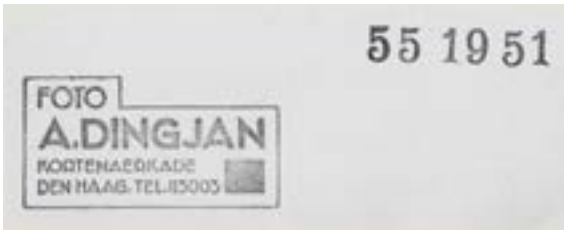

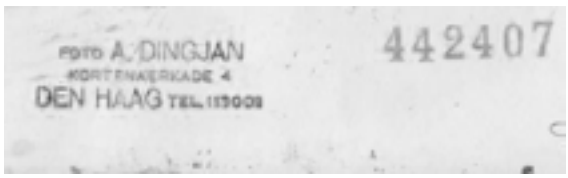

Een **ezeltje** gefotografeerd in 1945.

De negatiefnummers dateren de **portretten** op 1947 en de **bandfiguur** op 1955 (p.275)

In de rand van de penning over **700 jaar gemeentebestuur Den Haag** is een mercuriusstaf met twee slangen ingestempeld als teken dat de penning bij 's Rijks Munt Utrecht geslagen is. En in het Verslag van 's Rijks Munt over het jaar 1948 staat dat het gemeentebestuur van 's-Gravenhage opdracht gaf tot het slaan van een gedenkpenning, naar ontwerpen van Mej. G.J.W. Rueb, ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan der stad.

Uit de verslagen en handelingen van de gemeenteraad (van Den Haag) 1851-2005, Handelingen van 31 juli 1948, een stukje uit de herdenkingsrede van de burgemeester: "De voorzitter. Ik heb ten slotte nog de volgende mededeling te doen. Ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van 's-Gravenhage hebben Burgemeester en wethouders een herinneringspenning doen vervaardigen en een afslag in zilver hiervan zal worden aangeboden aan de leden van de Gemeenteraad. Van het ontwerp, dat gemaakt is door de beeldhouwster Gra Rueb, is een afgietsel in brons op **groter formaat** vervaardigd ter plaatsing in het Stadhuis. De voorzijde stelt voor graaf Willem II, te paard, met een handgebaar duidend op zijn schepping, het "coninclye palleys", dat hij na zijn verkiezing tot Rooms-Koning liet bouwen en dat de kern van het latere 's-Gravenhage zou worden. Het is dus een symbolische voorstelling van het stichtingsmoment van onze stad.

De vorm van het bouwwerk op de achtergrond is niet op de werkelijkheid geïnspireerd maar op het kasteel, dat op onze middeleeuwse zegels voorkomt. Ik neem aan, dat alle leden van de Raad een afslag in zilver van deze herinneringspenning zullen willen aanvaarden, welke terstond na afloop van deze vergadering zal worden uitgereikt."Het genoemde afgietsel in brons op groter formaat is nog niet teruggevonden. Waarom er ook kleine bronzen afslagen zijn, is mij niet bekend. In de handel zijn ze volop verkrijgbaar.

Er is een op naam gestelde bronzen penning bekend (Dr A. Schiebeek) en een ander toont de gegraveerde datum 11 - 9 - 1949. Dit duidt erop dat de penning wellicht ook is uitgereikt bij een bijzondere gebeurtenis. Welke de heuglijke gebeurtenis kan zijn geweest, is mij nog niet bekend. Van Schierbeek heeft tante ook een borstbeeld gemaakt (p.278). Beide penningen komen voor in dezelfde verzameling.

De tekst op de herdenkingsplaquette: "Koning Willem II en zijn raadslieden pleegden in dit huis het overleg beslissend voor de **grondwetsherziening 1848**". De onthulling van de plaquette vindt plaats op 3 november 1948, een historische dag want op 3 november 1848 werd de nieuwe grondwet afgekondigd. Uit een mailtje van de voorlichter van de **Raad van State**: "In 1848 vond de grote herziening van de Grondwet plaats. De grootste en belangrijkste herziening van de Grondwet ooit, en met name door opneming van een artikel: 'De Koning is onschendbaar. De ministers zijn verantwoordelijk'. De bepaling van de 'ministeriële verantwoordelijkheid', een term die de gemoederen na anderhalve eeuw nog steeds bezig houdt en die in 1848 van wezenlijk belang was omdat met deze bepaling de macht van de Koning enorm werd ingeperkt en de macht van de Staten-Generaal (parlement) enorm werd versterkt.

De naam van Thorbecke is hier onlosmakelijk mee verbonden. De inperking van de macht van de Koning ging uiteraard niet zonder slag of stoot. En die heftige beraadslagingen tussen Thorbecke en Koning Willem II vonden plaats in het Paleis aan de Kneuterdijk, aan welke muur de plaquette nu hangt. Paleis Kneuterdijk was in 1848 het woonhuis van Koning Willem II en zijn echtgenote Anna Paulowna."

In het artikel door Pier Terwen over Georg Graff uit 2004 staat dat Graff de practiciën is van de plaquette (Uitgevoerde beeldhouwwerken nr 19). Fölting dateert in Die Haghe Jaarboek de plaquette ten onrechte "op mogelijk 1923". Mogelijk op grond van het gebruikte lettertype. Tante is een late leerling van de art deco-stroming in het interbellum.

Een eenzijdige plaquette of grote penning is gemaakt bij de **abdicatie** van Koningin Wilhelmina. **Wilhelmina Helena Pauline Maria** (Den Haag 1880 - Apeldoorn 1962) wordt ingehuldigd in 1898 en abdiceert in 1948. Haar vader, Willem III, overlijdt in 1890 en Wilhelmina wordt daardoor koningin. Maar omdat zij dan minderjarig is, wordt haar moeder Emma in de periode 1890 tot 1898 regentes. In 1947/8 wordt haar dochter Juliana voor een korte periode regentes omdat zij ernstig ziek is.

Wilhelmina is dus bijna vijftig jaar zelfstandig vorstin geweest. De eenzijdige plaquette heeft een haakje op de keerzijde. De gebouwen op de achtergrond zijn links het Paleis op de Dam en rechts de Nieuwe Kerk, beide in Amsterdam; In de Nieuwe Kerk is zij ingehuldigd en in het Koninklijk Paleis heeft zij haar abdicatie getekend. De troon is gebruikt voor de inhuldiging van Wilhelmina. De troon komt uit de nu ontmantelde troonzaal van het Paleis op de Dam.

Wie de opdrachtgever is van de plaquette is niet duidelijk. In de collectie van Nationaal Museum Paleis Het Loo Apeldoorn en in het Koninklijk Huisarchief Den Haag is de plaquette niet aanwezig. Er schijnt nog een tweede exemplaar te zijn, wat doet vermoeden dat de plaquette geen tussenfase is van een penning, maar een zelfstandig object. De plaquette is niet bekend bij gerenommeerde penninghandelaren en verzamelaars en is niet vermeld in de publicatie van Bemolt van Loghum Slaterus uit 1954.

Een nog niet genoemd naakt is een aquarel van een vrouw (p.30) in het **Album Amicorum** van Jhr. dr. **Matthieu René Radermacher Schorer** (De Bilt 1888 - Utrecht 1956). Voor zijn 60ste verjaardag

bieden een groot aantal van zijn vrienden, 59 kunstenaars en geleerden, hem het album aan. Tante bevindt zich in goed gezelschap. Radermacher Schorer is een fervent verzamelaar van literaire handschriften en boeken. Daarnaast heeft hij grote belangstelling voor andere kunstvormen.

Zo gaat hij naast schrijvers om met architecten en beeldend kunstenaars. Hij beschikt over een zeer uitgebreid netwerk en tante zal daar in de periferie hebben verkeerd. Zijn wens om zijn verzameling moderne boekkunst (de Tachtigers en later), literaire handschriften, werken op kunstgebied en typografie onder te brengen in een Museum van het Boek is later via de Koninklijke Bibliotheek Den Haag uitgekomen. Zijn verzameling vormt de basis van de collectie moderne bibliofiele werken van het Museum Meermanno-Westrenianum Den Haag.

Koninklijke Marine, in brons op en in marmer (p.258).

Beide plaquettes zijn herinneringsplaquettes voor de Koninklijke Marine, gemaakt om hetzelfde te herinneren maar verschillend in uitvoering door het gebruik van verschillende materialen. Wit marmer is lastig te fotograferen omdat daarbij veel details vervagen, vandaar dat beide uitvoeringen zijn afgebeeld. De tekst in en op de plaquettes is gelijk maar er zijn verschillende lettertypes gebruikt, waarbij de letters in brons meer bij de stijl van tante passen dan het type dat in marmer is gebruikt. “Eerbiedig opgedragen aan hen die in dienst der / Koninklijke Marine / het hoogste offer brachten voor / Koningin en Vaderland”. Ook de afbeeldingen op de plaquettes wijken in details van elkaar af.

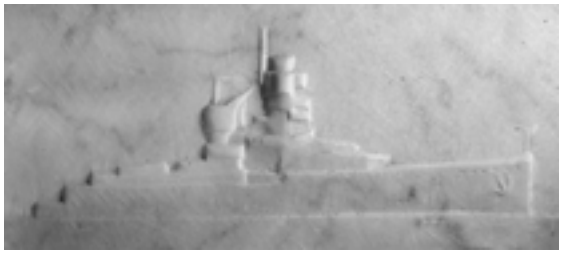

Bovenaan in het midden vliegen drie vliegtuigen, vermoedelijk Catalina vliegboten. Dat ligt wel voor de hand, maar een echt duidelijk plaatje is het niet. Linksboven de oorlogsbodem H.M.S. “De Ruyter”, een lichte kruiser van de Koninklijke Marine. Het schip is bekend geworden als vlaggenschip van schout-bij-nacht Karel Doorman tijdens de Slag in de Javazee.

In dienst gesteld in 1936 en gezonken na te zijn getorpedeerd, tijdens de slag in de Javazee in 1942. Rechtsboven staat een vuurtoren. Aan de onderzijde staat links en rechts naast de tekst het embleem van de marine: het gekroonde onklare anker (de tros is om de schacht heen gedraaid).

Op de bronzen plaquette zijn de ankers gelijk (beiden ontdaan van de kroon) en op de marmeren plaquette zijn de ankers gespiegeld. Centraal op de afbeelding drijft een krans. Deze is op beide uitvoeringen nagenoeg gelijk. Een groot verschil zit ook in de monogrammen, linksonder in het water. Het monogram in marmer doet denken aan de jaren ’20 terwijl de bronzen versie vanaf halverwege de jaren ’30 gebruikt wordt. Geen van de plaquettes zal helemaal door tante gemaakt zijn.

Ik denk dat Georg Graff, een practiciën die haar door de jaren heen van dienst is geweest, zaken heeft geïnterpreteerd, mede ingegeven door het materiaal. Vooral bij het monogram die veel streepjes bevat en wat moeilijk te hakken is, heeft hij teruggegrepen naar een monogram dat hij meer in dit materiaal heeft gehakt. Ik neem aan dat tante een gipsmodel heeft gemaakt en de uitvoering aan Georg heeft overgelaten. Het afwerken heeft tante gedaan, maar daar kunnen zaken niet meer echt veranderd worden. Van de marmeren uitvoering is wat achtergrondinformatie te vinden.

Uit de Kroniek over 1949 in Die Haghe 1950: “3 mei 1949: Onthulling van een gedenkplaat, vervaardigd door de beeldhouweres G. Rueb, in het Ministerie van Marine, ter herdenking van de in de dienst van de Kon. Marine gevallen oorlogsslachtoffers”. De plaquette wordt aangebracht in de muur boven de trap in de hal bij de ingang van het gebouw Lange Voorhout nr. 7 in Den Haag.

Daarna is het geplaatst in het AR-gebouw op de Frederik kazerne, Den Haag en momenteel is het ondergebracht in het Marinemuseum Den Helder. De bronzen versie bevindt zich ook in Den Helder maar dan in de hal van het Koninklijk Instituut voor de Marine. Waar deze uitvoering vandaan komt is niet bekend en wanneer hij geplaatst is ook niet, “hij hangt er al een tijdje” volgens de conservator van het museum.

Er is een monument in Voorschoten ter gedachtenis van hen die vielen in de oorlog 1940-1945. De tekst op het monument is: zij die vielen / Henryc A. Adamsky / Leendert Bouthoorn / Franciscus C.H. Eversteijn / Teunis de Groot / Frans W. Kusters / Johannes M. Lamboo / Abraham Limburg / Willem van Mulligen / Herman H. Schouten / Johannes C. Wagtendonk / Koenraad M. Wolleswinkel / Evert Zuidmeer / 1940 – 1945.

In een artikel door Pier Terwen over Georg Graff uit 2004 staat dat Graff de practiciën is van het monument (beeldhouwwerken nr 48). Vermeld staat: “Voorschoten (1948), Oorlogsmonument (door Gra Rueb). Architect M. Laurentius won de prijsvraag die was uitgeschreven voor dit monument en leverde het hoofdontwerp (deels vr. med. Th. Laurentius, Middelburg).” Blijkens de toevoeging komt een deel van deze informatie van de Middelburgse kunsthandelaar Theo Laurentius. In juli 2011 besluit de gemeenteraad van Voorschoten om het herdenkingsmonument om te vormen tot een algemeen herdenkingsmonument voor Voorschotense slachtoffers van oorlogsgeweld, militaire slachtoffers, slachtoffers van concentratiekampen (vervolgden en verzet), burgerslachtoffers en militaire slachtoffers van VN vredesmissie vanaf 1940.

Een aanvulling op het monument wordt gemaakt naar een ontwerp van Robert Oosterheert. Voor het bestaande monument zijn vijf natuurstenen plaquettes aangebracht met daarop de namen van negenentwintig mensen met ruimte voor toekomstige aanvullingen. De plaquettes liggen in een rechte schuin oplopende rij, beginnend onder het maaiveld tot enkele tientallen centimeter boven de grond. Het geheel is omgeven door eenvoudige klinkerbestrating. En daarmee is het niet meer “een oorlogsmonument” maar “het algemeen herdenkingsmonument” voor Voorschoten geworden.

Wie de opdrachtgever voor het beeld van **Joost van den Vondel** (Keulen 1587 - Amsterdam 1679) is, vertellen de archieven niet. Volgens het begeleidende kaartje heeft tante het borstbeeld zelf geschonken. De onthulling vindt plaats op 15 januari 1949. Joost van den Vondel is dichter, schrijver, vertaler en icoon van de Nederlandse dichtkunst.

De draagmedaille 1940-1945 van **Het Nederlandsche Rode Kruis** wordt in de jaarverslagen van de algemene vergadering van het Nederlandse Rode Kruis **"Herinneringskruis 1940-1945"** genoemd. In 1946 ontstaat er in Rode Kruiskringen een behoefte aan een onderscheiding voor uitzonderlijke handelingen die meestal in gevechten met de Duitse troepen hebben plaats gevonden. Later wordt dat in meer algemene termen uitgedrukt.

Pas in 1950 wordt door de Ministers van Marine en van Oorlog goedkeurig gehecht aan de instelling van het Herinneringskruis 1940-1945. Al in de voorbereidingstijd wordt een begin gemaakt met de aanmaak, waardoor in de loop 1950 de kruizen kunnen worden uitgereikt. Het miniatuur is nooit uitgedeeld maar kon of moest door de ontvanger zelf worden gekocht. Het miniatuur van de gesp-uitvoering is nog niet teruggevonden. De foto van de gesp is beschikbaar gesteld door Van Wielik b.v. Den Haag; de grootte is echter nog onbekend. Bij de uitvoering zonder klip hoort een oorkonde op naam en bij het Kruis met klip een begeleidende brief.

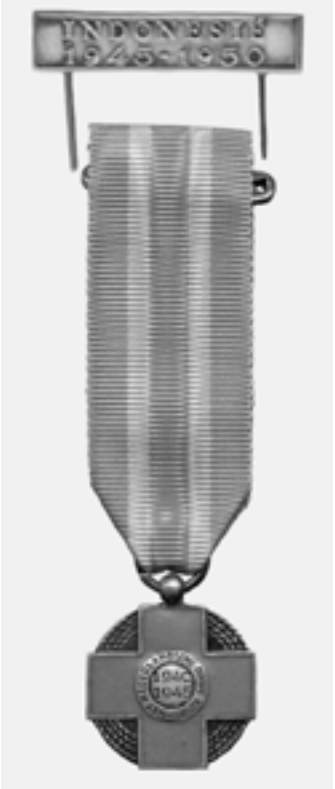
In het Verslag van de Rijksmunt over het jaar 1950 wordt de medaille vermeld, met daarbij de opmerking dat er ook "verkleining" is gemaakt. Ook is de medaille afgebeeld. Op de medaille zelf is echter geen verwijzing naar de Munt (de mercuriusstaf met twee slangen). In het verslag staat dat de medaille gemaakt is van wit metaal, dat verder niet gespecificeerd wordt.

Dit in tegenstelling tot de kleine uitvoering, die wel een zilver keurmerkje (zwaardje) op de achterzijde heeft en het stempeltje van de Munt.

Andere verschillen tussen de grote en kleine uitvoering zijn dat in de kleine uitvoering geen gaten tussen de krans en het kruis zitten en dat de belettering in het centrum anders is. Het Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde 1950 deel 1 vermeldt onder andere dat

"Het is ingesteld in 1950 en wordt toegekend aan allen die tusschen 9 Mei 1940 en 3 September 1945 daadwerkelijk dienst hebben verricht in enige functie van Het Roode Kruis hier te lande, in Indonesië of in de Overzeesche Rijksdelen en die aan bepaalde, door het Hoofdbestuur te stellen voorwaarden voldoen; alsmede aan hen, die, hoewel niet in dienstverband, gedurende dezen tijd in typischen Roode Kruis-geest hebben gehandeld.

Voor de eerste maal uitgereikt op 30 April 1950, den verjaardag van H.M. Koningin Juliana, Beschermvrouwe van Het Ned. Roode Kruis." In Meijer, Mulder & Wagenaar wordt onder andere de medaille en de versie met de klip besproken. Er worden oplage-aantallen genoemd van 11900 voor de uitvoering zonder klip en voor de uitvoering met klip een oplage van ongeveer 1220. De miniatuuruitvoering wordt niet genoemd. Ben Wagenaar vermeldt in het blad Decorare ook een oplage van 11900 voor de gewone uitvoering, maar een oplage van 2000 voor de uitvoering met klip.

In zijn artikel over de medaille heeft hij een brief afgedrukt waarin aan iemand alleen de gesp wordt aangeboden "ter bevestiging op het lint van het reeds uit anderen hoofde toegekende Herinneringskruis [...]." Er is dus een vreemde situatie waarin de ontvanger zelf mag bepalen welk kruis er ontvangen wordt, door de klip al dan niet te bevestigen. De verwarring rond de oplages kan liggen in het al dan niet compleet met gesp uitleveren van het kruis.

Er is nog sprake geweest om een herinneringsplaquette te maken maar daar is het niet van gekomen.

In het archief van neef Joost zit een brief met de afgebeelde foto. De schrijfster noemt het beeld aanvankelijk "blote meid van tante Gra", maar vindt eigenlijk **"maagd"** een betere beschrijving "gezien de mijmerende, dromerige houding". Het beeld heeft zij aan een van haar kinderen gegeven en het bevindt zich nu in het buitenland.

Uit de emailwisseling met de BAM Groep: "Dhr **S. Prins** (1878 - 1970) was grondlegger en directeur van Nederlandsche Basalt Maatschappij (NBM) van 1902 tot 1952. Simon Prins richt in 1902 in Zaandam de NBM op. Het bedrijf legt zich toe op zand- en grindhandel en ontwikkelt zich tot aannemer van wegenbouwprojecten. Na vijftig jaar leiding gegeven te hebben aan het bedrijf, treedt Prins in 1952 af als directeur. Door diverse kleinere en grote overnames groeit de NBM na de Tweede Wereldoorlog uit tot een landelijk opererend bouwconcern met hoofdkantoor in Den Haag. De naam van het concern wordt in 1960 gewijzigd in NV Verenigde Nederlandse Bouw Maatschappij Bedrijven (VNBM). In 1988 gaan de VNBM en Amstelland samen onder de naam NBM-Amstelland. BAM neemt in 2000 de uitvoerende bouwactiviteiten van NBM-Amstelland over."

Aanvankelijk staat het beeld op een blok van basalt, maar die is tijdens de omzwervingen van het beeld in de fusiegolven vervangen door cementplaten.

Het beeld is een ontwerp voor een **monument op het ereveld Kalibanteng** te Semarang Indonesië. De begraafplaats staat ook bekend als "het **Vrouwen-ereveld**" omdat er veel vrouwelijke oorlogsslachtoffers zijn herbegraven. Een eerste poging om er een monument op te richten mislukt. Het ontwerp van beeldhouwer Fred Carasso stelt "moederliefde" voor. De kosten worden op ca. f 100.000 geraamd en dat blijkt een brug te ver. De financiering komt niet rond. In de loop van 1952 wordt daarom gekozen voor een besloten prijsvraag waarbij de Oorlogsgravenstichting drie beeldhouwsters benadert met het verzoek een beeld te ontwerpen. Dit zijn mevrouw G. Rueter, mevrouw Marian Gobius en tante.

Het beeld moet de lotsverbondenheid symboliseren van de vrouwen en hun kinderen gedurende de Japanse bezetting van Nederlands-Indië. Om een lang verhaal kort te maken: het ontwerp van Marian Gobius wordt verkozen boven dat van tante. Wat van het ontwerp van tante rest is de foto uit het archief van de Oorlogsgravenstichting.

De **C. Sijthoff-penning** is ingesteld op 31 december 1953 door de directie van de N.V. Rotterdamsch Nieuwsblad. Artikel 2 van het Statuut: "De **C. Sijthoff- Reddingmedaille** kan worden toegekend als onderscheiding aan personen, als regel woonachtig in het verspreidingsgebied van het Rotterdamsch Nieuwsblad, die met gevaar voor eigen leven, of onder andere bijzondere omstandigheden, in nood verrichtingen van menslievend hulpbetoon hebben volbracht." Van 1954 tot 1964 is de penning met oorkonde 38 keer toegekend; een later archief ontbreekt.

Cornelis Sijthoff (Leiden 1858 - Leiden 1929) is directeur van 1884 tot 1920 en vervolgens President-Commissaris van de N.V. Rotterdamsch Nieuwsblad.

In de Nieuwe Leidsche Courant wordt verslag gedaan van de onthulling en de aanbieding van de plaquette in het gebouw van het **Nederlands rundveestamboom** (NRS), een plaquette die de leden van verdienste van het bedrijf eert. De plaquette is onthuld door mevrouw Van der Torren, echtgenote van de president-commissaris. De plaquette bevat de namen van de leden van verdienste en draagt de tekst: "bij de officiele opening van dit gebouw in '1953' wordt dankbaar hulde gebracht aan de leden van verdienste, die zoozeer tot de ontwikkeling van het N.R.S. hebben bijgedragen" dan de namen en "aangeboden door de N.V. Vee-export van de leden van de Ned. Rundveestamboom."

De plaquette is aangeboden ter gelegenheid van de ingebruikname van het nieuwe gebouw (ontworpen door de Haagse architect J.W.E. Buijs) van het N.R.S. aan het Stadhoudersplantsoen in Den Haag. In 1983 is het gebouw gesloopt en is de plaquette uit het gezichtsveld verdwenen. Zowel de bovenstaande foto als de onderstaande tekst zijn door Reimer Strikwerda gevonden in De Keurstamboeker van 17 december 1953: "Tijdens de plechtigheid op 17 november 1953, toen minister Mansholt het nieuwe kantoor opende, sprak D.E.C. Hartog namens de N.V. Vee-export.

Hij zei onder meer: 'Voor het maken van de herdenkingsplaat hebben wij ons tot mevrouw Rueb gewend om verzekerd te zijn van een smaakvolle uitvoering. Wij gevoelen ons verplicht mevrouw Rueb hartelijk dank te zeggen voor het in beeld brengen van ons idee op zulk een voortreffelijke wijze en voor de zeer aangename manier, waarop wij hebben mogen samenwerken.'"

De tekst op de plaquette: J.J. van Oogen / oprichter - onvergetelijk / leider tot zijn dood - 1926 / in dankbare herinnering / aangeboden door de leden / en het personeel van het / Coöperatieve Transito Veem / bij het vijftig jarig bestaan / 1903 - 1 . augustus - 1953.

Johannes Jacobus Van Oogen (Amsterdam 1867 - Amsterdam 1926) is in 1903 met vier anderen de organisator van de grote staking tegen de werkgevers in het transport en havenbedrijf.

Hij wordt daarop ontslagen en is medeoprichter van de Nederlandsche Coöperatieve Arbeiders Transito Maatschappij. Hij wordt directeur van de Maatschappij (zelf noemt hij zich liever niet zo, maar ziet zich als “beambte belast met de dagelijkse leiding” terwijl anderen hem “ome Ko” noemen) en onder zijn leiding wordt deze op de kaart gezet en een factor in de omgang tussen werkgevers en arbeiders. Hij heeft zich zijn leven lang sterk gemaakt voor de arbeidersbeweging en doet veel om de arbeider “te verheffen”.

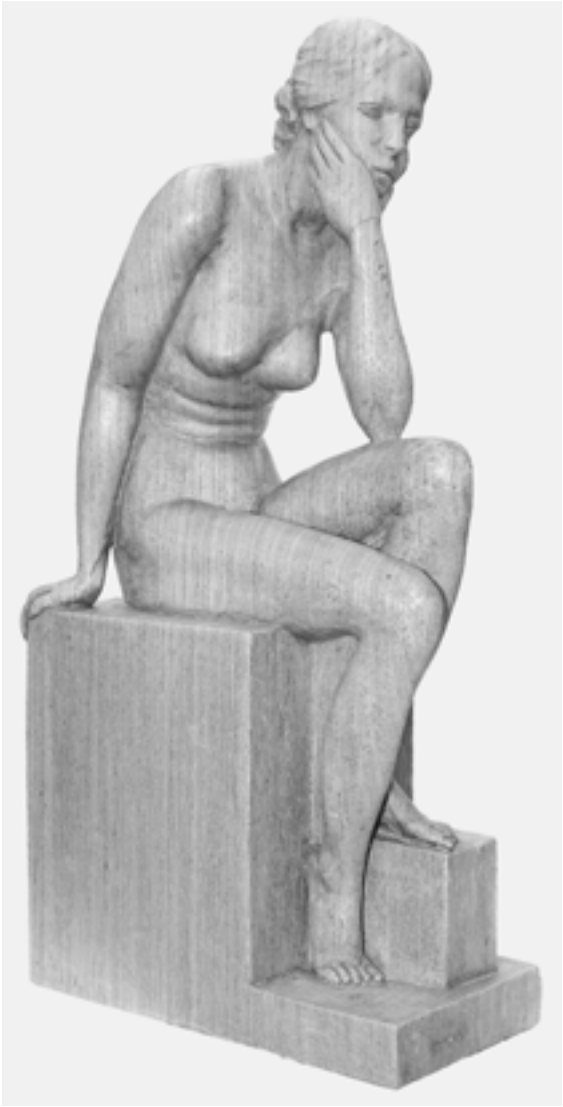
Uit een van de grafredes: ”Ko van Oogen is in armoede geboren en grootgebracht, maar toch hij heeft in geheel zijn leven gewoekerd met de talenten en gaven die hij in zoo ruime mate bezat. Echter meer voor anderen dan voor zich zelve. Als het leven beoordeeld wordt naar hetgeen men heeft weten te bereiken en vooral naar wat men heeft gegeven, dan kan van hem worden getuigd dat hij een welbesteed leven heeft gehad. [...] Deze arbeiderszoon was een ridder in zijn hart in den besten zin van het woord. Namens alle vrienden, een wel te rusten Ko.”

Het is de plaquette die hoort bij de **Henri Sijthoff-Prijs**. Tekst op de gevel van het huis: Anno 1607 / Huys Sonnevelt / Het Financieele Dagblad.
Het uitgebeelde pand is het voormalige kantoor van Het Financieele Dagblad aan het Rokin 113, Amsterdam.

Onder het huis is een bronzen gegoten plaatje bevestigd met daarop: Henri Sijthoff-prijs / voor het beste / jaarverslag / jaartal. En het jaartal is het jaar waarvoor het prijswinnende jaarverslag is opgesteld. De Henri Sijthoff-Prijs is een jaarlijks terugkerende prijs van Het Financieele Dagblad voor ondernemingen die zich onderscheiden in hun financiële verslaglegging en is voor het eerst uitgereikt in 1954 voor het beste jaarverslag van 1953. De prijs is genoemd naar de vader van Henk Sijthoff; Henk is de eigenaar en directeur van Het Financieele Dagblad en degene die de prijs heeft ingesteld. In 1953 zijn de drie prijswinnaars: De Algemene Kunstzijde Unie Arnhem, de Nieuwe Rotterdamse Courant Rotterdam en de Nederlandsche Middenstandsbank Amsterdam.

Van 1953 tot 1969 is de prijs de bronzen plaquette van tante. Daarna krijgt de Henri Sijthoffprijs een andere vorm. De prijs wordt nog steeds uitgereikt. Aanvankelijk wordt hoofdzakelijk een jaarverslag beoordeeld; tegenwoordig wordt breder gekeken naar ook de tussentijdse persberichten, presentaties en websites. De prijs is “een stimulans voor het Nederlandse bedrijfsleven om de verslaglegging te verbeteren.” De prijs heet nu: FD Henri Sijthoff prijs.

Het beeldje **zittende vrouw** in eikenhout is in 2019 bij veilinghuis Peerdeman Utrecht verkocht. Tot dat moment is alleen een foto uit het knipselarchief van het RKD bekend en een artikel in de IJmuider Courant met daarin een foto waarop met wat fantasie het beeldje zichtbaar is en onder handen wordt genomen door tante. In het artikel beschrijft tante haar werkwijze.

„Hoe dergelijke grote werken tot stand komen? Neen, ik hak ze zelf niet uit het ruwe blok steen. Wanneer het geen ontwerp betreft, dat voor het gieten in brons bestemd is en dat uit klei wordt geboetseerd, dan laat ik het hakken van de globale vorm, die ik voor mijn werkstuk nodig heb, over aan een man, die het zogenaamde „punteren" tot vak heeft gekozen. Met een speciaal instrument kan deze man de juiste verhoudingen uitrekenen, die voor een bepaalde compositie vereist is. En het is uit deze vorm, dat ik verder mijn beeld houw met het fijne détailwerk." Dit is in zekere zin een tegenstelling van het beginsel, dat een plastisch kunstenaar zijn schepping zoveel mogelijk zelf van het begin tot het eind behoort uit te voeren en zodoende direct uit het te bewerken materiaal zijn werk „doet geboren worden", maar vooral voor vrouwenkrachten is het eerste systeem belangrijk. Zij kan dan al haar krachten wijden aan het fijne werk en ook hier bewijst Gra Rueb haar waarde: zij weet waar voor haar de mogelijkheden liggen en grijpt er niet onder en niet boven.

J. S.

Maar nu het beeld er weer is kan het rondom bekeken worden. Het monogram is dan ook makkelijk op de achterkant gevonden.

Ter gelegenheid van het gouden jubileum van het **Residentie Orkest** in 1954 heeft tante een penning ontworpen. Van de bronzen gietpenning zijn zeven exemplaren (met oorkonde) uitgereikt aan personen die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor het orkest. Op de keerzijde is ruimte vrijgehouden om een naam in te graveren. Op 23 november 1954 wordt een penning uitgereikt aan de voorzitter van de Vereniging Vrienden van het Residentie Orkest (VVRO) jhr. mr H.G.A. Quarles van Ufford (de ruimte om de naam te graveren kan dan al snel tekort schieten) en op 14 mei 1955, bij het slot van het jubileumseizoen, aan L. Molhuysen.

Lucas Molhuysen (Den Haag 1918 - Den Haag 1995) is zijn hele leven actief geweest in en voor Den Haag. Hij is tot zijn 55ste werkzaam bij Shell. Hij is een "vechter tegen de liefdeloosheid en onachtzaamheid waarmee velen in zijn ogen met Den Haag omgingen". Hij is medeoprichter van Stichting Monumentenfonds Den Haag en Omgeving en directeur bij de Bond Heemschut. Vanuit de Stichting wordt Stadsherstel Den Haag en Omgeving opgericht waarvan Molhuysen directeur (1977-1984) wordt. Hij strijdt soms als een Don Quichot voor het behoud van het gebouwde erfgoed van Den Haag, wat hem doet vervreemden van zijn oorspronkelijke medestanders. Molhuysen wordt voor al zijn werk en inzet benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Hij is zeventien jaar secretaris van de VVRO en de motor die de vereniging laat draaien. Ook hier loopt hij met zijn kordate optreden vaak voor de troepen uit, wat de nodige wrevel oproept. Ondanks dat wordt hij erg gewaardeerd en heeft hij de penning gekregen voor al het werk dat hij voor de VVRO heeft verzet. Naast de zeven exemplaren moeten er nog minimaal 2 extra zijn gemaakt, want tante heeft er ook een exemplaar gekregen.

Een **vrouwenfiguurtje** heeft op de tentoonstelling gestaan bij Liermur 1955. Tenminste ... als de bekende namen op de tentoonstelling worden bekeken blijft er geen andere titel over die bij het beeldje nummer 10 past.

De foto van de **pinguïns** komt uit het fotomapje van tante. Op de achterkant staat een stempel van A. Dingjan Den Haag en hij is dus de fotograaf van de foto. De tekst op de achterkant (door tante geschreven): “Pinguïns brons (slechte foto) 30-32 c.m. f 600,- (doorgestreept)”.

Het beeldje staat in 1954 voor het eerst op de tentoonstelling bij Pulchri Studio Den Haag tentoongesteld. Daarna verschijnt het geregeld op tentoonstellingen tot in 1962 aan toe, wanneer het voor het laatst door tante geëxposeerd wordt in het Stedelijk Museum Amsterdam.

Er zijn twee varianten van het **lopend hertje**; een **grote en een kleine uitvoering**. De grote uitvoering is er als eerste en is gedateerd 1955. Het kleine beeldje wordt in 1959 gegoten. In het Van Abbemuseum Eindhoven ligt correspondentie die het kleine beeldje van dit lopend hertje aangaat (eigenlijk is er sprake van een beeldje van ongeveer 50 bij 60, maar het zal dit beeld wel betreffen). In 1959 is er een voorstel om het beeld te schenken aan het Van Abbemuseum.

Hiervoor is echter, volgens een gemeenteverordening, een positief advies nodig van de commissie van advies. Omdat het beeld in klei is uitgevoerd en het Museum het versturen daarvan te riskant vindt, wordt het verzoek gedaan eerst foto's op te sturen. Dat gaat echter niet omdat het beeld al bij de gieterij Stöxen Leiden is.

De commissievergadering van 25 november wordt dus gemist. Daar het hertje nu in brons gegoten is, verzoekt de directeur de heer De Wilde, om het beeld aan de commissie te laten zien in plaats van de foto's. Omdat hij op een dag naar Den Haag moet, stelt hij voor het beeldje op te halen bij tante. En zo geschiedt het dat het "bronsje" 10 februari 1960 opgehaald wordt. Op 19 maart komt de teleurstellende uitspraak dat de commissie in haar overwegingen "de voortreffelijke kwalitatieve eigenschappen van het beeld geheel buiten beschouwing [heeft] gelaten en zich alleen heeft afgevraagd of het beeld zou passen in de museumcollectie.

Dit is naar haar oordeel niet het geval." De heer De Wilde, die in de 1949 een visie formuleert om "de ontwikkelingen binnen de moderne kunst inzichtelijk te maken" en daarmee het verwervingsbeleid voor het museum, schrijft later nog dat nu is voorkomen dat het beeld "op een plaats terecht zou komen dat noch aan de schenkster noch aan de kunstenares recht zou doen." En toch is het niet echt somber afgelopen want het beeld is bij de schenkster in huis opgenomen en door vererving is het nog steeds in de familie.

In het Haags Gemeentearchief zit een foto gemaakt door Anefo met het bijschrift: “Burgemeester mr. F.M.A. Schokking en wethouder C.H.P.W. v.d. Oever bieden namens de gemeente Prinses Beatrix een bronzen paardje aan (gemaakt door de beeldhouwster Gra Rueb) ter gelegenheid van haar installatie als lid van de Raad van State; van links naar rechts burgemeester mr. F.M.A. Schokking, wethouder C.H.P.W. v.d. Oever, Prinses Beatrix, Koningin Juliana en Prins Bernhard.” Als Prinses Beatrix 21 wordt, wordt zij daardoor lid van de Raad van State.

Het **veulentje** is in 1955 onderdeel van een "expositie van haar klein-plastieken" bij kunsthandel Martinus Liernur vanwege de zeventigste verjaardag van tante. Het beeldje is dus niet speciaal voor prinses Beatrix gemaakt. Er is ook nog een ander exemplaar bekend waarschijnlijk verkocht op de genoemde expositie. Het gemeentebestuur heeft een "mooi" beeldje gezocht (en gevonden) om de prinses voor de bijzondere gelegenheid aan te bieden. Andere steden geven ook presentjes. Van enige samenwerking is geen sprake, er is eerder sprake van rivaliteit tussen de verschillende steden met Den Haag en Amsterdam voorop. En dan zijn er nog de maatschappelijke organisaties zoals bijvoorbeeld de Nederlands Padvinders Gilde.

In de genoemde beeldbank zit ook een (niet zichtbare) foto waarop tante quasi aan het gipsen beeldje werkt in het atelier van Georg Graff. Gelukkig is de foto op een andere plek wel te zien. Interessant is dat op de achtergrond gipsmodellen staan van de dierentuinbrug met daarop een punteerapparaat aan het werk.

De **fluitspeler** staat in 1955 voor het eerst op een tentoonstelling, bij Kunsthandel Martinus Liernur in Den Haag (in brons fl 700) (p.196).

Op de achterkant van het beeld staat echter een monogram dat in de jaren dertig gebruikt wordt, maar het is wat vaag. Tante werkt in de jaren dertig licht gestileerd en dat is dit beeldje dan weer niet.

De vormen zijn wel wat ronder dan in de tijd van Bourdelle. Het kan daarom tussen die stijlen in zijn gemaakt, eind jaren 20? Maar 1955 staat als een verkoopjaar te boek. Als tante een stevige tijdslijn voor haar monogrammen had gebruikt speelt deze vraag minder, maar dat is helaas niet het geval.

Ook het **slapende musje** staat voor het eerst op de tentoonstelling bij Liernur Amsterdam in 1955. Er is een foto in het fotomapje van tante waar het musje samen met de staartmees samen op staan. Op de achterkant een stempel van A. Dingjan, Den Haag en een tekst van tante met onder andere: "slapende musch - brons - 6 cm - na te bestellen. Vitrine. Gra Rueb". De staartmees is ouder dan het musje en wellicht is de foto voor de Liernur-tentoonstelling gemaakt.

Evert Cornelis (Amsterdam 1884 - De Bilt 1931) is dirigent van het Utrechts Stedelijk Orkest van 1922 tot aan zijn dood. Het beeld is in eerste instantie geplaatst in Tivoli Utrecht tijdens een herdenkingsconcert. De Stichting Utrechts Stedelijk Orkest (de opdrachtgever?) gaat over in de Stichting Utrechts Symfonie Orkest en deze schenkt de buste in 1979 aan de gemeente Utrecht ter plaatsing in het Muziekcentrum Vredenburg voor de inrichting van een galerij van componistenportretten. Van 2007 en 2014 wordt het muziekcentrum verbouwd om daarna de naam Tivoli-Vredenburg krijgen. En daar staat de buste weer opgesteld.

Het **“in brons uitgevoerd lijnfiguur”** wordt geschonken aan de Assurantie Compagnie Haagsche van 1805 als deze in 1955 150 jaar bestaat. Het is een geschenk van de “tussenpersonen” aan de directie. Om woorden van die tijd te gebruiken: “Indien u in het vervolg langs deze figuur loopt en u werpt een blik op de krachtige gestalte, weet dan dat Uw vertegenwoordigers hierin belichaamd zijn en weest ervan overtuigd dat u steeds op hen zult kunnen blijven rekenen”. Het idee van de tussenpersonen om iets tastbaars te geven begint met het vormen van de “Commissie Jubileumgeschenk van Tussenpersonen aan de Haagsche van 1805”. Deze neemt contact op met de Stichting “Kunst en Bedrijf” en daar komt dan het contact met tante uit voort.

Dan volgt het ophalen van geld en dat blijkt zo goed te verlopen dat er meer geld is dan verwacht, genoeg om ook een kunststenen plantenbak en een schilderij te kopen. Het werk “van de bekende beeldhouwster Gra Rueb beeldt de Compagnie uit; de vogel, die door hem wordt losgelaten, is het zinnebeeld van de gang van zaken”. De Compagnie wordt in 1934 door De Nederlanden van 1845 overgenomen, die vervolgens in 1963 fuseert tot Nationale-Nederlanden (NN). Daarna volgen nog meer fusies en een verzelfstandiging. De Kunst- en Historische Collecties van de vele rechtsvoorgangers worden nu beheerd door de NN Groep. Maar bij al die schermutselingen is de lijnfiguur (en ook de plantenbak) verdwenen. Het is niet meer in het pand aanwezig en ook niet in de Historische Collectie van de NN opgenomen.

Een penning voor de 85ste verjaardag van **Helena Antoinette Gips - van Es** (? 1871 - ? 1956)

De penning voor **Christoffel Rueb** (Breda 1879 - Wassenaar 1941) is geen enkelzijdige penning. Ik heb de penning echter nog niet gezien en daarom ontbreekt de keerzijde. De penning moet ergens bij de familie zijn maar is nog niet boven tafel gekomen. De foto komt het boek door Jhr. Ir. A.C. von Weiler over de Koninklijke Begeer Voorschoten. De keerzijde wordt beschreven als: binnen een verhoogde rand het opschrift: "CHR RUEB 20.3.1879 23.6.1941". Christoffel Rueb is tantes broer en zijn overlijden heeft haar, naar overlevering, behoorlijk aangegrepen.

Jonkheer **Pieter Henri Verspyck** ('s-Gravenhage 1902- 's-Gravenhage 1958) is geneesheer-directeur der Gemeenteziekenhuizen van 's-Gravenhage van 1947 tot 1958. Een goede reden om een penning te laten slaan en een plaquette te laten gieten. Van de penning bestaan twee uitvoeringen waarvan de penning zonder extra randje algemener is dan die met een randje. Waarom het randje er aan gemaakt is, blijft een raadsel. Wellicht is het een speciaal exemplaar voor de familie. In 1949 wordt aan Verspyck de "Beer-op-tonnetje" aangeboden (p.240) en dat kan de eerste kennismaking zijn geweest tussen Verspyck en tante.

Tekst op het plaatje: Dr A. Schierbeek / AET LXXII /aangeboden door de leden / van de Kon. Maatschappij Diligentia / ter gelegenheid van het 25-jarig / jubileum en afscheid van hun / voorzitter. 1959. En de tekst op de achterzijde in het marmer: G.J.W. Rueb. / sculp. Het beeld is door de erfgenamen geschonken aan de Koninklijke Maatschappij voor Natuurkunde onder de zinspreuk Diligentia Den Haag. De intentie is dat het beeld te zijner tijd in een ruimte wordt geplaatst waar meer mensen het beeld kunnen zien dan nu het geval is.

Abraham Schierbeek (Leeuwarden 1887 - Den Haag 1974) is een bekend bioloog, leraar en biohistoricus die in en om Den Haag woont en werkt. Hij geldt als een van de grondleggers van het wetenschappelijk onderzoek in Meijendel, een waterwin- en natuurgebied tussen Wassenaar en Den Haag. In 1965 stelt de gemeente Den Haag de Schierbeekprijs in, die wordt toegekend op voordracht van het Meijendel Comité aan personen die zich bijzonder verdienstelijk maken voor Meijendel. De prijs bestaat uit een geldbedrag van 2000 euro en een erepenning. Tot 2014 is de prijs met penning zeven keer uitgereikt. Daarnaast ontvingen vier personen alleen de penning.

De plaquette met daarop de borstbeelden van de heer en mevrouw Philips is in opdracht van het Philips-de Jongh Ontspannings Fonds gemaakt ter gelegenheid van de 80ste verjaardag van mevrouw Philips-de Jongh. **Anton Frederik Philips** (Zaltbommel 1874 - Eindhoven 1951) en Anna **Henriette Elisabeth Marie de Jongh** (Rotterdam 1878 - Eindhoven 1970) zijn de oprichters van het fonds.

Oorspronkelijk is de plaquette geplaatst in het Philips Ontspanningscentrum (POC) Eindhoven, naast de ingang van de Helikon zaal. Voor de sloop van het POC rond 1992 wordt de plaquette van de wand gehaald en opgeslagen. Hij raakt in vergetelheid en niemand weet meer waar hij opgeslagen ligt. Eind 2006 laat hij zich echter weer vinden op een pallet, onder een stapel wandtegels die ook uit het POC verwijderd zijn en opgeslagen liggen in de oranjerie van het voormalige woonhuis van dhr. en mevr. Philips-de Jongh; huize “de Laak” in Eindhoven. En nu hangt de plaquette in de voortuin van het huis.

De plaquettes van koningin **Wilhelmina Helena Pauline Maria van Oranje** (Den Haag 1880 - Apeldoorn 1962) zijn afkomstig uit de lounge 1e klasse van het M.S. "Koningin Wilhelmina". Ze zijn gemonteerd op een plaat van helder plastic met een gematteerde achterkant, die op zijn beurt weer gemonteerd is op een plaat van helder oranje plastic. De buitenmaten zijn daardoor 60 x 54 cm. Op het plastic is een tekst aangebracht. Of dat plastic origineel is of later is aangebracht toen de plaquettes bij de verkoop van het schip van boord zijn gehaald, is niet duidelijk maar wel waarschijnlijk.

Het motorschip "Koningin Wilhelmina" wordt in 1960 te water gelaten en vaart in dienst van Stoomvaart Maatschappij "Zeeland". In 1979 wordt het schip verkocht. De jaartallen op de plaquette van Wilhelmina laten zich eenvoudig verklaren want 1898 is het jaar dat Wilhelmina wordt ingehuldigd als koningin en 1948 is het jaar van haar abdicatie. De tekst op het plastic achter de plaquette gaat over het schip.

De kiel van het SS "Koningin Wilhelmina" wordt in 1895 gelegd en zij wordt in 1896 te water gelaten; een bijzonder schip, het eerste Nederlandse stoomschip dat zonder hulpzeilen moet kunnen varen. In 1911 wordt ze verkocht, herdoopt in SS Châouïa en gaat in 1919 ten onder door een drijvende mijn. Waarom er op de plaquette 1916 staat is niet echt duidelijk. Het jaar past niet echt goed in de geschiedenis van het schip. De plaquettes zijn in bruikleen gegeven aan Humanitas aan Zee in Hoek van Holland, waar veel oud-werknemers van het bedrijf wonen. Ze fleuren daar de ontvangsthal op.

Het beeldje van **Johannes Willem Hondius** (Den Haag 1958 - Haarlem 1960) is na zijn dood gemaakt. Zijn moeder is een tantezegger en goed bevriend met tante. De dood van Jan-Willem heeft een grote impact op het gezin en het beeldje zal als een herinnering bedoeld zijn.

Jonkheer **Willem Jan Mari van Eysinga** (Noordwijkerhout 1878 - Leiden 1961) is jurist, gespecialiseerd in volkenrecht. Hij heeft gewerkt aan de universiteiten van Groningen, Leiden en Rotterdam. Vooral in Leiden is hij een coryfee.

Daarnaast is hij vanaf 1931 lid van het Permanente Hof van Internationale Justitie Den Haag en lid van menige overheidscommissie. Het beeld is in 1961 in opdracht van het Leids Universiteitsfonds gegoten naar een gipsmodel en in hetzelfde jaar door tante aan de universiteit geschonken. Het borstbeeld staat opgesteld in de binnenplaats van het Academiegebouw, te midden van andere voor de Universiteit belangrijke personen. Het hangt ongeveer 3,5 meter hoog en is daarmee de hoogst geplaatste.

Het is een **gevelsteen** in een voormalig PPT-gebouw in Gouda. Het is niet gesigneerd en er is maar één bron die het beeld toewijst aan tante; een boekje geschreven door Van Wijk. Hij dateert het op 1961. De stijl is moeilijk vergelijkbaar met ander werk van tante maar desondanks krijgt het zodoende het voordeel van de twijfel. In het archief van de KPN, de opvolger van de PTT, in Den Haag is er een vermelding dat tante werk heeft gemaakt voor een gebouw aan de Boelekade in Gouda en dat kan de gevelsteen zijn. Het is gemarkeerd met een rode stip, wat betekent dat het aan een gebouw gerelateerd is en niet meer tot de collectie behoort. Uit het oog, uit het hart... Er is in de Boelekade echter geen tweede gevelsteen, het archief vormt dus een mogelijke tweede bron.

Het is een fragment van de penning over **R.A.J. van Delden** waarop genoeg staat om de naam te ontrafelen en in de schouder het monogram van tante te herkennen. In een fotoboek van een neef van tante zit de foto, waar de penning gedeeltelijk en onder een hoek gefotografeerd opstaat. Wat er op de keerzijde staat is daarom nog onbekend. Ook is er geen aantekening waar en wanneer de foto gemaakt is. De nabestaanden hebben de penning verkocht en daarmee is de penning uit het oog verloren.

Een mevrouw is een titel die soms op een tentoonstelling staat. En als er verder niets bij staat is het lastig om daar een naam bij te vinden. In 1922 is het “Mevr. R.v.D.” en in 1935 zelfs “drie bustes”, in 1948 in Rotterdam een “portretbuste van mevrouw S.” en later dat jaar in Den Haag “Mevr. L. Gips”. Er zijn dames genoeg, maar nu nog wie. Daarom een neutrale titel: **portretbuste.**
Het monogram wordt gebruikt vanaf eind 1920. Rond 1935 worden er streepjes aan toegevoegd.

Nu is het wel zo dat er uit het gebruik van de verschillende monogrammen geen harde conclusies mogen worden getrokken voor de datering. Geen van de drie dames passen in de monogramperiode.

De derde generaal waar tante werk van heeft gemaakt is **Jan van Andel** (Poederoijen 1877 - Leidschendam 1973). Hij wordt in 1895 toegelaten tot de Koninklijke Militaire Academie, klimt op en wordt per 1 november 1936 benoemd tot luitenant-generaal. In 1937 gaat hij met pensioen tot hij in de mobilisatie 1939 wordt aangesteld als reserve luitenant-generaal. Hij wordt commandant van het Vestingleger.

Van Andel komt uit een oude lichting officieren, heeft geen oorlogservaring en geen kennis van de kracht van het Duitse leger. Daarbij komt dat zijn staf zwaar onderbezet is. Dat heeft weer tot gevolg dat zijn manschappen en hij geen partij zijn voor het oorlogsgeweld en hij moet capituleren.

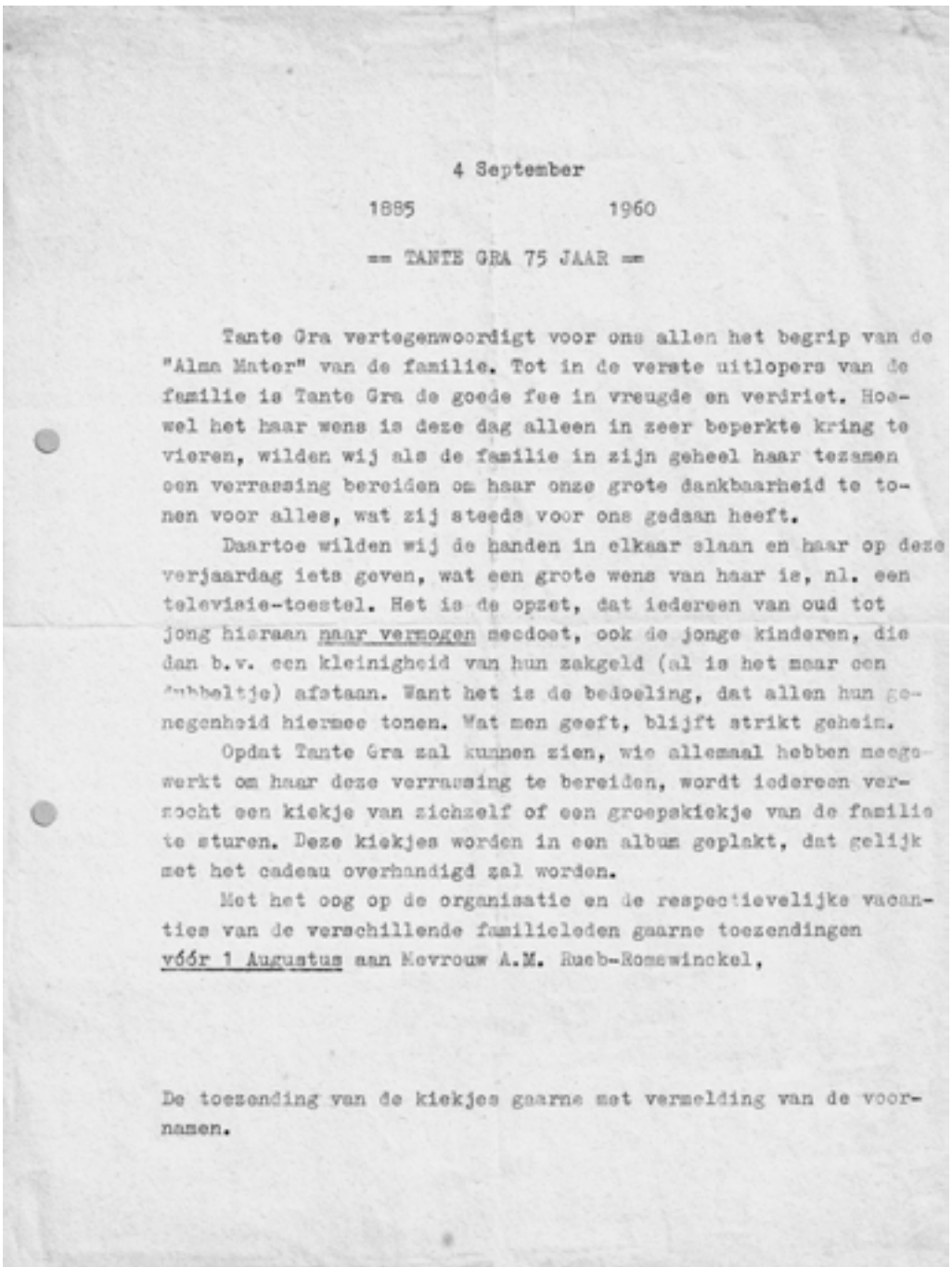

Van Andel heeft op de plaquette op de boven- en voorkant van de kraag een geborduurde en geschulpte rand met vier sterren. Dat zijn de herkenningstekens die horen bij de functie van luitenant-generaal. Omdat die benoeming in 1936 is, dateert dat de plaquette op of na 1936. En ontstaat er een probleem bij de gieter, want de plaquette is geslagen bij Prowaseck & Stöxen Kunstgieterij Leiden. Deze combinatie bestaat tussen 1927 en 1930.

Dat geeft dus een conflict met de herkenningstekens die de plaquette koppelt aan 1936. In 1930 is van Andel luitenant-kolonel en heeft dan twee sterren op de kraag.Dan zou het ook zo maar kunnen dat het helemaal geen beeldenaar van van Andel is. Foto's op het internet van Van Andel lijken echter sterk op de beeldenaar en daarom ga ik ervan uit dat de onbekende de generaal van Andel is. Van Andel is ridder van de Nederlandse Leeuw en van de orde van Oranje-Nassau.

Tante wordt in 1960 75 jaar. Voor de familie is dit reden om haar in het zonnetje te zetten en een feestje te bouwen.

Ter voorbereiding daarvan komt eerst een bedelbrief en een oproep voor foto's om een fotoboek te maken. Het boek is nog niet teruggevonden.

4 September

1885 1960

== TANTE GRA 75 JAAR ==

Tante Gra vertegenwoordigt voor ons allen het begrip van de "Alma Mater" van de familie. Tot in de verste uitlopers van de familie is Tante Gra de goede fee in vreugde en verdriet. Hoewel het haar wens is deze dag alleen in zeer beperkte kring te vieren, wilden wij als de familie in zijn geheel haar tezamen een verrassing bereiden om haar onze grote dankbaarheid te tonen voor alles, wat zij steeds voor ons gedaan heeft.

Daartoe wilden wij de handen in elkaar slaan en haar op deze verjaardag iets geven, wat een grote wens van haar is, nl. een televisie-toestel. Het is de opzet, dat iedereen van oud tot jong hieraan naar vermogen medoet, ook de jonge kinderen, die dan b.v. een kleinigheid van hun zakgeld (al is het maar een dubbeltje) afstaan. Want het is de bedoeling, dat allen hun genegenheid hiermee tonen. Wat men geeft, blijft strikt geheim.

Opdat Tante Gra zal kunnen zien, wie allemaal hebben meegewerkt om haar deze verrassing te bereiden, wordt iedereen verzocht een kiekje van zichzelf of een groepskiekje van de familie te sturen. Deze kiekjes worden in een album geplakt, dat gelijk met het cadeau overhandigd zal worden.

Met het oog op de organisatie en de respectievelijke vacanties van de verschillende familieleden gaarne toezendingen vóór 1 Augustus aan Mevrouw A.M. Raeb-Roeswinckel,

De toezending van de kiekjes gaarne met vermelding van de voornamen.

Gra Rueb ridder Oranje-Nassau

Van onze Haagse redactie

DEN HAAG, woensdag

De bekende Haagse beeldhouwster Gra Rueb is onderscheiden met de ridderorde van Oranje-Nassau. De chef der afdeling kunsten van het ministerie van O., K. en W., dr. J. Hulsker, heeft mej. Rueb namens de bewindsman in haar woning de versierselen behorende bij deze onderscheiding uitgereikt. De onderscheiding werd haar verleend in verband met het feit, dat mej. Rueb zondag jl. de leeftijd van 75 jaar heeft bereikt.

Een hoogtepunt van de feestdag is ongetwijfeld als ze onderscheiden wordt met een ridderorde.

4-9-'60.

Gaarne wil ik mijn 140 familieleden
bereiken, om mijn dank uit te spreken
voor al het liefs, wat mij op mijn
75e verjaardag werd gebracht.
Zo stil is er geconspireerd tot een
grote samenwerking, waarvan ik niets
heb gemerkt, en het resultaat,
dat Anne Marie en Marianne
hebben bereikt, is geweldig!
Het televisie-toestel pronkt in mijn kamer,
en zal straks mijn oude dag verlevendigen.
En dan kijk ik door het album, waarin ik
al Uw lieve gezichten weervindt,
van groot tot klein!
Heb dank allen, die hiertoe hebben
medegewerkt, ge hebt me
een onvergetelijke dag bezorgd!

Tante Gra

Een artikel in De Telegraaf van 7 september 1960 meldt dat zij de ridderorde ontvangt omdat zij 75 wordt. Maar niet iedereen die 75 jaar wordt krijgt een onderscheiding. In het Koninklijk Besluit staat de toelichting. Er worden onder meer het kunstenaarschap van tante geroemd (“een kunstenares van formaat”) en haar inzet “voor haar minder bedeelde kunstbroeders”.

Het familiefeestje is een succes. Er wordt zoveel geld opgehaald dat er een televisie gegeven kan worden. Tante is er verguld mee. Vijf jaar later wordt tante 80 jaar. En ook dan is er weer een feestje. Ze trakteert de naaste kring op een boottochtje.

De uitnodiging

4/9 '65.

MEJUFFROUW G. J. W. RUEB HEEFT HET GENOEGEN U UIT TE NODIGEN TER HERDENKING VAN HAAR 80e VERJAARDAG OP ZATERDAG 4 SEPTEMBER A.S., VOOR EEN RONDVAART MET HET M. S. „ROTTERDAM" VAN DE HAVENDIENST „SPIDO" - WILLEMSPLEIN TE ROTTERDAM.

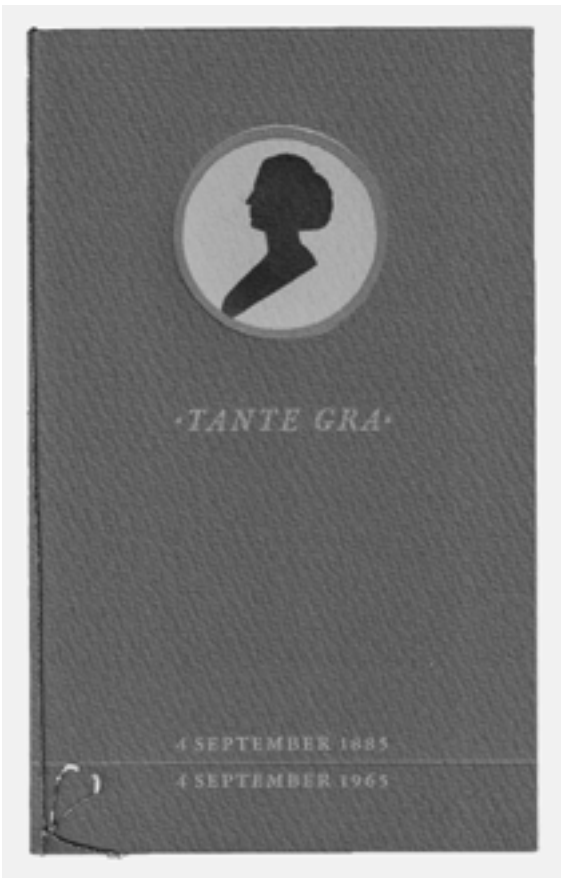
ZIJ VERZOEKT U TUSSEN 11.00 EN 11.30 UUR AANWEZIG TE ZIJN. ER ZAL EERST EEN APERITIEF WORDEN GEBRUIKT, WAARNA AL VARENDE DE LUNCH WORDT GESERVEERD.
HET IS DE WENS VAN JUFFROUW RUEB, DAT GEEN CADEAUX OF BLOEMEN WORDEN AANGEBODEN.

GAARNE EEN GUNSTIG ANTWOORD TEGEMOETZIENDE ZODRA U DIT MOGELIJK IS: ANNA PAULOWNIASTRAAT 117 FLAT 22 DEN HAAG

Het dankwoord

En de familie trakteert tante op een “onder-onsje uit handje-plak” een verzameling rijmpjes op het leven van tante op bekende wijsjes, voorgedragen door verschillende familieleden of door het hele gezelschap.

VI

JOOST

Als neef van tante Gra
wou ik een toost afsteken.
Door 't razen van de zee
ben ik mijn tekst vergeten!

IV

IEN

Twee emmertjes feestwijn halen
twee emmertjes pompen,
Vlot op Gra gedronken,
achterblijven mag er gene
Vaar maar door de Botlek henen
Vaar maar voort – voort – voort,
Vaar ons Graatje door de poort,
Vaar maar ras – ras – ras,
Vaar ons Graatje langs de plas,
Vaar maar voort – voort – voort,
hef de glazen zoals 't hoort
Van je een – twee – drie.

XI

ALLEN

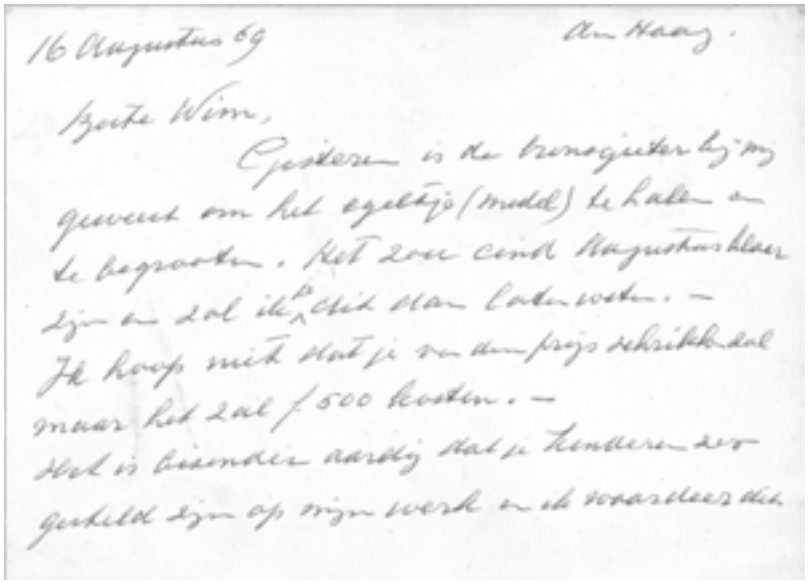
Nog honderd jaar na deze
zal ons Graatje leven
Lang zal zij leven in de gloria,
in de gloria,
in de gloria,
hoera! !

De foto komt uit een koffer van een nichtje van tante.

Wie de fotograaf Jan de Boer is en bij of voor welke gelegenheid deze foto gemaakt is, is niet bekend.

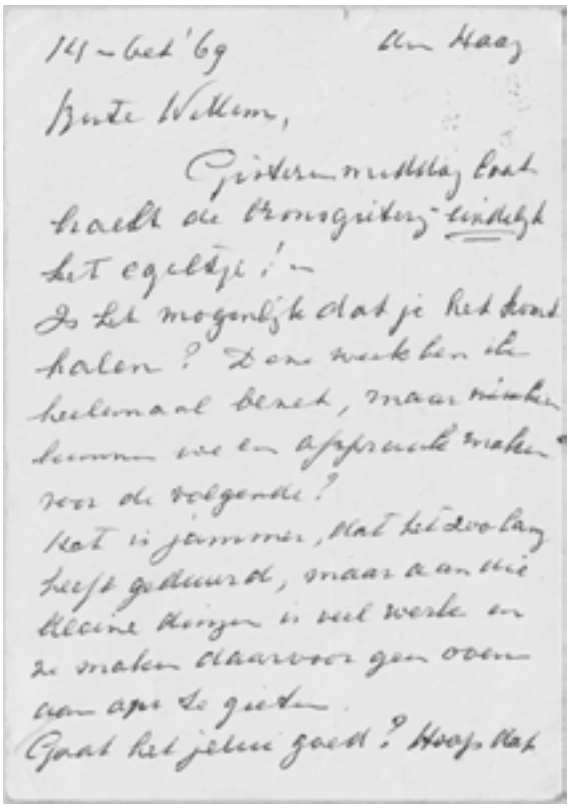

16 Augustus 69 Den Haag.

Beste Wim,

Gisteren is de bronsgieter bij mij geweest om het egeltje (model) te halen en te bespreken. Het zou eind Augustus klaar zijn en zal ik Pl. dit dan laten weten. – Ik hoop niet dat je van de prijs schrikt, deze zal maar het zal f 500 kosten. – Het is hiaardie aardig dat je kinderen zo geïnteresseerd zijn op mijn werk en ik vooral ook dit.

Werken, in de zin van het maken van nieuwe dingen, is er inmiddels niet meer bij. Wel wordt er in 1969 nog een opdracht gegeven om een beeldje te laten gieten; een egeltje (p.22). Het zal wellicht het laatste beeldje zijn dat gemaakt is.

14-Oct '69 Den Haag

Beste Willem,

Gisteren middag heeft de bronsgieter eindelijk het egeltje! –

Is het mogelijk dat je het komt halen? Ik ben werk bijna helemaal bereid, maar misschien kunnen we een afspraak maken voor de volgende?

Het is jammer, dat het zo lang heeft geduurd, maar aan die kleine dingen is veel werk en ze maken daarvoor geen overuren op de gieterij.

Gaat het jullie goed? Hoop dat

Enige en algemene kennisgeving

Op 26 december 1972 overleed tot onze grote droefheid onze zeer geliefde zuster en schoonzuster, onze dierbare tante, oud-tante en over-oud-tante

GERHARDA JOHANNA WILHELMINA RUEB

Beeldhouwster.
Ridder in de Orde van Oranje Nassau

in de ouderdom van 87 jaar.

's-Gravenhage:
C. D. Rueb
A. M. Rueb-Romswinckel
neven, nichten, achterneven,
achternichten en hunne kinderen.

's-Gravenhage, 26 december 1972
Condoleantie-adres:
Cees Laseurlaan 1123

De teraardebestelling zal plaats hebben vrijdag a.s. op de Protestantse Begraafplaats „Zuilen" te Breda om 12.00 uur. Vertrek van rouwkamer Hooikade 46 - 's-Gravenhage om 10.30 uur.

Bezoekuren woensdag en donderdag van 16.00 tot 18.00 uur.

Uit de NRC van 27 december 1972

DANKWOORD

Hier eindigt het boek van mijn zoektocht naar het werk van tante, al gaat mijn zoeken door. Rest me nog twee mensen te bedanken.

Allereerst Leonard van Rhijn, die de motor is achter de site www.grarueb.nl. Hij heeft de site ontwikkeld en onderhoudt deze. En hij heeft niet nagelaten me te stimuleren vooral door te gaan met zoeken.

En mijn dochter Lisette, die het beter vond als ik het boekje in een voor mij onbekend computerprogramma ging schrijven. Zij heeft geduldig de prijs betaald voor mijn onbegrip voor de logica van het computerprogramma, door steeds uit te leggen hoe het wel moest en hoe ik het uiterlijk van het boekje zelf kon bepalen.

EN DAN....

Het boek is klaar: de redacteur heeft de tekst leesbaar gemaakt, de vormgeefster heeft er een boek van gemaakt, het dankwoord is geschreven en het zoeken naar een drukker is begonnen. En dan … komt er onverwachts een deel van het fotoarchief van tante aan het licht, uit de nalatenschap van Joost, een echte neef van tante, de neef waaraan ik het boek opdraag. Dit zet de wereld op zijn kop, want er zitten foto's in die:

- een verbetering zijn van de foto's uit kranten of bladen,
- foto's van werk waarvan ik het bestaan ken maar geen afbeelding heb,
- foto's van onbekend werk en
- foto's uit het privéleven van tante, waarvan ik alleen de werkgerelateerde foto's aan dit boek toevoeg.

Omdat integratie in het boek een herschrijven daarvan tot gevolg heeft, zullen de laatste drie categorieën hier zoveel mogelijk chronologisch worden besproken. Het begint natuurlijk in het atelier van Toon Dupuis. **Antonius Stanislaus Nicolaas Ludovicus Dupuis** (Antwerpen 1877 - Den Haag 1937) is een Belgische beeldhouwer en medailleur die Nederlander is geworden en hoofdzakelijk in Den Haag heeft geleefd en gewerkt. Hij doceert aan de Haagse Academie van Beeldende Kunsten, maar heeft ook "losse" leerlingen waaronder tante. Ook andere leerlingen zijn professioneel beeldhouwer geworden zoals Sara Marie Emilie (Dea) Meeter (1885 - 1935), Françoise Charlotte (Fransje) Carbasius (1885 - 1984), Marian Catharine Gobius (1910 - 1994) en Jane Cornelia Henriette (Jeanne, Jane) Wichers (1895 -1969). Zij komt pas in1927 in Den Haag wonen en is dus niet in dezelfde tijd leerling van Toon als tante.

Toon Dupuis poseert hier met zijn leerlingen, tante zit links.

Toon Dupuis zal vier jaar haar leraar zijn voordat ze naar Parijs gaat voor een scholing bij Bourdelle (p.186). Toon werkt "traditioneel", daarmee bedoel ik: altijd goed gelijkende portretten en figuren. Dat is ook bij tante terug te vinden zeker in haar beginperiode. Later zal dat onder invloed onder van Bourdelle vrijer worden.

In de opleiding is veel aandacht voor portretten en borstbeelden. Waarschijnlijk ging de klei na afloop gewoon weer de kleibak in.

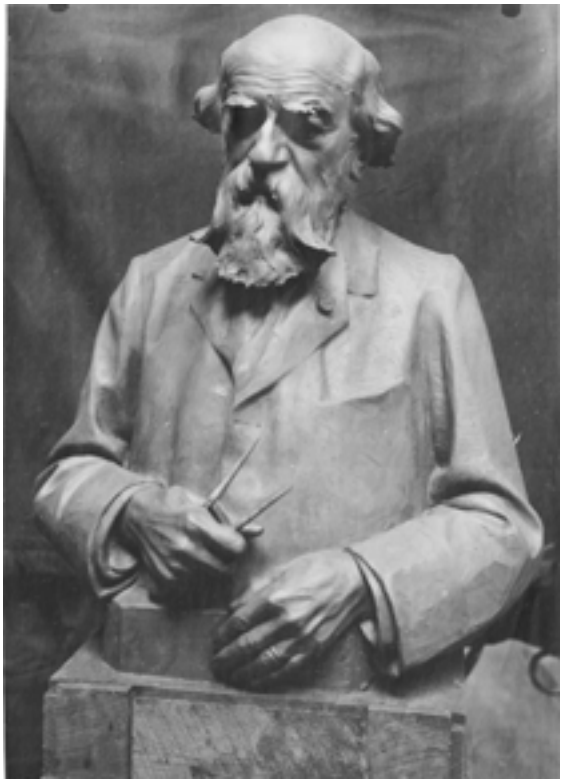
Of dit beeld, **mannenbuste 1**, **op foto 1 van een atelier**, het overleefd heeft is niet duidelijk.

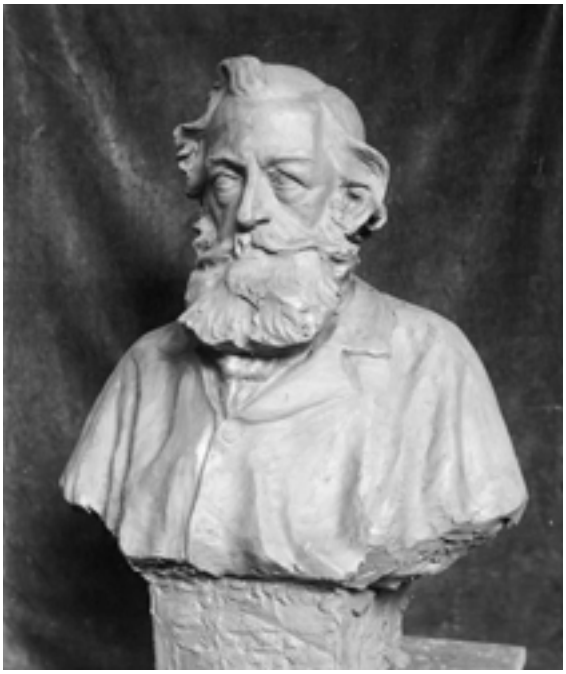

Op **foto 2 van een atelier** wordt een model ook weer geflankeerd door de kunstenaars en hun beelden.

mannenbuste 2 en onder **mannenbuste 3**

mannenbuste 4 lijkt veel op mannenbuste 1 maar het haar is iets anders en de linkerkant van de baard ook. Het kan zijn dat dat er naar één model meerdere beelden worden gemaakt. Wat opvalt is dat er mannen met verschillende haardossen model staan, van weelderig tot kalend. Er zijn geen foto's van de modellen 1 tot en met 4 in ander materiaal dan klei bekend.

Van **mannenbuste 5** is wel een bronzen versie gefotografeerd. Er staat in 1917 in Den Haag een "heerenportret" in brons in opstelling. Het zal een opdracht zijn geweest want in brons gieten is te duur om te oefenen.

Afgezien daarvan: in brons gieten is een vak apart. Dat wordt uitbesteed en uitbesteden kost geld. In 1918 staat in Rotterdam Ir. **W.J. van Geer** in opstelling. Ik heb geen foto van de heer Van Geer teruggevonden om uit te kunnen maken of hij gekoppeld kan worden aan mannenbuste 5. De foto's van de ongedateerde mannenbustes zijn geplakt in een album met foto's die tussen 1912 en 1915 gemaakt zijn, (volgens de her en der bijgeschreven data).

Op **foto 3 van een atelier** staat **mannenbuste 6**, ook niet gedateerd maar zal van latere datum zijn. Een bronzen uitvoering is nog niet gevonden.

Op de foto staan van links naar rechts de beelden van Snijders, faun, Viotta, menuette, mannenbuste 6 en danseresje. De foto zal dus rond 1919 genomen zijn.

Op de foto in het atelier zijn op mannenbuste 6 nog geen medailles /onderscheidingen aangebracht. Tante noemt op p.94 een gezant, zonder een naam te noemen, die zij voorzichtig vraagt het aantal opgespelde onder-scheidingen terug te brengen tot de meest belangrijke. Mannenbuste 6 en Muller (p.93) kunnen beiden bedoeld worden. Op de foto zijn naast de mannenbuste 6 nog twee andere werken te zien.

Links is de vrouwenbuste (p.70) te zien. Niet in wit marmer, maar het zal waarschijnlijk in klei zijn gemaakt. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed dateert de marmeren versie op 1920 en de kleiversie moet dus ouder zijn.

Rechts van het beeld staat de plaquette van het reliëf van Victor baron van Lawick. In het album staan de foto's van Victor en Joost Romswinckel (p.183) op dezelfde pagina. Ze zullen uit dezelfde periode dateren. Joost is gedateerd 1916 wat de datering van de mannenbuste ondersteunt. Het beeld van Viotta zit wel vreemd in de tijdlijn. Viotta is, en dat is zeker, gedateerd 1921 want dat staat erop. Het beeld is toen geschonken "door een zijner vrienden". Het idee van die vriend moet dus al heel lang in zijn gedachte zijn geweest omdat het in 1921 al geruime tijd bestond.

Er is namelijk een foto waar **Viotta en de beelden van het koninklijk paar** gezamenlijk in de werkplaats staan.

Practiciëns zijn bezig om de gipsen modellen van tante in marmer uit te hakken. Het koninklijk paar staat beschreven op p.127/128 en Viotta op p.148.

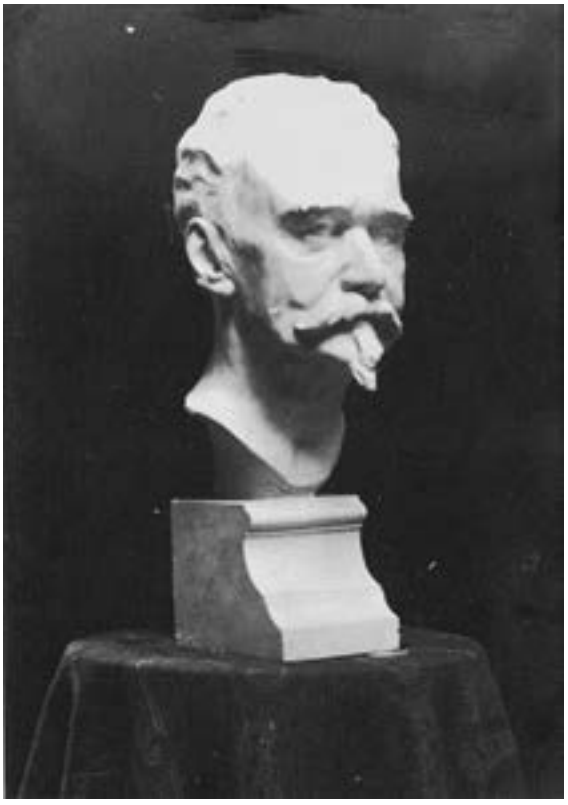
De beelden van Wilhelmina en Hendrik zijn gedateerd op 1918. Volgens de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 3 september 1918 is er een brief bij de raad van de gemeente ingekomen van de heer C.O.J. Keijzer die gaat over het aanbieden van twee levensgrote bustes van de Koningin Wilhelmina en Prins Hendrik ter plaatsing in het nieuwe stadhuis.

Veel later wordt in Het Vaderland van 3 september 1923 vermeld dat Mej. G.J.W. Rueb de beelden in 1918 in marmer heeft gehouwen. Er wordt natuurlijk bedoeld “laten houwen” zoals de foto laat zien. Er is een foto van **het beeld van Viotta in een tussenstadium**. Het reliëf van Wagner is nog niet gemaakt en de aantekening “1919” is van tante.

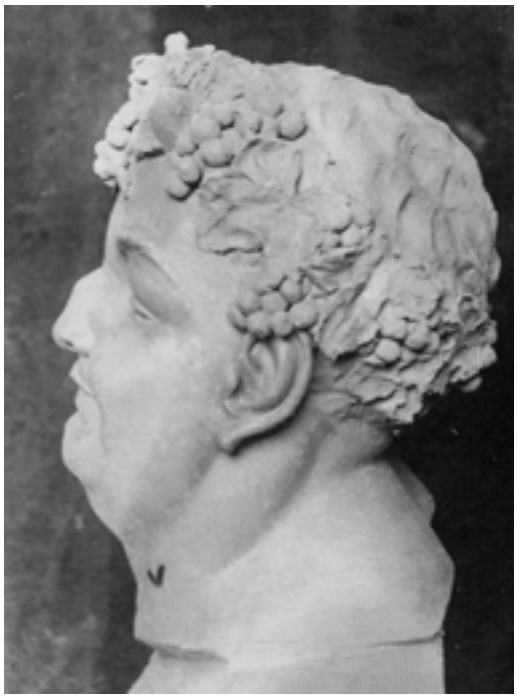
Als ik de volgorde in de tijd volg, kan mannenbuste 6 rond 1918 worden gedateerd.

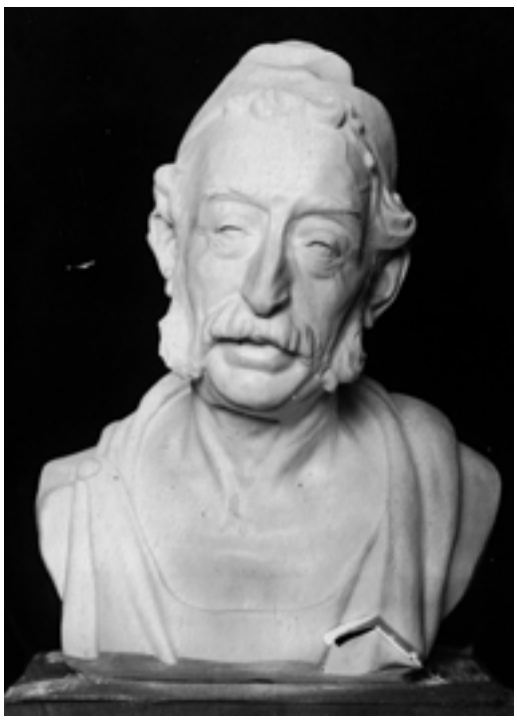
De foto van **mannenbuste 7** staat bij foto’s die tussen 1912 en 1915 gemaakt zijn. Om de mannenbustes een catalogusnummer te geven dateer ik ze op 1913, behalve de buste 6 en 7.

Mannenbuste 8 en onder **mannenbuste 9** staan na een foto uit 1915.

Jongensbuste 1

Jongensbuste 2

Jongensbuste 3 Er zijn ook nog jongensbustes. Ze zitten in een album dat na 1916 niet meer aangevuld is. De laatste foto in het album is van Joost Romswinckel (p.183) (met wat losse lichaamsdelen aan de wand).

Naast portretten maakt Dupuis ook penningen en plaquettes. Tante is ook in deze discipline opgeleid. Van haar werk zijn foto's bewaard gebleven.

Het reliëf lijkt een voorstudie te zijn van de penning van **Lotte en Annie Romswinckel** (p.174). Hier passen de twee laatste letters van Annie er nog niet op. Maar het kan ook dat tante de letters er per ongeluk af heeft geknipt want de foto is uitgeknipt.

Voorafgaand aan deze foto zitten nog meer foto's van reliëfs in het album, zoals het **reliëf van een meisje** met een monogram waarbij de krul van de G ook wordt gebruikt om de R te maken.

Het reliëf van Victor is ook niet gedateerd. Misschien dat het monogram een duiding kan geven want dat erg lijkt op het monogram van de vrouwenbuste (p.192). Zie ook p.307 waar meer staat over Victor.

Een **reliëf van Hanna en Jan** zonder roepnamen. In een doosje met losse foto's zit een foto van wat waarschijnlijk het eindproduct is en waarop de namen wel staan.

Terug naar het album met een reliëf van een vrouw, waarbij de franje van de jurk buiten het medaillon loopt, maar binnen de rand van het reliëf blijft. Het werk is achter het hoofd gesigneerd met G. Rueb.

Het reliëf van **J.C.J.B.A. de Jossselin de Jong** met daarop een ander monogram.

Een allerbelabberdste foto waar heel weinig op te zien is, maar het beeldje is wel herkenbaar op een foto in een werkplaats.

Het gaat eigenlijk om de datering. Het beeldje staat links van tante op **foto 4 in een atelier** samen met een medeleerling.

Op de tentoonstelling in Rotterdam in 1917 is sprake van **"smart"** en dat zou best bij dit beeldje passen: een vrouw met haar handen voor haar gezicht. Op dezelfde foto staat haar versie van de Venus van Milo. Het zal zeker een oefening zijn in haar opleiding.

Na de reliëfs nu wat beelden.

Dit is een variant op het danseresje (p.188)

Op **foto 5 in een atelier** staat iets meer, maar dan zonder de dames.

Allereerst verschijnt op de achtergrond een getekend portret van tante en een witte Venus helemaal rechts. De beelden laten zich op basis van deze tweede foto splitsen: het linkerdeel werk van tante en het rechterdeel werk van de medecursist. De twee damesportretten lijken hetzelfde model te hebben gehad, maar door tante wat vrolijker vormgegeven. Het zal daarom oefenwerk zijn, waar de dames (en Toon) tevreden over zullen zijn geweest.

Een **vrouwenportret** uit 1913.

Dit beeld, met de mysterieuze titel **"in gijzeling"** is zeker uit de beginjaren. Het heeft op haar eerste tentoonstelling gestaan, Rotterdam 1917, samen met "mijmering".

En een **buste van een jonge vrouw** die weliswaar niet in het eerste album zit, maar wel in de beginperiode gemaakt zal zijn.

Ze zijn de inzending van de eerste tentoonstelling/ competitie waar tante aan mee doet: de Vierjaarlijksche in Rotterdam.

"In gijzeling" staat even gestald achter tante in de hoek van haar kamer. Van dezelfde kamer is nog een andere foto waar ander werk kan worden gezien.

De beelden zijn van links naar rechts de monsigneur (p.192), een onbekende buste van een vrouw, een onbekend kinderkopje en mannenbuste 9 (p.298). Tussen de twee beelden aan de linkerkant staat een foto van C.J. Schnijders in gips.

In 1916 maakt tante het beeldje faun (p.185). Het blijkt te zijn gemaakt naar aanleiding van een oefening in opdracht van Toon. Bij dat "oefenbeeldje" maakt tante het raadselachtige bijschrift "copie naar T. Dupuis / kop niet Juli 1912". Wellicht bedoelt ze dat de houding van de faun een idee van Toon is maar dat zij er een eigen hoofd op heeft gezet. Het beeldje van Toon of van haar medecursist is niet teruggevonden om te zien wat er met het hoofd aan de hand is.

Een beeld waarvan het onderwerp in haar latere werk niet meer voor zal komen is de **Christusfiguur** uit 1914.

Er is een gipsen beeld van de **zittende Scheveningsche vissersvrouw,** soms met de toevoeging "à la van Wijk" in catalogi (maar dat kan ook gelden voor de staande variant (p. 306). Blijkbaar was de vrouw zo inspirerend dat er ook een aparte buste van gemaakt is (p.130). Volgens het album is het in 1914 gemaakt.

De foto hoort bij de tentoonstelling in Rotterdam. In het Algemeen Handelsblad van 26 april 1918 staat de aankondiging:

Rotterdamsche Kunstkring.

In den Rotterdamschen Kunstkring exposeeren tot en met 21 Mei a.s. mej. G. J. W. Ruch beeldhouwwerken en Ernst Leydon schilderijen en teekeningen.

Als de foto nader wordt bekeken zien we van links naar rechts: de apache (p.189), de Scheveningsche vissersvrouw, de steenwerper, in de hoek achterin staat Tydeman (p.125), Ir. R.J. Baron van Lijnden, dan een onbekend beeldje en helemaal rechts Joost Romswinckel.

Die werken kunnen nu naast de catalogus worden gelegd.

CATALOGUS.

Beeldhouwwerk van Mejuffrouw G. J. W. Rueb,
Den Haag.

1	Portret buste Mr. M. Tydeman Jr.	(brons).
2	„ „ Ir W. J. van Geer	(„).
3	„ „ Ir R. J. Baron van Lijnden	(gips).
4	„ relief Victor Baron van Lawick	(marmer).
5	„ kinderkopje J. Romswinckel	(terra cotta).
6	Buste Jan Dekker (Concertzanger)	(gips).
7	Apache	(„).
8	Steenwerper	(„).
9	Fauntje	(brons).
10	Danseresje	(„).
11	Menuette	(„).
12	Scheveningsche	(„).
13	Naakt	(perenhout).
14	Kinderkopje	(marmer).

Een **staande Scheveningsche (vissersvrouw)** als detail van de overzichtsfoto. De titel past, maar ze staat in tegenstelling tot de zittende.

Van de **steenwerper** is ook een losse foto.

Van het borstbeeld van Tydeman (p.125) bestaan foto's van het maakproces. Ik ga ervanuit dat in de mummie van de bovenste foto Tydeman verborgen zit. De foto's staan op hetzelfde albumblad dat 1916 of eerder gedateerd is.

Op de foto hiernaast staat verscholen achter tante de zittende Scheveningsche vissersvrouw en hangt het ronde reliëf van Hanna en Jan aan de muur.

Van de drie mannenbustes in de catalogus, is die van **Ir. R.J. Baron van Lijnden** als enige in gips en dit beeld lijkt van gips gemaakt te zijn. Dat mannenbuste 5 (p.295) Ir. W.J. van Geer is, lijkt hierdoor iets waarschijnlijker.

Victor, waarvan een reliëf bekend is (p.300) blijkt een Baron van Lawick te zijn.

Er staat nog een onbekend beeldje in de opstelling bij de Rotterdamsche Kring. Het lijkt in brons gemaakt te zijn en er worden nog drie beelden in brons in de catalogus vermeld: een fauntje (p.185), een danseresje (mogelijk het beeldje op p.188) en menuette en geen van de beeldjes past bij de titel. Het beeldje lijkt een vrouw met haar handen voor haar gezicht, een "staande smart" (p.301).

Een titel in de catalogus dat mogelijk bij het beeld past is **naakt in perenhout.** "Naakt" lijkt wel te kloppen op deze foto, maar het "perenhout niet". Toch geef ik tante het voordeel van de twijfel.

Dan is er nog **"menuette".** Zij staat ook op de groepsfoto 3 in een atelier met Schnijders, Viotta en mannenbuste 6 (p. 295).

Een bronzen buste van haar vader Johann Gerhard Rueb is voor zijn 70ste verjaardag op 18 april 1913 gemaakt.

De jongste foto's in de albums dateren van rond 1919. Daarna worden foto's soms op karton geplakt, maar vaker los in mapjes. Dat maak het groeperen rond een onderwerp makkelijker. De achterkant is nu ook te zien en in sommige gevallen is de foto gemaakt door Dingjan (p.252) met vaak een nummerstempel en daarmee geeft dat een indicatie van het jaar waarin de foto gemaakt is.

Bij de foto's die niet in albums zitten, zijn foto's van gipsen ontwerpen van plaquettes. Gips laat, in tegenstelling tot het donkere brons, details beter zien zoals tante die (waarschijnlijk) in gedachte heeft gehad.

Het ontwerp in gips van de plaquette van H. Neumann. (p.179)

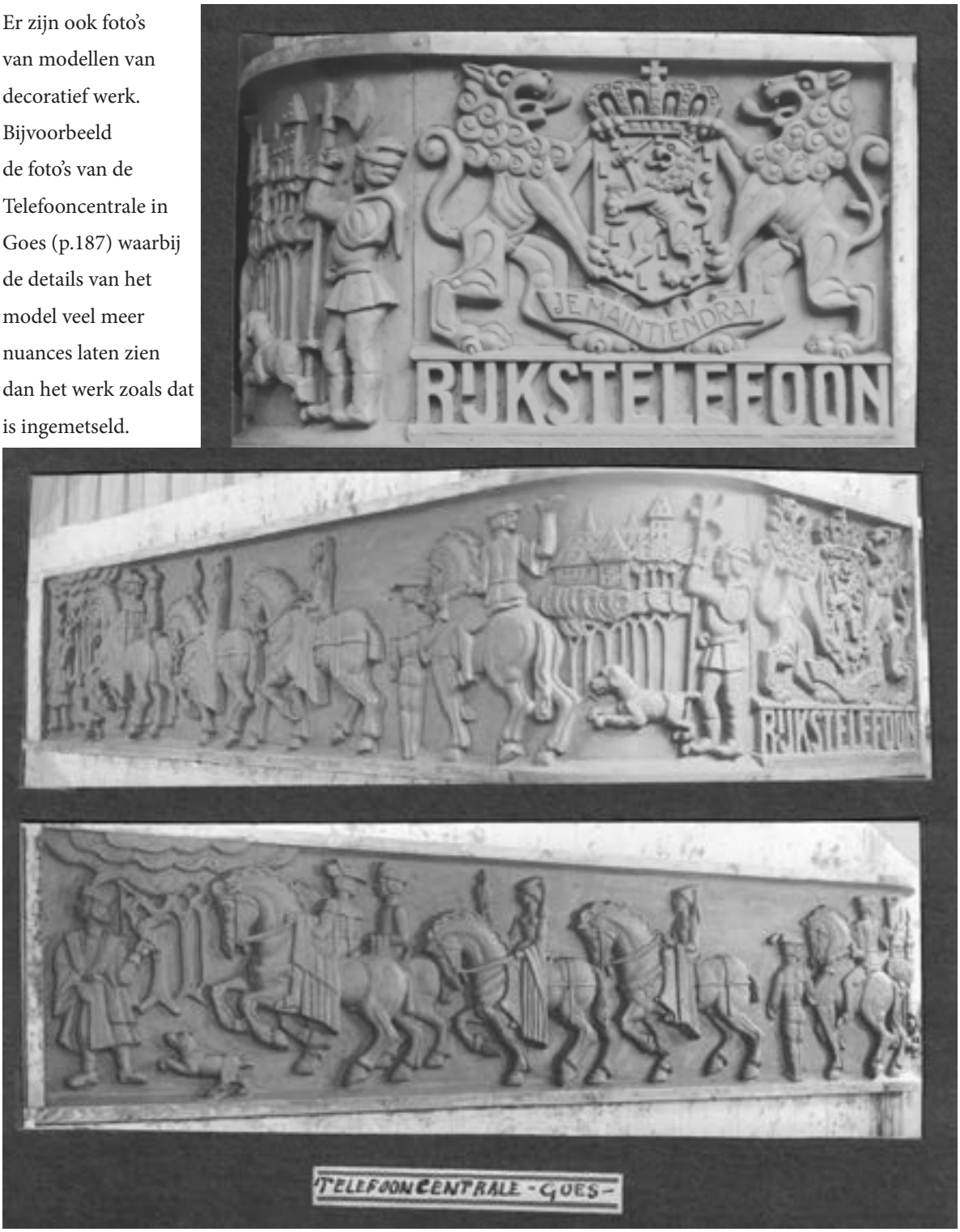
Karel de Snoo (p.152)

Prinses Juliana in Parijs (p.76)

Er zijn ook foto's van modellen van decoratief werk. Bijvoorbeeld de foto's van de Telefooncentrale in Goes (p.187) waarbij de details van het model veel meer nuances laten zien dan het werk zoals dat is ingemetseld.

Het rijkswapen is in bijna dezelfde uitvoering gebruikt voor een postkantoor in Breda.

Jan Klaassen op de Dam in een toogje.

Boerderijdieren met een koe en schapen en lammetjes.

De dierenreliëfs lijken in de stijl van de decoraties van de dierentuinbrug (p.119) te zijn gemaakt. Er zijn twee setjes gedichten teveel gemaakt door Ben van Eijsselsteijn, maar de titels passen niet bij de reliëfs. Toch dateer ik ze in die periode.

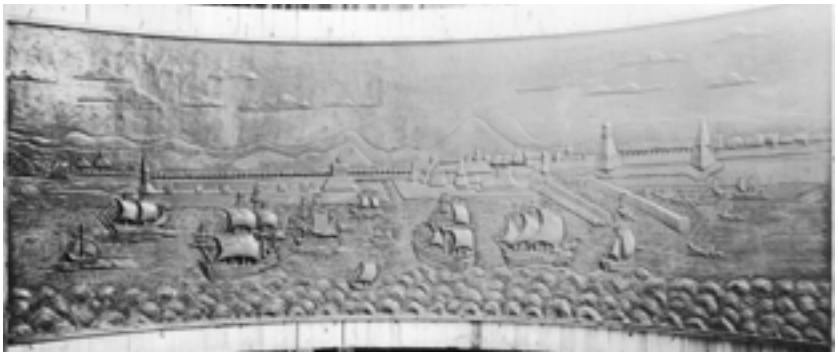

Boerderijdieren met varkens en geiten.

De Ark van Noach is waarschijnlijk geen voorstudie maar het model waarmee gewerkt is om het uiteindelijke reliëf te laten maken. De foto van de Ark komt ook in Veth voor, maar de drukkwaliteit is minder mooi dan deze foto.Het maakt de verschillen tussen het beoogde en de uiteindelijke uitvoering (p.32) duidelijker.

Er is ook een foto van het model van het zicht op Jacatra waarvan de houten uitvoering voor de rooksalon met bar eerste klasse van het passagiersschip is gemaakt (p.100). De ronding van het werk zal een complicerende factor zijn geweest, zowel in het ontwerp als in de uitvoering.

Jacatra in gips

Een andere foto toont een detail van de rijstbouw van de Javabrug (p.78) in klei. Op de achtergrond zijn de gipsmodellen van twee panelen van de diertuinbrug (p.119) te zien. Daaronder de Ark van Noach en daarvoor het rustende paard. Allemaal zijn ze rond 1939 gemaakt. Het model van de Javabrug lijkt in klei gemaakt te zijn en is hier nog in ontwerpfase en zal na de Tweede Wereldoorlog uitgevoerd worden en in 1951 bij de brug worden geplaatst.

Op de achterkant van de foto van het reliëf heeft tante geschreven dat het geplaatst is in het ziekenhuis de Volharding in Den Haag. Het reliëf lijkt in gips te zijn gemaakt en de uitvoering zelf in terracotta. Als het gemaakt is om in de hal te hangen moet het wel een redelijke omvang hebben. Zo'n groot object zal waarschijnlijk zijn opgedeeld in tegels, maar dat blijkt niet uit deze foto.

De Telegraaf van 10 mei 1941 bespreekt de tentoonstelling bij Santee Landweer, Amsterdam. Het stukje eindigt met het vermelden van een werk, mogelijk in een ziekenhuis, waarin "een man vecht met een octopus, een monster, dat de ziekte allegorisch voorstelt". Toch lijkt het dier meer op een zevenkoppig monster waaraan, na het afhakken van een kop, een nieuwe kop aangroeit. Het oneindig gevecht dat de medische stand tegen de dood voert.

Ik hou de naam daarom op **"Hercules die de Hydra van Lerna bestrijdt".**

Van veel dierplastiekjes in keramiek is nog geen spoor teruggevonden wat begrijpelijk is omdat ze breekbaar zijn en vaak minder spectaculair dan brons werk. Gelukkig zijn van een aantal ontbrekenden dieren foto's bewaard gebleven.

Daarbij is het lopend eendje (p.62) Het past bij het staande en duikende eendje. Ze worden vaak als drietal tentoongesteld maar zijn ook los verkocht. En het kan misschien in 1926 ook in brons hebben gestaan bij de tentoonstelling bij Koninklijke Kunstzalen Kleykamp.

Ook van het woudaapje (p.197) in gips is een foto.

Een foto van de angorakat (p.203) in gips.

Een **ijsvogel.**

Een marmot.

Goedewaagen-verzamelaar, -chemicus en -documentalist Bert-Jan Baas heeft tijdens zijn onderzoek naar de samenwerking tussen artistiek directeur Dirk Abraham Goedewaagen en tante in de archieven van Goedewaagen gevonden dat er op 22 juni 1927 glazuur gemaakt is voor het ijsvogeltje. Op 8 augustus wordt er weer met de kleur van het glazuur geëxperimenteerd. Wat er uiteindelijk uit de bus is gekomen weet ik niet, want het ijsvogeltje is nog niet teruggevonden. In hetzelfde onderzoek wordt melding gemaakt dat Dirk Abraham Goedewaagen op 22 juni ook voor een marmot glazuur heeft gemaakt (matwit). De marmot wordt in die aantekening in samenhang met tante genoemd.

Een kraai.

Er is een briefkaart waar de uilen (p.204) op staan met een poststempel uit Wassenaar 13 VIII 1948. Helaas kan daardoor nog geen uitsluitsel worden gegeven wanneer het werk gemaakt is. Wel geeft de kaart een mooier beeld van de uilen en een extra aanwijzing dat tante het heeft gemaakt, want er staat een aantekening van tante op de achterkant: Wassenaar in cement.

De twee herten (p.106) bij elkaar in het atelier bij tante thuis. Het is nu ook duidelijk te zien dat bij het vergroten dingen zijn veranderd.

Het duidelijkst is dat te zien bij de stand en de vorm van het gewei. De vergrote vorm is wat realistischer dan het model. En wat uit de foto ook blijkt is dat de kleine uitvoering als uitgangspunt is gebruikt. Er zal daarom niet nog een model zijn op één vijfde van de uitgevoerde grootte zoals in Het Vaderland staat.

Het gedenkteken ter herinnering aan Juliana van Stolberg (p.199) is tentoongesteld in de Koninklijke Kunstzaal Kleykamp. Hier staat de maquette in opstelling. Links van de maquette staat een foto van het winnende ontwerp van Bon Ingen Housz met heel vaag een op schaal 1:10 gemaakt onderdeel.

Naast deze foto is er ook een foto van de achterkant van het monument. De tekst doet nu wat gedateerd aan. Juliana van Stolberg / zij was de / dochter / weeuw. en / moeder van / de helden / die goed en / bloed voor / god. voor / staat en / vrijheid / stelden

Het is een ontwerp van een onbekend monument. Op de achterkant van de foto staat het stempel van Dingjan met het nummer 461014 wat de foto in 1946 plaatst. Op de zijkant van het ontwerp is te lezen “voor hen die vielen”.

Het enige uitgevoerde monument uit die tijd is het monument in Voorschoten. Door het groot uitgevoerde kruis is het een Christelijk monument geworden en dat was misschien niet de bedoeling. Het monument in Voorschoten is, wat religie, betreft neutraal.

De baadster staat voor het eerste in 1935 bij Buffa Amsterdam staat later in 1946 in opstelling op de tentoonstelling van werken door leden - grafische kunst, tekeningen, beeldhouwwerken- in de Pulchri-Studio in Den Haag.

Van het beeld van mevrouw Huet (p.234) is een foto waarop het beeld in klei staat. Dan komt het idee toch wel snel op, dat het beeld door tante in klei is gemaakt en later door een practiciën in hout is overgezet. In het overzicht van het werk van Georg Graff door Pier Terwen is echter niets dat daarnaar verwijst. Toch lijkt een andere practiciën niet voor de hand te liggen. Het beeldje stamt uit de Tweede Wereldoorlog en in die periode hebben tante en Georg altijd contact gehouden en hebben elkaar waar mogelijk geholpen.

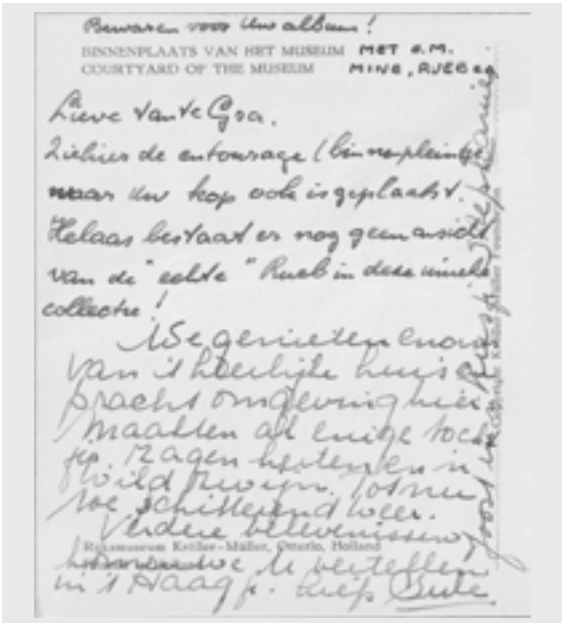

Een nichtje herkent de naam Huet en vertelt dat zij mevrouw Huet zal zijn, de vrouw van Paul Huet. En hij is een jachtvriend van (opa) Coen, de jongere broer van tante en komt vaak bij de familie over de vloer, ook waar Gra bij is.

Er is ook een briefkaart bewaard gebleven, verstuurd door Joost en zijn vrouw aan tante “om te bewaren” gedateerd 20 juni 1968. Het is fotokaart van beelden die in de omgeving waar de mannenkop (p.211) staan, maar het beeld zelf staat er niet op. Eens heeft de kop dus in een buitenopstelling gestaan. Nu staat hij in het depot. Voor het beeld is het wel beter, want het weer mist zijn uitwerking niet op beelden die in beton zijn gegoten.

Aan de andere kant is het beeld niet toegankelijk voor het publiek en daar is het niet voor gemaakt.

Verder zit er een foto bij van een plaquette van Hendrik Gerlings (Amsterdam 1875 - Bilthoven 1951). De tekst op de plaquette is:

op 20 juli A.D. 1951 / aangeboden door / het gezamenlijke / personeel bij het / gereedkomen van dit gebouw, als / blijk van dank en / waardering voor / zijn noesten en / vruchtdragende / arbeid, aan de / drukkerij gewijd.

Gerlings begint zijn loopbaan in het bankwezen. Hij is de oprichter van de Wijksche Bank en leidinggevende van de Centrale Nederlandsche Hypotheekbank. In 1907 volgt hij zijn schoonvader op in de Drukkerij J. van Boekhoven in Utrecht. Hij moderniseert het bedrijf en dat groeit tot een van de grootste in het land.

Gerlings is daarnaast onder andere actief op tal van terreinen. Hij is oprichter van een telefoonmaatschappij, regent van het Ewoud en Elisabethgasthuis, lid van de gemeenteraad in Wijk bij Duurstede, bestuurslid van de Nederlandsche Maatschappij van Nijverheid en Handel afdeling Utrecht, bestuurslid van het pensioenfonds voor de Grafische Vakken en commissaris van de Stichtse Glasverzekering Maatschappij en Glashandel.

Als op de plaquette "drukkerij" staat zal een eerste instantie gedacht zijn J. van Boekhoven, maar dit kan ook groter worden ingevuld omdat Gerlings een grote invloed heeft gehad op de Nederlandse drukkerswereld. De drukkerij is in de vaart der volkeren opgenomen. Fusies en overnamen zijn het lot van het bedrijf. In die vaart der volkeren zijn ook de bedrijfsgebouwen verplaatst en de oude panden hebben een ander bestemming gekregen. Daarbij is de plaquette uit het oog verloren. In de gebouwen en in het Utrechts Archief is niets teruggevonden.

Er rest alleen een foto op een achterkant van het personeelsblad. Toeschrijven aan tante doe ik omdat het prentje in een doosje zit met alleen maar foto's van werk van tante, de plaquette is de stijl gemaakt die tante veel heeft gebruikt, dat er een naam achter de schouder staat, wat ook gebruikelijk is en tenslotte dat, ondanks de beperking van de druk, vaag en met wat fantasie haar naam te herkennen valt.

Dat Pieter (p.223) in huize Rueb de baas is, lijdt geen twijfel.

Schreef ik in de inleiding “Zij zal wel eens jong zijn geweest maar dat heb ik van horen zeggen.”, na het zien van het fotoarchief van tante weet ik wel beter. Ze is jong geweest en naast het serieuze van haar werk, zijn de sociale contacten en netwerken belangrijk voor haar gebleken.

En misschien ook een wilde kant, die ik niet verder kan toelichten. Tante heeft documenten bewaard waar ze een goede herinnering aan heeft. Daaronder ook deze uitnodiging voor een feestje. Op het feestje zal de man niet haar eerste aandacht hebben gekregen en staat dus terecht op de achtergrond.

Toon Dupuis in zijn atelier met tante in het midden en links een medeleerling

OVERZICHT VAN TENTOONSTELLINGEN

jaar	periode	naam	plaats
1917	27 mei - 2 juli	Vierjaarlijksche Tentoonstelling van Schilderijen en andere kunstwerken van Levende Meesters	Rotterdam
1917	oktober - november	Tentoonstelling der opening der nieuwe kunstzalen Lange Houtstraat 7 der Vereeniging Haagse Kunstkring	Den Haag
1918	9 - 24 april	Beeldhouwwerk van mej. G.J.W. Rueb te 's-Gravenhage	Dordrecht
1918	27 april - 21 mei	Beeldhouwwerken van mej G.J.W.Rueb en schilderijen en teekeningen van Ernst Leyden	Rotterdam
1918	15 mei - 15 juni	Tentoonstelling van beeldhouwwerken	Den Haag
1919	februari ?	Nederlandsche Kring van Beeldhouwers	Amsterdam
1919	13 - 28 februari	Tentoonstelling van beeldhouwwerk	Rotterdam
1919	februari	St. Maartententoonstelling	Utrecht
1919	maart	Nederlandsche Kring van Beeldhouwers	Den Haag
1921	19 januari - 25 februari ?	Tentoonstelling van levende Nederlandsche meesters	Londen
1921	in oktober	Tentoonstelling van Schilderijen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Werkende Leden van "Pulchri Studio"	Den Haag
1921	15 - 22 september	Tentoonstelling van Bredasche kunstenaars	Breda
1921	november ? - december ?	Haagsche Kunstkring	Den Haag
1922	in januari	schilderijen en teekeningen [van Lucie van Dam van Isselt, R.S. Bakels en beeldhouwwerk van G.J.W. Rueb	Groningen
1922	in februari	Tentoonstelling van Aquarellen, Teekeningen, Grafische kunst en Beeldhouwwerken vervaardigd door Werkende Leden van "Pulchri Studio"	Den Haag
1922	22 september - 13 oktober	samen met mej. I. Hooft (en Rassenfosse in een zaaltje apart)	Den Haag
1922	onbekend	Werk van leden	Den Haag

tentoonstellingsruimte	**geëxposeerd werk**
gebouw der Academie van Beeldende Kunst en Technische Wetenschappen	321 mijmering, in gijzeling
Lange Houtstraat 7	65 heerenportret (brons), 66 smart (brons)
kunstzaal in de Voorstraat	"9 kleine beeldjes": fauntje, danseresje, menuet, een Scheveningsche, kinderkopje in marmer en een jongenskopje in terracotta, de steenwerper, in hout een naakt vrouwenfiguurtje en dan nog een vrouwenkop "smart"
Rotterdamsche Kunstkring	Portretbustes in brons van mr. M. Tydeman Jr, Ir.W.J. van Geer, Ir. K.J.Baron van Lijnden in gips, een portret relief van Baron Van Lawick in marmer, J. Romswinckel in terra cotta, In gips de buste van Jan Dekker, concertzanger (geen van allen te koop), de apache in gips f 500, de steenwerper in gips f 250, fauntje in brons f 700, danseresje in brons f 300, Menuet in brons f 700, en Scheveningsche in brons f 350. In perenhout een naaktfiguur f 700 en in marmer een kinderkopje f 800. En dan is er in de correspondentie ook nog sprake van "smart" maar die verandert, lijkt het, in de "Scheveningsche". Wellicht zijn dat twee namen voor hetzelfde beeld.
Haagsche Kunstkring	22 danseresje (eigen. Den Heer v.R), 54 kinderkopje in gips (f 75)
Stedelijk Museum	75 apache (gips) (f 500), 76 devotie (marmer f 1000), 77 smart (brons f 350). Ingevolge de Statuten heeft ieder lid het recht één beeldhouwwerk juryvrij in te zenden. Dat is het geval geweest bij "devotie"
Gouvernestraat 133	
	onbekend
Pulchri-Studio	91a jongensbuste, 91b kinderkopje (relief), misschien is dit de plaquette van Anna Bijleveld uit 1916, 91c danseres (brons), geen van allen te koop
Whitechapel Art Gallery	
Pulchri-Studio	98 mannenkop (gips) verkocht
in een zaal van nieuwe fabriek van André Loyens aan de Vlaszak	danseresje, faun en ook "grootere beeldhouwwerk o.a. het karakterestieke beeld van den Parijschen Apach, in zijn uitdagende houding, die al dadelijk de aandacht trekt"
Haagsche Kunstkring	"aardig beeldhouwwerk"
Pictura-zaal	1 fauntje (brons), 2 repos (brons), 3 Louis XV (brons), 4 baby (brons), 5 moedertje (gips)
Pulchri-Studio	112 jongenskop (gips), 113 portret
Pictura-zaal	jongelingskop (nr 3) (hardsteen), portret van mevr R. v. D. Maquette van het Verbraak-monument, nar. Genoemd worden ook Dageraad en kinderkopjes, maar niet duidelijk is of de werken in tentoonstelling staan of als referentie worden gebruikt. En Het Vaderland van 11 oktober vermeldt dat "moedertje" (brons) verkocht is en op 27 september "werkeloos", uit de NRC nog de vermelding dat er “een twintigtal harer gipsen en bronzen” staan, onder andere de maquette in gips van een moderne fontein, in brons “overpeinzing” en ”Geduldige toewijding heeft ten slotte het sterk levende borststuk (no 1) doen ontstaan. Duidelijk staat het type dezer vrouw den beschouwer voor oogen. De vleeschpartijen der schouders, de spieren van den hals, het modelé, dat het beenderstel van den kop uitmuntend in het vlezige gelaat doet gevoelen, het is alles in deze buste tot een hoogtepunt gekomen.”
Pulchri-Studio	verkocht 117 naaktfiguurtje (brons)

1922	in oktober	Tentoonstelling van Schilderijen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Werkende Leden van "Pulchri Studio"	Den Haag
1923	17 januari - 15 februari	Groepstentoonstelling van werk van leden [van de Nederlandsch Kunstkring]	Amsterdam
1923	in april	Tentoonstelling van portretten door leden van Het Genootschap	Den Haag
1923	onbekend	Renée Sintenis, Tjipke Visser, mej G.J.W. Rueb en P. Hobbel	Rotterdam?
1923	mei ?	Werk van leden	Den Haag
1923	4 augustus - ?	Haagsche schilder- en beeldhouwkunst der laatste 25 jaren	Den Haag
1923	23 september - 31 oktober	Jubileum Tentoonstelling van de Nederlansch Beeldende Kunsten	Amsterdam
1924	9 mei - ?	Schilderijen en beeldhouwwerken der werkende leden	Den Haag
1924	onbekend		Bloemendaal
1924	oktober	Schilderijen en beeldhouwwerken der werkende leden	Den Haag
1925	14 februari - 8 maart	Tentoonstelling van werken der leden van Nederlandsche Kunstkring	Amsterdam
1925	13 maart - 21 mei	International Voorjaarsbloemen Tentoonstelling	Heemstede
1925	onbekend	Werk van leden van de Haagsche Kunstkring	Den Haag
1925	31 oktober - ?	Nederlandsche Beeldhouwkunst, Kring van Nederlandsche Beeldhouwers	Den Haag
1926	? mei		Den Haag
1926	onbekend	Najaarstentoonstelling	Den Haag
1926	10 november - 1 december	Nederlandsche Kring van Beeldhouwers	Den Haag
1926	28 november - 19 december	Werken van	Rotterdam
1927	23 januari - 20 februari	Tentoonstelling van werken der leden [van de Nederlandsch Kunstkring]	Amsterdam
1927	24 - 30 januari 1927	Juliana van Stolberg monument	Den Haag
1927	12?-27 februari	tentoonstelling van werken van leden van de Ned. Kring Beeldhouwers	Dordrecht
1927	? april - 22 mei	Voorjaarstentoonstelling	Amsterdam
1927	9 mei - ?	Werk van leden - pastels van Mastenbroek	Den Haag
1927	28 mei - 19 juni	Tentoonstelling van Schilderijen, Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1927	8 oktober - 6 november	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam

Pulchri-Studio	100 danseres (brons)
Stedelijk Museum	123 nar in brons (f 350), 124 danseresje (f 300)
Pulchri-Studio	68 portret van Mr. H. Viotta, 69 portret van de Chinese gezant Wang Kuang Ky
Kunstsael Annie Everts, Schiedamse Singel 35 ?	nar
Pulchri-Studio	apache
Pulchri-Studio	Nar (brons)
Koloniaal Instituut of Stedelijk Museum ?	
Pulchri-Studio	77 misanthrope
Villa Sorghvliet	dansend fauntje
Pulchri-Studio	79 levensgroot vrouwenfiguur
Stedelijk Museum	
Vrijheidsdreef	
Gothische zaal	buste Mengelberg, gecorrigeerd op 18 maart met "Er had moeten staan: misanthroop"
koninklijke Kunstzalen Kleykamp	
Pulchri-Studio	
Pulchri-Studio	
Koninklijke Kunstzalen Kleykamp	48 reiger (brons), 49 eendje (brons), 50 eendje (brons)
Rotterdamsche Kunstkring	"groot vrouwen figuur in "veille ville" (zandsteen), in brons de misanthrope en de bokser, in faïence: de beer, woudaapje, witte eend, pikkende eend en loopeend. Tenslotte de Chinese gezant, maar die is niet te koop
Stedelijk Museum	119-121: 3 eendjes (f 15 elk), 122 beer (f 25)
Koninklijke Kunstzalen Kleykamp	
Pictura-zaal	klein werk (aardewerk) ("zeer geestig gedaan")
Arti et Amicitiae	158 reiger en 159 twee eenden (of het twee keramieken eendjes zijn of een nieuw beeldje van twee eendjes is niet duidelijk) Er is een "loopend" eendje verkocht (G & E). De prijzen zijn respectievelijk 300 en 150 gulden. Dat doet vermoeden dat de eendjes van brons zijn, want in keramiek zijn ze veel goedkoper
Pulchri-Studio	
Arti et Amicitiae	103 misanthrope (f 300 en f 500 in brons) materiaal? 104 jongensbuste (niet te koop), 105 faun f 300), 106 bokser (f 250), 107 beer (f 25), 108 woudaapje (20), 109 eend, 110 eend, 111 eend (elk f 15) (vermoedelijk is dit de serie van de drie kleine eendjes), 112 portretbuste van den Heer Ramaer. (ik veronderstel dat 107 t/m 111 keramiek betreft)
Arti et Amicitiae	vrouwenkopje (met palissander voestuk) (f 250)

1927	16 - 30 oktober	Zonder naam (lijst der tentoongestelde werken van E.R.D. Schaap, H.M. Krabbé en Mej. G.J.H. Rueb) (onjuiste naam in de catalogus; de H moet natuurlijk een W zijn)	Groningen
1928	12 januari - 2 februari	Beeldhouwwerken	Wassenaar
1928	? - 23 januari - ?	Aquarellententoonstelling	Den Haag
1928	3 maart -?	Tentoonstelling van keramische kunst	Maastricht
1928	21 april - 28 mei	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1928	12 juni - 12 augustus.	Concours et exposition d'art olympique	Amsterdam
1928	22 september - ? oktober	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1928	december	Tentoonstelling van beeldhouwwerk der dames	Den Haag
1928	8 december - januari 1929	Fresco en Toon Kelder; naald- en batikwerk en beeldhouwwerk van vrouwen	Den Haag
1929	vanaf 9 juni	Permanente tentoonstelling van weefsels, schilderijen en kunstvoorwerpen	Den Haag
1929	onbekend	Moderne Nederlandsche toegepaste kunst	Amsterdam
1929	16 maart - 7 april	Studies in elk materiaal	Amsterdam
1929	29 juni - 28 juli	Moderne Nederlandsche toegepaste kunst afdeling beeldhouwkunst en metaalwerk	Amsterdam
1929	mei - juni	Tentoonstelling van teekeningen en beeldhouwwerken door de leden	Amsterdam
1929	19 oktober - ?	Werk der leden	Amsterdam
1929	data onbekend	Tentoonstelling van Penningen betrekking hebbende op de Koningin-Moeder	Amsterdam
1929	oktober - november	Tentoonstelling van teekeningen en beeldhouwwerken door de leden	Amsterdam
1930	7 - 28 juni	Tentoonstelling van penningkunst	Den Haag
1930	onbekend	Nederlandsche Kring van Beeldhouwers	Den Haag
1930	? april - ? mei	Tentoonstelling van Schilderijen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1930	28 augustus - 3 september	Oranje Nassau Tentoonstelling	Weltevreden (Batavia, Nederlandsch Indië
1931	22 februari - 18 maart	Sculptures, medailles et dessins	Brussel
1931	11 - 26 april	Tentoonstelling van studies in elk materiaal	Amsterdam
1931	10 mei - 31 mei	Tentoonstelling van werken der leden benevens een collectie reisschetsen door mevrouw B. Westendorp-Osieck	Den Haag
1932	24 januari - 21 februari	Tentoonstelling van werken der leden uitgebreid met werken van mej. C.v.d. Hart en J.E. Akkeringa	Den Haag
1932	27 februari - ? maart	Crisistentoonstelling	Den Haag
1932	5 april - 12 april	inzendingen voor het Olympische Kunst-Concours in Los Angeles	Den Haag

pictura-zaal	1 vrouwenkop (aardewerk), 2 kinderkopje (gips), 3 bokser (brons), 4 faun (brons), 5 zebra (brons), 6 twee eenden (brons), 7 angorakat (aardewerk), 8 loopende eend met groen voetstuk (aardewerk), 9 pikkende eend met bruin voetstuk (aardewerk), 10 lopende eend met wit voetstuk (aardewerk), 11 woudaapje (aardewerk), 12 beer (aardewerk), 13 ijsvogel (aardewerk), 14 marmot (aardewerk), en volgens de onbekende krant nog houtsnedes waaronder een hondenkop met gestilleerde baardharen en twee bladen van lammetjes die grappig, hulpeloos op hun zware, wat stamme poten staan.
Kunstzaal Rietvink	geestige vogels
Pulchri-Studio	
Museum van de Kunstkring	in de stand van Goedewaagen, Gouda: buste van Juliana van Stolberg
Arti et Amicitiae	angorakat, marmot f 25 verocht, ijsvogel f20 verkocht
Stedelijk Museum	505 bokser (brons) (f 300)
Arti et Amicitiae	"bronzen heerenportret" (niet te koop) maar het is onbekend welk portret wordt bedoeld
Kunstzaal d'Audretsch	
Koninklijke Kunstzalen Kleykamp	onder andere de penning Emma 1928 (in verschillende afmetingen) - mannekop - "den geplooide kop Noodlot" - "veel vogeltjes- en dieren-plastiek (ceramische productie)"onder andere een roerdomp, een paar eendjes en een zich dik opblazende pad
Nederlandsche Kunstweefschool	de keramieken eendjes
Stedelijk Museum	
Arti et Amicitiae	134 pad (aardewerk f 25) en 135 pad (brons f 60)
Stedelijk Museum	
Arti et Amicitiae	152: vrouwenkopje (ntk) 153: vogel (nogal een vage omschrijving!) f 300
Pulchri-Studio	
Historisch Museum	
Arti et Amicitiae	159: dansende faun (f 300) 160: bokkende zebrapaard (f 175)
Koninklijke Kunstzalen Kleykamp	
Koninklijke Kunstzalen Kleykamp	vrouwenportret in djattihout, torenvalk in aardewerk (f 50)
Arti et Amicitiae	179 portret (gips)(niet te koop), 180 torenvalk (keramiek?) (f 50), 181 woudaapje (f 25) verkocht
	551 Bronzen medaille 6 cm Emma 50 jaar Staatsburgerschap
Paleis voor Schoone Kunsten	Misanthrope in brons
Artie et Amicitia	194 mannekop (f 300)
Pulchri-Studio	95 misanthrope (f 500)
Pulchri-Studio	105 mannenkop (f 750)
Pulchri-Studio	"de eendjes"
Pulchri-Studio	

1932	11 juni - 4 september	Tentoonstelling van Kunstwerken van Nederlandse Levende Kunstenaars	Amsterdam
1933	18 februari - ?	Tentoonstelling der Haagsche federatie van Beeldende Kunstenaars Vereenigingen	Den Haag
1933	april	Tentoonstelling van Schilderijen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1933	5 april - 28 april	Nederlandsch Kring van Beeldhouwkunst	Den Haag
1933	15 juni - ?	Crisistentoonstelling	Den Haag
1933	1 - 23 juli	Haagsche schilderessen beeldhouwsters en kunstnijveren	Den Haag
1933	16 september - 8 oktober	"werken van kunstenaressen", georganiseerd door het Internationaal Comité voor Schoone Kunsten der „International federation of Business and Professional Women" waar de Ned. Vereeniging van Werkende Vrouwen een nationale afdeling is.	Amsterdam
1933	30 september - 22 oktober	tentoonstelling van werk der leden	Den Haag
1933	? oktober - ? november	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1934	februari - maart	groeptentoonstelling	Den Haag
1934	onbekend	extra tentoonstelling	Amsterdam
1934	14 april -13 mei	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1934	27 oktober - 18 november	tentoonstelling van werk der leden	Den Haag
1934	onbekend	Arti et Amicitiae	Breda
1935	1 februari - 2 maart	Nederlandsche Kring van Beeldhouwers	Amsterdam
1935	7 september - 28 september	Beeldhouwwerken	Den Haag
1935	5? - 27 oktober	plastieken (solo-expositie?)	Rotterdam
1935	2 - 16 november	Plastieken door Gra Rueb en teekeningen door D. van Gelder (het zijn twee op zichzelfstaande tentoonstellingen)	Amsterdam
1936	? januari - ? februari	Het costuum onzer voorouderstentoonstelling	Den Haag
1936	? 19 februari- 1 maart	Werk van leden	Den Haag
1936	mei - juni	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1936	? juni - 27 juni	Werk van leden	Den Haag
1936	5 - 25 september	Nederlandsche Kring van Beeldhouwers	Den Haag
1936	7 november- ?	exposite van werken van Willy Sluiter, Jos Seckel, P.v.d.Hem, Gra Rueb en W.B.v. Marle	Groningen?

Stedelijk Museum	naakt (brons)
Koninklijke Kunstzalen Kleykamp	
Arti et Amicitiae	154 noodlot (f 400), 155 misanthroop (f 600)
Pulchri-Studio	55 rustende vrouwenfiguur in gips, 54 danseresje in teakhout (f 400)
Pulchri-Studio	
Koninklijke Kunstzalen Kleykamp	
Stedelijk Museum	Mannenkop in brons (Jean Louis Storm van 's-Gravesande uit 1921)
Pulchri-Studio	136 een levendige jongenskop in brons
Arti et Amicitiae	130 danseresje (f 400), 131 overpeinzing (f 400). Volgens N.H.Wolf in "de Kunst" 4 nov 1933 "twee fijne, houten, slanke naaktfiguurtjes"
Arti et Amicitiae	180 faun (f 200), 181 bokser (f 250),
Arti et Amicitiae	132 parkieten (f 40) verkocht
Pulchri-Studio	134 meisjesbuste
Kunsthandel Vincent	mannenkop in steen, bronsjes en twee vrouwefiguren waarvan één zittend met opgetrokken knie.
Kunstzalen Unger en van Mens	in brons: zittend baatstertje, de faun, karper, 22 bokje, jonge koekoek, vechtende mussen,parkieten,eenden, parelhoenders, cameleons en een "alleraardigst haasje, heel klein". In keramiek 14 torenvalk, 13 eend, 17 angorakat. In beton een pad en kat en in gips een ontwerp van een paardje. In terracotta 20 buste van mej B., 19 vrolijk snuitje van J.R. In teakhout een naakt vrouwenfiguurtje. Medailles en plaquettes: o.a. J.G.Rueb
Kunstzalen Frans Buffa en Zonen, Kalverstraat	In brons: 1 knielende vrouwenfiguurtje, 2 badende vrouwen figuurtje,3 dansende vrouwenfiguurtje, grasparkieten, 5 musschen op 't dak, koekoek (jong), cameleons, parelhoenders, vechtende musschen, twee eenden, Alexander parkieten en een bokje. In teak een (naakt) "figuurtje" ? In aardewerk een kraai, een eend, een torenvalk en een angorakat. Ook worden "drie bustes" (waaronder een oudere dame) genoemd. In cement een pad en een kat. In zandsteen een mannekop. Medailles waaronder die van haar vader J.G. En volgens de Telegraaf 9 nov 1935 : faunesse, fluitend op de rug van een bok zittend, een karper, waarop een vrouwefiguurtje zich slechts met in evenwicht houdt, terra cotta bustes van een jongen en een meisje.
Ridderzaal	
Pulchri-Studio	een klein naaktfiguurtje
Arti et Amicitiae	160 alexander parkieten (f 250)
Pulchri-Studio	jonge Pieter
Pulchri-Studio	cementen pad
Kunsthandel van Marle, A-Kerkhof 5a	kleine dierplastieken in brons, bv parkieten, kameleons, jonge koekoek en "een groepje musschen"

1936	november	Werk van leden	Den Haag
1936	november - december	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1936	? 15 december - 5 januari 1937?	Nederlandsche penningen	Wenen
1936	onbekend	Biennale XX	Venetië
1937	17 januari - 5 februari	jubileumtentoonstelling van werken door leden	Den Haag
1937	10 februari - 28 februari	Internarionale Kunsttentoonstelling georganiseerd door de International federation of business and professional Women.	Parijs
1937	april - mei	Tentoonstelling van Schilderijen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1937	mei	Werk van leden	Den Haag
1937	9 mei - 30 mei	tentoonstelling van werk door leden	Den Haag
1937	oktober - november	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1937	24 december - 2 januari 1938	Kunst aan het volk	Delft
1938	25 maart - 18 april		Leiden
1938	28 maart - 8 april	tentoonstelling van kinderportretten georganiseerd door de schoolvereeniging "Kunst en Techniek"	Den Haag
1938	april - mei	Tentoonstelling van Schilderijen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1938	13 augustus - 12 september	keuze-tentoonstelling ter gelegenheid van het 40-jarige regeringsjubileumvan H.M. de Koningin - werken van kunstenaressen 1898-1938	Amsterdam
1938	najaar	najaarstentoonstelling	Amsterdam
1938	? November - ?	najaarstentoonstelling	Den Haag
1938	17 december - 8 januari 1939	werken der leden van de "Nederl. Kring van Beeldhouwers"	Amsterdam
1939	30 maart - ?	tweede tentoonstelling "De Hofstadbloem"	Den Haag
1939	april	Tentoonstelling van Teekeningen en Beeldhouwwerken vervaardigd door Leden der Maatschappij	Amsterdam
1939	? Mei - ?	werken door leden	Den Haag
1939	november- december	eeuwfeesttentoonstelling II van schilderijen en beeldhouwwerken vervaardigd door leden van de maatschappij	Amsterdam
1939	? 22 november - 1 december	werken der leden van Pulchri Studio	Den Haag
1939	18 nov 1939 - 31 jan 1940	Onze kunst van heden	Amsterdam
1939	23 december 1939 - 28 januari 1940	eeuwfeesttentoonstelling van schilderijen en beeldhouwwerken vervaardigd door leden van de maatschappij "Arti et Amicitiae"	Eindhoven
1940	? 24 januari - 10 februari	werken door leden van Pulchri Studio	Den Haag
1940	februari - maart	tentoonstelling eeuwfeest maatschappij Arti et Amicitiae Amsterdam	Arnhem
1940	23 maart - 15 april	Tentoonstelling van de werkende leden van nhet schilderkundig genootschap Pulchri Studio	Eindhoven

Pulchri-Studio	likkende kat, huilend hond wel in de catalogus, maar niet op de tentoonstelling aanwezig.
Arti et Amicitiae	199 Peter (hond) (f 175)
Weensch Kunsthistorische Museum	
paviljoen Nederland	
Pulchri-Studio	147 bronzen mannenbuste van den Tenorzanger Jan Dekker (niet te koop), 148 portret van de heer f. (f 300), 149 jonge huilende hond (f 175) (verkocht)
Musée du Jeu de Paume	
Arti et Amicitiae	166 alexander parkieten (f 250), 167 jonge koekoek (f 25)
Pulchri-Studio	
Pulchri-Studio	125 aapjes (f 250)
Arti et Amicitiae	161 aapjes (f 250) en een "heerenportret"
expositiezaal van de afd bouwkunde der T.H.S.	49 lammetje (f 250), 50 cameleons (f 200), 51 jonge koekoek (f 25); 52 Alexander-parkieten (f 200), 53 huilend hondje (f 175), 54 likkende kat (f 175), 55 jong eendje (f 30). 49 en 50 in brons en de rest niet omschreven.
De Leidse Kunstvereeniging	
vestibule der 3-de Gem. H.B.S.	
Arti et Amicitiae	Scheveningsche vrouw (niet te koop)
Arti et Amicitiae	89 medium (marmer f 500), 90 lammetje (f 250)
Arti et Amicitiae	angorakat
Pulchri-Studio	
Stedelijk museum	106 holland paard (f 300), 107 lammetje (f 250), 108 huilende hond (f 175), 109 likkende kat (f 175), 110 jonge koekoek (f 25) (allen in brons)
Beide Houtrust-hallen	
Arti et Amicitiae	173 hollend paard (f 300), 174 likkende kat (f 175)
Pulchri-Studio	o.a. bronzen aapjes
Arti et Amicitiae	217 mannekop (f 300), 218 aapjes (f 250)
Pulchri-Studio	bronzen bokje
Rijksmuseum	2348 visschersvrouw (gips f 100) 2349 hollend paard (brons f 300)
Stedelijk van Abbe-Museum	185 twee cameleons (f 125), 186 aapjes (f 250)
Pulchri-Studio	het plastiek van een hert
Gemeentemuseum	139 cameleons (f 250), 140 aapjes (f 250)
Stedelijk van Abbe-Museum	(beeldhouwwerken) 5 damesportret (f 150)

1940	april - mei	tentoonstelling van schilderijen en beeldhouwwerken vervaardigd door leden van de maatschappij	Amsterdam
1940	zomer	De kunst en haar tijd	Amsterdam
1940	? november	Werk van leden	Den Haag
1940	3 augustus m2 september	zomertentoonstelling 1940 - studies en schetsen in elk materiaal vervaardigd door leden der Maatschappij	Amsterdam
1940	oktober	tentoonstelling van zwart en wit, grafische werken, aquarellen en beeldhouwwerken vervaardigd door de leden der Maatschappij	Amsterdam
1940	november	werk der leden	Den Haag
1941	1 februari - 22 februari	Schilderwerk en plastiek (eerste tentoonstelling)	Den Haag
1941	1 februari - 2 maart	tentoonstelling van werken der leden van den "Nederl. Kring van Beeldhouwers"	Amsterdam
1941	tot 23 maart	H.Kamerlingh Onnes en Leo Gestel	De Haag
1941	? maart	Leden van Pulchri Studio toonen hun werk	Den Haag
1941	9 april - 2 juni	Bloemen en beelden in het Zuiderpark	Den Haag
1941	? - mei	Schilderwerk en plastiek door H.f.Bieling	Den Haag
1941	3 mei - 22 mei - 29 mei	Dierplastieken	Amsterdam
1941	4 mei - 2 juni	jubileum Haagse Kunstkring	Den Haag
1941	16 augustus - 14 september	Zomertentoonstelling 1941 - studies en schetsen in elk materiaal en klein beeldhouwwerk vervaardigd door leden der Maatschappij	Amsterdam
1941	21 december - 29 december	expositie van de voor de verloting aangekochte werken	Den Haag
1942	maart	dieren in de beeldende kunst	Groningen
1945	22 september-? oktober	Kunst in Vrijheid	Amsterdam
1945	oktober?		Den Haag
1945	10 november - 1 december	M.C.Escher en G.Rueb	Rotterdam
1946	19 januari -10 februari	tentoonstelling	Den Haag
1946	7 april -28 april	tentoonstelling van werken door leden - grafische kunst, tekeningen, beeldhouwwerken	Den Haag
1946	6 oktober - 27 oktober	tentoonstelling van werken door leden - schilderijen, grafische kunst, tekeningen, beeldhouwwerken	Den Haag
1946	onbekend	Haagsche Kunsthandel	Den Haag
1947	4 januari - 24 januari	Jubileum-tentoonstelling	Den Haag
1948	4 januari - 30 januari	tentoonstelling	Den Haag
1948	17 februari - 6 maart	Werken van Gra Rueb en flip Hamers	Amsterdam

Arti et Amicitiae	171 kraai (f 50), 172 torenvalk (f 35)
Arti et Amicitiae	bokser
Pulchri-Studio	een "soliede portretkop", een "manskop"
Arti et Amicitiae	244 Bokser (f 90) verkocht
Arti et Amicitiae	180 jong hertje (?) (f 300)
Pulchri-Studio	een manskop
kunstzaal Plaats	
Stedelijk Museum	149 kop in cement (f 300), 150 hertje in brons (f 300), 151 5 penningen en een legpenning in brons (ntk)
kunstzalen plaats 21	"een interessante expositie, waarop ook een prachtig geobserveerde dierenplastieken van mej. G. Rueb"
Pulchri-Studio	Jos. de Gruyter: Gra Rueb verrast met een gave eenvoudige steenplastiek, „Contemplatie" , stylrijk op minder nadrukkelijke wijze dan meestal bij haar het geval is. De expressie van dit knielend naakt culmineert in kop en schouders, zonder dat deze te zeer de aandacht voor zich alleen opeischen.
Zuiderpark	
kunstzaal Plaats	in hout gesneden naakt
Kunsthandel Santee Landweer N.V.	Bronzen bokje, liggende hertjes, een schaapje, jonge koekoek, hollend paard, groepje aapjes, likkende kat, huilend hondje, vechtende mussen, trappaalversieringen: kameleons, parkieten. Gipsmodel van de ark van Noach, reliefs voor een postkantoor (rijdende vrouwen in de dracht van een vroegere eeuw ter valkenjacht) en ziekenhuis (man vecht met een octopus, een monster dat de ziekte allegorisch voorstelt)
Kunstmuseum.	geen vermeldig, maar wel een foto van de dierentuinbrug omdat A.Pet (architect bij den Dienst voor Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting en later bij de gemeentewerken te 's-Gravenhage) de dientuinbrug ontworpen heeft
Arti et Amicitiae	187 faun (f 225)
Pulchri-Studio	
pictura-zaal	Groep parelhoenders, de jonge koekoek en de vechtende musschen. Werk in aardewerk uitgevoerd.
Rijksmuseum	824 cocker spaniël (fl 500)
Liernur	hardstenen kop (2), zandstenen figuur (14), hertje in hout, hondje en tekeningen
Int Constigh Werck	
Pulchri-Studio	163 liggend paard (f 700), 164 hertje (f 500)
Pulchri-Studio	122 baadster in brons (f 500), 123 danseresje in brons (f 500), tekening dieren (ntk)
Pulchri-Studio	113 cocker spaniel, beeldh. eikenhout (f 500), 114 egeltje, beeldh. terra cotta (f 150)
	danseresje
Pulchri-Studio	112 Jhr Storm v. 's-Gravesande (plastiek in brons) (niet te koop)
Pulchri-Studio	93 poes (beeldhouwwerk) (f 300)
Moderne Boekhandel, Leidschestraat 74	uitsluitend klein werk: portretten, figuurtjes, vogels en huisdieren: nijdige kat, liggend hertje (welke?) jonge merel (koekoek?) , staartmeesje, het danseresje , baadster

1948	16 mei - 6 juni	werken van	Rotterdam
1948	10 oktober - 31 oktober	najaartentoonstelling	Den Haag
1949	3 januari -23 januari	tentoonstelling	Den Haag
1949	19 februari - 6 maart	werk der leden van het Haagsch Genootschap "Pulchri Studio"	Utrecht
1949	19 februari - 25 maart	Women's International Art Club	London
1949	1 juli - 18 september	Intern. Tentoonstelling Beeldhouwkunst Sonsbeek	Arnhem
1949	30 september - 23 oktober	Beeldhouwers exposeren in Museum fodor	Amsterdam
1949	november - december	Nederlandse Kring van Beeldhouwers	Eindhoven
1950	januari?	Women's International Art Club en Arts council of Great Brittain	Londen
1950	januari - februari	Nederlandse Kring van Beeldhouwers	Heerlen
1950	februari - maart	Nederlandse Kring van Beeldhouwers	Leiden
1950	8 september - 9 oktober	Internationale tentoonstelling Penningkunst	Amsterdam
1950	8 oktober - 30 oktober	tentoonstelling	Den Haag
1951	11 maart - 1 april	tentoonstelling	Den Haag
1951	10 mei - 3 juni	"Britsche en Nederlandse vrouwen exposeren schilderijen, beeldhouwwerk, grafiek en ceramiek" georganiseerd door de Nationale Vrouwenraad van Nederland.	Utrecht
1951	latere data	idem in Zwolle, Emmen, Amsterdam (museum fodor) en Heerlen	
1951	29 juni- 4 september	Nederlandse Beeldhouwkunst	Den Haag
1952	voorjaar	grote bloemententoonstelling	Lisse
1952	27 april - 18 mei	Voorjaarstentoonstelling	Den Haag
1952	30 mei - 15 september	Internationale Beeldhouwkunst Sonsbeek	Arnhem
1952	in november	samen met mej I Hooft	Hengelo
1952	onbekend	Newderlandse beeldhouwers	Brussel, Luik
1953	10 mei - 31 mei	Voorjaarstentoonstelling	Den Haag
1953	11 oktober - 1 november	Najaarstentoonstelling	Den Haag
1954	9 mei - 30 mei	Voorjaarstentoonstelling	Den Haag
1954	28 april - ?	beeldententoonstelling onder auspiciën van de Stichting Kunst en Gezin	Assen
1954	19 juni - 18 juli	beelden tentoonstelling ter gelegenheid van het 68e lustrum der Groninger Universiteit	Groningen
1954	mei?	Beelden in de openlucht	De Haag
1954	10 octber - 30 oktober	najaarstentoonstelling	Den Haag
1954	4 september - 2 oktober		Zeist

Rotterdamsche Kunstkring	Mannenkop in cement en een mannekop in hardsteen. In brons: huilende hond, nijdige kat, hollend paard, baadster, danseres, staartmees, jonge koekoek, mussen op het dak, schaapje. Liggend paard in eikenhout en merel in teak. In terra cotta: reliëf danseres, egeltje en schildpad. In gips (maar in "materiaal" uit te voeren naar wens): zieke kip, beer op ton en liggende beer. Een portretbuste van mevr. S in gips. 8 penningen (niet omschreven) en een liggende spaniël in teakhout.
Pulchri-Studio	36 portretbuste van den heer C (beeeldhouwwerk), mevrouw L.Gips (beeldhouwwerk) beiden niet te koop
Pulchri-Studio	96 Scheveningse vrouw (beelhouwwerk ntk), 97 liggend paard (beeldhouwwerk) (f 800), 98 rustende spaniel (beeldhouwwerk f 600), 99 karpers (beeldhouwwerk in brons f 600), 100 zieke kip (beeldhouwwerk in steen f 600)
"kunstliefde", Nobelstraat 12 a	huilend hondje
--	
Sonsbeek	beer op een tonnetje (gips model voor brons)
museum fodor	paard hout (f 600)
Sted. Van abbe-museum	paard eikenhout
en 11 andere steden in GB	
Raadhuis	paard eikenhout
Stedelijk museum "De Lakenhal"	73 paard eikenhout
Stedelijk Museum	3-de kabinet nr 15: de Wagenaarpenning
Pulchri-Studio	133 jong meisje, 134 jongenskopje, beiden in gips en beiden niet te koop
Pulchri-Studio	91 liggende ijsbeer in gips (niet te koop)
onbekend	eiken-en mahoniehouten beeldjes onder andere rustend paard (eiken)
Kunstmuseum	betonnen kat, mannenkop, bronzen kat (uit 1947 ?!), penning 700-jaar Den Haag
Keukenhof	"wat gestyleerde dieren" o.a. circusbeer
Pulchri-Studio	105 Meisje (mej. R) beeldhouwwerk (niet te koop)
Sonsbeek	nijdige kat (45 cm hoog?)
Hengelose kunstzaal	rustend paard (eiken) , mezen, mussen , nijdige kat en een dartelend veulen
Paleis voor Schone Kunsten	penning 700-jaar Den Haag in zilver
Pulchri-Studio	125 rustend paard in eikenhout (f 600)
Pulchri-Studio	146 Cornelis Veth in gips (niet te koop)
Pulchri-Studio	129 groepje pinguïns, beeldhouwwerk in brons (f 600)
op verschillende plaatsen in de stad. Tante "stond " in de Emmastraat	de kat (waarschijnlijk de betonnen kat)
Stadspark	
Madurodam	
Pulchri-Studio	101 Moederweelde, brons beeldhouwwerk (f 500)
	"het beertje"?

1954	onbekend	Klein Sonsbeek	Den Haag
1955	10 september - 29 september	Klein Plastieken door tante en schilderijen door Ali Goubitz	Den Haag
1955	21 december - 19 februari 1956	7de groepstentoonstelling Haagse kunstenaars	Den Haag
1956	21 juli - 3 september	Dierplastieken	Amsterdam
1957	15 mei - 7 juli	Nederlandse Beeldhouwkunst '57	Rotterdam
1958	1 februari - 15 februari	Eretentoonstelling Pulchri Studio	Den Haag
1960	8 mei? -28 mei	Pulchri Studio tentoonsteling	Den Haag
1961	?- 20 mei	Pulchri Studio tentoonsteling	Den Haag
1962	19 april - 14 mei	Nederlandse Kring van Beeldhouwwers	Amsterdam
1962	29 april - 19 mei	Pulchri Studio tentoonsteling	Den Haag
1963	5 - 22 mei	Pulchri Studio tentoonsteling	Den Haag
1964	27 september - 17 oktober	Pulchri Studio tentoonsteling	Den Haag
1965	21 april - 11 mei	Pulchri Studio tentoonsteling	Den Haag
1966	12 juni - 21 augustus	Expositie van 20e eeuwse kleinsculptuur uit eigen bezit	Utrecht
1966	2 - 22 oktober	Pulchri Studio tentoonsteling	Den Haag
1967	9 - 25 april	Pulchri Studio tentoonsteling	Den Haag
1967	23 februari - 19 maart	Nederlandse Kring van Beeldhouwwers	Amsterdam
1968	18 mei - 3 juni	tentoonstelling speciaal bestemd voor blinden en slechtzienden	Den Haag
1968	8 juni - 8 september	Expositie van 20e eeuwse kleinsculptuur uit eigen bezit	Utrecht
1968	5 - 26 oktober	najaarstentoonstelling	Den Haag
1968	13 (of 23) november - 14 december	21-ste verkooptentoonstelling van Pulchri Studio	Den Haag
1969	31 augustus - 19 september	groeptentoonstelling	Den Haag
1969	5 - 25 oktober	Najaarstentoonstelling	Den Haag
1972	2 - 23 september	jubileumtentoonstelling 1972	Den Haag
1993	3 juli - 12 september	150 jaar monumentale Europese animaliersculptuur	Antwerpen

Madurodam	
Kunsthandel Martinus Liernur	17 werken waaronder: musjes, slapende vogel, staartmees, pinguins, paarden, egel, nijdige kat, hertje, veulentje, fluitspeler, Pennewip, liggend hondje Pieter (hout), kinderkopje (keramiek)
Kunstmuseum	liggend paard (eikenhout), liggende ijsbeer (gips) en in brons: moederweelde, paard, groep pinguins en veulentje.
Zoölogisch Museum	Uit een brief van tante dd 10 juli 1956: Uit het Gemeente Museum, Amsterdam het mahoniehouten (slapende) hertje. Uit het Kunstmuseum Den Haag (GDH) de twee aapjes en het liggend hertje in brons. De beer-op-een-tonnetje in gips en een groepje pinguïns in brons (beide zullen later in een bronzen versie ook in de collectie van het GDH worden opgenomen). In een brief dd 12 juli is de groep pinguïns vervangen door een hertje in gips. Er is dus of nog een klein hertje of er moet sprake zijn van de kleine uitvoering van het edelhert. Dat laatste zou goed kunnen, want in 1957 wordt de grote uitvoering onthuld en zal de kleine versie daarom vrijgekomen zijn om een eigen leven te gaan leiden.
Museum Boymans	187 kalfje 1936 (waarschijnlijk wordt "lammetje" bedoeld), 188 nijdige kat 1956, 189 edelhert 1957 (waarschijnlijk "klein" echter met de maten 50x45 cm?), 190 kleine dierplastieken uit de jaren 1954-1956 in aardewerk en brons.
Pulchri-Studio	69 buste van Prof. V. Eysinga, 70 buste van Dr. Schierbeek, beiden in gips en niet te koop. 71 beer op ton in gips en brons (f 1000), 72 spaniel in blank eiken (niet te koop), 73 Liggend paard in eiken (f 700), 74 edelhert f 1000) 75 Brabants paard (f 700), 76 groep pinguïns (f 700), 77 zittende vrouw (in potlood de aantekening 1921) (als de aantekening correct is zou het een afgietsel kunnen zijn van mijmering, vrouwenfiguur dat ik gedateerd heb op voor 1923) (niet te koop), Kat met jongen (met aantekening in potlood: op de zij liggend) (wellicht hetzelde beeld als Moederweelde) (f 400) . De nummers 74 t/m 78 allen in brons
Pulchri-Studio	50 Kinderkopje in gips , 51 Dr Schierbeek in brons (beiden niet te koop) 52 hertje in brons - eigendom (na te bestellen (geen prijsopgave), 53 pinguïns in brons (f 600)
Pulchri-Studio	102 kat, beeldhouwwerk in brons na te bestellen (f 800), 103 aapjes beeldhouwwerk in brons nu te bestellen (f 800), egeltje beeldhouwwerk in hout (f 300)
Stedelijk Museum	132 pinguïns (geen prijsvermelding)
Pulchri-Studio	121 zittend naakt (f 750) 122 slapende mus (f 150), beiden in brons
Pulchri-Studio	120 aapjes in brons (f 650)
Pulchri-Studio	109 vechtend mussen in brons (f 600)
Pulchri-Studio	133 vrouwenfiguurtje in gekleurd gips en in brons (f 600)
Centraal Museum	Jan Dekker en de misanthroop
Pulchri-Studio	73 mussen op het dak in brons (f 500)
Pulchri-Studio	115 mannekop in hardsteen (f 800)
Stedelijk Museum	aapjes, brons, 35 cm h (f 600)
Kunstmuseum	
Centraal Museum, Dépendance Maliebaan 42	Jan Dekker en de misanthroop
Pulchri-Studio	104 nijdige kat in brons (f 800)
Pulchri-Studio	156 spaniel bronzen pressepapier (f 150)
Pulchri-Studio	88 kinderkopje in gips (niet te koop)
Pulchri-Studio	62 meisje in gips (niet te koop)
Pulchri-Studio	81 boze kat in brons (f 800)
Antwerpen Zoo	

PUBLICATIES OVER TANTE EN HAAR WERK

In veel publicaties wordt tante genoemd in een opsomming met andere kunstenaars of een kunststijl en soms is het een foto of een terloopse opmerking over werk van haar. Het boekje door Cornelis Veth en een aantal artikelen zijn wel geheel gewijd aan tante.

Tentoonstellingscatalogizijn niet opgenomen behalve overzichtscatalogi die niet gekoppeld zijn aan een tentoonstelling of veiling. Bij de objecten worden soms veilingcatalogi of krantenartikelen vermeld, maar deze zijn ook niet opgenomen in dit overzicht met als uitzondering het interview door Hendriks.

Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag, jaarverslagen (1931 t/m 1940). (1941 heb ik niet gevonden, 1942 en later vermeldt geen leden meer.) De vermelding dat tante lid van de Academie is en wat hand en spandiensten heeft verricht.

Aernsbergen, s.j. A.I. van, Chronologisch overzicht van de werkzaamheid der Jezuïeten in de missie van Ned.Oost-Indië (Amsterdam/Bandoeng 1934).
De onthulling van het monument van pastoor Verbraak, dat gemaakt is uit drie door de regering geschonken kanonnen. Dat tante het beeld gemaakt heeft en de reden waarom het in het Molukkenpark staat (aan de achterzijde van het paleis van de legercommandant).

Altink, Adri, De muze op het schavot - Nederlanders op de Olympische kunstwedstrijden (eigen beheer 2014). De activiteiten van tante voor het Olympisch Comité en de Spelen over de jaren heen.

Baldian Verster, J.F.L. de, De Jubileumfeesten te Amsterdam in september 1923 (Amsterdam 1923). De vermelding dat tante een bronzen medaille heeft gewonnen in de “afdeeling beelhouwkunst”. In Amsterdam werden vele tentoonstellingen georganiseerd maar de tentoonstelling waarbij de medaille werd verkregen werd in het Stedelijk Museum gehouden.

Bax, W.F., Ridderorden, Eeretekenen, Draagteekens en Penningen, betreffende de Weermacht van Nederland en Koloniën (1813 - heden), in: Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde (1932) 1-196.
De drie stukken die met van Reede te maken hebben.

Bax, W.F., Aanvullingen op: Ridderorden, Eereteekenen, Draagteekens en Penningen betreffende, de Weermacht van Nederland en Koloniën (1813 - heden), in: Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde (1933) 46-53. 122a. De dressuurmedaille van de Nederlandsche Militaire Rijschool, uit 1932, de bijbehorende plaquette en de persoonlijke penning voor luitenant kolonel J.H. van Reede, de toenmalige directeur van de Rijschool.

Bax, W.F., Penningkundige Geschiedenis van de oorlogsjaren 1940-1945, in: Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde 37 (1950) 40-64.

Beerman, Mirjam [e.a.], Beeldengids Nederland (Rotterdam 1994) 226. Met de vermelding en een foto van het edelhert groot (K33).

Bemolt van Loghum Slatetus, A.J., De penningen betreffende het Koninklijk Huis 1909-1948, in: Jaarboek voor Munt- en Penningkunde (1954) 27-80. In het artikel wordt de penning over Koningin Emma 1928 in drie diameters beschreven. De schrijver kan niet goed overweg met het monogram van tante want hij omschrijft het met "818 [?]". Ook de verlovingspenning van prinses Juliana en prins Bernhard op 7 januari 1937 en de geboortepenning van prinses Marijke worden genoemd.

Bergeijk, Herman van, Jan Wils - de stijl en verder (Rotterdam 2007). Een beschrijving van het monument en de werkverdeling tussen Wils en tante.

Bijsmans, A.C. [samensteller]. Oorlogsgravenstichting in 1999. Vervulling van een ereplicht, toen, nu en in de toekomst. Een terugblik in woord en beeld (Den Haag 2000).
Met alle informatie omtrent het monument op het ereveld Kalibanteng "vrouwen-ereveld", bij Semarang Indonesië.

Boegheim, L.M.J., Valse zinken oorlogsmunten in Nederland. De geschiedenis van de pasmunt in en na de Tweede Wereldoorlog, in: De Beeldenaar, jaargang 26 nummer 5/6 (2002) 290-298.
Als illustratie de plaquette van W.J. van Heteren.

Boer, H. de, De beeldhouweres G. Rueb, in: Op de Hoogte. Kerstnummer (1923).

Boerhave Beekman, W., Hout, van oerwoud tot interieur (Deventer 1939).
Een foto van het "jonge Pieter".

Bottenheim, S., "Levensbericht van Mr Henricus Anastasius Viotta (16 Juli 1848-18 Februari 1933), in: Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (1933). Met de vermelding van het beeld van Viotta en dat tante het gemaakt heeft.

Braat, L.P.J., De beeldhouweres Gra Rueb, in: Kroniek van Kunst en Kultuur, jaargang 20 nummer 2 (Amsterdam 1960) 29-30. Een artikel opgedragen aan tante omdat zij 75 is geworden.

Brand, W. [e.a.], 1879 HVA 1979 It's history, Development and Future (Amsterdam 1979).
Een foto van de hal van het HVA-kantoor in Soerabaja, Indonesia, zonder vermelding dat tante het plateau heeft gemaakt en drie bas-reliëfs waarvan het toeschrijven aan tante omstreden is.

Brouwer, Marinna & Rieja Brouns [red.], Sculptuur -beeldhouwwerken van het Rijksmuseum Kröller-Müller (Amsterdam 1992) 837.

Buitenweg, Hein, (pseudoniem van Hendrik Christianus Meijer) Bandoeng (Wassenaar 1976). Op pagina 84 een korte beschrijving van het "in brons gegoten beeld" in H.C. Verbraak. Tante wordt niet vermeld. Ik heb het boek zelf niet gezien; de titel is doorgegeven door Ronald Gill (Curaçao).

Cronheim, Paul, (inleiding) 50 jaar Wagnervereeniging (Amsterdam 1934)
Henri Viotta naar de buste in den Stadsschouwburg te Amsterdam, vervaardigd door Mej. G.J.W. Rueb".

Curtis, Penelope, Sculpture 1900-1945 - after Rodin (Oxford 1999). Het Van Tuyll-monument als voorbeeld van hoe klassiek aandoende beelden gemakkelijk geassocieerd kunnen worden met totalitaire regiems.

Degens, Corrie & Mabel **Hoogendonk**, Beeldengids Haarlem (Bussum 1995). Vermelding met foto van Hans Brinker (met de maten lbh: 110 x 50 x 85 cm).

Deletaille, Albertine, Hans Brinker-le petit héros de Haerlem (Flammarion 1978). Het verhaal van Peter Holland uit het boek door Dodge maar dan met Hans in de hoofdrol. Eigenlijk dus een heel eigen boekje. Prachtige geïllustreerd door Deletaille, met op de laatste pagina een foto van het standbeeld. Geen vermelding dat tante de maakster is.

Dier, eindexamentour 2009-2010, een kijkwijzer voor het examenthema "Beestachtig" Gemeentemuseum, Den Haag (2009).
De betonnen pad is onderdeel van een vragenlijst. Met Foto's van het beeld en tante.

Dirven, Ron, 'Tserrt', 'sit', 'tititik', in: Breda's Museum Post nummer 2 (1997) 14-15.
Het artikel is gewijd aan tante naar aanleiding van het staartmeesje.

Dodge, M.M., Hans Brinker of de Zilveren schaatsen (Amsterdam 2005).
In het nawoord door Sanders een vermelding van tante en een foto van het beeld.

Doorn, Flip van, 1000 plekken die je echt gezien moet hebben, Nederland (Arnhem 2007).
Hansje Brinker, een hommage aan de held die nooit bestaan heeft.

Draijer, R.J. [e.a.], Keuze. Een keus uit het werk van Haagse beeldende kunstenaars (Den Haag 1960) 120-121. Met een vermelding en foto's van tante in een atelier en het dierplastiek "nijdige kat".

Duco, Don H., Koninklijke Goedewaagen 1779-1982. Een veelzijdig ceramisch bedrijf (Leiden 1999). Met de vermelding van het werk door tante gemaakt bij Goedewaagen, een afbeelding uit het modellenboek en op pagina 102 de (gelukkig onterechte) sombere opmerking dat "tot op heden nog geen voorbeelden zijn teruggevonden".

Eijnden, Mirjam van, Componistenportretten. Muziekcentrum Vredenburg Utrecht (Utrecht 2000). Met een vermelding en foto van het borstbeeld van Evert Cornelis.

Eliëns, P.A.M., Noordbrabanders op de penning, in: Brabants Heem jaargang 38 nummer 4 (1986) 236-244. De vermelding dat zij de maakster is van een penning gedateerd 1920 van notaris Jhr. A. A. A. M. van der Does de Willebois, 1848-1936, geboren in Den Bosch. De penning wordt niet beschreven. Verder dat ze in 1930 een penning heeft gemaakt van haar vader J.G. Ook deze penning wordt niet beschreven.

Emmy, J.Belinfante, Spiegel der ijdelheid DCCXXVI, in: De Hollandsche Revue jaargang 32 nummer 4 (1927) 142-143.De tekst gaat hoofdzakelijk over het Juliana van Stolberg monument, tante wordt genoemd en geroemd.

Essen, Hein van, Beelden en hun plaatsing, in: De Delver jaargang 14 nummer 9 (1941) 133-145.
Er staan twee beelden in van tante: het steenbokje in een gipsen uitvoering en de karperfontein.
Noch tante noch de beelden worden in het artikel genoemd.

Evers, C.H., Onderscheidingen - Leidraad voor de decoraties van het Koninkrijk der Nederlanden. (Amsterdam 2001). Foto en beschrijving van de Rode Kruis medaille, met daarbij de vermelding dat deze in zilver is gemaakt. Tevens een afbeelding van de baton (een lintje ter vervanging van de draagmedaille zelf).

Fölting, H.P., Beroemd in Den Haag. Een inventarisatie van gedenkstenen, in: Die Haghe Jaarboek (1992) 203-237.
De plaquette van de "Raad van State" (eigenlijk ter herinnering aan het overleg tussen koning Willem III en zijn raadslieden over de grondwetsherziening van 1848) wordt echter ten onrechte "op mogelijk 1923" gedateerd.

Fransen, Mieke, [e.a.], Omstreden verleden - Museum Boijmans Van Beuningen en de Tweede Wereldoorlog (Rotterdam 2018).Hoofdstuk 5 gaat over de herkomst van werken in de collectie vanaf 1933 en dan in het bijzonder de paragraaf "Afkomstig uit de collectie van een Duits-Joodse bankier [Jakob Goldschmidt]". Het gaat over het herkomstonderzoek van twee werken die de erfgenamen van Van Beuningen in 1958 aan het museum hebben gegeven. Na het onderzoek is onduidelijkheid blijven bestaan.

Frederiks, J.W., Penningen (Amsterdam 1947). Vermelding als penningmaakster met een opsomming van 9 penningen waaronder "de kinderen Thirion" (een dubbelportret uit 1913, wellicht wordt de penning van Lotte en Annie Romswinckel uit 1914 bedoeld) en een foto van J.G.Rueb (type 2). G., A., Een mannenkop van Gra Rueb, in: Die Constghesellen jaargang 1 nummer 3 (1946) 86.

Ganzinga, Annemieke, Jo Schreve-IJzerman. Een impressie van het leven van een beeldhouwster en haar tijd(genotes) (afstudeerscriptie Universiteit Utrecht 2009). Tante wordt hierin als een tijdgenote van Jo Schreve-IJzerman genoemd en heel kort besproken. En er staat ook een goede foto van het borstbeeld "noodlot", dat bij mij de naam "oude man" heeft gekregen.

Gelder, H.E. van, 100 jaar Pulchri Studio (Amsterdam 1947).Vermelding en foto van borstbeeld Storm van 's Gravesande.

Georgiades, Marja A.A., 100 jaar vorstinnen op munten en penningen (Utrecht 1990).Georgiades schrijft het deel over de penningen. Zij noemt de Emma-penning van 1928/9 en geeft de reden van het niet uitgeven van de penning over het overlijden van Emma in 1934.

Glabbeek, Marie-Thérèse van, Goedewaagens's gebruikgoed (Lochem 1994). Stempels die Goedewaagen gebruikte en een grove datering van het werk van tante.

Graff, Carla, Kunst in nood (Delft 2008). Vermelding van tante, haar rol in "Het Nederlandsch Kunstverbond" en haar bijdrage aan "Het comité de Kunst in Nood".

Greshoff, J. & A.A.M. **Stols**, bezorgd **Chen**, S. & van **Faassen**, S.A.J. Briefwisseling J. Greshoff - A.A.M. Stols.
Deel 2: Stols blijft Stols, denk daarom 1945-1951 (Den Haag 1992). Beschrijft onder andere de perikelen rond het maken van de penning van J. Greshoff.

Groendijk, Paul & Piet **Vollaard**, Architectuurgids Nederland 1900-2000 (Rotterdam 2006). Vermelding als beeldhoudster bij het Olympisch Stadion, Amsterdam.

Groot, M., Vrouwen in de vormgeving in Nederland, 1880-1940 (Rotterdam 2007). Vermelding en foto egeltje (2).

Grund, Wim., Oranje, een koninklijk schip (Amsterdam 2001) 81, 85. Toeschrijving van het paneel in de rookkamer 1-ste klasse en de twee paneeltjes in de kinderkamer. En wat belangrijker is: aanwijzingen waar de werken na verloop van tijd gebleven zijn (en daar inderdaad zijn teruggevonden).

Haaxman, P.A., De herdenking van de vijf en twintig jarige regeering van Hare Majesteit de Koningin te 's-Gravenhage (Den Haag 1924). Tante heeft in 1923 op een tentoonstelling in Pulchri Studio gestaan ter ere van deze herdenking.

Haeseker, B & A.R. **Kock**, De medische portretgalerij en een korte geschiedenis van de Haagse gemeenteziekenhuizen ('s-Gravenhage 1992). De afbeelding van de plaquette van jonkheer P.H. Verspyck.
Tevens een tamelijk uitgebreide beschrijving van tantes leven als kunstenares, een vermelding dat zij een bronzen medaille heeft gemaakt voor de Olympische Spelen van Amsterdam in 1928! (maar dat is niet correct) en dat tante decoratief werk heeft gemaakt voor het nu niet meer bestaande Haagse ziekenhuis "de Volharding".

Haeseker, Barend & Mart J. **van Lieburg**, De geschiedenis van HagaZiekenhuis 1823-2007 (Rotterdam 2007).De vermelding van de beer-op-een-tonnetje, een afbeelding van de penning van Verspyck (met rand) en de vermelding van zijn plaquette.

Hammacher, A.M., Beeldhouwkunst van deze eeuw (Amsterdam 1955). Een heel korte biografie, er zijn geen afbeeldingen van werk van tante opgenomen.

Havelaar. Koos, De gemeente en de beelden in Den Haag, in: Die Haghe Jaarboek van de Geschiedkundige Vereniging (1985) 61-99.
Tante wordt genoemd als deelnemer aan de wedstrijd voor het Juliana van Stolberg monument, F.H. Warnaars wordt als maker van de dierfiguren van de Vaillantbrug genoemd (dit in tegenstelling tot andere bronnen die het toeschrijven aan Bus en tante), vermelding van het vrouwenfiguur in het Zuiderpark (peinzende vrouw) in opdracht van de Gemeentelijk Commissie voor Kunstopdrachten (GCKO), het hert (edelhert groot) in opdracht van het heropgerichte GCKO en de daarvoor gekregen vergoeding.

Hendriks, C., Gra Rueb (82): Wat heb ik veel gewerkt, in: Het Vrije Volk. (15 december 1967). Een interview met tante waarin foto's zijn opgenomen van het borstbeeld van Wang Koan Ky (de Chineesche gezant), verder een tekening van huizen aan het water en de dierplastieken: de jonge koekoek, edelhert groot en twee aapjes. Daarnaast een leuke foto van tante.

Henneman, D. & J.A.M. **de Wijs**, Twee monumenten aan de Bredase Delpratsingel, in: Jaarboek de Oranjeboom 49 (1996) 46 - 64. Een foto van beeld van Meinard Tydeman (want hij woonde in één van de genoemde panden) zonder bovenarmen en de vermelding dat dit beeld in de Grote Kerk in Breda staat.

Hiddema, B., De Olympische Spelen Amsterdam 1928 (Haarlem 2008). De veel gebruikte foto van de kranslegging bij het monument van van Tuyll van Serooskerken waarmee de spelen zijn begonnen. Tante wordt vermeld als maakster van het beeld.

Heerdt, M.J., Het paard in de kunst. Van den praehistorischen tot den tegenwoordigen tijd (Haarlem 1939). Het hollend paard ("voor het eerst los in de weide") wordt besproken: "een voortreffelijke uitbeelding van een paard in snelle actie, n.l. in den galop met drie beenen van den grond, waarbij het rechterachterbeen het steunpunt vormt. Aan de voorhand zijn de spieren van de schouders, de huidplooien aan den hals en aan het hoofd de manen verwerkt tot symmetrische versieringsmotieven, waarbij zich de gespierde achterhand harmonisch aansluit. Het fraaie hoofd is speelsch gebogen." Er wordt vermeld dat het beeld in brons uitgevoerd is.

Hirscham, C.A.W., Nederlandsch Olympisch Comité - Elfde jaarverslag 1923-1924, in: De Revue der Sporten, jaargang 18 nummer 4 (1924) 58-63, In het artikel wordt vermeld dat tante zitting had in de commissie, die verantwoordelijk was voor de keuze van de in te zenden kunst.

Hoeck, Frans van, De soldatenpastoor: P. Henricus Verbraak s.j. aalmoezenier van het Ned.-Ind. leger te Atjeh (Amsterdam 1924). Met een hoofdstuk over het monument van Verbraak, een verslag en foto's van de gebeurtenissen rond de onthulling daarvan en dat tante het gemaakt heeft (plus een opsomming van ander werk van haar).

Horst, Peter van der, Shell-journaal van Nederlandse standbeelden. (z.p. 1983) 109-110. Beschrijving en historie van Hansje Brinker.

Jacobs, P.M.J.E., Beeldend Nederland. Biografisch handboek (Tilburg 1993).

Jacobs, P.M.J.E., Beeldend Benelux. Biografisch handboek (Tilburg 2000).

Jagt, Elly van der, Vrouwen bij Arti en Pulchri, in: Halbertsma, Marlite, Wies van Moorsel, Karin Baars & Miriam van Rijsingen [red.], Beroep: kunstenares, de beroepspraktijk van beeldend kunstenaressen in Nederland 1898-1998 (Nijmegen 1998).

Op pagina 50 een vermelding van haar activiteiten bij Arti en Pulchri Studio en dat zij na de oorlog voorzitter werd van de commissie die het beheer voerde over het verlotingfonds van Pulchri Studio.

Juynboll, W.R. [red.], Winkler Prins van de Kunst derde deel OO-Z (Amsterdam 1959).

Kamsteeg, Rook, Afslagen van VPK-penningen in zilver en andere materialen in: De Beeldenaar jaargang 39 nummer 4 (2015) 167-172.

Karelse, Johan, Goudse plastieken (Leiden 2011). Vermelding en foto's van het plateel werk bij plateelbakkerij Zuid-Holland (Peter Holland) en Koninklijke Goedewaagen (angorakat, bruine beer, de uiltjes, torenvalk, staand eendje en de rustende eend).

K, v. (Kerkwijk, A.O. van), Boekbespreking, in: Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde (1937) 105-106. Vermelding als maakster van een draagpenning ter herinnering aan het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard.

Kiers. O., Jan Wils -het Olympische stadion (Amsterdam 1978). Foto's van het monument van van Tuyll in gips en zoals het is uitgevoerd. En de vermelding dat Wils en tante de ontwerpers van het monument zijn.

Ket-Klinkenberg, G.J., Beeld van Samuel Klinkenberg (Baarn 2015). Tante wordt door het hele boek heen genoemd, geroemd en er wordt geschreven dat zij levenslang bevriend zijn geweest.

Kleykamp, C.G. & L. **Willink**. [red.], De kunst in nood deel 1 (Den Haag 1933). Vermelding en foto kinderkopje (= J. Romswinckel).

Kok. A & L. **van Ginneken**, Gids voor de Haagse beelden in de openbare ruimte (Den Haag 1991). Vermelding met foto van enige werken van tante in Den Haag.

Koning, Josee, ANWB Reisgids Noord-Holland en Flevoland (Den Haag 2006). Foto van Hans Brinker maar geen vermelding als maakster daarvan.

Koopmans. Botine, Op straat gezet. Historisch straatmeubilair in Den Haag (Den Haag 1997). Financieel deel van de dierentuinbrug.

Koopmans, Ype. Muurvast & gebeiteld (Amsterdam 1994) Deel 1 - het plaatwerk bij de dissertatie van Ype Koopmans in 1997.Foto van het Tuyll-monument op een andere plaats, niet bij de hoofdingang. Op de foto hangt achter het beeld een plaquette, die niet leesbaar is (collectie NAi uitgevers Rotterdam).

Koopmans, Ype, Muurvast & gebeiteld (Amsterdam 1999). Vermelding en foto van het Tuyll-monument.

Kouwenaar, D, Amsterdam tijdens het feestbetoon bij het 40-jarige regeeringsjubileum van H. M. Koningin Wilhelmina van 5 tot 12 september 1938 (Amsterdam 1939). Deelname aan de tentoonstelling bij Arti et Amicitiae.

Kroon, Andrea & Audrey **Wagtberg Hansen**, Sporen van Smaragd. Indisch erfgoed in Den Haag, 1853-1945 (Den Haag 2013). Er zijn 4 detailfoto's van de Javabrug afgebeeld en een plattegrondje waar de brug is. Er wordt bij vermeld dat de brug uit 1939 stamt en in 1943 door de toenmalige bezetter is afgebroken. In archieven is daarvan niets teruggevonden.

Kuik, C.J., Helden op sokkels: literaire standbeelden in Nederland (Baarn 1980). Een foto en beschrijving van het standbeeld van Hans Brinker.

Kunto, Haryoto, Wajah Bandoeng Tempo Doeloe (Bandung 1984). Op pagina 238 wordt het beeld van H.C. Verbraak vermeld, tante niet. "Dari 7 buah tugu peringatan atau patung dari jaman 'Parijs van Java', cuma satu yang masih tersisa yaitu Patung Pastor H. Verbraak SJ di Taman Maluku. (Vertaling: Van de zeven herdenkingsmonumenten of standbeelden uit de periode van het 'Parijs van Java', is er alleen nog maar één over en dat is het standbeeld van Pastoor H.Verbraak SJ in het Molukkenpark.) Ik heb het boek zelf niet gezien. En al had ik het gezien dan had ik het niet kunnen lezen, want het is in Bahasa Indonesia geschreven, een taal die ik niet beheers; de titel, het citaat en de vertaling zijn doorgegeven door Ronald Gill (Curaçao).

Kuyvenhoven, Fransje, Uit de Rijkscollectie (Zwolle 2014). Een bespiegeling over en een foto van "vrouwenbuste (marmer)".

Lampe, George & Herman Hahndieck, Beeldhouwers in beeld (Utrecht 1961).
Foto van het linker paneel van "thee" Javabrug fotonummer 68.

Lansen, A.J. & H. **Rueb**, Gra Rueb en haar Indische familiepenningen in: Muntkoerier jaargang 41 nummer 12 (2012) 19-22.

Lauer, Leo, Bij den aanvang, in: Sport in Beeld, jaargang 4 nummer 21 (1928) 4-11. In het artikel een in memoriam van F.W.C.H. Baron van Tuyll van Serooskerken, met het een foto van het Tuyll monument. Op de volgende pagina staat het artikel De Olympische Spelen waarin het monument in één alinea afgebroken wordt. "Waarom nu deze portier met z'n groffe handen aan den ingang geplaatst, en dezen ruwen man met z'n plat, blijkbaar hersenloos voorhoofd, gewijd aan den zwierigen, Fransch-fijnen Nederlander Van Tuyll? Het is een vergissing. Een schromelijke vergissing!"

Lauer, Leo, Tweede hoofdstuk over de Olympische Kunst-Tentoonstelling in: Sport in Beeld, jaargang 4 nummer 26 (1928) 4-6

De vermelding dat tante deelneemt aan de kunstwedstrijd van de Olympische Spelen. " en al neemt Mej.Rueb hier eenigszins revanche met haar 'Bokser ' voor dien ontzettenden Jan met de handjes, de balans overgooien doet dit betere niet". Jan met de handjes is de bijnaam van het Tuyll-monument.

Lavieren, van R., Beeldhouwkunst, in: De Delver jaargang 5 nummer 3 (1931) 33-41.
Naast een kleine introductie van tante staan er ook 8 afbeeldingen van werken van tante in.

Louw, Wendy, Terugblik, in: Den Haag Centraal, jaargang 3 nummer 123 (2009).
Met een verhaal over de Dierentuinbrug, de vermelding dat tante de ontwerpster is van de reliëfs en een foto van één van de reliëfs.

Luidinga, Frans & Nico **Guns**, Willem Ruys, de kroon op de vloot (Amsterdam 2007) 538.
Vermelding en toeschrijving "trapversiering" (decoraties).

Lysen, A., History of the CarnegieFoundation and of the Peace Palace at The Hague (Leiden 1934). Een uitgave van de Bibiotheca Visseriana deel XXVIII met daarin de vermelding dat het beeld van Loder gemaakt door tante, door bewonderaars is gegeven.

Mak van Waay, S.J., Lexicon van Nederlandsche schilders en beeldhouwers 1870-1940 (Amsterdam 1944).

Mandere, H.Ch. G.J. van der, Kroniek van den Volkenbond, in: Kroniek Hof -Diplomatie Society-Kunst, jaargang 11 nummer 1 (1925) zonder paginanummering. Vermelding als vervaardigster van de buste van mr. B.C.J. Loder.

Manus, Rosa, Verslag van het Internationale Comité-lid voor Vrouwenkiesrecht, in: Nationale Vrouwenraad van Nederland. Drie en Dertigste Algemeene Vergadering op 6, 7 en 8 April 1932 in het Gebouw Witte de Withstraat 21 te Rotterdam (1932) 82-90.

De onthulling op 15 juni [1931] van het monument voor Aletta Jacobs en Victor Gerritsen. "Het gedenkteeken, uitgevoerd in brons, fijn, krachtig en gevoelig, is een aardbol, waarom geknield twee menschengestalten, man en vrouw, in eerbiedig geheven handen het licht dragende. Dit indrukwekkend eenvoudig beeldwerk is door Mej. Rueb uitgevoerd."

Meer Mohr, G.J. (Jim) van der, De Oranje - schilderijen, aquarellen, pastels en tekeningen van Willy Sluiter, in: Jaarboek van de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau (2019) 123-151.
Het prentje dat Willy voor tante heeft gemaakt naar aanleiding van de Emma-penning en plaquette uit 1929.

Meijer, Hendrik Christianus, zie: Hein Buitenweg.

Meijer,H.G., C.P. Mulder & B.W. Wagenaar, Orders and decorations of the Netherlands (Venray 1984) 126 Vermelding draagmedailles van het Roode Kruis (met en zonder met klip).

Meulen, Dik van der, Dr. Hendrik Muller - Wereldreiziger voor het vaderland (1859-1941) (Amsterdam 2020) De onthulling van het beeld op "het beroemde Grey Collge" Bloemfontein Zuid-Afrika. Met een foto van het borstbeeld en de vermelding dat tante het gemaakt heeft.

Mierlo, H.T.A.M. van, "Mr Meinard Tydeman Jr. (1854-1916)", in: De drie Steden. Regionaal-historisch tijdschrift voor Tiel, Buren en Culemborg, nummer 2 (1997) 23-31. Afbeeldingen van de twee beelden van Tydeman en de vermelding dat tante 32 was toen de buste werd gemaakt.

N.N., Comité Olympische Spelen Parijs 1924. Hoe Nederland vertegenwoordigd werd bij de Olympische Spelen Parijs 1924. (De Haag 1925) 15, 123, 149, 158. De rol van tante in de commissie die de belangen van de kunstenaars in het Nederlandsch Olympisch Comité behartigt en haar rol "bij het inzamelen van gelden voor een waardige vertegenwoordiging van Nederland op de Olympische Spelen te Parijs 1924". Ook dat haar vader in het erecomité van de Bredase afdeling zit om geld in te zamelen.

N.N., Het nieuwe kantoorgebouw der handelsvereeniging "Amsterdam" aan het Komedieplein te Soerabaja, in: Nederlandsch-Indië oud & nieuw, jaargang 11 nummer 1 (1925) 2-32. Bespreking van het HVA-gebouw in Soerabaja met een foto van Reineke en de vermelding van tante. Tevens een tegenstrijdige regel met de briefkaart van tante over wie de twee tableaus van de kantoren in Amsterdam en Soerabaja heeft ontworpen.

N.N., in: Bouwkundig Weekblad en Architectura jaargang 48 nummer 19 (1927) 176-179. Met plaatjes van het monument over Juliana van Stolberg niet in samenhang met de omliggende tekst.

N.N., Catalogue du concours et de l'exposition d'art Olympique (Amsterdam 1928). Publicatie van het Stedelijk Museum in 1928 waar het Tuyl-monument, heel klein, op foto nr 507 staat afgebeeld. Het is eigenlijk een foto van het Olympisch Stadion, de inzending van Jan Wils in de afdeling architectuur. Dat laatste is niet verwonderlijk omdat hij de ontwerper is van het Olympisch Stadion en met het ontwerp de Olympische gouden medaille heeft gewonnen. Het beeld van tante was een randversiering. Tante heeft een beeld [bokser] ingezonden onder nummer 505, te koop voor fl 300. In de index is het echter 504.

N.N.,Toelichting op het plan Heldring en Pierson, door B. Hoogstraten in: Bouwkundig Weekblad Architectura, jaargang 50 nummer 25. (1929) 199-200. Een foto van de hal van het bankgebouw van Heldring & Pierson, Den Haag met de keramische wanddecoraties, overigens verder geen vermelding.

N.N. [red.], Wie is dat? ('s-Gravenhage 1931-1956).

N.N., Gedenkboek uitgegeven ter herinnering aan de stedelijke tentoonstelling van kunstwerken van Nederlandsche levende meesters gehouden ter gelegenheid van de feesten bij het 300-jarig bestaan van de Amsterdamsche Universiteit in het Stedelijk Museum te Amsterdam van 11 juni tot 4 september 1932 (Amsterdam 1932).

N.N., in: Sport in Beeld jaargang 8 (12 april 1932) 9. Een foto waarop het beeldje de bokser staat afgebeeld. Het vreemde is dat ik verder geen bronnen heb gevonden dat het ook daadwerkelijk is ingezonden. Het was onderdeel van de Olympische Kunsttentoonstelling in Pulchri Studio Amsterdam, geopend 6 april.

N.N. [red.], Nederlandsche beeldhouwsters en schilderessen exposeeren te Parijs in: De Delver jaargang 10 nummer 4 (1937) 58-61.
Een bespreking van de tentoonstelling van de Internationale Federation of business and professional women die in 1937 in Parijs gehouden werd. Er zijn onder andere drie dierplastieken van tante gebruikt.

N.N., M.S. "Willem Ruys" uitgave van M. Wyt & Zonen (Rotterdam 1939). Een boek dat is uitgegeven ter gelegenheid van het opleveren van de Willem Ruys met onder andere de namen van de kunstenaars die aan het project hebben gewerkt. Tante wordt vermeld: Beeldhouwwerk (paarden) voor de trap tweede klasse Vestibule B dek.

N.N., Verslag van den Dienst voor Kunsten en Wetenschap van 's-Gravenhage over 1941 ,in: Verslag van den toestand der gemeente 's-Gravenhage 1941,(1943) 7 Aankoop van: Hert en Kalf, Kat, twee Aapjes en kuikentje (allen in brons)

N.N., Kroniek over 1948, in: Jaarboek van de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe (1949) 216. Vermelding van de onthulling van de plaquette aan de gevel in de Heulstraat, van het gebouw waar de Raad van State zetelt.

N.N., Kroniek over 1956, in: In het Jaarboek van de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe (1957). Op 6 februari: HKH Prinses Beatrix wordt geïnstalleerd als lid van de Raad van State. Het gemeentebestuur biedt een bronzen veulen aan, vervaardigd door de beeldhouwster G.J.W. Rueb.

N.N. in: Schip en Werf, jaargang 27 nummer 4 (1960) 93. Met de vermelding dat de plaquettes over Koningin Wilhelmina 1898 en 1948 door tante gemaakt zijn.

N.N., Nederland's patriciaat, jaargang 48 (Den Haag 1962) Tante staat vermeld onder VIIIe nummer 7.

N.N., Gemeentelijke Dienst voor Schone Kunsten. Beelden kijken in Den Haag (Den Haag 1969). Een foto van de grote uitvoering van het edelhert bij de inleiding. Verderop wordt het beeld weer afgebeeld en volgt een klein stukje over tante en een foto waarop ze aan de buste van Eysinga werkt. En de vermeldingen dat het hert in opdracht van de Commissie voor de Kunstopdrachten is gemaakt en, op de lijst van na 1945 uitgevoerde kunstopdrachten in of aan de aan de gemeente toebehorende gebouwen, dat tante een beeldplastiek heeft gemaakt voor het "Nieuwe Stadhuis". Dat plastiek heb ik nog niet teruggevonden, wellicht wordt het borstbeeld van P. Bakker Schut bedoeld. En tot slot de vermelding, op de lijst van na 1945 in het kader van stratenplannen en dergelijke vervaardigde kunstopdrachten, dat de reliëfs op de Javabrug zijn herplaatst.

N.N., Vereniging voor Penningkunst, bijlage bij: De Geuzenpenning, jaargang 23 nummer 3 (1973). Een overzicht met foto's van alle uitgegeven penningen waaronder de penning van tante uit 1932 van Joh. Wagenaar.

N.N., Inspiratie in: IIAV Nieuws jaargang 9 nummer 1 (2008) 10. De vermelding en foto van de Nederlandse vrouw.

N.N., Goofy geeft les over … dijken in: Donald Duck, jaargang 58 nummer 14 (2009) middenpagina. Een foto van het beeld van Hansje Brinker.

N.N., Toen en Nu in: Wijkblad Benoordenhout nummer 5 (2009) 37. In de rubriek wordt een verhaal verteld over de Javabrug met de vermelding dat tante de maakster is van de reliëfs.

N.N., Art on the edge. Fietsroute buitenkunst in Amsterdam. MacBike (Amsterdam 2010). Een brochure met daarin als nummer 148 de Olympische Groet, Monument van Tuyll-van Serooskerken.

N.N., FGH-BANK [red.], Familie, gebouwen, historie -120 jaar FGH Bank (Utrecht 2010). Op pagina 13 een afbeelding van de kleine plaquette van de Nederlandsche Hypotheekbank, Veendam zonder de vermelding dat tante deze gemaakt heeft.

N.N. (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties). Het Haagse Grondwetpad (Den Haag 2010). Vermelding met foto van de Plaquette Heulstraat (aan de gevel van de Raad van State).

Nederland's Adelsboek, jaargang 96 (2011) 201. De foto van de plaquette van Jhr. Pierre Henri Verspyck en de vermelding dat tante de maakster is.

Nelemans, F. A., Penningen omtrent personen in Breda en omstreken, in: voor Munt- en Penningkunde (1982) 69-110. Penning nummer 28 is de penning over haar vader (J.G.). De schrijver heeft de penning echter niet gezien want de diameter is onbekend en de keerzijde is niet beschreven. Door het ontbreken van het monogram denk ik dat het de derde variant is.

Nieuwendam, Arnold, Jaarvergadering Vereniging voor Penningkunst in: Muntkoerier jaargang 27 nummer 4 (1998) 46-49. De vermelding dat zij de eerste vrouw was die een opdracht van de Vereniging kreeg om een jaarpenning te maken en met een afbeelding van de Wagenaarpenning (1932-2).

Passon, Tom, Emma, koningin, moeder en regentes (1858-1934) in: Muntkoerier, jaargang 37 nummer 7/8 (2008)18-24. Met een foto: van de penning Emma 1928 op kaft, inhoud en in een het artikel.

Pelsdonk, Jan, Ladies in silver gloss. The role of women on Dutch medals through the centuries, in: Médailles 2018 (Lissabon 2019) 193-198.]

Ploeg, Gré, [e.a.], Het stadhuis van Rotterdam - beschrijving van een deel van het stadhuis (achtste herziening) (Rotterdam 2013). In de beschrijving van de voorhal de vermelding dat tante zowel het beeld van Koningin Wilhelmina als Prins Hendrik heeft gemaakt. Er staan geen afbeeldingen bij.

Raedthuys, N.V. ''t, Your visit to the Netherlands by courtesy of KLM Royal Dutch Airlines (Amsterdam 1922). Dat het beeldje van Hans Brinker gemaakt is door Grade Rueb als "symbol of Holland's eternal struggle against the water" En dat alles gebaseerd op het boekje van M.M. Dodge.

Reijn, Theo van, Tuinplastiek, in: Het Landhuis jaargang 33 (27 juli 1938) 497-499. In het artikel staan afbeeldingen van de betonnen pad en de kat, met als commentaar dat het "zeer goede en aesthetische beeldhouwwerken" zijn "de Hollandsche beeldhouwers en beeldhouweressen waardig". (En staan ook beelden van collega's afgebeeld.)

Reijn, Theo van, Nederlandse Beeldhouwers van deze tijd (Amsterdam 1949) 128. Foto van het zittend naakt in zandsteen.

Reinders, Marjan [e.a.], Een beeld van een vrouw. (Amsterdam 1988) 17. Illustratie uit "de vrouw en haar huis", November 1929 pagina 330.

Rijssel, Wiky van [e.a.], De Born - Zestig jaar groei en verandering (Bennekom 1993).Op de kaft en in het boekje staat een foto van het beeldje, zonder vermelding van de beeldhouwers.

Rocher, Monique [e.a.], Beelden in het Zuiderpark. (Den Haag 2000). Vrouw 1941 steen en baksteen, in het boek beschreven als "peinzende vrouw" onder standbeelden.

Rueb, Hans, in De Beeldenaar:
-"De Juliana van Stolbergpenning" jaargang 34 nummer 4 (2010) 157-160
-"Het Residentie Orkest en Gra Rueb" jaargang 37 nummer 2 (2013) 81-84
-"Emma, 50 jaar Haags ingezetene - een beeldenaar met meerdere gezichten" jaargang 43 nummer 1 (2019) 25-32
-"Een penning over het overlijden van Emma in 1934 - of de penning die er niet gekomen is" jaargang 45 nummer 5 (2021) 247-252

Ruyven, Roeland van, Tooneel, in: De Kroniek, Geïllustreerd maanblad voor Noord- en Zuidnederland, jaargang 3 nummer 12 (1917) 379-380. In het artikel een foto van het borstbeeld van Jan Dekker in gips en dat tante de maakster is.

Ruyven, Roeland van, De beeldhouwster Mej. Rueb, in: De Haagsche Vrouwenkroniek jaargang 16 nummer 4. (26 januari 1929). Een interview. In het originele artikel zijn de foto's opgenomen van de borstbeelden: devotie, Wang Koan Ky (de Chineesche gezant), de oude man en de arbeider. Daarnaast is er een leuke foto van tante geplaatst. Hetzelfde interview is ook opgenomen in: De Hollandsche Lelie. jaargang 42 nummer 31 (1929).

Sanders, G.P., Ridderorden en onderscheidingen in Paleis Het Loo (Apeldoorn 2008). Vermelding van het bestaan van de Roode Kruis medaille (geen naamsvermelding en geen varianten).

Sanders, George, Oranjepenningen in Paleis Het Loo (Rotterdam 2006).
Vermelding van de penning koningin Emma 1928.

Scharroo, P.W., Introduction à une visite au Stade Olympique à Amsterdam (z.p. 1927?). Een foto van het gipsmodel van het monument van van Tuyll bij het Olympisch Stadion.

Scharten, C.A., Register van overlijden bij P.A. Scheen's lexicon. Jaar van geboorte 1881 of later - jaar van overlijden voor 1994 (Zutphen, 1996). Vermelding van geboorte- en overlijdensdatum. De laatste echter onjuist vermeld op 2 ipv. 26 december 1972.

Scheen, Pieter A., Lexicon Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750-1950 ('s-Gravenhage 1970-2002).

Schie, Patrick van, Vrijheidsstreven in verdrukking (Amsterdam 2005). Foto van het borstbeeld van Tydeman en de vermelding dat tante de beeldhouwster is.

Schotting, L., Het "Ajax"-Vrijheidsbeeld in: Ajax-nieuws, Clubblad van de Amsterdamsche Football Club "Ajax", nummer 7 (8 juni 1947) 18-19.
Met foto's (door Dingjan, niet vermeld) van het Ajaxvrijheidsbeeld en de financiering van de bokaal.

Schotting, J., [zonder titel] in: Ajax-nieuws. Clubblad van de Amsterdamsche Football Club "Ajax", nummer 12 (12 januari 1948) 11. Aanbieden van het Vrijheidsbeeld door een commissie aan het bestuur van Ajax, met een foto van de overdracht en de vermelding dat tante het beeld heeft ontworpen.

Schulman, L. & C. **Schulman**, Catalogus van de verzameling munten, penningen, eretekens, draaginsignes en numismatische boeken van dr. A.J. Bemolt Van Loghum Slaterus. (Bussum 2000).

Singelenberg- van der Meer, M., Nederlandse keramiek en glasmerken 1880-1940 (Lochem 2007). Met een afbeelding van een monogram.

Sipkes, Kees, Haarlem, een stad vol beelden (Haarlem 1970). Vermelding en een foto van het beeld van Hans Brinker. Soudijn, Karel, Vorm en functie: persoonlijke notities bij het jubileum van de Vereniging voor Penningkunst, in: De Beeldenaar jaargang 24 nummer 5 (2000) 206-213. Over de penning van Wagenaar: "Een mooi voorbeeld van een ouderwets aandoend stuk".

Spliethoff, Marieke E. [e.a.], Koningin Wilhelmina - Schilderijen en tekeningen (Zwolle 2006). De bespreking van de tentoonstelling A.e.A. in 1936 waar tante en Koningin Wilhelmina samen hebben gestaan. Ook tante wordt genoemd.

Stenvert, R. R. [e.a.], Monumenten in Nederland - Noord Holland (Zwolle 2006). Vermelding van: - Van Tuyll-monument, ontworpen door Wils en uitgevoerd door tante - het "keramisch wandmonument" met daarin o.a. de urn van Aletta Jacobs - het standbeeld van Hans Brinkers.

Stok, H. van der, Overzicht over het jaar 1939 van het Genootschap "Pulchri Studio", in: De Delver jaargang 13 nummer 8 (1940) 122-142. Het nummer is bijna helemaal gewijd aan de activiteiten van de Haagse Pulchri Studio. Tante wordt vertegenwoordigd met het kinderkopje van Joost Romswinckel. En in een namen/functieopsomming staat dat tante sinds 1917 stemhebbend lid is van het Genootschap.

Stuurman, Reinold [e.a.], Wat zijn sculpturen waard (Schiedam 2014). Een foto van de "bruin geglazuurde aardewerk beer" en het "groen gepatineerd bronzen hert" met wat data van tante.

T. Spies, F.J. du, 'n Nederlander in diens van die Oranje-Vrystaat (Amsterdam 1946). De onthulling van het borstbeeld van H.P.N. Muller.

Tasman, Ron. & Friggo **Visser**, The Gouda Pottery Book (Rotterdam 2007). Vermelding als ontwerper van dierplastiekjes bij Goedewaagen, Gouda en dat het Breda's Museum, Breda een aantal werken in keramiek van haar heeft. En kleine foto's van de beer, de angora kat en het staande eendje.

Terwen, Piet, Hakken: “meer transpiratie dan inspiratie. G.A. Graff in de Haagse wereld van beeldhouwers”, in: Die Haghe Jaarboek (2004) 150-173. De relatie tussen tante en George Graff met een foto van George terwijl hij aan de dierentuinbrug (2) werkt.

Thienen, F.W.S. van [red.], Algemene kunst geschiedenis deel IV (Utrecht 1950). Vermelding dat ze een beeldhouwster was.

Thomassen, Kees, “Beste aller Flippen!’ De ietwat verlate huldiging van Jan Greshoff in 1948, in: het Jaarboek Letterkundig Museum 8 (1999). Hij beschrijft onder andere de perikelen rond het maken van de penning van J. Greshoff. Ook vermeldt hij de oplage-aantallen van de penning en de honorering van tante.

Til, Marian, in: Stubbe, E. [e.a.], In de ban van de Biënnale van Venetië. (Amsterdam 1995). In het hoofdstuk van door Marian van Til het dilemma om deel te nemen aan de tentoonstelling en de vermelding dat tante exposant is.

Tilanus, Loek, Handzame sculptuur, de geschiedenis van de Vereniging voor Penningkunst (Amsterdam 2000). De penning van dr. Johan Wagenaar.

Tol, A.E. van den, Beeldhouwwerken te Wassenaar, in: Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift jaargang 38 deel 75 (1928) 151-152. Uitgever Jacobus George Robbers bundelde steeds zes maandelijkse afleveringen. Het artikel zelf is ondertekend met J.S. maar in de inhoudsopgave staat Tol.

Tol, D. van, Johannes Jacobus van Oogen (1867 - 1926) - enkele biografische aantekeningen. in: Jaarboek Amstelodamum 82 (1990) 169 - 188. De plaquette van J.J. van Oogen.

Unger, Marjan, Het Nederlandse sieraad in de 20ste eeuw (Bussum 2004). Een wat ongebruikelijke vermelding, maar er wordt soms geschreven dat tante sieraden heeft gemaakt (Groot schrijft op pagina 526 over “incidenteel edelsmeedkunst”). Als ik een juwelier spreek die handelt in sieraden uit het interbellum vraag ik altijd of tante daar bekend is. Ik heb nog nooit een positief antwoord gekregen. Ook in dit boek dat als hét standaardwerk voor de Nederlandse sieraden fungeert, wordt zij niet genoemd. Ik ga er daarom vooralsnog van uit dat zij geen sieraden heeft gemaakt, die de aandacht van verzamelaars of handelaren heeft getrokken. Tante wordt dus terecht niet vermeld.

Venema, Adriaan. Nederlandse schilders in Parijs 1900-1940 (Baarn 1980) 267. Vermelding.

Verbrugge, Bart D., Tegeltableaux en bouwaardewerk van De Porceleyne Fles (Delft 1984). Tegelplateaus gemaakt voor de HVA.

Vereeniging Oranje-Nassau Museum, Jaarverslag (1931) 1-9. Plaquette A.J.E.A. Bik.

Vereniging Oranje-Nassau Museum, Jaarverslag over 1973 (1974).
Vermelding van de schenking uit de nalatenschap van tante van het gipsmodel over Emma uit 1934, met foto.

Vermeer, E. & Marcelle **van Hoof**, Jubileumboek Ajax 100 jaar -1900-2000- (Amsterdam 2000).
Foto van het "Vrijheidsbeeld", maar geen vermelding van de maakster.

Verslag van de 's-Rijksmunt over het jaar :
1936 (1937) 12. Vermelding van de penning van het koninklijk huwelijk.
1947 (1948) 12. Vermelding van de penning van S.J.R. de Monchy en de geboortepenning van prinses Marijke.
1948 (1949) 7. Vermelding penning 700 jaar gemeente bestuur Den Haag.
1949 (1950) 7. Vermelding van de penning van J. Greshoff.
1950 (1951) 9. Vermelding draagmedailles 1940-1945 van het Roode Kruis.

Verzijl, Arnound, Olympisch Stadion, in: ELFvoetbal, nummer 4 (2008) 58-59.
Een foto van het monument van Tuyll van Serooskerken en dat het omstreden is. Haar naam wordt niet genoemd.

Veth, Cornelis, De beeldhouweres Gra Rueb ('s-Gravenhage 1946). De monografie die de aanleiding is geweest voor deze publicatie.
Vollmer, Hans, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler des XX. Jahrhunderts (Leipzig 1958).

Voskuil, R.P.G.A. [e.a.], Bandoeng - Beeld van een stad (Purmerend 1996). Op pagina 152 een foto van de onthulling in 1922 van het Verbraak-monument, zonder vermelding dat tante het beeld gemaakt heeft, wel de vermelding dat op de achtergrond de huizen langs de Ambonstraat te zien zijn. De foto is dezelfde als in het boekje van F. van Hoeck.

Wagenaar, B.W., Herinneringskruis 1940-1945 van het Nederlandse Rode Kruis, in: Decorare. Orgaan van de Studiekring Ridderorden en Onderscheidingen, nummer 15 (2006). De Roode Kruis- medaille wordt er grondig in besproken, met foto's van de medaille en verschillende oorkondes, oplagecijfers, enzovoorts.

Wal, Mieke van der, Dierbeeldhouwkunst in Nederland vanaf 1800 tot heden, in: 150 jaar monumentale Europese Animaliersculptuur (Antwerpen 1993) 68,73-74. Een bespiegeling van de mate waarin tante haar dieren stileert met foto's van de dierentuinbrug en het edelhert.

Wegerif, A.H., Jubileum Haagsche Kunstkring 1891-1941 Gemeente Museum Den Haag (4 mei tot 2 juni 1941) (Den Haag, 1941). Foto van de dierentuinbrug (oude brug) bij een vermelding van de ontwerper ervan, A. Pet.

Weiler, A.C. von, Koninklijke Begeer. Penningen 1935-1960. Deel 5 (Leiden 1960).
Penningen geslagen bij Begeer, Voorschoten.

Wijk, Oscar van, Beelden in Gouda: kunst van de twintigste eeuw (Gouda 2001). Gevelsteen Gouda.

Withuis, Jolande, Geen tijd verliezen, Jeanne Bieruma Oosting 1898-1994 (Amsterdam 2021)
In het hele boek duikt de innige vriendschap tussen Jeanne en tante steeds op.

Wolf, N.H., Internationale Olympische Kunst-Tentoonstelling, in: De kunst, een algemeen geïllustreerd en artistiek weekblad, jaargang 21 nummer 1065 (1928) 442. De vermelding dat tante deelneemt aan de Olympische Spelen van 1928.

Wolf, N.H., Internationale Olympische Kunst-Tentoonstelling - Stedelijk Museum Amsterdam, in: De kunst, een algemeen geïllustreerd en artistiek weekblad, jaargang 21 nummer 1066 (1928) 445 - 448. De inzending voor de Olympische Spelen: de bokser

Wolf, N.H., Arti-Tentoonstelling Mei-Juni 1929, in: De kunst, een algemeen geïllustreerd en artistiek weekblad, jaargang 21 nummer 1116 (1929) 290. Vermelding van haar deelname met een "Vogel" en een "vrouwekopje" ("het laatste niet zoo sterk persoonlijk als wij van haar werk gewend zijn").

Wolf, N.H., Arti-Tentoonstelling deel 3, in: De Kunst, een algemeen geïllustreerd en artistiek weekblad, jaargang 25 nummer 1321 (4 november 1933) 368. Vermelding van haar deelname met "twee fijne, houten, slanke naaktfiguurtjes".

Zwierzina, W.K.F., 'Penningen geslagen of gegoten in de jaren 1880 - 1935'. Deel 3: N.V. Ateliers voor Edelsmeedkunst en penningkunst voorheen "Koninklijke Begeer" 1925 - 1935 ('s-Gravenhage 1935). Penningen geslagen bij Begeer, Voorschoten.

OVERZICHT VAN BESPROKEN WERKEN EN PERSONEN

	Gebruikte afkortingen in de toelichting	CMU = Centraal Museum Utrecht GR = Catalogus nummer met 4 cijfers KHA = Koninklijk Huisarchief NEPK = Nederlands Economisch Penningkabinet NNC = Nationale Numismatische Collectie KMD = Kunstmuseum Den Haag (voorheen Gemeentemuseum Den Haag) HHM = Haags Historisch Museum PV = particuliere verzameling(en) NIK = Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (voorheen Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie) SMB = Stedelijk Museum Breda TMH = Teylers Museum Haarlem
236	**aapje**	GR1109, papier en gewassen inkt, 14,4 x 14,4 cm, rechtsonder gesigneerd met Gra Rueb, niet gedateerd, KMD.
	aapje	GR2711, keramiek, Het beeld is tentoongesteld op de groepstentoonstelling in Arti et Amicitiae Amsterdam. Het aapje wordt vermeld in de NRC van 1 juni 1927, niet teruggevonden.
52	**aapjes**	GR4101, brons, h 13,5 cm, monogram op de onderzijde, tussen 1936 en 1939, KMD (volgens inventarislijst maar niet in de collectie van het teruggevonden), in 1941 aangekocht volgens het Verslag van den Dienst voor Kunsten en Wetenschap van ’s-Gravenhage over 1941 en PV.
118	**Ajax-Vrijheidsbeeld**	GR4802, zilver op een coromandel-houten voet, de hoogte van de zilveren cilinder is 43 cm en de diameter 38 cm en de diameter van de voetbal is 29 cm, aan de onderkant van de muur gegraveerd “modelé Gra Rueb / uitvoering / S.K. Citroen / hofjuwelier / Den Haag”, 1947, de beker staat in de vitrinekast “Voorland” in de Ajax-gebouwen Amsterdam. Tussen de voeten van een speler is een ingeslagen merkje: Geb^{R} Rutgers / Den Haag en op het veld van de kruizen 4 ingestempelde merkjes. Op de sokkel een zilveren plaatje: Ajax-vrijheidsbeeld. en twee plaatjes: - 1948 F.C. ”Biel” Biel. (de eerste winnaar van het beeld). - 1949 A.F.C. “Ajax” Amsterdam. (de winnaar van het tweede, het derde en het vierde tevens laatste toernooi). Er staan 12 spelers op de beker (waar 11 al voldoende zou zijn); de extra persoon zal de scheidsrechter, trainer of een reserve speler zijn, Ajax-nieuws, clubblad van de Amsterdamsche Football Club "Ajax" 1947 en 1948, De Vrije Hoornse, Nieuwsblad voor West-Friesland van 1 december 1948.
256	**album amicorum van M.R. Radermacher Schorer**	GR4811, aquarel, 27,5 x 20,5 cm, gesigneerd met het voor tekeningen gebruikelijke GR monogram links van de knie, 1948, in de Koninklijke Bibliotheek Den Haag. Het boekje is digitaal te bekijken op: http://www.geheugenvannederland.nl onder nummer 134 C 81 (2020). Voor Radermacher Schorer: digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren.
104	**alexanderparkieten**	GR3506, brons, h 36 cm, gesigneerd met het monogram aan een zijkant, 1935, PV. Voor het eerst in 1935 tentoongesteld bij Kunstzalen Frans Buffa en Zonen Amsterdam. In de loop van de tijd zakt de prijs van f 250 in 1936 naar f 200 in 1937.
170	**Amsterdamsche Chininefabriek**	GR3106, brons, 148 x 74 cm, rechtsonder gesigneerd met G.J.W. Rueb. en de toevoeging: ’s Hage, 1931, Brocacef Maarssen. Archief van Brocacef.

283	**Andel, J. van**	GR1129, brons, diameter 28,7 cm, gesigneerd met G. in spiegelbeeld J.W. Rueb achter de hals, 1936? PV. De plaquette is gegoten bij bij Prowaseck & Stöxen Kunstgieterij Leiden (ingeslagen onder de schouderafsnede). De Gooi- en Eemlander van 29 september 1936, Het Vaderland van 1 oktober 1936. De foto is gemaakt door de eigenaar die ook de maten heeft doorgegeven.
203	**angorakat**	GR2704, keramiek, lichtzeegroen/blauw geglazuurd; In de archieven van Goedewaagen staat het te boek als "glanzend grijs glazuur", h 21 cm, niet gesigneerd maar wel afgebeeld in C. Veth, 1927 (volgens Veth/tante 1939). In 1927 tentoongesteld in Groningen, SMB inv.nr. G00167. NIOD 249-0152E Dossier - Comité voor Bijzondere Joodsche Belangen, archiefstuk 1: 38842 33 Mej. G.J.W. Rueb Angora-kat (porcelein).
189	**apache**	GR1803, gips, omdat het beeld nog niet is teruggevonden ontbreken details. Voor het eerst tentoongesteld in 1918 in Rotterdam, later in 1919 in Amsterdam en in 1923 in Den Haag en Amsterdam, 1918, de foto komt uit artikel van H. de Boer 1923, Plasschaert in de Groene Amsterdammer van 19 mei 1923, De Maasbode van 31 januari 1919.
208	**arbeider**	GR2906, lijkt van gips gemaakt te zijn, verder ontbreken alle gegevens want het beeld is niet teruggevonden, Roeland van Ruyven uit 1929, De Delver 15 november 1931.
102	**Ark van Noach**	GR3803, gepolychromeerd mahoniehout, h 42 cm, niet gesigneerd, 1938, aanvankelijk in de kinderkamer eerste klasse van het passagiersschip Oranje van de Stoomvaart Maatschappij Nederland. Bij de verkoop van het schip in 1964 worden 109 kunstwerken van boord gehaald waaronder dit paneeltje. Het paneeltje wordt gegeven aan het Emma kinderziekenhuis in Amsterdam, dat later opgaat in het Academisch Medisch Centrum Amsterdam. Er wordt een lijst om het paneel gemaakt met daarin een bronzen plaatje waarop gegraveerd staat: Geschenk van de Directie der N.V. Stoomvaart Maatschappij "Nederland" / ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan / van het Emmakinderziekenhuis / Mei 1965 / afkomstig van het m.s. "Oranje".
236	**Aziatische buffel**	GR1111, papier en inkt, 15,4 x 11,4 cm, linksonder gesigneerd met de voor tekeningen gebruikelijke G R. met het onderwerp uitgeschreven in de rechts onder, niet gedateerd, PV, In de collectie van het NIK Den Haag is een fotokopie aanwezig met op de achterkant de aantekening: - Herkomst: Pulchri Studio, Den Haag - vlg Den Haag (Glerum) 29-11-2005 Cat. nr. 421.
316	**baadster**	GR3515, brons, in 1935 staat het in de expositie bij Kunstzalen Frans Buffa en Zonen als een "badende vrouwen figuurtje". Beeldje is niet teruggevonden.
195	**baby (of babykopje)**	GR2205, brons, het beeldje is gegoten bij Fonderie Nationale des bronzes - J. Petermann - St. Gilles-Bruxelles, h 17 cm, gesigneerd op de achterzijde op het sokkeltje door een uitgeschreven G. Rueb. De G is grotendeels weggevallen, waarschijnlijk bij de gieter, 1922, PV, catalogus van de tentoonstelling.
58	**Bakker Schut, P.**	GR4102a gips en GR4102b in brons, het beeld is nog niet teruggevonden waardoor de maten, signatuur en dergelijke niet bekend zijn, 1941. De Residentiebode 3 maart 1942, Gemeentearchief Den Haag Gemeentebestuur 1953-1990 BNR.0828-1 Inv.nr. 646.
253	**bandfiguur**	GR5502, er is een foto uit het archief van Dingjan in het NIK met nummer 551950. Het is een negatief van een aardewerk bandfiguur. Het is niet bekend

		of het werk ooit is uitgevoerd. Mogelijk is het een ontwerp voor de in brons uitgevoerde lijnfiguur (p.275), 1955.
130	**beer**	GR2605, chocoladebruin geglazuurd aardewerk, h 19 cm, met het monogram gesigneerd bij de rechterachterpoot, 1926, SMB inv.nr. G00151. In een bespreking van een tentoonstelling in Pictura Groningen 1927 (in een voor mij onbekende krant in het archief Groningen toegangsnr. 1344 een plakboek 98) door A.M.D. is sprake van een beer.
240	**beer op een tonnetje**	GR4701a in brons en GR4701b in gips, h 67 cm, op de achterzijde van het tonnetje gesigneerd met een monogram, het monogram op het gipsmodel wijkt daar iets van af, 1947, in brons in het Hagaziekenhuis en in gips in een PV, Vrije Volk van 15 december 1967.
57	**Begeer**	gieterij in Voorschoten. Voluit Naamloze Vennootschap Koninklijke Begeer, Ateliers voor edelsmeed- en penningkunst, Voorschoten. Er worden onder andere penningen geslagen.
136	**Begeer**	fabriek van Cornelis L.J. Begeer Utrecht. Voluit Stichtse Fabriek van Zilverwerken. Later Koninklijke Utrechtsche Fabriek van Zilverwerken C.J. Begeer. Er worden onder andere penningen geslagen.
178	**Beieren, Jacoba van**	de hoofdfiguur in decoratie bij de Rijkstelefoon-Centrale Goes, zie aldaar.
59	**Beuningen, D.G. van**	GR2301, brons, het beeld is niet teruggevonden, noch in openbare collecties noch in de familie en er zijn daarom geen andere details te vermelden dan de datering, 1923. Het beeld wordt genoemd in De Lijst (p.141) en is bij Veth gedateerd. Er is echter geen vermelding in de biografie over Van Beuningen door Harry van Wijnen “Grootvorst aan de Maas: D.G. van Beuningen 1877-1955” (2004, Amsterdam).
69	**Bieruma Oosting**	Jeanne is een kunstenares en “haar meest intieme vriendin” (Withuis). Het is een vriendschap voor het leven. In hun levens zijn veel zaken vergelijkbaar zoals het functioneren als vrouw-alleen in een door mannen gedomineerde wereld. Er wordt op verschillende plaatsen uit correspondentie met haar geciteerd. (p.71), (p.96), (p.126).
185	**Bijleveld A.A.M.**	GR1704a in gips en GR1704b in brons, 23,6 x 38,5 cm, niet gesigneerd, 1917, toeschrijving door Anna zelf en ook beide genoemde musea schrijven het aan tante toe, 1916, in brons PV en in de musea in gips.
154	**Bik A.J.E.A.**	GR3104, plaquette, brons, 39 x 60 cm, gesigneerd boven de schouder met G.J.W. RUEB, 1931, Paleis Het Loo Apeldoorn, bruikleen Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau (A5459), oorspronkelijk hing de plaquette in het Oranje Nassau Museum Delft in het trappenhuis naast de deur van de directiekamer volgens het Vaderland, 12 juni 1931. Het wordt daarin een portretmedaillon genoemd, Nationaal Archief De Haag archiefinventaris 22.21.24 A VIII.
154	**Bik, A.J.E.A.**	GR3105, penning, brons, diameter 60 mm, gesigneerd boven de schouder met G.J.W. RUEB, 1931. NNC, Museum Beelden aan Zee Den Haag-Scheveningen, collectie Haags Gemeentearchief.
55	**Binder, A.**	gieterij in Haarlem.
310	**Boerderijdieren (varkens en geiten)**	GR3911, de foto is uit het fotoarchief van tante en heeft een stempel van Dingjan op de achterkant zonder archiefnummer.
310	**Boerderijdieren (koe en schapen)**	GR3910, de foto is uit het fotoarchief van tante en heeft een stempel van Dingjan op de achterkant zonder archiefnummer.

55	**bokje**	GR3501, brons, h 30 cm, gesigneerd op de achterzijde rechts met het monogram GR met streepjes, tekst op de achterzijde links: brons gieterij de plastiek bloemendaal, 1935, Tentoongesteld bij Buffa Amsterdam 1935, in 1936 geschonken door de Vrienden van het Museum aan Museum Boijmans Rotterdam.
205	**bokser**	GR2708, waarschijnlijk brons en verder ontbreken alle gegevens want het beeld is niet teruggevonden. Het is ingezonden voor het kunsttoernooi van de Olympische Spelen 1928, NRC van 1 juni 1927, periodieken Sport in Beeld 1928 en 1932, Ook ingezonden voor 1932 volgens De Sumatra Post van 20 mei 1932, Het Vaderland van 9 april 1932, maar dat is erg onwaarschijnlijk. De bokser is voor f 90 verkocht op de zomertentoonstelling 1940 van Arti et Amicitae
169	**Bos, B.**	GR3009, verzilverd brons, diameter 49 mm, niet gesigneerd, PV, Zie: Hypotheekbank.
210	**bot (vis)**	GR3010, messenlegger in brons, h 3,7 cm, gesigneerd met een monogram op de onderzijde, Het monogram lijkt op die van het vogeltje (P.57) dus ook rond 1930, PV.
212	**Bouscholte, E.J.A.**	GR3307, brons, 69 x 45 cm, boven de schouder gesigneerd met G.J.W. Rueb, in het clubgebouw van W.W. Den Haag (naast het H.V.V.-terrein aan de Van Hogenhoucklaan), Het Vaderland van 20 augustus 1933, Het Vaderland van 20 april 1935, De Nederlandsche ridderorden 1900-1936.
57	**Braat's**	gieterij in Delft, voluit Braat's Koninklijke Fabriek van Metaalwerken.
236	**Brahmastier 1**	GR1110, papier en inkt, afmetingen, linksonder gesigneerd met de voor tekeningen gebruikelijke G R., niet gedateerd, Veth.
236	**Brahmastier 2**	GR1112, papier en inkt, 15,4 x 11,4 cm, rechtsonder gesigneerd met de voor tekeningen gebruikelijke G R., niet gedateerd, PV, NIK Den Haag.
60	**Brinker, Hans**	GR5001, brons, h beeld 74 cm en h sokkel 93 cm, gesigneerd op de bronzen grondplaat op de rechter zijkant een grof uitgevoerd monogram en op de linkerzijkant links G. Rueb in schrijfletters, op de bronzen grondplaat is ook nog op de rechterzijkant de tekst "witmetaal" met daaronder (mogelijk) "Leiden" te lezen, 1950. De tekst op de voorkant:" Opgedragen aan onze jeugd als een huldeblijk aan de knaap die het symbool werd van de eeuwigdurende strijd van Nederland tegen het water. Dedicated to our youth, to honor the boy who symbolizes the perpetual struggle of Holland against the water." De tekst op de achterzijde: "Dit beeld op 7 juni 1950 door H.K.H. prinses Margriet onthuld, werd door de Algemene Nederlandse Vereniging voor Vreemdelingenverkeer A.N.V.V. aan de gemeente Haarlem aangeboden. Auteursrechten A.N.V.V." Geschonken aan Haarlem en geplaatst op Woordersluis in Spaarndam, foto's van de onthulling en de voorbereiding daarvan zijn aanwezig bij de Beeldbank.noordhollandarchief. De muziekdrager "Hans Brinker Symphony" is opgenomen in de muziekbibliotheek van Nederland www.muziekweb.nl, periodieken: Shell journaal 1983, Donald Duck 2009, IJmuider Courant 31 augustus 2019 in de bijlage Zomertijd. (de naam Hans Brinker moet eigenlijk Peter van Haarlem zijn)

60	**Brinker, Hans**	GR5002a in keramiek, h 14 cm, gesigneerd met het monogram op de achterzijde, 1950, PV, het beeldje is gemaakt bij Koninklijke Plazuid Gouda - Holland en stelt Peter Holland voor uit het boekje "Hans Brinker of de Zilveren schaatsen" door M.M. Dodge. Peter Holland wordt vaak verward met Hans Brinker, maar dat gebeurt door mensen die het boekje niet hebben gelezen. Het is een min of meer verkleinde versie van het grote beeld in Spaarndam van Hans Brinker. Vermoedelijk is het beeldje uitgegeven om aan de vraag van Amerikaanse toeristen te voldoen. GR5002b in keramiek als a maar dan met op de achterkant in schrijfletters “30 april 1959”. Het is een uitvoering speciaal gemaakt voor de schooljeugd in Haarlem als herinnering aan 30 april 1959 (archiefonderzoek heeft dat noch bevestigd noch verworpen, maar het verhaal komt van twee bronnen) Mogelijk is het gemaakt ter gelegenheid van Koninginnedag, de 50ste verjaardag van de koningin. GR5002c in beton, h 13 cm, of het beeldje gesigneerd is, is mij niet bekend, 1950, het beeldje staat in Madurodam en is gelukkig niet op de gebruikelijke schaal 1:25 gemaakt want dan zou de hoogte 3 cm moeten bedragen in plaats van de 13 cm die het nu heeft. Het heeft dezelfde tekst "Peter Holland" als het keramieken beeldje, vermoedelijk is het een betonnen afgietsel daarvan, alhoewel de plaatsing van de letters anders is.
10	**Bruijn Ouboter, R. de**	aquarel, 1934, 78 x 57,5 cm, gesigneerd rechtsonder ‘R de Bruyn Ouboter / 1934’, Stichting Rudolf de Bruyn Ouboter, ondergebracht bij de Collectie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De afbeelding en de gegevens zijn afkomstig door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Stichting. Cornelis Veth: R. de Brijn Ouboter in: Maandblad voor Beeldende Kunsten, jaargang 16 nummer 6 (1939) 163-169. De Groene Amsterdammer van 12 oktober (1935) 10.
237	**buffeltje (liggend)**	GR1113, papier en inkt, 19,9 x 15,2 cm, linksonder gesigneerd met de voor tekeningen gebruikelijke G R., niet gedateerd, PV.
	buste	GR2712, keramiek, de "buste van mej. Rueb" is vermeld in de calculatieboeken van Goedewaagen bij 31 maart 1927. Het is een dubbele calculatie, eentje van het beeld en een calculatie voor als er meerdere gemaakt moesten worden. De buste zelf is vermeld in het Limburgsch Dagblad van 13 maart 1928, waar het een onderdeel is van een tentoonstelling van keramische kunst in Maastricht. Goedewaagen staat daar met een stand. "In het midden van deze stand prijkt de smaakvolle buste van Juliana van Stolberg, ontworpen door Rueb." De buste van Rueb is dus eigenlijk buste van iemand anders. Beeld is nog niet teruggevonden.
	Buste van mej. B.	GR3517, "Terracotta buste van mej. B." genoemd in de Gooi- en Eemlander van 6 november 1935 als nr. 20 in de tentoonstelling bij Buffa, Amsterdam. Wellicht dezelfde als de "buste van mej. Rueb, maar dan past de B. niet in het plaatje.
	C, de heer	GR4815, borstbeeld vermeld in de Catalogus van de najaarstentoonstelling bij Pulchri-Studio Den Haag 1948. Waar de C voor staat, is nog onbekend.
156	**Cartier van Dissel M.C.**	GR3306, brons, 50 x 70 cm, achter de schouder gesigneerd met G.J.W. Rueb, 1933, Amphia Ziekenhuis Breda, Algemeen Handelsblad van 26 juli 1900 voor

		het krijgsgevangenschap, Het Vaderland 18 september 1937 voor een in memoriam.
170	**Chininefabriek**	zie: Amsterdamsche Chininefabriek.
304	**Christusfiguur**	GR1406, klei/gips?, oefening tijdens de opleiding bij Toon Dupuis, niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
247	**Citroen, S.**	GR4804, brons, h 32 cm en het sokkeltje 17 cm, gesigneerd op de keerzijde met een wat slordig monogram, 1948, Juweliershuis Schaap-Citroen, Den Haag.
99	**Comité de Kunst in Nood**	“Kunst in nood” van Carla Graff.
	contemplatie	GR4108, steen, Jos. de Gruyter beschrijft de maart tentoonstelling “leden van Pulchri Studio toonen hun werk” Pulchri-Studio De Haag in Het Vaderland 12 maart 1941 met daarin: Gra Rueb verrast met een gave eenvoudige steenplastiek, „Contemplatie", stijlrijk op minder nadrukkelijke wijze dan meestal bij haar het geval is. De expressie van dit knielend naakt culmineert in kop en schouders, zonder dat deze te zeer de aandacht voor zich alleen opeischen.
274	**Cornelis, E.**	GR5601, brons, h 61 cm, gesigneerd op de achterzijde in handschrift G Rueb + 1956, Tivoli-Vredenburg Utrecht, Mirjam van Eijnden.
	D, mevrouw R. v.	GR2206, In Het Vaderland van 27 september 1922 beschrijft Just Havelaar beschrijft het beeld als te slap en geheel karakterloos.
	dageraad	GR2207, in Het Vaderland van 27 september 1922 wordt een object van tante beschreven als "de Dageraad". Dat klinkt als een titel van een schilderij. Behalve de titel is er niets over bekend.
	danseres (reliëf)	GR4816, keramiek, reliëf danseres, het werk is niet teruggevonden, het is tentoongesteld in 1948 bij de Rotterdamsche kunstkring.
188	**danseresje**	GR1501a, brons, omdat het beeldje nog niet teruggevonden, ontbreken alle gegevens. 1918 of eerder. Een bronzen uitvoering heeft op de tentoonstelling van de Rotterdamsche kunstkring in 1918 gestaan voor f 700. Archief Hofdijk 76-311c en 241.
301	**Danseresje (variant)**	GR1502, er is een foto van een ander maar erg vergelijkbaar beeld, de foto komt uit het fotoarchief van tante en is gedateerd 1915 sept.
60	**Dekker, J.**	GR1701, brons op een marmeren sokkel, h 44 cm, gesigneerd op de achterzijde G. Rueb en 1917, Centraal Museum Utrecht Inv. 10524. Een foto van het gipsen beeld en de vermelding van tante staan in De Kroniek 1917. Vermelding in de catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918 van het beeld in gips. Een gipsen model is afgebeeld in het artikel van H. de Boer in "Op de Hoogte", 1923.
282	**Delden, R.A.J. van**	GR1127, brons, gesigneerd met een monogram in de linkerschouder, de penning is niet teruggevonden.
201	**devotie**	GR2904, gips en marmer, verder ontbreken alle gegevens omdat het niet is teruggevonden, Roeland van Ruyven 1929.
119	**dierentuinbrug**	GR3904, vier stukken graniet, elk geplaatst op een voetstuk van granieten blokken, h 50 cm, niet gesigneerd, 1939, de brug ligt in Den Haag, daar waar de Koninginnegracht overgaat in de Prinsessegracht, Het Vaderland van 14 juli 1939, Pier Terwen dus de practiciën is George Graff.
252	**Dingjan, A.J.A.**	Haags fotograaf waar tante soms haar werk door laat fotograferen.

		Stapels negatieven en andere documentatie, waaronder het RKD bulletin 1998/1 met daarin een artikel van Niek Tom: Een stapeltje oude schriften.
190	**Does de Willebois, A.A.A.M. van der**	GR2002a in brons 71 mm en GR2002b in tin 72,5 mm, GR2002c in zilver (nog niet teruggevonden), de penning lijkt gegoten, gesigneerd met R., 1920, Noord-Brabants Museum a, overige in PV, in veiling 41 Karel de Geus 12 april 2016 a en b.
247	**Dresden, S.**	GR4803, brons, h 34 cm en de sokkel h 16 cm, gesigneerd met een vaag monogram, 1948, Koninklijk Conservatorium Den Haag, Het Parool van 6 december 1948, De Tijd van 13 december 1948.
166	**dressuurmedaille**	zie: van Reede.
106	**edelhert**	GR5701a, h 185 cm, gesigneerd met GRA RUEB - 1957 op de grond bij de linker achterpoot, 1957, het beeld is onderdeel van de collectie van het KMD en is in 1958 geplaatst op de hoek van de Johan de Wittlaan en de Verlengde Tolweg in De Haag, in een plantsoentje. Tante heeft eerst een bronzen ontwerp gemaakt op één vijfde van de werkelijke grootte (Het Vaderland, 24 juli 1957). Dat beeld is nog niet teruggevonden. Wel is er uitvoering op één derde van de grootte, maar die wijkt enigszins af. GR5701b, h 65 cm, gesigneerd op de achterzijde van de sokkel met het monogram maar niet in het gebruikelijke kader, 1957, Kröller-Müller Museum Otterlo. Koos Havelaar in Die Haghe 1985.
207	**eend**	GR2808a in keramiek, crème glazuur met roodbruine deeltjes, h 12 cm, gesigneerd het monogram met streepjes op de onderzijde, tussen 1928 en 1935, particuliere verzameling, het beeldje is gemaakt bij: Koninklijk Goedewaagen Gouda Holland (in 4 regels op de onderzijde. Het is vanaf 1928 het gebruikelijke Goedewaagen-merk). Het model is niet in het archief van Goedewaagen teruggevonden. GR2808b in brons, h 12 cm, monogram aan de onderzijde, 1963, KMD, het beeldje is in 1963 bij Stijllaart Rumpt gegoten naar een keramiekmodel, dat gemaakt is bij Goedewaagen Gouda. Dat laatste volgens een aantekening in het museum.
62	**eendje (duikend)**	GR2601a, in “tomaat” en GR2601b in realistischer kleuren, keramiek, h 10 cm, gesigneerd met een heel vaag monogram zichtbaar op de linker kant van de achterzijde van het sokkeltje, 1926 of eerder, verschillende PV, het eendje is gemaakt bij Goedewaagen, Gouda, modellenboek 946, Op de onderzijde is een stempeltje met de gekroonde dubbele G. Ook staat er een 11 op de onderkant. De betekenis daarvan is niet duidelijk, het zou misschien een oplagenummer kunnen zijn. Op de tentoonstelling in Groningen in de Pictura-zaal 1927 is sprake van “Pikkende eend (bruin voetstuk), aardewerk.” In het modellenboek van Goedewaagen staat bij het diertje dat het “duikend” is en daar houd ik het op, ondanks de catalogus.
	eendje (jong)	GR3705, als jong eendje vermeld in de catalogus van de “tentoonstelling van schilderijen en beeldhouwkunst” onder auspiciën van “Kunst aan het Volk” in december 1937 in Delft en dat het f 30 kost, verder geen gegevens.
62	**eendje (lopend)**	GR2602, van het eendje uit de serie met het duikende en staande eendje in keramiek, is alleen een foto uit het fotoarchief van tante teruggevonden en een tekening bij Goedewaagen modellenboek 947.

62	**eendje (staand)**	GR2603a in keramiek en GR2603b in gips, h 16 cm, gesigneerd bij het rechter pootje in het sokkeltje een vaag monogram, in het gipsmodel een duidelijk monogram, 1926, collectie Meentwijck en SMB inv.nr. G00150, de in realistische kunstglazuren gedecoreerd keramiek versie en het gipsen model in een PV. Het gipsen model komt uit het archief van de Rijnlandsche Kunst Gieterij J.E. Stöxen Leiden waardoor het aannemelijk is dat er ook een bronzen versie (GR2603c) moet zijn (geweest). Goedewaagen modellenboek 948.
	eendjes (2)	GR3516, er worden 2 eendjes vermeld op de uitnodiging voor een tentoonstelling bij Kunstzalen Frans Buffa & Zonen Amsterdam in 1935 (P.80). Het kan goed zijn dat dit twee van de drie eendjes betreffen (zie eendjes) maar het kan ook zijn dat de twee eendjes in een samenhang staan.
62	**egel (argwanend)**	GR4402a in hout, h 10 cm, gesigneerd met een monogram op de voorkant van het sokkeltje, 1944, PV, via vererving is het beeldje bij de huidige eigenaar terechtgekomen. Diens vader heette Ego en werd door zijn hospita, die de egel voor hem kocht, gekscherend "egeltje" genoemd. De datering is op grond van een brief die tante aan Jeanne Bieruma-Oosting heeft geschreven in 1944. (NIK Archief Bieruma-Oosting 2065 nr. 45). Daarnaast is er een glasnegatief plaat van A.J.A.A. Dingjan die het beeldje heeft gefotografeerd. Het is een onderdeel van een serie foto's van houtsnijwerk van tante (eveneens in het NIK archief Dingjan). Het nummer van het negatief is 442407. GR4402b in brons, h 9,5 cm, gesigneerd met een monogram op het voetstuk aan de voorkant, 1945 of 1946 omdat er een houten versie bestaat uit 1944 en tante in de Tweede Wereldoorlog niet over brons kan beschikken maar na de oorlog wel, PV. GR4402c: in terracotta, h 10 cm, gesigneerd met een monogram op het voetstuk aan de voorkant, 1946, PV.
62	**egel (ruikend)**	GR4602, terracotta, het beeldje is nog niet teruggevonden, de foto komt uit Veth, 1946, want een egeltje is onderdeel geweest van de Pulchri Studio tentoonstelling 6-27 oktober 1946. Er zijn verschillende egeltjes gemaakt en het kan dit egel betreffen. Er bestaan verschillende egeltjes die uit serie lijken te komen en waarschijnlijk ook in eenzelfde periode gemaakt te zijn.
119	**Eijsselsteijn, Ben van**	Ben heeft samen met tante de dierentuinbrug vormgegeven.
131	**Emma**	de penning is geslagen met diameters in mm: (A) 30, (B) 41, (C) 60, (D) 80, (E) 200 en (F) 260 en in de materialen: (a) brons, (b) zilver en (c) goud. Er is gewerkt met een model van 44 cm diameter en van daaruit is gereduceerd. Achter de penning zijn collecties vermeld waar een exemplaar is aangetroffen en tussen haakjes het gewicht in gram en de oplage. Het gewicht kan fluctueren en is alleen relevant om vergulde/verzilverde exemplaren te kunnen onderscheiden. GR2804Ab met oog en ring (massa en oplage onbekend): niet teruggevonden. Voorgekomen op de Schulmanveiling november 1999 kavel 2375. De inzender is A.J. Bemolt van Loghum Slaterus. De diameter zal daarom geen

		verschrijving zijn in de catalogus. Een andere conclusie is dat Bemolt het stuk na het verschijnen van zijn artikel in 1954 heeft verworven want het staat het niet in zijn inventarisatie vermeld. GR2804Ba (31,2 gram, oplage 200): NNC, HHM. GR2804Bb (22,0 gram, oplage 50): NNC. GR2804Ca (82,6 gram, oplage 800): NNC, TMH. GR2804Ca-met-een-oogje (83,2 gram, oplage 80): PV. GR2804Cb (70,0 gram, oplage 40): NNC, HHM, NEPK. GR2804Cc (95,0 gram, oplage 1): KHA. GR2804Da (202 gram, oplage 160): PV. GR2804Db (193 gram, oplage onbekend): PV. In het dossier niet vermeld. GR2804Ea: Vermeld in Het Vaderland van 24 juli 1928. Deze uitvoering heb ik nog niet gezien en is waarschijnlijk een verschrijving in de krant. Het is wellicht overgenomen uit reclamemateriaal van het Haagsch Comite zelf, waar het ook onjuist vermeld is. GR2804Fa (oplage 6): gemeente Laren, PV GR2804Fa showmodel (oplage 3): KHA, PV Monogram in de schouder, 1928, Haags Gemeentearchief Comité Volksfeesten BNR. 77 inv.nr. 278, Gemeentearchief Rotterdam archiefnummer 444-01_5976. Koninklijk huisarchief Den Haag PE/K/119, Bataviaasch Nieuwsblad van 23 mei 1928, Het Vaderland 2 augustus en 11 oktober 1928, Schulman veiling 329 nr. 758, Jaarboek voor Munt- en Penningkunde 1954, Het Centrum van 12 november 1928, NRC van 10 november 1928 en 5 januari 1929, het artikel door J.C. Wienecke in het boek over hem, Rueb 2019.
139	**Emma**	GR2805, plaquette in brons, 50 x 70 cm, gesigneerd achter de schouder met G.J.W. RUEB, 1928, aanvankelijk in het stadhuis aan de Javastraat.
227	**Emma (bij de Regentesse-school)**	GR3701, baksteentjes en brons, verder ontbreken alle gegevens want het beeld is niet teruggevonden, ook niet in onderdelen, 1937, Vaderland van 15 september 1937.
159	**Emma (monument)**	GR3402a in brons en GR3402b in gips. a is op een Drentse zwerfkei gemonteerd, diameter van a is 36 cm en de steen is 80 cm hoog en 80 cm breed aan de voet ervan, linksonder in de sluier gesigneerd met GR, op het grasveldje bij de hoek Dr. Nassaulaan en Emmastraat in Assen, geregisterd bij “Beeldende Kunst in Assen” nummer KNW 1290, Nationaal Archief 2.08.95 inv. 2009, Dagblad van het Noorden van 24 juni 2009, vermeld in Veth op pagina 51, een gipsmodel via ’s Rijks Munt Utrecht nu in de NNC (nr HNM-71355), een ander in Paleis Het Loo Nationaal Museum in Apeldoorn inv. A3687, Jaarverslag van de Vereniging Oranje-Nassau Museum uit 1973. Een het bronzen exemplaar is gebruikt voor het monument in Assen, “Beeldende Kunst in Assen” KNW 1290.
172	**Enger, G.F. jr.**	GR2806, brons, een niet teruggevonden reliëf geplaatst op Java, gegevens komen uit Veth, De Indische Courant van 11 januari 1928, Mataram van 1 juni 1929, Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië van 3 juni 1929.
173	**Enger, G.F. Sr.**	GR2903a zonder klopje en GR2903b met een klopje, brons, diameter 60 mm, gesigneerd boven de rechterschouder met G.J.W. Rueb, 1929, beide varianten in talrijke PV.
264	**Ereveld Kalibanteng**	zie: monument (Indonesië).

235	**espoir**	GR4301, eikenhout twee aan elkaar gelijmde stukken, h 23 cm, gesigneerd met een monogram op de achterzijde, datering onbekend, mogelijk tussen 1940 en 1945, PV.
281	**Eysinga, W.J.M. van**	GR6101, brons, h 51 cm, gesigneerd op de achterzijde een monogram, 1961, Universiteit Leiden, universiteitsblad "Leidraad" zomer 2009.
253	**ezeltje**	GR5501, er is een foto uit het archief van Dingjan in het NIK met nummer 551950. Het is een negatief van een tekening of houtsnede. De tekening van een ezeltje is gesigneerd met het voor tekeningen gebruikelijk GR. De tekening nog niet teruggevonden, 1955.
185	**faun**	GR1203, brons, h 44 cm, op de achterzijde G. Rueb onderstreept in lopend schrift, met de datum, 1916, Brabants Erfgoed, eerste keer in een verkooptentoonstelling in Dordrecht 1918, verder als fauntje in de catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918 voor f 700 en laatste keer in 1941. Dordrechtsche Courant van 13 maart 1918
304	**faun (variant)**	GR1204, gips?, oefening tijdens de opleiding bij Toon Dupuis, niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
	faunesse	GR3518, in De Telegraaf van 9 november 1935: “een faunesse, fluitend op de rug van een bok zittend, met de rug tegen de nek van het dier”, niet teruggevonden.
273	**fluitspeler**	GR5505, brons, , h 32,5 cm, gesigneerd met een monogram ,er is geen gieter vermeld, 1955 (op grond van de tentoonstelling, met veel oud werk, bij Liernur lijkt het beslist ouder dan 1955), PV, de uitnodiging voor de tentoonstelling en de bijbehorende prijslijst.
64	**fontein**	GR3901, de bronzen fontein bestaat uit twee water spuwende karpers, h 62 cm, gesigneerd met het monogram aan de zijkant van het voetstuk, 1939, particuliere verzameling, op het eerste gezicht lijkt het beeld perfect symmetrisch maar is het niet. In het fotomapje van tante zit een foto van het beeldje, die ook in het boekje van Veth is geplaatst. Op de achterkant ervan staat de tekst van tante: "Gipsen model van een "fontein" - 1 meter hoog. eigendom van Heer D.G. van Beuningen." Verder twee stickers: haar naam/adres sticker en een sticker met: Bestemd voor: Openluchttentoonstelling/Kleinplastiektentoonstelling. Naam: Gra Rueb. / Adres J. Mosselstraat 34 Den Haag. / Titel v. h. werk: 2 karpers /Materiaal: gips-geverfd / Hoogte: 1 meter. Het gipsen beeldje is blijkbaar geëxposeerd geweest tussen 1939 (toen is het huis van D.G. gebouwd) en 1946 (als het boekje van Veth verschijnt). Mij is geen openlucht/kleinplastiek-tentoonstelling bekend waar het beeldje gemeld wordt. Of het moet het missende beeldje zijn van de tentoonstelling in het Zuiderpark Den Haag in 1941. Er zijn drie foto's van beelden in het park terwijl er sprake is van vier ingezonden werken. Omdat het een gipsen beeldje betreft (en daarom niet echt weersbestendig is) kan het ergens overdekt (of binnen) opgesteld hebben gestaan, Veth, De Delver 1941.
202	**foxterrier**	GR2703, keramiek, h 18 cm, beeld is niet teruggevonden. Wel een vermelding in het Goedewaagen-archief in het Streekarchief Midden-Holland Gouda, 1927.
219	**frivool stelletje**	GR3511, terracotta, 37 x 23 cm, rechtsonder gesigneerd met een monogram,1935, PV, Omnia veiling nr. 102 kavel 285.

295	**Geer, W.J. van**	GR1804, brons, verder geen gegevens, vermelding in de catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918 van het beeld in een gips.er is een vermoeden dat mannenbuste 5 de heer van Geer kan zijn.
228	**geitje**	GR3702, houtsnede op papier en inkt, papier: 38 x 31,5 cm en het prentje 28 x 20 cm, gesigneerd met een monogram en in de onderrand G.J.W. Rueb, 12 september 1937, 12 september 1937 G.J.W. Rueb. SMB inv.nr. GT00374.
228	**geitje**	GR3703, cliché in hout, min of meer rechthoekig 32,7 x 27 cm, gesigneerd met een monogram, niet gedateerd, maar op grond van bijna eenzelfde monogram en sterke overeenkomsten met het prentje van een ander geitje (alhoewel het een druk is), zal het misschien ook in 1937 zijn gemaakt, PV.
254	**Gemeentebestuur Den Haag**	zie: zevenhonderd jaar gemeentebestuur Den Haag.
246	**Gemeentelijk Energiebedrijf Den Haag**	GR4703, brons, 77,5 x 113 cm, niet gesigneerd, 1947, via het Leeghwaterplein en de hal van het kantoor aan de Loosduinseweg naar de verzamelplaats voor monumenten op het Trekvlietplein Den Haag, waar 4 monumenten goed bewaakt achter slot en grendel staan. www.stichtingnationaleherdenkingsgravenhage.nl (2021).
86	**Gemeentelijke beloningspenning voor ambtenaren Den Haag**	zie: Haagse Gedenkpenning voor verdienstelijke ambtenaren en ingezetenen.
317	**Gerlings, Hendrik**	GR5101, bronzen plaquette waarvan alleen een foto is teruggevonden
92	**Gerrit van der Veen-penning**	brons, diameter 6,5 cm, in 1945 uitgereikt, De penning is ontworpen door Hildo Krop.
142	**Gerritsen C.V.**	zie: urnenmonument.
214	**getuige-deskundige**	in een gerechtelijke procedure moet tante als getuige-deskundige een oordeel geven wie de maker van een examenwerkstuk kan zijn geweest.
282	**gevelsteen Gouda**	GR6102, steen, 120 x 75 cm, niet gesigneerd, 1961, Boelekade 73, Gouda, boekje door Oscar van Wijk en mogelijk in het archief KPN van de voormalige PTT Den Haag.
223	**Gezelle Meerbrug, O.**	GR3404, brons, 73,5 x 49,5 cm, gesigneerd boven rechterschouder met G.J.W. Rueb, 1934, bedrijfscollectie Rabobank Nederland Utrecht.
303	**gijzeling, in**	GR1707, klei/gips, niet teruggevonden, staat op de Vierjaarlijksche in 1917 in Rotterdam samen met de prijswinnende inzending “mijmering”
	Gips, mevrouw L.	GR4817, in de catalogus van de najaarstentoonstelling van Pulchri Studio Den Haag staat de vermelding: mevrouw L. Gips (beeldhouwwerk) niet te koop 1948.
276	**Gips-van Es, H.A.**	GR5602, brons, diameter 80 mm, gesigneerd met een monogram achter de schouder, 1956, NNC, Von Weiler: Begeer 2283.
	Goedewaagen	aardewerkfabriek in Gouda, nu samen met een museum in Nieuw-Buinen.
	Graff, G.A.	Georg Adam Graff is een practiciën waar tante veel mee gewerkt heeft. George maakt ook zelfstandig werk. Die Haghe Jaarboek 2004.
231	**Graftdijk, I.M.**	GR4107, gips/keramiek?, maten en andere gegevens zijn onbekend omdat alleen de foto nog rest, vervaardiger Pool, W.J. van der, collectie Haags Gemeentearchief nr. 0.66997, Het Vaderland van 12 november 1941.

104	**grasparkieten**	GR3401a in gips en GR3401b in brons, h 19 cm, gesigneerd met het monogram op de achterzijde, 1934, PV. Het gipsmodel bevindt zich in een andere particuliere verzameling. Het beeldje is gegoten bij bronsgieterij de Plastiek Bloemendaal. In 1934 staan “parkieten” tentoongesteld bij Arti et Amicitiae Amsterdam en dat kunnen grasparkieten of Alexanderparkieten zijn, de twee parkietsoorten die tante heeft gemaakt. Afgaande op de prijs van f 40 zullen dit wel de grasparkieten zijn geweest. De Alexanderparkieten zijn groter, dus duurder, en kosten in 1936 f 250 gulden en in 1937 is dat f 200.
108	**Greshoff, J.**	GR4901a in brons en GR4901b in zilver geslagen ’s Rijks Munt Utrecht, diameter 6 cm, gesigneerd op de keerzijde met een monogram, 1949, NNC, Kees Thomassen in het Jaarboek Letterkundig Museum, Salma. Chen & S.A.J. van Faassen de “ Briefwisseling J. Greshoff - A.A.M. Stols. Deel 2”, verslag van de ’s Rijks Munt over het jaar 1949.
255	**grondwetsherziening**	GR4809, brons, 140 x 100 cm, gesigneerd met een monogram onder de datum, 1948, gebouw van de Raad van State in Den Haag op de gevel Heulstraat. periodieken: Fölting 1992, Terwen 2004.
86	**Haagse Gedenkpenning voor verdienstelijke ambtenaren en ingezetenen**	brons, diameter 8 cm, ontworpen door Dirk Bus. Datering en reden van toekenning onbekend, Haags Gemeentearchief 0479-01: Commissie voor het uitschrijven van een prijsvraag inzake het ontwerpen van een gedenkpenning ter uitreiking aan verdienstelijke ambtenaren en ingezetenen.
	haas	GR2811, van den Tol schrijft in het artikel in Elsevier's Geïllustreerd Maandblad over een messenlegger in de vorm van een haas. Het beeldje wordt samen met een hond (zie: hond messenlegger) genoemd en de hond is teruggevonden, een datering 1928 ligt voor de hand. Het beeldje is niet teruggevonden.
210	**haasje**	GR3510, zilver, h 2,8 cm, niet gesigneerd, niet gedateerd, PV, in het Rotterdamsch Nieuwsblad van 7 oktober 1935 wordt vermeld dat er “een alleraardigst haasje, heel klein” in de herfst tentoongesteld in de Kunstzalen Unger en Van Mens staat. Misschien is dit wel “haas”, want het diertje is zover uitgerekt dat er bestek op kan liggen alhoewel het dan geen stabiel geheel is.
300	**Hanna en Jan**	GR1313, een rechthoekig reliëf zonder namen. Niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
300	**Hanna en Jan**	GR1314, een rond reliëf met de namen erbij, voluit gesigneerd met G Rueb sculp 1913, niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
222	**hazewindhond**	GR1107, terracotta, 14 x 14 cm, gesigneerd op de keerzijde met een monogram, niet gedateerd, PV.
127	**Hendrik, prins**	GR1802, marmer, h 135 cm, niet gesigneerd, 1918, in een goudkleurig betegelde nis in het stadhuis van Rotterdam. Het voetstuk omsluit de eerste steen van het stadhuis, gelegd op 15 juli 1915 door H.M. Wilhelmina, echtgenote van Hendrik. Het beeld is geschonken door mr. P.J. Wijngaarde. Correspondentie tussen Wijngaarde en de gemeente is aanwezig. (verzameling 1917 volgnummer 289 No 129-33a schenking voor het nieuwe stadhuis) Algemeen Handelsblad van 30 december 1917. In Gré Ploeg [e.a.] Het stadhuis van Rotterdam, op p.296 een foto van het beeld in de werkplaats.

146	**Hercules**	GR4105, terracotta, er is alleen een foto bewaard gebleven Aanvankelijk geplaats in de hal van het ziekenhuis “Volharding” Den Haag, Algemeen Handelsblad van 7 mei 1941. Bij kunsthandel Sntee Landweer Amsterdam staat in 1941 “man vecht met een octopus”’ maar ik zie er meer “Hercules die Hydra van Lerna bestrijdt”
	herenportret	GR1708, brons, een heerenportret, (maar wie?) staat tentoongesteld in Den Haag 1917 als nummer 65. Niet teruggevonden. Uit die tijd zijn ook de borstbeelden van J. Dekker en M. Tydeman jr. bekend waarvan Tydeman nog het meest op een heer lijkt. Wellicht is dat beeld het “heerenportret”.
261	**herinneringskruis 1940-1945**	zie: Roode Kruis.
	hert en kalf	GR4109, brons, verdere gegevens ontbreken, aangekocht door Den Haag volgens het Verslag van den Dienst voor Kunsten en Wetenschap van ’s-Gravenhage over 1941.
183	**hertje (liggend)**	GR1202, chamotte, h 10 cm, een wat moeizaam leesbaar monogram, in de holle binnenkant is met Oost-Indische inkt het jaartal 1912 geschreven, Brabants Erfgoed.
180	**hertje (liggend)**	GR3907a in eikenhout, h 28 cm, gesigneerd met een slordig monogram op rechter dij, 1939, PV. Het hertje is gebruikt voor de omslag van het boekje van Cornelis Veth over tante. Het beeldje zal ongetwijfeld door Georg Graff gesneden zijn. GR3907b in brons, h 28 cm, gesigneerd met een monogram op de onderzijde, 1939, KMD waar het beeldje als een ree is geïdentificeerd.
271	**hertje (lopend)**	GR5004a in brons, h 72 cm uit 1955 en GR5004b h 50 cm uit 1959, gesigneerd op de achterzijde van de sokkel in lopend schrift: G Rueb 1955 en op het kleine beeldje onleesbaar, maar herkenbaar op de achterzijde, de grote uitvoering in de collectie Meentwijck en kleine uitvoering in een PV, een briefwisseling tussen tante, een nichtje en het Van Abbemuseum Eindhoven aldaar.
180	**hertje (slapend)**	GR3908a in mahoniehout, h 13 cm, gesigneerd met een monogram op de bil of bij de staart (er zijn twee beeldjes teruggevonden die op verschillende plaatsen gesigneerd zijn), 1939, in twee PV. In de digitale inventarislijst van het Stedelijk Museum, Amsterdam wordt ook het hertje vermeld (inv. Nr. BA 74: gesneden mahoniehout, lbh: 13x22x30 cm, herkomst: Santee Landweer, Kunsthandel, aankoop, 1 januari 1941). In 1941 heeft tante een solotentoonstelling "dierplastieken" bij kunsthandel Santee Landweer. Het is in 1972 in bruikleen gegeven aan de afdeling Beheer Kunstwerken Beeldende Kunstenaars Regeling (BKB) van de Dienst der Gemeentemusea. Bij het opheffen van de BKB in 1997 gingen de werken terug naar de musea, maar bleken sommige vermist te worden, zo ook het hertje. Het blijkt een beeldje met een verhaal. In het archief van het Museum ligt een briefkaart gedateerd 18 juni 1941 van tante gericht aan de heer Röell, toen de directeur van het museum. Daarin is sprake van de aankoop van een hertje voor het museum en er staat een raadselachtige zin in: "Natuurlijk zorg ik voor de patina, zeker bruin-groen?" De houten beeldjes, die mij bekend zijn, (afgezien van de houten decoraties) zijn allemaal in de natuurlijke kleur gehouden en patineren hoort bij

		metaalkleuring. Er is dus sprake van een ander hertje. En dat blijkt, want op de oude papieren inventaris kaart staat: "aangekocht in brons; dit in 1943 geruild met de kunstenares voor uitvoering in mahoniehout." Op de inventariskaart staat ook vermeld dat de volgende signatuur zich op de zijkant bevindt: g.r. Omdat er geen foto van het monogram beschikbaar is en ik veronderstel dat zijkant geen achterkant betekent, is dit het derde exemplaar in hout. De mededeling dat het bronzen beeld geruild is tegen een houten exemplaar betekent dat het houten beeldje niet bij Santee Landweer gekocht is, maar direct bij tante verkregen is. Wat rest is de vraag waarom de beeldjes geruild zijn. Het antwoord staat niet op het kaartje vermeld. GR3908b: brons, h 13 cm, gesigneerd met een monogram op de onderkant, 1939, collectie Meentwijck. Het beeldje heeft in opstelling gestaan op de tentoonstelling Toegepaste Kunst 1890 - 1940, Singer Museum Laren in 2000.
234	**Heteren, W.J. van**	GR4203a in brons en GR4203b in gipsl, 35 x 51 cm, gesigneerd met G.J.W. Rueb achter de schouder, 1942, beide in de NNC brons inv.nr. HNM-67680 en in gips inv.nr. HNM-52390. Het Vaderland van 1 mei 1942.
60	**Holland, Peter**	zie Hans Brinker.
209	**hond (messenlegger)**	GR2810, brons gegoten bij Stöxen Leiden, h 2 cm, niet gesigneerd, 1928, van de Tol noemt het hondje in Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift.
	hondekop	GR2713, papier? In een bespreking van een tentoonstelling in Pictura Groningen 1927 (in een voor mij onbekende krant in het archief Groningen toegangsnr. 1344 een plakboek 98) door A.M.D.: “van de houtsneden noemen we den geestig geobserveerden hondekop met de gestyleerde baardharen”
281	**Hondius, J.W.**	GR6001a in brons en GR6001b in gips, h 27 cm, in brons is het niet gesigneerd en op het gipsen model staat G.J.W. RUEB op de achterzijde in het deel dat niet gebruikt is voor de bronzen uitvoering, 1960, 2 verschillende PV.
72	**hondje (klagelijk jankend)**	GR3602a in brons en GR3602b in teakhout, h 21 cm, a is gesigneerd met een monogram op de onderkant, 1936, PV. Joost (een achterneef van tante, die haar goed gekend heeft) noemt het beestje “Pieter”. Cornelis Veth omschrijft de situatie als: “met den kop omhoog reikend, zoo jammerlijk klagend hondje - een huisgenoot - wiens uitingen van verdriet of misnoegen haar zoo door en door gemeenzaam moet zijn.” In Veth staat een foto van het beeldje b maar verder geen details omdat het nog niet is teruggevonden.
223	**hondje (jong)**	GR3606, Java-teak, verder ontbreken alle gegevens want het beeld is niet teruggevonden, 1936, Het Vaderland van 16 juni 1936.
72	**hondje (slapend)**	GR4403, hout, h 12 cm, gesigneerd met een monogram op de rechterbil, 1944, PV. A.J.A.A. Dingjan heeft het beeldje heeft gefotografeerd. Het is een onderdeel van een serie foto's van houtsnijwerk van tante (in het NIK archief Dingjan). Het nummer van het negatief is 442409.
234	**Huet, moeder en zoon**	GR4404, eikenhout, maten en eventueel monogram zijn onbekend omdat alleen de foto nog rest, 1944, de gegevens komen uit Veth.
240	**huizen aan het water**	GR1125, papier en houtskool?, afmeting onbekend, niet gesigneerd, niet gedateerd, Het Vrije Volk van 15 december 1967.
224	**Hurk, C.F.G.W. van den**	GR3405, brons, 74 x 49,5 cm, gesigneerd boven rechterschouder met G.J.W. Rueb, 1934, bedrijfscollectie Rabobank Nederland Utrecht.

224	**huwelijkspenning Prinses Juliana en prins Bernhard.**	GR3607aA de penning in koper en GR3607aB met oogje aan een lint, GR3607bA de penning in aluminium en GR3607bB aan een lint en tenslotte GR3607c de penning in zilver, diameter 28 mm, de linten zijn er in verschillende breedtes oranje, gesigneerd met het monogram achter de schouder, geslagen bij 's Rijks Munt Utrecht, 1936, NNC: Ba en Bb en alle getoonde gipsmodellen, ponsoenen, matrijzen en het reductiemodel, de rest in verschillende PV, Verslag 's Rijks Munt 1936, Bemolt van Loghum Slaterus nr. 187, Het Vaderland van 8 december 1936.
143	**HVA Soerabaja**	zie: wanddecoraties HVA.
168	**Hypotheekbank, Nederlandsche**	GR3008a grote plaquette 69 x 60 cm en GR3008b kleine plaquette 12,5 x 10 cm, beide in brons, a rechtsonder in het portretgedeelte gesigneerd met een monogram, b niet gesigneerd, 1930, PV. Het Vaderland van 26 november 1930.
187	**Iet (Bastert)**	GR1705, brons, 30 x 47,5 cm, achter de hals gesigneerd met G. Rueb, linksonder Founderie nationale des bronzes. ancienne firme J. Petermann, St Gilles- Bruxelles, een schatting 1917, Eindhoven Museum inv.nr. 1994.11.48, veiling J.B. Westerhof december 1987 kavelnummer 1853.
130	**ijsbeer**	bruin keramiek, zie beer.
	ijsbeer (liggend)	GR5603, gips, l x h: 51 x 24 cm, het beeld wordt genoemd in de catalogus van de 7-de groepstentoonstelling Haagse kunstenaars Den Haag, 1956. De uitvoering in gips suggereert dat er mogelijk een uitvoering in een ander materiaal is.
313	**ijsvogel**	GR2709, keramiek, Goedewaagen 1927. Een ijsvogel is tentoongesteld in Groningen in de Pictura-zaal in 1927. In het Algemeen Handels blad van 24 mei 1928 staat dat de Vereeniging tot Bevordering van de Beelden Kunsten op de voorjaarstentoonstelling der Maatschappij "Arti et Amicitiae" het werk "IJsvogel" (beeldhouwwerk) door mej. G.J.W. Rueb is aangekocht. Volgens de boeken van Arti et Amicitiae betreft het een verkoop (f 20) en even later de vermelding dat het beeldje gebruikt wordt als prijs in de verloting tijdens de voorjaarstentoonstelling. Foto is uit het fotoarchief van tante.
100	**Jacatra**	GR3802, coromandelhout, h 110 cm, niet bekend of het gesigneerd is, 1938, Oorspronkelijk geplaatst in het S.S. Oranje. Voor de verkoop van het schip in 1964 is het paneel van boord gehaald en aan het Scheepvaartmuseum, Amsterdam geschonken. De foto is ook van het Scheepvaartmuseum. In het boek van Wim Grund: Oranje - een koninklijk schip - is een hoofdstuk gewijd aan de rooksalon met bar 1e klasse. "Centraal in de salon bevindt zich een ronde erker met daarin een boogvormig paneel in ruw behakt coromandel-ebben met een voorstelling van de vloot op de rede van Jacatra. Het werk is van de hand van Mejuffrouw. G.J.W. Rueb. Onder dit paneel sluit de boogvormige sofa fraai aan. Met de marmer ingelegde tafels en leren fauteuils vormt dit geheel een van de meest karakteristieke zitjes in de 1e klasse."
142	**Jacobs A.H.**	zie urnenmonument.
78	**Javabrug**	GR4801, vier stukken Zweeds graniet, elk geplaatst op een voetstuk van gemetselde baksteentjes, h 50 cm, niet gesigneerd, 1948, de Javabrug is de kruising van de Koninginnegracht en Javastraat in Den Haag.

		In het boek door Kroon e.a. staat dat de versieringen van voor Tweede Wereldoorlog stammen. Daar is niets van teruggevonden in de voor de hand liggende archieven en foto's uit de beeldbank Haags Gemeentearchief ondersteunen de bewering niet. In een artikel van Pier Terwen 2004 staat dat Graff als practiciën betrokken is geweest bij de bruggenhoofden (beeldhouwwerken nr. 24: Den Haag (1951) werk aan Javabrug, reliëfs Indische culturen (voor G. Rueb). De brug al op 30 juni 1950 door mevrouw Feber (echtgenoot van wethouder ir. L.J.M. Feber?) feestelijk is heropend. In de beeldbank Haags Gemeentearchief bevindt zich een gedateerde foto (nr. 1.12901), die genomen is bij die gelegenheid. Trouw 27 juni 1950. In het boek van G. Lampe.
220	**Jettij**	GR3013, brons, 31 x 23 cm, gesigneerd met een slordig monogram, datering onbekend (rond 1930?), PV.
298	**jongensbuste 1**	GR1309, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
298	**Jongensbuste 2**	GR1310, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
299	**Jongensbuste 3**	GR1311, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
301	**Josselin de Jong, J.C.J.B.A. de**	GR1404, marmer?, niet teruggevonden, het reliëf staat ook achter Toon op de groepsfoto op p. 292 foto is uit het fotoarchief van tante en dat al geen toeval zijn.
	Juliana	7 januari 1937: zie huwelijkspenning.
76	**Juliana**	GR3101, (verzilverd?) brons, h 70 cm, gesigneerd in de afsnede van de rechterschouder: G.J.W. RUEB. 1931, 1931, Cité Internationale Universitaire de Paris. Algemeen Handelsblad van 1 december 1938, Nieuwsblad van het Noorden van 3 december 1938 en NRC van 20 mei 2016, er is een foto van het gipsen ontwerp (p.308), die foto is uit het fotoarchief van tante.
222	**kameleons**	GR3514, brons, h 22,5 cm, gesigneerd met een monogram, PV, uitnodiging van 1935 (p.80).
238	**kangoeroe**	GR1119, papier, inkt en sepia, 23 x 18,6 cm, rechtsonder gesigneerd met het voor tekeningen gebruikelijke monogram G R., niet gedateerd, PV.
68	**Kappelhoff, J.H.G.**	GR3601, brons, h 35,7 cm, gesigneerd achter de schouder met een monogram, 1936, Museum der Koninklijke Marechaussee Buren. Een CV van Kappelhoff is gemaakt door H.A. Basten, archivaris van het Marechausseemuseum.
	karper met vrouw	GR3519, in De Telegraaf van 9 november 1935; "karper, waarop een vrouwenfiguurtje zich slechts met moeite in evenwicht houdt". Het werk is niet teruggevonden.
64	**karpers**	zie: fontein.
104	**kat**	GR3902, beton op een betonnen sokkel, h 85 cm, niet gesigneerd, 1939, het is opgenomen in de collectie van het KMD en geplaatst in het Zuiderpark Den Haag op de Maria Jungiusweg bij de kinderspeeltuin. De toewijzing aan tante en de datering is op grond van het boekje van Kok en Ginneken en natuurlijk het KMD. In een aantekening in haar eigen exemplaar van het boek door Veth noemt ze het beeld "de wijze kater in cement". In de gemeenteverslagen van Den Haag over het jaar 1954 staat de vermelding dat tante het beeld in bruikleen heeft gegeven aan de gemeente.

		Dat zal nu wel een langdurig bruikleen zijn geworden, want er is geen documentatie gevonden die over een schenking van het beeld. Trouw van 20 maart 1993.
81	**kat (likkend)**	GR3603, brons, h 23 cm, monogram (op onderzijde?), 1936, KMD. Algemeen Dagblad van 7 mei, Het Vaderland van 26 november 1936 introduceert niet alleen de bijnamen, maar geeft ook een positieve bespreking van de achterpoot ”Goed begrepen is de spanning van den opgeheven achterpoot, alsmee de bolle ronding van den rug”, aangekocht in 1941 volgens het Verslag van den Dienst voor Kunsten en Wetenschap van ’s-Gravenhage over 1941.
251	**kat (nijdig)**	GR4807, brons, h 16 cm, gesigneerd op de onderzijde met het monogram, 1948, PV, Op de tentoonstelling Sonsbeek '52 staat het dier in opstelling. In de bijbehorende catalogus is echter een hoogte van 45 cm vermeld. Er staat geen foto bij, maar de namen komen wel overeen. In de catalogus die gemaakt is bij de tentoonstelling "Nederlandse beeldhouwkunst '57" staan als maten 18 x 30 cm maar het beeldje wordt echter gedateerd 1956. Het zal wellicht hetzelfde beeldje kunnen betreffen. In het boek van R.J. Draijer staat een foto van A. Dingjan. Collecties Stadsarchief Rotterdam 76.339d.
	kinderkopje	GR1812, marmer, verder geen gegevens, vermelding “f 800 kinderkopje (marmer)” in de catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918, NRC van 14 april 1918.
	kinderkopje	GR1813, terracotta, verder geen gegevens, vermelding “f 300 kinderkopje (terra cotta)” in de catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918, NRC van 14 april 1918.
57	**kinderkopje**	GR2201, brons, h 16,5 cm, gesigneerd op de achterzijde op het sokkeltje door een uitgeschreven "Rueb", 1922, PV, het beeldje gegoten is bij Fonderie Nationale des bronzes – J. Petermann - St. Gilles-Bruxelles. Omdat het beeldje niet gedateerd is en ook geen naam heeft gekregen blijft het lastig om te beschrijven wat het is. In 1918 is sprake van een kinderkopje in marmer en terracotta op een tentoonstelling in Dordrecht en Rotterdam en gipsen uitvoering in Den Haag. Op de tentoonstelling in de Pictura-zaal, Groningen in 1922 is er voor het eerst sprake van een bronzen babykopje. Het kan zijn dat het een bronzen afgietsel is van het gipsen kopje maar het kan ook iets nieuws zijn, omdat er sprake is van een nieuwe naam. Vooralsnog houd ik het maar op het laatste omdat: - het beeldje iets weg heeft van een baby en vergelijkbaar is met de geboortepenning van W.J.H. graaf van Limburg Stirum en - het een gebakerde baby kan voorstellen. In de herfst van 2014 dook het beeldje op in Den Haag en is na wat omzwervingen terecht gekomen in de familie. Daar kwam het onder ogen van neef Joost en hij herkende in het kopje Joost Romswinckel, die hij gekend heeft en waarvan hij een gipsen borstbeeld heeft. Dat sluit mooi aan bij een opmerking van een vorige eigenaar dat het een jongenskopje betreft (zij werkt al meer dan 20 jaar in de kinderopvang). Het familieverband en de jaartallen onderbouwen de veronderstelling dat het om Joost Romswinckel gaat. Tante raakte bevriend met de familie Romswinckel-Enger, waarschijnlijk via haar broer Christoffel die met een dochter van Maria Enger getrouwd was. Abraham François Jean Romswinckel en Wilhelmina Adèle Betsy Enger krijgen twee dochters en een zoon, Joost Godschalk Nicolaas (’s-Gravehage 1911 - Wassenaar 1931).

		In het monogram is de G is weggevallen, waarschijnlijk bij de gieter.
	kinderkopje	GR2714, gips, in een bespreking van een tentoonstelling in Pictura Groningen 1927 (in een voor mij onbekende krant in het archief Groningen toegangsnr. 1344 een plakboek 98) door A.M.D.: “een kinderkopje in gips”. Als een beeldje in gips wordt tentoongesteld, gebeurt dat vaak met de optie om het in een door de koper gewenst materiaal te laten uitvoeren. Mij zijn echter geen kinderkopjes uit die tijd bekend. In 1917 wordt in Den Haag een kinderkopje (reliëf) getoond. Wellicht is dit het plaquette van Anna Bijleveld.
233	**kinderkopje**	GR4202, keramiek biscuit, maten en andere gegevens zijn onbekend omdat alleen de foto nog rest, 1942, de foto komt uit www.haagsebeeldbank.nl nummer 1.13503 van fotograaf Stokvis, archief Goedewaagen (SAHM, archiefcode 309) Streekarchief Midden-Holland Gouda.
	kip (ziek)	GR4818, zieke kip in gips (maar in "materiaal" uit te voeren naar wens), is vermeld in de catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 17 februari - 6 maart 1948, verder geen gegevens.
115	**kippen op stok**	GR3903, Frans kalksteen, 51 x 25 cm en “dikte” 3 cm, niet gesigneerd, 1939, toewijzing aan tante uit Veth, oorspronkelijk geplaatst in 1939 in de gevel van huis Hoenderpark in Nunspeet. PV. De gegevens van oorspronkelijk plaatsing komen uit Veth. De vraag waar het huis Hoenderpark zich in Nunspeet bevindt, leverde niets op bij gemeente, postbodes, makelaars, oudheidskamer en de Vrije Academie en archiefonderzoek naar de invoering van straat/huis nummering. Maar toen … na plaatsing van een oproep in “Nunspeet Huis aan Huis” volgde direct een telefoontje van de huidige eigenaars. De gevelsteen bevindt zich in een huis in Elspeet. De vondst was goed voor een artikel op de voorpagina van het blad 10 juli 2007. Gezien het metselwerk is de gevelsteen later aangebracht. Waarschijnlijk heeft “de eerste steen” (gelegd in 1933) plaats moeten maken voor de kippen en is nu in de garagemuur ingemetseld. De kippen zitten in ieder geval al sinds begin 50-tiger jaren van de vorige eeuw in de gevel. Met vereend speurwerk is de steen boven water gekomen ondanks dat huis waar de steen (nu) is aangebracht geen Hoenderpark heet maar de Stee, niet in 1939 is gebouwd maar in 1933 en ook niet in Nunspeet staat maar in Elspeet. Er zitten best wel eens slordigheden in het boekje van Veth, maar drie keer mis bij één object heb ik nog eerder niet gevonden. Ik denk daarom dat Veth (of eigenlijk tante die het feitenmateriaal aanleverde voor zijn/hun boekje) gelijk heeft (gehad) maar dat huis Hoenderpark gesloopt is en de gevelsteen door iemand is gekocht om het eigen huis op te sieren. Huis Hoenderpark moet dan maar kort bestaan hebben en dat geeft wel te denken, want het zal een luxueus huis zijn geweest van mensen die zich een kunstwerk aan de gevel konden veroorloven. Zo roept de vondst van de gevelsteen toch weer nieuwe vragen op. En ook veel belangstelling van omwonenden, want er is al vaak langzaam voorbij gefietst en voorzichtig naar de steen gekeken.
102	**Klaassen, Jan**	GR3804, gepolychromeerd hout, h 69 cm, niet gesigneerd, 1938, aanvankelijk in de kinderkamer eerste klasse van het passagiersschip Oranje van de Stoomvaart Maatschappij “Nederland”. Bij de verkoop van het schip in 1964 worden 109 kunstwerken van boord gehaald waaronder dit paneeltje. Het paneeltje wordt gegeven aan het Emma kinderziekenhuis in Amsterdam, dat later opgegaan is in het Academisch Medisch Centrum Amsterdam. Er wordt

		een lijst om het paneel gemaakt met daarin een bronzen plaatje waarop gegraveerd staat: Geschenk van de Directie der N.V. Stoomvaart Maatschappij "Nederland" / ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan / van het Emmakinderziekenhuis / Mei 1965 afkomstig van het m.s. "Oranje" . Het reliëf is ook bekend onder: Jan Klaassen op de Dam in Amsterdam.
153	**Klinker, H.**	GR3103, brons, 50 x 75 cm, gesigneerd boven de schouder met G.J.W. RUEB, 1931, Erasmus MC Rotterdam. Rotterdamsch Nieuwsblad van 4 september 1931.
	Knottenbelt, zr. J.P.	GR4204, Knottenbelt is adjunct-directeur van het Gemeente Ziekenhuis Den Haag van 1924 tot 1942. De plaquette is bij het samenvoegen van de verschillende ziekenhuizen-collecties verdwenen. De plaquette is geveild en gekocht door iemand waarvan bekend is dat deze meer in het materiaal geïnteresseerd is dan in het kunstwerk.
181	**koekoek**	GR3509a in brons en GR3509b in gips, h 6 cm, gesigneerd met een monogram op de onderzijde, 1935, a in KMD en PV en b in PV. In solo expositie in Rotterdam in 1935 wordt de jonge koekoek voor het eerst gemeld. Geveild bij Botterweg Auctions Amsterdam 28 oktober 2018 met een foto op de voorpagina van de catalogus.
257	**Koninklijke Marine**	GR4812a in marmer: 75 x 135 cm, linksonder gesigneerd met een oud monogram, 1948, aanvankelijk op het Ministerie van Marine en de Frederik kazerne Den Haag en nu in het Marinemuseum Den Helder, De Tijd 3 mei 1949. GR4812b in brons 80 x 138 cm inclusief een bronzen lijst van 2 cm op een rood marmeren achtergrond van 105 x 140 cm, linksonder gesigneerd een monogram, 1948, Koninklijk Instituut voor de Marine Den Helder.
251	**koudbloed-trekpaard**	GR4704, brons, h 32? cm, Nog niet teruggevonden dus zijn er verder geen gegevens, 1947, Nieuwe Schiedamsche Courant van 5 maart 1948, Rotterdamsch Parool / De Schiedammer van 5 maart 1948. De foto van Dingjan komt uit het archief van Dingjan ondergebracht in het NIK en heeft het nummer 47331122.
232	**kraai**	GR1108, hout, h 16 cm, niet gesigneerd en ook niet gedateerd maar wellicht uit de periode 1940-1945, PV.
	kraai	GR3520, een kraai in aardewerk, staat op de tentoonstelling in de kunstzalen Frans Buffa & Zonen Amsterdam, 1935. In 1940 is een kraai verkocht tijdens de voorjaarstentoonstelling bij Arti et Amicitiea Amsterdam
195	**krijger**	GR2302, gips, verder ontbreken alle gegevens omdat het niet is teruggevonden. H. de Boer 1923.
99	**Kring van Beeldhouwers, Nederlandse**	in het archief van het Letterkundig Museum Den Haag zit in het mapje B00808 B 2: brieven van Gerharda Johanna Wilhelmina Rueb (1885-) aan Leendert Pieter Johan Braat (1908-1982).
	kuikentje	GR4110, brons, verdere gegevens ontbreken, aangekocht door Den Haag volgens het Verslag van den Dienst voor Kunsten en Wetenschap van 's-Gravenhage over 1941.
99	**Kunstverbond, Nederlands**	Haags Gemeentearchief: 0192-01 Nederlandsch Kunstverbond.
81	**Ky, Wang Koan**	GR1902, brons/gips, 1919, omdat het beeld nog niet is teruggevonden, zijn er niet meer gegevens dan in Veth vermeld worden. In Veth wordt vermeld dat

		het beeld in brons is uitgevoerd en is een foto van een gipsen model afgebeeld; in het artikel van H. de Boer van 1923 is ook sprake van een gipsen uitvoering. Ook Roeland van Ruyven heeft een afbeelding van een gipsen versie in zijn artikel van 1929. Alle drie hebben dezelfde foto gebruikt.
230	**lam**	GR3704, brons, h 26 cm, gesigneerd op het sokkeltje aan de achterzijde met een monogram, 1937, PV. Bij de Rotterdamsche Kunstkring heeft in 1948 een "schaapje" geëxposeerd gestaan. Dat dit waarschijnlijk hetzelfde beeld aangaat blijkt uit een briefje aan de toenmalige eigenaar die het beeldje in bruikleen had afgestaan. Als "schaapje" wordt het tentoongesteld maar als "lammetje " teruggeven. Het lammetje is ook als motief verwerkt in een pilaster van de dierentuinbrug in Den Haag.
116	**lamp**	GR3805, hout, de afmetingen: diameter van het wiel is ongeveer 240 cm, de hoogte van het paard met de kinderen 140 cm en de andere beeldjes rond de 50 cm hoog, alle beeldjes zijn veelkleurig beschilderd, het werk is niet gesigneerd, 1938, de lamp hing in het restaurant 't Goude Hooft in 's-Gravenhage op ruim 5 meter hoogte in het centrale deel van de ruimte, maar na een wisseling van de exploitant is de lamp in de opslag beland. Het oorspronkelijke Goude Hooft "dat dateerde van 1660 – gebouwd naar het ontwerp van de befaamde bouwmeester Pieter Post - werd in 1938 volledig gesloopt en herbouwd in de geest van de oude ontwerpen, door de bekende Amsterdamse architect. F. Warners. Kunstenaars werkten aan verrijking van het interieur. "Mejuffrouw Rueb vervaardigde de aardige gesneden lamp met voorstellingen van de Vier Heemskinderen op het ros Beijaert. " (Die Haghe 1976, mr. L. van Heijningen).
300	**Lawick, Victor baron van,**	GR1805, marmer, reliëf, verder geen gegevens, vermelding in de catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918.
90	**levende beelden**	vergane kunst, de "tableaux vivants" dienden als fondswerving voor de Olympische Spelen, NRC van 13 januari 1924, Vaderland van 6 februari, de foto komt uit De revue der Sporten van 26 maart 1924.
307	**Lijnden, R.J. baron van**	GR1809, gips, verder geen gegevens, vermelding in de Catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918. De foto is uit het fotoarchief van tante.
275	**lijnfiguur**	GR5507, brons, gegoten bij Binder Haarlemmerliede, de tekening van de borst- en maagpartij lijken niet bij het werk te horen. Maar misschien ook wel want de foto is vlak na de onthulling genomen en het lijkt op de muur getekend te zijn. 1955 In het boekje over het feest staat dat het een voordeel van de bandfiguur is, "dat de wand niet speciaal behoeft te worden geprepareerd zoals bij een wandschildering. […] en is bovendien gemakkelijk verplaatsbaar is in geval van verbouwing of verhuizing". Dat zet een vraagteken bij het getekende deel. Verdere gegevens ontbreken want het werk is nog niet teruggevonden (het blijkt dus inderdaad gemakkelijk verplaatsbaar). De prijs is ongeveer f 2000 geweest (curator historische afdeling NN), Aanvankelijk geplaatst in de hal op de eerste verdieping in het kantoor op de Bezuidenhout 1 Den Haag (later Bezuidenhoutseweg), onbekende krant in het NIK, gedenkboekje uit het archief van de NN.

209	**Limburg Stirum, W.J.H. graaf van**	GR2907a met tekst en GR2907b zonder tekst, brons, 5,7 x 8,3 cm, gesigneerd met een monogram in de halsafsnede, 1929, beiden in PV, Nederland's Adelsboek, Den Haag 1984, 141.
217	**Löb, Alfred**	ets, plaatrand: 39,3 × 29,6 cm, gesigneerd rechts onder de ets, links onder de ets eigen druk, linksonder in de ets (in hanenpoten) Alfred Löb en gedateerd 1934, in de rand verder linksonder Gra Rueb en rechtsonder f 60,- ondergebracht in het Rijksmuseum Amsterdam onder nummer RP-P-1960-589. De afbeelding en de gegevens zijn beschikbaar gesteld door het Rijksmuseum Amsterdam. Alfred is ook lid van Pulchri Studio De Haag en daar zullen tante en hij elkaar waarschijnlijk van kennen, bovendien woont hij ook in Den Haag. Ze stonden regelmatig op dezelfde tentoonstelling.
84	**Loder, B.C.J.**	GR2401, marmer, h 59 cm, gesigneerd op de linkerschouder met G Rueb en het jaartal, 1924, Carnegie-Stichting in het Vredespaleis Den Haag. De Tijd en Het Centrum beiden van 1 december 1924.
156	**Loudon, H.**	GR3905, brons, 60 x 99 cm, achter de schouder gesigneerd met G. Rueb, 1939, archief van Het Residentie Orkest. Haagsche Courant van 28 december 1939, De Tijd van 20 september 1940, Nieuwe Haagsche Courant van 14 april 1955 http://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/persoonlijkheden/#source=1&page=946&view=imagePane (2021).
	Louis XV	GR2208, brons, vermeld in de Catalogus van de tentoonstelling in de Pictura-zaal, Groningen in 1922. Vermoedelijk een borstbeeld.
82	**Lovink, H.J.**	GR4103, brons, 1941, h 330 cm, gesigneerd rechts op de hoofdkolom G.J.W. Rueb en daaronder het jaar 1941, Sickeszplein aan de Apeldoornseweg, Arnhem. Het beeld is gegoten bij Binder Bloemendaal, Algemeen Handelsblad 27 augustus 1941: vermelding met foto van het beeld bij de gieter.
263	**maagd**	GR1126, brons, gegevens zijn onbekend maar het beeld lijkt iets kleiner dan levensgroot, het beeld is niet teruggevonden.
253	**man (kijkend naar links)**	GR4705, er is een foto uit het archief van Dingjan in het NIK met nummer 47805. Het is een negatief van een gipspenning. Het is niet bekend wie de man is en of de penning ooit is uitgevoerd, 1947.
253	**man (kijkend naar recht)**	GR4706, er is een foto uit het archief van Dingjan in het NIK met nummer 47806. Het is een negatief van een gipspenning. Het is niet bekend wie de man is en of de penning ooit is uitgevoerd, 1947.
207	**man (oude)**	GR2809, NRC van 15 december 1928, Haagse Vrouwenkroniek van 26 januari 1929, De Hollansche Lelie van 30 januari 1929, De Delver van 15 november 1931, in de afstudeerscriptie van Annemieke Ganzinga.
293	**mannenbuste 1**	GR1302, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
293	**mannenbuste 2**	GR1303, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
294	**mannenbuste 3**	GR1304, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
294	**mannenbuste 4**	GR1305, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
295	**mannenbuste 5**	GR1706, brons, 1917, niet teruggevonden. Mogelijk W.J. van Geer. De foto is uit het fotoarchief van tante.
295	**mannenbuste 6**	kGR1905, lei, 1919 niet teruggevonden. De foto is uit het fotoarchief van tante.

297	**mannenbuste 7**	GR1306, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
298	**Mannenbuste 8**	GR1307, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
298	**Mannenbuste 9**	GR1308, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
211	**mannenkop 1**	GR3107, zand en cement, h 55 cm, twee keer gesigneerd op de achterzijde, op de sokkel en de kop zelf moeilijk leesbaar maar wel herkenbaar, 1935 volgens een brief van 14 november 1966 in het archief van het Kröller-Müller Museum Otterlo, Groene Amsterdammer van 25 april 1931 pagina 11.
221	**mannenkop 2**	GR3512, hardsteen, “levensgroot”, de schatting is daarom een hoogte op ongeveer 30 cm, meer gegevens zijn er niet want het beeld is nog niet teruggevonden, Het Vaderland van 18 september. 1935, een artikel door A.G. in "die Constghesellen" 1946.
245	**Maria Christina prinses**	GR4603a in brons 38 gram en GR4603b in zilver 47 gram, geslagen bij ’s Rijks Munt, diameter 4,5 cm, gesigneerd met een monogram in de krul van de vlag, 1947, brons in de NNC, in zilver PV, De penning is vermeld door Bemolt Van Loghum Slaterus 258 en in het verslag ’s Rijks Munt over 1947.
313	**marmot**	GR2710, er is alleen een foto, een marmot is tentoongesteld in Groningen in de Pictura-zaal in 1927. Op de voorjaarstentoonstelling van Arti et Amicitiae Amsterdam in 1928 is een marmot verkocht voor f 125.
	medium	GR2502, in het mapje van tante in het NIK is een artikel uit de Nieuwe Courant (?) van 4 november 1925: Nederlandsche Kring van Beeldhouwers in de Kunstzaal Kleykamp, Den Haag. "Van mej. Rueb noemen we het, reeds hier besproken "Medium" waarin het ziekelijke, uiterst brooze, dweeperige van zoo'n vrouwtje zeer goed is uitgedrukt.” Is getekend F.Z.
299	**meisje (reliëf)**	GR1312, waarschijnlijk een oefening in haar leertijd bij Toon Dupuis. Op grond daarvan rond 1913 gedateerd. De foto is uit het fotoarchief van tante.
213	**meisjesbuste**	GR3011, eikenhout, h 33,5 cm en het sokkeltje 4,5 cm, gesigneerd met een wat slordig monogram, dat in tegenstelling tot een ander houten beeldje: buste van een vrouw. Het kan aan de structuur van het materiaal liggen en aan de grootte van het monogram, de datering is onzeker, de eigenaren denken aan eind jaren ‘20/begin jaren ‘30, de voorkeur gaat uit naar begin jaren ‘30, want het kan het beeldje zijn dat in 1934 bij Pulchri-Studio in de tentoonstelling van werk der leden staat (134 meisjesbuste), PV.
	Mengelberg	een onjuiste en later gecorrigeerde vermelding op de tentoonstelling van de Haagsche Kunstkring. Bedoeld werd de misantroop, Het Vaderland van 12 en 18 april 1925.
307	**menuet**	GR1810, brons, verder geen gegevens, tentoongesteld in Dordrecht 1918, de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918 voor f 800. De foto is uit het fotoarchief van tante.
	merel	GR4819, merel (in teak) Het is tentoongesteld in 1948 bij de Rotterdamsche Kunstkring f 350.
87	**mijmering**	GR1702, gips, voor 1917, omdat het beeld nog niet is teruggevonden ontbreken details, de foto komt ook voor in het artikel van H. de Boer 1923.
194	**misantroop**	GR2203, brons, h 50 cm, gesigneerd op zijkant rechterarm G. Rueb en 1922, op achterzijde: A. PROWASECK. KUNSTGIETERIJ. LEIDEN, 1922, CMU inv.nr. 8286, voorgaande gegevens komen van het museum. Een gipsen model is

		afgebeeld in het artikel “De beeldhouwers G. Rueb” door H. de Boer in “Op de Hoogte” uit 1923.
195	**modelstudie**	GR2303, gips, verder ontbreken alle gegevens omdat het niet is teruggevonden, 1923.
193	**moedertje**	GR2202, brons, op de achterkant van het sokkeltje details van de gieter Fonderie Nationale des bronzes / J. Petermann / St Gilles Bruxelles, 1922, h 45 cm sokkeltje min of meer 11 x 11 cm, monogram op het sokkeltje, PV.
	moederweelde	GR5404, in Het Vaderland van 22 oktober 1954 het stukje: “Geheel overtuigend vond ik onder de plastieken enkel Gra Ruebs ‘Moederweelde’, een ferm gebouwde en met milde humor gekenschetste poezen-maternité. Maar dit degelijke en genoeglijk bronsje is voor Pulchri Studio, het kader der Haagse Kunstmaand nog buiten beschouwing gelaten, een te schrale oogst’.
269	**Molhuysen, L.**	zie: Residentie Orkest.
241	**Monchy, S.J.R. de**	GR4702a in goud en GR4702b in brons, geslagen bij ’s Rijks Munt Utrecht, diameter 6o mm, twee keer met een monogram gesigneerd: op voorzijde achter de hals en op de keerzijde onder de tekst, 1947, in goud niet teruggevonden en in brons in PV, gipsen modellen, ponsoenen en matrijzen in de NNC, Haags Gemeentearchief Den Haag map 0610-01-1918.2.2.6, 's-Gravenhage, mededeelingen van het Bureau voor Statistiek en Voorlichting der gemeente 's-Gravenhage 1947 No1, Verslag van de ’s Rijks Munt over het jaar 1947.
192	**Monseigneur**	GR2103, gips, h 47 cm, op de achterzijde G. Rueb in lopend schrift met 1921, PV. Op de tentoonstelling in Pulchri-Studio Den Haag in oktober 1921 staat een werk nr. 98 mannenkop in gips. Wellicht is de monseigneur gewoon een man. En het werk is verkocht volgens De Maasbode van 21 oktober 1921.
264	**monument (Indonesië)**	GR5202, gips, niet teruggevonden ontwerp voor op de begraafplaats Vrouwen-ereveld Kalibanteng Indonesië, Bijsmans, archief Oorlogsgravenstichting Den Haag. Het ontwerp is niet uitgevoerd.
260	**monument (Nederland)**	GR4813, (Franse?) kalksteen en baksteentjes, de kolom h 250 cm en er liggen wat tegels omheen, gesigneerd met een onleesbaar maar herkenbare monogram bij de voet van de linker engel, Het oorspronkelijke monument is uit 1948 en de latere aanpassing is in 2012 onthuld, hoek van de Koningin Julianalaan en het Viveenpad in Voorschoten. Dé Weekkrant (Voorschoten) 25 januari 2010, Dé Weekkrant Groot Voorschoten 7 mei 2015.
315	**monument (ontwerp)**	GR4814, er is alleen een foto bewaard in het fotoarchief van tante
94	**Mulder, H.K.**	GR2604, marmer, 1926, omdat het beeld nog niet is teruggevonden, zijn er niet meer gegevens dan in Veth vermeld worden. De tekst op de plaquette luidt: "H.K. Mulder / chirurg / werkte hier van / 5 nov 1904 - 10 febr 1925". De foto komt uit het de Leeuwarder Courant van 26 oktober 1926.
93	**Muller, H.P.N.**	GR3604, brons, h 67 cm, gesigneerd op de achterzijde G Rueb 1936, 1938 en1939, het beeld is aanvankelijk in1938 in de Universiteit Bloemfontein Oranje Vrijstaat geplaatst maar is daar niet teruggevonden. Gelukkig is er een kopie aanwezig in het Museum voor Volkenkunde Leiden, onthuld in 1939. Het Vaderland van 20 april 1938, De Telegraaf van 19 juli 1939 en Het Vaderland van 12 augustus 1941.
	mus (hongerig)	GR5508, niet teruggevonden, op de tentoonstelling bij Kunsthandel Martinus Liernur Den Haag in 1955 is nummer 15 een “hongerige mus, na te bestellen voor f 150”.

274	**musje (slapend)**	GR5506, brons, h 6 cm, gesigneerd met een monogram op de onderzijde, 1955, PV, de uitnodiging voor de tentoonstelling en de bijbehorende prijslijst. Het gipsmodel is bewaard gebleven, PV.
85	**musjes (op het dak)**	GR3504, brons, h 13 cm, gesigneerd met een monogram op de achterzijde van de sokkel, 1935, collectie Meentwijck en meerdere PV. Vermeld op de uitnodiging voor de tentoonstelling bij Kunstzalen Frans Buffa & Zonen, Amsterdam in 1935.
221	**mussen (vechtende)**	GR3513, brons, h 9 cm en het sokkeltje 2,5 cm, niet bekend of het gesigneerd is, PV, uitnodiging van 1935 (p.80).
	N.R.S.	zie: Rundveestamboom.
219	**naakt**	GR3505, brons, h 43, monogram op de achterzijde van de sokkel, 1932,PV, Stedelijk Museum Amsterdam 1932, er is een foto in het archief van tante met op de achterkant de aantekening: “dansend figuurtje”, maar in Veth heet het gewoon “naakt” (en het is meer naakt dan dat het danst).
97	**naakt 01**	GR3004, potlood en gekleurd krijt. In de rechterbovenhoek een notitie: 1/2 uur 26 maart 1930.
97	**naakt 02**	GR1101, gekleurd krijt en inkt potlood. Rechtsonder gesigneerd met GR.
97	**naakt 03**	GR1102, inkt. Niet gesigneerd.
97	**naakt 04**	GR1103, aquarel en inkt. Niet gesigneerd.
98	**naakt 05**	GR3005, inkt potlood gekleurd krijt. In de linkerbovenhoek een notitie: 20 minuten 26 maart 1930.
98	**naakt 06**	GR1104, zwart krijt. Niet gesigneerd.
98	**naakt 07**	GR1105, potlood inkt. Rechtsonder gesigneerd met GR.
98	**naakt 08**	GR1106, potlood gekleurd krijt. Niet gesigneerd.
2	**naakt 09**	GR4401, potlood. Was aanvankelijk gesigneerd met een monogram en gedateerd 7/9 1944, maar dat is uitgegumd. PV.
239	**naakt 10**	GR1120, liggend naakt, Japans papier en gemengde techniek, 40 x 30 cm.
239	**naakt 11**	GR1121, staand naakt, Japans papier en gemengde techniek, 40 x 30 cm.
239	**naakt 12**	GR1122, zittend naakt, Japans papier en gemengde techniek, 40 x 30 cm.
239	**naakt 13**	GR1123, afbeelding uit Veth.
239	**naakt 14**	GR1124, afbeelding uit Veth.
307	**naaktfiguur**	GR1811, perenhout, verder geen gegevens, vermelding in de Catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918, de prijs is f 800. Eerder staat in Dordrecht een beeldje in opstelling; "niet alleen de schoonheid van den vorm, zoals die zeer mooi van modelé is in het houten beeldje, maar ook die der beweging typeert zij knap en geestig en met gratie." NRC 14 april 1918, grote kans dat dit hetzelfde beeldje betreft. De foto is uit het fotoarchief van tante.
194	**nar**	GR2204, brons, Verder ontbreken alle gegevens omdat het niet is teruggevonden. Het is in 1922 geëxposeerd in De Haag, H. de Boer 1923, Het Vaderland van 27 september 1922.
179	**Neumann, H.**	GR4501, brons, 81 x 55 cm, achter de hals gesigneerd met het monogram, 1945, Haags Openbaar Vervoer Museum Den Haag, er is een foto van het gipsen ontwerp (p.308), die foto is uit het fotoarchief van tante.
207	**noodlot**	zie: oude man.
238	**olifant**	GR1118, papier en inkt, afmetingen onbekend, rechtsonder gesigneerd met het voor tekeningen gebruikelijke monogram G R., niet gedateerd, Veth.

89	**Olympische Zomerspelen 1928,**	deelnemersmedaille brons, in 1928 uitgereikt, diameter 5,5 cm, ontworpen door J.C. Wienecke (GRt.nr. 68).
164	**onderwijspenning**	GR3007, brons gegoten bij Koninklijke Begeer te Voorschoten, 9 x 6 cm, gesigneerd bij rechter voet van de man met G R niet in het gebruikelijke rechthoekje, 1930, PV, Zwierzina, Begeer IV: 705, Frederiks p. 117. Het Vaderland van 29 november 1933.
266	**Oogen, J.J. van**	GR5303, brons, 54 x 84, cm, gesigneerd boven de schouder met G J W RUEB, 1953, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) Amsterdam, Jaarboek Amstelodamum 82 (1990), Het Volk van 22 februari 1926. In het IISG zijn ook twee foto's van de plaquette: in staat van wording (30051002141049) en de onthulling door een kleindochter (30051002141288).
100	**Oranje**	in het schip Oranje zijn werken van tante geplaatst. Zie daarvoor "Ark van Noach", "JaGRtra" en "Jan Klaassen op de Dam in Amsterdam". De geschiedenis van het schip staat beschreven in het boek door Wim Grund.
	overpeinzing	GR2209, in de NRC van 28 september 1922: "In méér dan een beeld vindt men dit uiterste van artistieke vorming bereikt. Zoo bijvoorbeeld in het beeld: 'Overpeinzing'. In brons uitgevoerd, mooi gepatineerd, heeft dit bij zijn geforceerde houding, de vrijwel banale opvatting tegen. Blijkbaar heeft de kunstenares het verlangen gehad, een naaktfiguur volledig en na gedegen studie, in een vrijwel feillooze uitvoering te doen ontstaan. Zij is daarin geslaagd. Tusschen de oude school van goede bronzen zou dit beeld niet misstaan. Het heeft de soepelheid in de vormbewerking, de rust van voordracht, die alle nieuwerwetsch dilettantisme verre achter zich laat."
218	**paard (galopperend)**	GR3403a in rode klei en GR3403b in witbakkende Akanthos-chamotteklei, 14 x 14 cm, gesigneerd met een monogram op voorzijde en het Goedewaagen-stempeltje op de keerzijde, 1934, in verscheidene PV.
251	**paard (hollend)**	GR3909, brons, h 32 cm, het beeld is nog niet teruggevonden, 1939, Collecties Stadsarchief Rotterdam 76.339d.
70	**paard (rustend)**	GR3801, eikenhout, 1938, verder is er niets van bekend want het is nog niet teruggevonden, Veth.
206	**pad**	GR2807, keramiek met groen glazuur, h 9 cm, gesigneerd met een monogram op de achterzijde van het sokkeltje. Er zijn twee varianten bekend voor de plaatsing van het monogram, aan de linkerkant en in het midden op de achterzijde op het sokkeltje, 1928, PV, Het Vaderland 11 december 1928. Het gipsmodel is 10 cm hoog en heeft weer een ander monogram.
206	**pad**	GR2905, brons, h 9 cm, gesigneerd met een monogram op de achterzijde van het sokkeltje,1929, Catalogus bij de tentoonstelling bij Arti et Amicitiae in Amsterdam.
80	**pad**	GR3503, beton (zelf noemt tante het cement, maar de steentjes zijn duidelijk zichtbaar), h 37 cm, niet gesigneerd, 1935, in de vijver voor het KMD, Het Vaderland van 7 april 1939 en 12 mei 1940, periodiek Het Landhuis 1938.
103	**parelhoenders**	GR3505, brons, h 33 cm, gesigneerd met een monogram, 1935, de gegevens over de maat voor de hoogte en het monogram komen van het Veilinghuis Peerdeman Utrecht waar het beeld in 2012 verkocht is. Ook de foto is gemaakt door het Veilinghuis.
	parkieten	zie Grasparkieten of Alexanderparkieten.
51	**Pennewip, meester**	GR5401a in gips en GR5401b in brons, h 87 cm, gesigneerd op de linker zijkant met Gra Rueb, 1954, KMD maar daar niet meer aanwezig. Het beeld is door de

		“Haagse onderwijzers” aangeboden aan het gemeentebestuur (Het Vrije Volk 13 november 1954). Het beeld is gemaakt bij bronsgieterij Binder Haarlem. De krantenfoto is uit het Vaderland van 1 december 1954. De foto is uit het fotoarchief van tante en heeft een stempel op de keerzijde van A.Dingjan 543925
182	**penningkabinetten**	in de penningkabinetten in Den Haag, Dantzig (Gdansk) en Weenen (Wenen) zijn penningen van tante opgenomen (geweest).
57	**Pessier**	gieterij de Plastiek Bloemendaal.
57	**Petermann, J.**	gieterij in Brussel.
279	**Philips-de Jongh A.H.E.M. en Philips A.F.**	GR5902, brons, 119 x 79,5 cm, gesigneerd op de rechtsonder met G.J.W. Rueb, 1959, in de voortuin van het voormalige woonhuis van dhr. en mevr. Philips-de Jongh huize “de Laak” Eindhoven.
237	**Pieter (in de mand)**	GR1115, papier en inkt, 18,4 x 23,0 cm, rechtsonder gesigneerd met het voor tekeningen gebruikelijke monogram G R. en Gra Rueb, niet gedateerd, Stedelijk Museum Amsterdam, ingeschreven onder nr. A 39208(1-326)242, het Museum dateert de tekening op 1960 maar bij navraag blijkt het de datum van verwerving te zijn: Tante heeft het op 30 september aan het museum geschonken.
237	**Pieter (op de armleuning)**	GR1116, papier en inkt, 23,5 x 16,5 cm, rechtsonder gesigneerd met het voor tekeningen gebruikelijke monogram G R., niet gedateerd, PV.
237	**Pieter (op de bank)**	GR1114, papier en inkt, 23,5 x 16,5 cm, rechtsonder gesigneerd met het voor tekeningen gebruikelijke monogram G R., niet gedateerd, PV.
72	**Pieter (slapend)**	zie: hondje slapend.
223	**Pieter (vragend)**	zie: hondje, jong (maar het is gewoon Pieter, alle hondjes zijn Pieter behalve dan de messenlegger).
270	**pinguïns**	GR5403, brons, h 31 cm, op de achterzijde gesigneerd met een monogram, 1954, KMD maar het beeldje is nog niet teruggevonden. De gegevens van het beeld komen uit hun inventarislijst, Algemeen Handelsblad van 20 september 1955.
65	**planten en dieren (op wandtegels)**	GR2801, crême-kleurig keramiek (“gelijk de eendjes”), het is niet bekend of het werk gesigneerd is, in Veth wordt het werk drie keer gedateerd: 1924 in de tekst p. 25 1927 onder de afbeelding p. 40 en tot slot 1937 in het overzicht van uitgevoerde werken. Bert-Jan Baas heeft in het Goedewaagen-archief de inschrijving gevonden van de GRlculatie voor de "bouwkeramische opdracht voor groot formaat tegels in de Heldring-Pierson Bank, Den Haag". Deze is gedateerd op 8 augustus 1929. Dennis van den Hoek vond de prijsberekening voor de "bas-reliëfs Piersonbank-Rueb" gedateerd 2 juli 1928. Er werd maar liefst uitgegaan van 58 tegels. Ook vond hij een ontwerp van de wand zelf, met aan de onderkant een vierkant reliëf, een rozet en daarboven drie verschillende tegels. Uiteindelijk is het ontwerp niet helemaal uitgevoerd, want er zijn vier tegels ontworpen die samen met de rozet een strook vormden. Er zijn volgens de foto drie stroken geplaatst. Het archief van Goedewaagen lijkt dus een ontwerpfase in 1928 aan te geven en een uitvoering in 1929. De foto's van de gipsenmodellen zijn niet gedetailleerd genoeg om te zien of het werk gesigneerd is, h 88 cm voor de lange tegels en 25 cm voor de rozetten

		(volgens de ontwerptekening), de foto's van de gipsmodellen komen uit het fotorachief van tante.
	poppetjes	GR4820, lood, voor een maquette van de “Slag bij Nieuwpoort en de Belegering van Den Bosch” heeft tante 4000 poppetjes ontworpen. Nog niet één poppetje is teruggevonden,1948, Het Binnenhof 7 juni 1948
283	**portretbuste**	GR1128, hout, h 54,5 cm, gesigneerd met het monogram aan de rechterkant op de sokkel, niet gedateerd, PV.
263	**Prins, S.**	GR5201, brons, gegoten bij Kunstgieterij J.E.Stöxen Leiden, h 63 cm, Op de achterkant links: G. Rueb. Velp [?] 1952, Koninklijke BAM Groep nv, Bunnik, archief BAM Groep.
57	**Prowaseck**	gieterij in Voorschouten en later in Leiden.
57	**Prowaseck- Stöxen**	gieterij eerst in Voorschoten, later in Leiden. Er was tussen 1927-1930 een kortstondig samenwerkingsverband tussen Prowaseck en Stöxen. In 1930 gaan de bedrijven weer uit elkaar, Leidsch Dagblad van 26 september 1930
255	**Raad van State**	zie: grondwetsherziening.
155	**Raadt, J.L de**	GR2901, plaquette brons, 50 x 69 cm, gesigneerd achter de schouder met G.J.W. RUEB. 1929, "De kazerne" in Muiden.
155	**Raadt, J.L de**	GR2902, een gegoten penning, brons, er zijn minder details dan bij de beeldenaar van de plaquette, diameter 75 mm, gesigneerd met GJW RUEB achter de boord. 1929, PV.
256	**Radermacher, M.R.**	zie: Album amicorum van M.R. Radermacher Schorer.
151	**Ramaer, J.W.**	GR2606, marmer, h 78, gesigneerd met GJW Rueb (in lopend schrift) / 1927 / Den Haag, (de datum 1927 is eigenlijk een vooruitlopend op een mogelijke onthulling in 1927, maar het transport zal vlotjes zijn verlopen zodat de onthulling in 1926 plaats vindt), 1926, aanvankelijk geplaatst in het Syndicaatsgebouw te Soerabaja, nu in het Tropenmuseum Amsterdam inv. 2803-3. De Sumatra Post en De Tijd van 18 september 1926. Soerabaijasch Handelsblad van 21 oktober 1932.
166	**Reede, van**	GR3203a in brons en GR3203b in zilver, penning, diameter 60 mm, gesigneerd met een monogram achter de schouder, 1932, NNC. in brons, Cavaleriemuseum Amersfoort in zilver, KHA in zilver. Het Vaderland van 17 augustus en 1 december 1932, jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde van 1933.
167	**Reede, van**	GR3204, plaquette in brons in een houten lijst, de lijst: 62 x 47 cm en de plaquette: 54 x 36 cm, gesigneerd rechtsonder met het monogram, 1932, Museum Nederlandse Cavalerie, Bernhardkazerne Amersfoort.
238	**reeën**	GR1117, papier en inkt, afmetingen onbekend, rechtsonder gesigneerd met het voor tekeningen gebruikelijke monogram G R., niet gedateerd, Veth.
227	**Regentesse school**	zie: Emma, bij de Regentesse-school.
196	**reiger**	GR2607, brons, h 45 cm, gesigneerd met een monogram op de linker achterkant van de sokkel en op de rechterachterkant "Prowaseck & Stöxen Kunstgieterij Leiden." 1926, PV.
149	**Reineke, P.**	GR2102 brons, 1921, aanvankelijk geplaatst in het HVA-kantoor in Soerabaja Indonesië maar omdat het beeld nog niet is teruggevonden zijn er niet meer gegevens bekend dan van de foto valt af te lezen. De Gooi- en Eemlander van 18 februari 1948.
	repos	GR2210, repos (“rust”, wat het ook moge zijn) wordt vermeld in de Catalogus van de tentoonstelling in de Pictura-zaal Groningen in 1922.

269	**Residentie Orkest**	GR5402, brons, gegoten, diameter 86 mm, niet gesigneerd, de penning is opgenomen in het boek van A.C. von Weiler over penningen geslagen bij Begeer Voorschoten onder nummer 2178 en wordt daar toegeschreven aan tante, 1954, algemene penning: NNC en de op naam gestelde penning: PV, Gemeentearchief Den Haag: 0761-01 Residentie Orkest.
	Rijks Munt, 's	bedrijf in Utrecht waar onder andere penningen worden geslagen. Sinds 1994 heet het bedrijf de Nederlandse Munt NV en vanaf 1999 de Koninklijke Nederlandse Munt.
178	**Rijkstelefoon-Centrale**	GR3605, Frans zandsteen, het lange stuk is 2 meter, niet gesigneerd, 1936, oorspronkelijk was het een decoratie op de Rijkstelefoon Centrale Goes maar nu (2006) wordt de entree gebruikt door een uitzendbureau in de Van de Spiegelstraat Goes.
310	**rijkswapen**	GR3608, volgens het bijschrift is het wapen gebruikt als decoratie van een postkantoor in Breda. Aan de huidige postkantoren en op foto's van de vroegere kantoren is daar niets van teruggevonden. Het wapen lijkt erg op het wapen dat gebruikt is voor de rijkstelefoon-centrale in Goes. Daarom maar dezelfde datering.
166	**Rijschool, Nederlandsche**	zie: van Reede, plaquette en penning.
183	**Romswinckel, Joost**	GR1601, terracotta, h 36 cm, op de achterkant G. Rueb en 1916, PV. NRC van 14 april 1918, Kleykamp, C.G. & Willink. L: Kunst in Nood., de Delver 1940 en een andere foto p.299.
174	**Romswinckel, Lotte en Annie**	GR1402a in brons en GR1402b het ontwerp in gips, diameter in gips 21 cm in brons 12 cm het bronzen exemplaar is enkelzijdig met de voorzijde gespiegeld inwaarts op de keerzijde, niet gesigneerd, toeschrijving aan tante is gedaan door de huidige eigenaar, zijn moeder is Annie, 1914, beide versies zijn onderdeel van PV. Op de achterkant van het lijstje is geschreven: "Febr. 1914" en in ander handschrift (waarschijnlijk later aangebracht): "Charlotte en Anna Marie Romswinckel Reliëf van Gra Rueb". Zie ook Joost Romswinckel, hun broer.
299	**Romswinckel, Lotte en Annie (voorstudie)**	GR1403, gips, gezien de latere waarschijnlijk definitieve versie is dit een voorstudie en zal uit dezelfde periode stammen, werk niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
	rond	GR3308a in rode klei (en ongeglazuurd?), GR3308b geolied in de was en GR3308c in matglans glazuur. Er zijn drie ronde reliëfs vermeld in de calculatieboeken van Goedewaagen bij 29 mei 1933. En voor elk is de uitvoeringen berekend. Geen van de drie reliëfs is teruggevonden.
261	**Roode Kruis**	GR5003a met een diameter van 40,6 cm en GR5003b met een diameter van 16,8 mm: een rood geëmailleerd wit metaal aan een rood lint met twee witte banen. Ben Wagenaar spreekt van verzilverd brons, diameter, niet gesigneerd, 1950, NNC: a en b, PV. Daarnaast zijn er gespen, passend bij de breedte van het lint. GR5003aa en GR5003bb maar de laatste is nog niet teruggevonden. Een opwaarts gipsmodel in de NNC. Wagenaar in het tijdschrift Decorare 2006, Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor munt- en penningkunde 1950, Muntverslag over 1950.
276	**Rueb, Christoffel**	GR5702, brons, 1957, vermeld in von Weiler: Penningen, geslagen of gegoten in de jaren 1935-1960 Deel V. Voorschoten. beschrijving 2342 en de foto

		tegenover p 48, de penning is niet teruggevonden, Nederland's Patriciaat Rueb IXe.
114	**Rueb, J.G.**	GR1201, bronzen plaquette, h 50 cm, gesigneerd met G.J.W. Rueb. sculp. linksonder (met wat schuiven in de lijst komt de ontbrekende letter G tevoorschijn, de punt staat er al), 1912, SMB en een PV. De Telegraaf van 25 september, Nederland's Patriciaat Rueb VIIIe.
308	**Rueb, J.G.**	GR1316, bronzen buste, niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
114	**Rueb, J.G.**	GR3006a met het monogram naast de linker schouder en op de keerzijde strakke letters in een strakke krans, GR3006b met het monogram naast de rechterschouder en "art deco"-letters in een strakke krans, GR3006c als b maar dan zonder monogram en GR3006d zonder monogram en op de keerzijde geen tekst in een opengewerkte krans, bronzen penning, diameter 80 mm, a, b en c in PV, d in het NEPK, 1930. De datering 1930 ligt voor de hand maar gezien het monogram lijkt het aannemelijker dat het later moet zijn omdat het monogram vanaf 1934/35 op ander werk gebruikt wordt. In het Geldmuseum lag de penning in het laatje van 1954 maar die datering lijkt onjuist. Bij het overgaan naar de NNC zal het wel zijn rechtgetrokken. Het kransen op de keerzijde doen vermoeden dat de penningen geslagen zijn bij Begeer. De foto van d komt uit het NEPK. Algemeen Handelsblad van 23 september 1930. Nederland's Patriciaat 1962. Rueb VIIIe.
265	**Rundveestamboom, Nederlandsch**	GR5302, het lijkt in zwart marmer uitgevoerd gezien het contrast tussen de letters en de achtergrond, verder is er niets van bekend behalve het jaar 1953. Nieuwe Leidsche Courant van 16 december 1953.
250	**S. mevrouw**	GR4806, gips, portretbuste van mevrouw S., tentoongesteld bij de Rotterdamsche Kunstkring 1948, maar niet te koop, mogelijk is het mevrouw Stols, de vrouw van A.A.M. Stols, de uitgever van het boekje door Veth over tante. In dezelfde periode heeft tante een borstbeeld van Veth gemaakt.
230	**schaapje**	zie: lammetje. In de Telegraaf van 10 mei 1941 is sprake van een schaapje, maar er zal het lammetje mee bedoeld zijn. Een verwarrende namen voor het diertje.
188	**Schaardenburg, M.C. van**	zie: Iet.
130	**Scheveningsche vissersvrouw (buste)**	GR1401a, in terracotta en GR1401b in brons, h 38 cm, gesigneerd op de linkerzijkant met G. Rueb. sculp. 1914, 1914, PV. In het Archief Hofdijk 76-311c en 241 is een b vermeld, gegoten bij Koninklijke Fabriek F.W. Braat Delft, niet teruggevonden, de bronzen versie zou ook de staande Scheveningsche vissersvrouw kunnen zijn.
306	**Scheveningsche vissersvrouw (staand)**	GR1408, brons, niet teruggevonden, er is een vermelding in de Catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april-21 mei 1918 (f 350), wellicht is dit ook het beeld dat vermeld wordt in de Bredasche Courant van 11 januari 1921: "Bredasche Armenzorg. Bij de firma Max van Aalst, Ginnekenstraat is op verzoek geëtaleerd het beeld "Scheveningsche visschersvrouw" van de beeldhoudster Grada Rueb, hetwelk door HEd. ter beschikking werd gesteld van de Ver. Bredasche Armenzorg ter verloting. Alle loten zijn reeds geplaatst." Omdat er twee Scheveningsche vissersvrouwen, is het niet duidelijk welke versie als prijs heeft gediend. Omdat er geen bronzen versie van de zittende vrouw teruggevonden is, neem ik vooralsnog aan dat

		het de staande versie betreft, niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
305	**Scheveningsche vissersvrouw (zittend)**	GR1407, gips, niet teruggevonden, het beeld zal uit dezelfde periode stammen als de buste-variant, de foto is uit het fotoarchief van tante.
278	**Schierbeek, A.**	GR5901, brons, h 37, gesigneerd met een kleine g en een hoofdletter R in schrift op de achterzijde en de tekst op de achterzijde in het marmer: G.J.W. Rueb. / sculp. 1959, Koninklijke Maatschappij voor Natuurkunde onder de zinspreuk Diligentia Den Haag. De Tijd Maasbode 26 oktober 1959.
	schildpad	GR4821, terracotta, het is tentoongesteld in 1948 bij de Rotterdamsche kunstkring, f 75.
196	**Schwartz, W.L.G.**	GR2501a in wit, GR2501b in terracotta rood, GR2501c in lichtbruin, gips en verf. h 28 cm, gesigneerd op de achterzijde op het sokkeltje met geschreven G. Rueb en gedateerd 1925, PV.
170	**Sieger, J.G.W.**	oprichter van de Amsterdamsche Chininefabriek. Zie aldaar.
265	**Sijthoff, C.**	GR5301, brons (vergezeld van een papieren oorkonde), diameter 8 cm, niet gesigneerd, 1953, NNC, gemeentearchief Rotterdam toegang 47 inv. 335, Delftsche courant 25 november 1929.
267	**Sijthoff-Prijs, Henri**	GR5304, brons op hout, afmetingen plankje 12 x 32,5 cm en het bronzen gedeelte 7,5 x 25,5 cm, niet gesigneerd, 1953 voor het eerst, in het archief van het Financieele Dagblad, Organon-Nieuws van februari 1965, https://issuu.com/hetfd/docs/boekje_fd_henri_sijthoff_prijs_2017 (2021).
112	**slak**	GR2803, brons, h 5 cm, niet gesigneerd, 1928, PV. Elseviers Geïllustreerd Maandschrift 1928. Toeschrijven aan tante gebeurt op grond van het genoemde artikel en dat het diertje uit de verzameling komt van een familielid van tante die ook ander werk van haar heeft gekocht.
139	**Sluiter, J.W.**	Jan Willem Sluiter (Willy) (Amersfoort 1873 - Den Haag 1949) is een goede vriend en medekunstenaar. Naast de schilderkunst maakte hij ook illustratieve en modieuze kunst als boekversieringen, affiches en politieke prenten. Werk van hem is opgenomen in de collectie van het Katwijks Museum.
301	**smart**	GR1807, vrouwenkop “smart” wordt vermeld in de NRC van 14 april 1918: “haar vrouwenkop “smart” doet slap aan en vertelt ons niets.”
68	**Snijders, C.J.**	GR1901, brons, 1919, omdat het beeld nog niet teruggevonden is zijn andere gegevens onbekend, foto NIK, Het Algemeen Handelsblad van 5 september 1919: “Het borstbeeld van den generaal, ´t welk vervaardigd is door de beeldhouwster, mej G.J.W. Rueb te ´s-Gravenhage treft door gelijkenis. De houding is die welke de generaal in den regel aannam, n.l. de sabel vóór hem, terwijl hij met beide handen op het gevest rust. Het beeld is in brons gegoten bij Braat’s Koninklijke Fabriek van Metaalwerken te Delft en rust op een voetstuk van palissanderhout, hetwelk tot opschrift draagt: C.J. Snijders, Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht 1914-1918. Het voetstuk is vervaardigd bij H. Sander en Zn. te ‘s-Gravenhage.” In “Vooruit” nieuws- en advertentieblad voor Overflakkee en Goedereede van 30 juni 1915 staat een advertentie voor een sigaar die naar hem genoemd is, een “Vorstenlanden 3 cents sigaar” en alleen in Middelharnis verkrijgbaar. Het beeld heeft ook gestaan in het oude raadhuis in de Javastraat Den Haag, een foto van het beeld in gips zit in het fotoarchief van tante p. 304

152	**Snoo, K. de**	GR2701, brons, 50 x 70 cm, gesigneerd achter de kraag met G.J.W. RUEB, 1927, Franciscus Gasthuis Rotterdam. NRC 18 december 1927, er is een foto van het gipsen ontwerp, die foto is uit het fotoarchief van tante
	Snuitje, vrolijk, van J.R.	GR3521, keramiek, "Vrolijk snuitje van J.R." genoemd in de Gooi- en Eemlander van 6 november 1935 als nr. 19 in de tentoonstelling bij Buffa, Amsterdam.
248	**staartmees**	GR4805a in gips en GR4805b in brons, h 11 cm, gesigneerd met een monogram op de onderzijde, 1948, PV en SMB inv.nr. G00001, periodiek Ron Dirven 1997.
229	**steenbokje**	GR4106a in brons enGR4106b in terracotta,(nog niet teruggevonden. h 55 cm, gesigneerd op de achterzijde op het bronzen sokkeltje GR, 1939, Hagaziekenhuis Den Haag. De Sumatra Post 25 april 1939, Het Vaderland 26 april 1941.
306	**steenwerper**	GR1808, gips, niet teruggevonden, vermelding in de Catalogus van de tentoonstelling bij de Rotterdamsche Kunstkring 27 april - 21 mei 1918 prijs f 250, de foto is uit het fotoarchief van tante.
56	**Steyleart Rumpt**	gieterij in Waardenburg.
	Stolberg, Juliana van	zie: buste keramiek.
199	**Stolberg, Juliana van**	GR2609, monument, waarschijnlijk gips, de maquette is niet teruggevonden, 1926, Algemeen Handelsblad 18 januari 1927, NRC 20 januari 1927, De Tijd van 24 januari 1927, Emmy J.B. in De Hollandsche Revue 1927 jaargang 32 nr4, Rueb 2010,
202	**Stolberg, Juliana van**	GR2610a in brons, GR2610b gemonteerd op hout, GR2610c op marmer gemonteerd als presse-papier, plaquette, a h 11,7 x 7,7 cm, de twee andere uitvoeringen zijn niet teruggevonden. Gesigneerd met een monogram achter de heup, 1926, Museum Rotterdam, NNC, Nationaal Museum Paleis Het Loo Apeldoorn, Zwierzina nr. 130, Rueb 2010.
84	**Storm van 's Gravesande, jhr J.L.**	GR2101, brons, 1921, h 45 cm, omdat het beeld niet is teruggevonden ontbreken nadere details, Veth.
	Stöxen, H.W. & J.E.	samen met zijn vrouw J. Stöxen-Tesink, de Rijnlandse Kunstgieterij in Leiden. Waarschijnlijk de eerste kunstgieterij in Nederland. Het bedrijf is begonnen door zijn vader.
174	**Thirion**	GR1301, waarschijnlijk de zusjes Romswinckel, zie aldaar. Door Frederiks gedateerd 1913.
70	**torenvalk**	GR3003, djattihout, h 39 cm, gesigneerd met een ongebruikelijk monogram, met de staander van de R los in het midden, 1930, PV, Het Vaderland van 6 april 1932.
213	**torenvalk**	GR3012a in keramiek, op de onderzijde is het merkteken van Goedewaagen aangebracht: gekroonde dubbele G. Het model komt echter niet voor in het modellenboek, h 37 cm, op de rechterzijde een monogram, 1930, collectie Meentwijck en een PV, Het beeldje wordt vermeld op de uitnodiging voor de tentoonstelling bij Frans Buffa & Zn Amsterdam. GR3012b in brons, h 36 cm, gesigneerd op het voetstuk aan de linkerkant met een monogram, 1930 of later, PV, Het beeldje is een trappaalbekroning zoals Cornelis Veth het noemt. Het is gegoten bij A. Prowaseck, kunstgieterij Leiden. Een ornitholoog ziet er eerder een slechtvalk in dan een torenvalk, maar de naam slechtvalk komt niet voor in de catalogi.

176	**trappaalversiering**	GR3906, wengé (hout), omdat het beelden niet zijn teruggevonden valt er niet veel meer over te schrijven, volgens tante in Veth 1939, aanvankelijk op het schip Willem Ruys.
197	**turfschipper**	GR2608a in rood zandsteen en GR2608b in brons, h 105 cm, niet gesigneerd, in zandsteen in 1926 onthuld achter het VVV-gebouw Breda. Nu in depot Breda's Museum inv.nr. S08430. De bronzen uitvoering staat sinds 2005 op het Stadserf. Bredasche Courant van 1 december 1926, Nieuwe Schiedamsche Courant van 14 september 1963. Rijksmonument ID: 518936
84	**Tuyll van Serooskerken, baron van**	GR2802, brons, h 270 cm, volgens Het Vaderland van 8 mei 1928, gesigneerd met links op het voetstuk G.J.W. Rueb en 1928, 1928, Olympisch Stadion, Amsterdam. Uit het Algemeen Handelsblad van 18 mei 1928: Het monument is op 17 mei 1928 door Prins Hendrik (ere-voorzitter van het N.O.C.) in opdracht der Koningin onthuld waarna de voorzitter van het N.O.C., baron Schimmelpenninck van der Oye, een krans aan de voet van het monument legde en daarmee waren de Olympische Spelen van start gegaan. In de monografie van Kiers ter gelegenheid van een tentoonstelling over Wils en in het boekje van P.W. Scharroo staat een foto van een gipsmodel van het monument.
125	**Tydeman, M.**	GR1703, brons, h 50, gesigneerd op de linker schouder G.Rueb. sculp. 1917, geplaatst in de Grote Kerk Breda. Op een koperen plaatje aan het borstbeeld is gegraveerd: Mr M. Tydeman advocaat te Breda. / Voorzitter college van kerkvoogden en voorzitter van / de restauratiecommissie van de Grote Kerk te Breda. / Staatsman. Ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw / Commandeur in de Orde van Oranje Nassau. / Dit borstbeeld, vervaardigd in 1917 door Grada Rueb, is in 1963 / aangeboden aan de Hervormde Gemeente Breda door de erven Tydeman. Op een bronzen plaatje op het marmeren onderstuk is gegraveerd: Mr. M. Tydeman jr / Tiel 6 maart 1854 / Hilvarenbeek 4 november 1916. Er zijn twee afgietsels: in Tiel en heeft daar armen en in Breda die niet verder dan de schouders gaat. H.T.A.M. van Mierlo, in "de drie steden, regionaal-historisch tijdschrift voor Tiel, Buren en Culemborg" 1997.
204	**uilen**	GR2706, beton, h 72 cm, (nu moeilijk leesbaar) gesigneerd op de achterzijde met een monogram, 1927, PV.
204	**uilen**	GR4201, keramiek met oranje-bruine glazuur, h 33 cm, gesigneerd met een monogram op de achterzijde, 1942, PV.
142	**Urnenmonument**	GR3102, bronzen plaquette, keramieken tegels, Frans zandsteen en baksteentjes, het monument 218 x 241 cm en de plaquette 61 x 81 cm, het is niet gesigneerd, 1931 (volgens Veth 1920 maar de onthulling is 15 juni 1931), begraafplaats & crematorium Westerveld Driehuis. De tegels zijn gemaakt bij "De Porceleyne Fles" Delft. Waar de plaquette gemaakt is niet bekend.
52	**Verbraak, H.C.V.**	GR2001, brons, h 250, GJW Rueb in lopend schrift op de linkerkant van de sokkel, gemaakt in 1920-21 en onthuld in 1922, Bandung, Indonesië. Het determineren van de eretekens is gedaan met hulp van Erik Müller en zijn site over de Nederlandse Ridderorden en Onderscheidingen. Het beeld is gegoten bij (tekst op de sokkel): Fonderie Nationale des bronzes / J.Petermann / St. Gilles-Bruxelles. Tekst op de zuil: PASTOOR / H.C.VERBRAAK. / 1835-1918. / AALMOEZENIER/ 1874-1881/ ATJEH/ 1874-1907.

		Er zijn veel krantenartikelen uit die tijd die over de verschillende commissies gaan die met elkaar strijden om Verbraak te eren, de totstandkoming van het beeld, het vervoer naar Indonesië en de onthulling van het beeld. Er zijn verschillende briefkaarten en er is een stereoprent in de collectie van het Tropenmuseum Amsterdam cc by-sa 3.0.
277	**Verspyck, P.H.**	GR5801a diameter 60 mm en GR5801b met een randje zodat diameter 64,3 mm, beide in brons, de penningen zijn geslagen bij Begeer Voorschoten, gesigneerd met een erg vage monogram in de schouderafsnede, 1958, a in NNC en b in PV, a in het boek van Von Weiler: Begeer 2392 en van de penning b is er geen vermelding in Von Weiler.
277	**Verspyck, P.H.**	GR5802, plaquette, brons, 49 x 69 cm, in de schouder gesigneerd met een monogram, 1958, Haga-ziekenhuis Den Haag, Nederland's Adelsboek. Jaargang 96.
59	**Veth, A. C.**	GR4601, gips, h 28 cm, gesigneerd op de rugzijde met een monogram, na 1946, na de totstandkoming van de monografie door Veth over haar, een GRdeau als een wederdienst? (er is echter daarvoor geen enkele aanwijzing gevonden), Letterkundig Museum Den Haag, op de achterkant van het sokkeltje is een etiket geplakt: ”Cornelis Veth door Mej. G Rueb. Gips. op houten statief. Eigendom Letterkundig Museum. 1070 V.5652/Ba/1.” De erven-Veth hebben de borstbeeld in 1962 aan het museum geschonken. Omdat het gipsen beeld uit de familie komt, is het twijfelachtig of er ooit een bronzen versie is gemaakt. Het gipsen werkmodel zou dan bij tante zijn gebleven.
273	**veulen**	GR5504 in brons en GR5504b in gips, h 32, gesigneerd met een monogram op de achterzijde, 1955, in twee verschillende PV, beeldbank Den Haag Fotonummers 1014344 en 1.66505, De Tijd van 7 februari 1956, onbekende Haagsche krant van 31 augustus 1955.
87	**Vierjaarlijksche tentoonstelling**	prijspenning, zilver, in 1917 uitgereikt, diameter 5,2 cm, ontworpen door J.C. Wienecke (vgl. cat.nr. 149). NRC van 19 mei 1917, Leeuwarder Courant van 16 juni 1917, Elseviers maandblad van 1 juli 1918.
148	**Viotta, H.A.**	GR1903, marmer, h 103 cm, op de zijkant gesigneerd met het monogram en 1921, Amsterdams Historisch Museum Amsterdam en in bruikleen gegeven aan de Stadsschouwburg Amsterdam. Rotterdamsch Nieuwsblad van 30 juni 1921, Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 1933, op p.296,297 foto’s van het beeld in de werkplaats en het werk in wording.
245	**Vivat**	Oranje 18-2-1947. zie: Maria Christina.
57	**vogel (messenlegger)**	GR3001, brons, h 3,4 cm, gegoten bij de Stöxen Leiden, gesigneerd met het monogram, datering is lastig omdat het in de eerste serie (niet gesigneerd) messenleggers past en die is gedateerd rond 1928. Daar staat tegenover dat het monogram lijkt op het monogram dat ook gebruikt is bij het visje bot, ook een messenlegger. Dat zou betekenen dat het vogeltje gemaakt is tussen 1925-28 of tussen 1930-32, PV.
232	**vogeltje**	GR4001, mahonie? (hout) het vogeltje is gekleurd met gele, bruine en zwarte Oost-Indische inkt, het bakje is van ander hout gedraaid, h 15 cm, niet gesigneerd maar de toewijzing aan tante is gedaan op grond van het feit dat het beeldje gekocht is bij W. Rueb, kunsthandelaar te Amsterdam als zijnde gemaakt door tante, niet gedateerd maar wellicht uit de periode 1940-1945, collectie Meentwijck.

147	**Volharding**	ziekenhuis, zie “Hercules”.
261	**Vondel, J. van den**	GR4902, brons, h 52 cm, gesigneerd op de achterzijde een monogram, 1949, Koninklijke Schouwburg Den Haag.
177	**vrouw (knielend)**	GR3507, zandsteen, h 60 cm, gesigneerd met een monogram op de achterzijde, 1935, PV. Het Vaderland van 14 november 1935, Theo van Reijn (1949).
177	**vrouw (knielend)**	GR3508, terracotta, 26 x 31 cm, gesigneerd met een monogram rechtsonder, door het SMB gedateerd 1939, toch ligt 1935 meer voor de hand gezien een zeer vergelijkbaar beeld van hetzelfde model dat gedateerd is op 1935, SMB inv.nr. G00168.
73	**vrouw (Nederlandse)**	GR3502, brons, h 135 cm, gesigneerd op de achterzijde G Rueb en 1951, Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis Amsterdam. Aanvankelijk geplaatst op De Born Bennekom naast het terras bij de cursuszaal.
104	**vrouw (peinzend)**	GR4104, wit geverfd beton op een bakstenen sokkel, h 132 cm, het is niet gesigneerd maar wel is er de tekst “G.J.W. Rueb sculp / in het oorlogsjaar 1941” op de achterkant aangebracht. De tekst zal van later datum zijn, 1941, het beeld is geplaatst in het Zuiderpark Den Haag, aan de Johanna Naberweg tussen het rosarium en de midgetgolfbaan in een bedje van wilde geraniums. In 1993 werd het beeld “het hoofd afgehakt” maar de schade is nu hersteld, NRC van 16 december 1926.
300	**vrouw (reliëf)**	GR1806, gipsmodel, niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
268	**vrouw (zittend)**	GR4002, eikenhout, h 43 cm, gesigneerd met het monogram op de keerzijde, het beeldje is niet gedateerd (mogelijk gemaakt tijdens de Tweede Wereldoorlog), er is een foto van het beeldje in het NIK maar die is ook niet gedateerd, PV, het beeldje is in maart 2019 geveild bij veilinghuis Peerdeman Utrecht.
303	**vrouw, jonge**	GR1405, een buste in klei? niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.
191	**vrouwenbuste**	GR2003, marmer, h 50 cm, gesigneerd met een monogram in het ruwe stuk aan de linkerkant, Cultureelerfgoed.nl dateert het beeld met een schatting 1920, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
70	**vrouwenbuste**	GR3002, Djati kembang (hout), h 43, linksonder op de linker zijkant gesigneerd met het monogram, 1930, PV.
270	**vrouwenfiguurtje**	GR5503, hout, h 19,2 cm, gesigneerd met het monogram op de keerzijde, mogelijk heeft het werk in 1955 op de tentoonstelling bij Kunsthandel Martinus Liernur Den Haag gestaan, PV.
203	**Vrouwenkopje (keramiek)**	GR2705, ruw niet geglazuurd porselein, h 11 cm, niet gesigneerd, er is in 1927 een vrouwenkop in aardewerk tentoongesteld in Groningen in de Pictura-zaal, PV. De foto van het kopje is gemaakt door Alice Schwartz. In een bespreking van de tentoonstelling (in een voor mij onbekende krant in het archief Groningen toegangsnr. 1344 een plakboek 98) door A.M.D.: “een gevoeligen vrouwenkop”.
	Vrouwenkopje (op palissander voetstuk)	GR2715, vermeld in de lijst van verkochte werken tijdens de najaarstentoonstelling bij Arti et Amicitiae Amsterdam in 1927 (f 200)
302	**vrouwenportret**	GR1315gips/klei? Niet teruggevonden, de foto is uit het fotoarchief van tante.

128	**Wagenaar, J.**	GR3201a: in brons 71,7 gram,GR3201b in zilver 91 gram en GR3201c in “oorlogsmetaal 57 gram, diameter 60 mm, zowel op de voor- als keerzijde gesigneerd met een monogram, 1932, NNC: a en b, Museum Beelden aan Zee Den Haag: a, TMC: b, PV: c. Het is een penning uitgegeven door de Vereniging voor Penningkunst en is zoals in die tijd gebruikelijk geslagen bij de N.V. Koninklijke-Begeer te Voorschoten. In een artikel over de "Vereniging voor Penningkunst en vrouwelijke medailleurs" in de Muntkoerier wordt vermeld dat zij de eerste vrouw is die een opdracht van de Vereniging kreeg om een jaarpenning te maken. Vermelding in de boeken van Zwierzina (nr. 600), J.W. Frederiks, Veth en L. Tilanus en in de tijdschriften: Muntkoerier 1998 en De Beeldenaar 2000.
128	**Wagenaar, J.**	GR3202 brons, gegoten bij Koninklijke Begeer, diameter 109 mm, het betreft dezelfde penning als die van de Vereniging voor Penningkunst doch de naam is veranderd in: DR. JOHAN WAGENAAR en de datum in 1862 • 1 • NOV • 1932, Zwierzina 600a (=n° 307 is geen zinvolle aanvulling), de penning is nog niet teruggevonden en de gegevens komen uit Zwierzina.
143	**wanddecoraties HVA**	GR2402, keramiek, 1925, 2 x 1,25 m, het is niet bekend of het gesigneerd is, 1924, in de hal op de eerste verdieping van het HVA.-kantoorgebouw in Soerabaja. Aanvankelijk waren boven de twee reliëfs tegels met een tekst aangebracht, maar die zijn er niet meer. De hoektegels met vogelmotief zijn er nog wel. In “Het Nederlandsch-Indisch Huis oud & nieuw” wordt het gebouw besproken en verlucht met foto’s. Op pagina 13 echter een opmerking: “Verder bevinden zich hier twee paneelen, voorstellende het kantoor der HVA te Amsterdam en het oude kantoor der HVA te Soerabaja. Deze beide panelen zijn een geschenk van den Gedelegeerd-Commissaris, den Heer P. Reineke, en zijn op het bureau van den architect te Amsterdam ontworpen”. Ik laat deze opmerking maar voor wat het waard is en houd het er op dat tante beide panelen ontworpen heeft.
189	**waterral**	GR1904, brons, h 7,4 cm, gesigneerd met een monogram maar zo afwijkend dat dit type monogram aan het begin van haar carrière geplaatst kan worden, een schatting is daarom 1919, niet gedateerd, PV.
	werkeloos	GR2211, in Het Vaderland van 27 september 1922 staat dat no. 13 Werkeloos (gips) op de tentoonstelling in Pictura, Bazarstraat De Haag, verkocht is.
235	**Wessels, mevrouw**	zie: espoir.
256	**Wilhelmina (abdicatie)**	GR4810, brons, diameter 25,7 cm, gesigneerd met een monogram, 1948, PV.
280	**Wilhelmina (in 1898)**	GR5903, brons, gemaakt bij Kon. Begeer Voorschoten, 42 x 37,5 cm met een bronzen achtergrond van ongeveer 1 cm. De plaquette is gemonteerd op een plaat van helder plastic met een gematteerde achterkant, die op zijn beurt weer gemonteerd is op een plaat van helder oranje plastic. De buitenmaten zijn dan 60 x 54 cm, rechtsonder gesigneerd met een slordige G.J.W. Rueb, 1959, Humanitas aan Zee Hoek van Holland.
280	**Wilhelmina (in 1948)**	GR5904, brons, gemaakt bij Kon. Begeer Voorschoten, 42 x 37,5 cm met een bronzen achtergrond van ongeveer 1 cm. De plaquette is gemonteerd op een plaat van helder plastic met een gematteerde achterkant, die op zijn beurt weer gemonteerd is op een plaat van helder oranje plastic. De buitenmaten

		zijn dan 60 x 54 cm, linksonder gesigneerd met G.J.W. Rueb, Humanitas aan Zee Hoek van Holland.
127	**Wilhelmina (in Rotterdam)**	GR1801, marmer, h 135 cm, niet gesigneerd, 1918, in een goudkleurig betegelde nis in het stadhuis van Rotterdam. Correspondentie tussen de schenker, Wijngaarde, en de gemeente is aanwezig in het Stadsarchief Rotterdam: (verzameling 1917 volgnummer 289 No 129-33a schenking voor het nieuwe stadhuis. Algemeen Handelsblad van 30 december 1917. In Gré Ploeg [e.a.] Het stadhuis van Rotterdam, op p.296 een foto van het beeld in de werkplaats.
88	**Wilhelmina (jubileum).**	brons, een in 1923 uitgereikte penning voor het 25 jarig regeringsjubileum van Koningin, diameter 5.9 cm, ontworpen door J.C. Wienecke (cat.nr. 211).
168	**Wilkens, N.F**	zie: Hypotheekbank.
176	**Willem Ruys.**	in het schip Willem Ruys zijn werken van tante geplaatst. Zie daarvoor ”Trappaal versiering”, vermeld in Luidinga & Guns, Willem Ruys, de kroon op de vloot.
57	**Witmetaalfabriek**	gieterij in Loosduinen, voluit N.V. Eerste Nederlandsche Witmetaal Fabriek, een afdeling van Prowaseck Leiden, later zelfstandig geworden.
197	**woudaapje**	GR2702, keramiek met zandkleurig glazuur, h 19 cm, gesigneerd met een monogram op de linkerkant en een gekroonde GG (= Goedewaagen, Gouda) op de onderzijde. 1926, PV, Goedewaagen-archief in het Streekarchief Midden-Holland Gouda, het vogeltje is tentoongesteld in Groningen in de Pictura-zaal in 1927, Algemeen Handelsblad van 5 juni 1930.
205	**Zebratje**	GR2707, brons, h 29 cm, gesigneerd met een monogram op de achterzijde van het sokkeltje, 1927, PV, NRC van 26 oktober 1927, in de Catalogus van de tentoonstelling in Groningen in de Pictura-zaal in 1927, staat vermeld: “zebra brons”.
	zelfverloochening	GR2716, in de NRC van 20 januari 1927 staat het ontwerp van tante beschreven dat ze gemaakt heeft voor het Juliana van Stolberg-monument: ”Het ontwerp van mej. Rueb ten slotte bestaat uit een vrij hoogen muur van Fransch zandsteen, in het midden waarvan te eener zijde een plaquette met het portret van Juliana van Stolberg en te anderer zijde een toepasselijk opschrift is geplaatst. Op de breedte-zijden van dezen muur zijn staande symbolische figuren ontworpen, die resp. de devotie en de zelfverloochening voorstellen.”
254	**zevenhonderd jaar gemeente bestuur Den Haag**	GR4808a in brons en GR4808b in zilver, diameter 6 cm, gesigneerd op de keerzijde met een monogram onder het Haags gemeentewapen, GR4808c groter formaat, 1948, a in NNC en b in PV, evenals de beide gegraveerde penningen.

Het Catalogusnummer is meer dan een nummer. De eerste twee cijfers staan voor het jaar waarin het werk mogelijk gemaakt is of voor het eerst is tentoongesteld. Er zijn echter veel slagen om de arm te maken omdat datering soms gebaseerd is op vergelijking met ander gedateerd werk. Als er werkelijk geen jaartal aan het werk te verbinden is, begint het catalogusnummer met 11.

De twee andere cijfers zijn op volgorde van verschijnen in het boek en zijn dus niet chronologisch in dat jaar.

De vier cijfers zijn het hoofdnummer. Bij sommige werken volgen eventueel nog letters die varianten op het werk onderscheiden.

1102	naakt 03
1103	naakt 04
1104	naakt 06
1105	naakt 07
1106	naakt 08
1107	hazewindhond
1108	kraai
1109	aapje
1110	Brahmastier 1
1111	Aziatische buffel
1112	Brahmastier 2
1113	buffeltje (liggend)
1114	Pieter (op de bank)
1115	Pieter (in de mand)
1116	Pieter (op de armleuning)
1117	reeën
1118	olifant
1119	kangoeroe
1120	naakt 10
1121	naakt 11
1122	naakt 12
1123	naakt 13
1125	huizen aan het water
1126	maagd
1127	Delden, R.A.J. van
1128	portretbuste
1129	Andel, J. van
1201	Rueb, J.G.
1202	hertje (liggend)
1203	faun
1204	faun (variant)
1301	Thirion
1302	mannenbuste 1
1303	mannenbuste 2
1304	mannenbuste 3
1305	mannenbuste 4
1306	mannenbuste 7
1307	Mannenbuste 8
1308	Mannenbuste 9
1309	jongensbuste 1
1310	Jongensbuste 2
1311	Jongensbuste 3
1312	meisje (reliëf)
1313	Hanna en Jan
1314	Hanna en Jan
1315	vrouwenportret
1316	Rueb, J.G.
1401	Scheveningsche vissersvrouw (buste)
1402	Romswinckel, Lotte en Annie
1403	Romswinckel, Lotte en Annie (voorstudie)
1404	Josselin de Jong, J.C.J.B.A. de
1405	vrouw, jonge
1406	Christusfiguur
1407	Scheveningsche vissersvrouw (zittend)
1408	Scheveningsche vissersvrouw (staand)
1501	danseresje
1502	Danseresje (variant)
1601	Romswinckel, Joost
1701	Dekker, J.
1702	mijmering
1703	Tydeman, M.
1704	Bijleveld A.A.M.
1705	Iet (Bastert)
1706	mannenbuste 5
1707	gijzeling, in

1708	herenportret
1801	Wilhelmina (in Rotterdam)
1802	Hendrik, prins
1803	apache
1804	Geer, W.J. van
1805	Lawick, Victor baron van,
1806	vrouw (reliëf)
1807	smart
1808	steenwerper
1809	Lijnden, R.J. baron van
1810	menuet
1811	naaktfiguur
1812	kinderkopje
1813	kinderkopje
1901	Snijders, C.J.
1902	Ky, Wang Koan
1903	Viotta, H.A.
1904	waterral
1905	mannenbuste 6
2001	Verbraak, H.C.V.
2002	Does de Willebois, A.A.A.M. van der
2003	vrouwenbuste
2101	Storm van 's Gravesande, jhr J.L.
2102	Reineke, P.
2103	Monseigneur
2201	kinderkopje
2202	moedertje
2203	misantroop
2204	nar
2205	baby (of babykopje)
2206	D, mevrouw R. v.
2207	dageraad
2208	Louis XV
2209	overpeinzing
2210	repos
2211	werkeloos
2301	Beuningen, D.G. van
2302	krijger
2303	modelstudie
2401	Loder, B.C.J.
2402	wanddecoraties HVA
2501	Schwartz, W.L.G.
2502	medium
2601	eendje (duikend)
2602	eendje (lopend)
2603	eendje (staand)
2604	Mulder, H.K.
2605	beer
2606	Ramaer, J.W.
2607	reiger
2608	turfschipper
2609	Stolberg, Juliana van
2610	Stolberg, Juliana van
2701	Snoo, K. de
2702	woudaapje
2703	foxterrier
2704	angorakat
2705	Vrouwenkopje (keramiek)
2706	uilen
2707	Zebratje
2708	bokser
2709	ijsvogel
2710	marmot
2711	aapje
2712	buste
2713	hondekop
2714	kinderkopje
2715	Vrouwenkopje (op palissander voetstuk)
2716	zelfverloochening
2801	planten en dieren (op wandtegels)
2802	Tuyll van Serooskerken, baron van
2803	slak
2804	Emma
2805	Emma
2806	Enger, G.F. jr.
2807	pad
2808	eend
2809	man (oude)
2810	hond (messenlegger)
2811	haas
2901	Raadt, J.L de
2902	Raadt, J.L de
2903	Enger, G.F. Sr.
2904	devotie
2905	pad
2906	arbeider
2907	Limburg Stirum, W.J.H. graaf van
3001	vogel (messenlegger)

3002	vrouwenbuste
3003	torenvalk
3004	naakt 01
3005	naakt 05
3006	Rueb, J.G.
3007	onderwijspenning
3008	Hypotheekbank, Nederlandsche
3009	Bos, B.
3010	bot (vis)
3011	meisjesbuste
3012	torenvalk
3013	Jettij
3101	Juliana
3102	Urnenmonument
3103	Klinker, H.
3104	Bik A.J.E.A.
3105	Bik, A.J.E.A.
3106	Amsterdamsche Chininefabriek
3107	mannenkop 1
3201	Wagenaar, J.
3202	Wagenaar, J.
3203	Reede, van
3204	Reede, van
3205	naakt
3306	Cartier van Dissel M.C.
3307	Bouscholte, E.J.A.
3308	rond
3401	grasparkieten
3402	Emma (monument)
3403	paard (galopperend)
3404	Gezelle Meerbrug, O.
3405	Hurk, C.F.G.W. van den
3501	bokje
3502	vrouw (Nederlandse)
3503	pad
3504	musjes (op het dak)
3505	parelhoenders
3506	alexanderparkieten
3507	vrouw (knielend)
3508	vrouw (knielend)
3509	koekoek
3510	haasje
3511	frivool stelletje
3512	mannenkop 2
3513	mussen (vechtende)
3514	kameleons

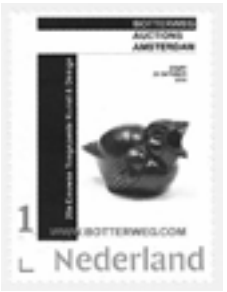
3515	baadster
3516	eendjes (2)
3517	Buste van mej. B.
3518	faunesse
3519	karper met vrouw
3520	kraai
3521	Snuitje, vrolijk, van J.R.
3601	Kappelhoff, J.H.G.
3602	hondje (klagelijk jankend)
3603	kat (likkend)
3604	Muller, H.P.N.
3605	Rijkstelefoon-Centrale
3606	hondje (jong)
3607	huwelijkspenning Prinses Juliana en prins Bernhard.
3608	rijkswapen
3701	Emma (bij de Regentesse-school)
3702	geitje
3703	geitje
3704	lam
3705	eendje (jong)
3801	paard (rustend)
3802	Jacatra
3803	Ark van Noach
3804	Klaassen, Jan
3805	lamp
3901	fontein
3902	kat
3903	kippen op stok
3904	dierentuinbrug
3905	Loudon, H.
3906	trappaalversiering
3907	hertje (liggend)
3908	hertje (slapend)
3909	paard (hollend)
3910	Boerderijdieren (koe en schapen)
3911	Boerderijdieren (varkens en geiten)
4001	vogeltje
4002	vrouw (zittend)
4101	aapjes
4102	Bakker Schut, P.
4103	Lovink, H.J.
4104	vrouw (peinzend)

4105	Hercules
4106	steenbokje
4107	Graftdijk, I.M.
4108	contemplatie
4109	hert en kalf
4110	kuikentje
4201	uilen
4202	kinderkopje
4203	Heteren, W.J. van
4204	Knottenbelt, zr. J.P.
4301	espoir
4401	naakt 09
4402	egel (argwanend)
4403	hondje (slapend)
4404	Huet, moeder en zoon
4501	Neumann, H.
4601	Veth, A. C.
4602	egel (ruikend)
4603	Maria Christina prinses
4701	beer op een tonnetje
4702	Monchy, S.J.R. de
4703	Gemeentelijk Energiebedrijf Den Haag
4704	koudbloed-trekpaard
4705	man (kijkend naar links)
4706	man (kijkend naar recht)
4801	Javabrug
4802	Ajax-Vrijheidsbeeld
4803	Dresden, S.
4804	Citroen, S.
4805	staartmees
4806	S. mevrouw
4807	kat (nijdig)
4808	zevenhonderd jaar gemeente bestuur Den Haag
4809	grondwetsherziening
4810	Wilhelmina (abdicatie)
4811	album amicorum van M.R. Radermacher Schorer
4812	Koninklijke Marine
4813	monument (Nederland)
4814	monument (ontwerp)
4815	C, de heer
4816	danseres (reliëf)
4817	Gips, mevrouw L.
4818	kip (ziek)
4819	merel
4820	poppetjes
4821	schildpad
4901	Greshoff, J.
4902	Vondel, J. van den
5001	Brinker, Hans
5002	Brinker, Hans
5003	Roode Kruis
5004	hertje (lopend)
5101	Gerlings, Hendrik
5201	Prins, S.
5202	monument (Indonesië)
5301	Sijthoff, C.
5302	Rundveestamboom, Nederlandsch
5303	Oogen, J.J. van
5304	Sijthoff-Prijs, Henri
5401	Pennewip, meester
5402	Residentie Orkest
5403	pinguïns
5404	moederweelde
5501	ezeltje
5502	bandfiguur
5503	vrouwenfiguurtje
5504	veulen
5505	fluitspeler
5506	musje (slapend)
5507	lijnfiguur
5508	mus (hongerig)
5601	Cornelis, E.
5602	Gips-van Es, H.A.
5603	ijsbeer (liggend)
5701	edelhert
5702	Rueb, Christoffel
5801	Verspyck, P.H.
5802	Verspyck, P.H.
5901	Schierbeek, A.
5902	Philips-de Jongh A.H.E.M. en Philips A.F.
5903	Wilhelmina (in 1898)
5904	Wilhelmina (in 1948)
6001	Hondius, J.W.
6101	Eysinga, W.J.M. van
6102	gevelsteen Gouda

In 2018 wordt een bronzen versie van de jonge koekoek geveild bij Botterweg Amsterdam. Voor die gelegenheid worden er twee zegels gemaakt: een lokale en een internationale zegel. Ze zijn gedateerd in oktober en het vogeltje is in november onder de hamer gegaan.

COLOFON

©2023, Hans Rueb

Website www.grarueb.nl

Tekstredactie: Jan Pelsdonk
Beeldredactie: Marcella Kanters (MarkantDesign)
De verantwoording voor de tekst en de vormgeving ligt echter geheel bij de auteur.
Uitgave in eigen beheer: HansRueb
Drukker: EZbook.nl Blaricum
Gedrukt op: BioTop-papier

ISBN 978-90-9036511-4

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotografie, microfilm, scan of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

De auteur heeft zijn uiterste best gedaan om rechten van niet-eigen illustraties en teksten binnen wettelijke bepalingen te regelen. Degene die desondanks meent rechten te kunnen doen gelden, kan zich alsnog tot de auteur wenden.